7 ימים

שבועון ידיעות אחרונות

מס' 1219 טו' סיון תשמ"ז 12.6.87

סמי נחמיאס

כלב גטניו

רוק הדסון: הראיון האמיתי - אמריקה לא רצתה לדעת

פנחס שדה: הבעל שם טוב

אחרי ר' נחמן מברסלב — אגדת הבעל שם טוב, אבי החסידות • ספר חדש של פנחס שדה • השער: איור של עמיר רום על פי ציור עממי-סטריאוטיפי

המשפחה: יהודה כץ חי • נעדר מאז קרב סולטן יעקב, לבנון • עמוס נבו

סיידר הגליל
התוסס הטבעי היחידי

סיידר הגליל משקה 100%.
100% טבעי, סחוט ממיטב תפוחי הגליל.
100% טעים, כי מה שיש בו זה תפוחים.

לרגל חגיגות ה־100 ל־YAMAHA
מחירים יוצאים מן הכלים!

עכשיו ביריד אדם ומעונו ביתן 26

אלפי כלי נגינה ממיטב תוצרת יפן, קוריאה, אמריקה ואירופה
ברשת חנויות כלי זמר ברחבי הארץ.

במבצע הנחות ענק * בתשלומים נוחים * באספקה מיידית

אורגנים ביתיים

VISCOUNT BX-10
Digital
Midi
Pcm

האורגן הנמכר ביותר באירופה, דו קומתי, 8 אוקטבות, תריס לסגירה וסוויו MIDI וחיבור למחשב ניתוחתופים PCM, תכנות מקצבים יציאה לאוזניות ומגבר.

רק **1,385** ש״ח

VISCOUNT BX-30
Digital
Midi
Pcm

אורגן ביתי, דיגיטלי, דגם 87. 43 רגיסטרים להפעלה הכוללים פסנתר, כנור, חליל, חצוצרה, אקורדיאון ועוד. 26 מקצבים בשיטת P.C.M. ארפגיים, תכנות מקצבים, חבור MIDI, יציאה למגבר נוסף תריס לסגירה ועוד...

רק **1,982** ש״ח

YAMAHA ME-10 דגם 87'
Digital FM

אורגן YAMAHA בעיצוב חדשני גם רהיט וגם נייד. דו־קומתי 3½ x 2 אוקטבות + פדל בס, לווי אוטומטי SOLO VOICES, ORCHESTRA VOICES, VOICE MENU, 15 מקצבים.

רק **2,156** ש״ח

YAMAHA FC-20F דגם 87'

אורגן ביתי בעיצוב מרהיב עם 74 רגיסטרים להפעלה הכוללים COMBINATION/ORCHESTRA CUSTOM VOICES, SPECIAL PRESETS, ENSEMBLE SECTION, 12 מקצבים מוכנים, VIBRATO, SUSTAIN אגרפיים אוטומטיים, תריס לסגירה, מגבר 30W ושני רמקולים.

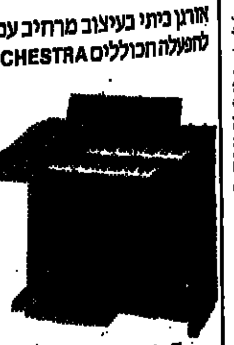

רק **2,656** ש״ח

סניפי כלי זמר בע״מ ברחבי הארץ

רשת כלי זמר
בית YAMAHA

בתי־ספר לאורגן בשיטת YAMAHA. פרטים והרשמה בחנויות כלי־זמר ברחבי הארץ.

פסנתרים

חיום גם אתה יכול לרכוש פסנתר גרמני חדש וטוב בפחות מ־ $2700

כי פסנתרי SAMICK מדרום־קוריאה מיוצרים לפי ידע וחלקים מגרמניה. פסנתר SAMICK זכה גם במקום השני בתחרות הבינלאומית ליצרני פסנתרים, שהתקיימה בפריס ושתוצאותיה התפרסמו בעיתון ״הארץ״ ב־26.12.86.

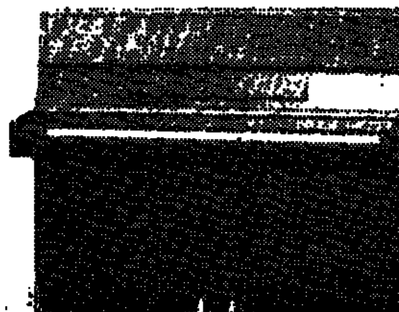

דגם S-108 S בכל הצבעים

רק **4,273** ש״ח

100
YAMAHA 1887-1987

הגיעו הפסנתרים החדשים של YAMAHA המצטיינים בתכונות העקריות של צליל עשיר ונקי, מגע, דינמיקה, כוון, חזות, עמידות לאורך שנים, 3 פדלים 7 1/4 אוקטבות. להשיג בכל הצבעים

החל מ־ **5,190** ש״ח

תשלום באשראי

VISA

תופים

הכל למתופף! מערכות תופים SAMICK 5 חלקים עם אביזרים, כולל מצילות PAISTE

רק **937** ש״ח

מערכות תופים SUPER POWER 5 חלקים עם אביזרים, כולל מצילות PAISTE

רק **1,090** ש״ח

גיטרות

. גיטרות קלאסיות ואקוסטיות בכל הגדלים ולכל הגילאים תוצרת YAMAHA ADMIRA, SAMICK,

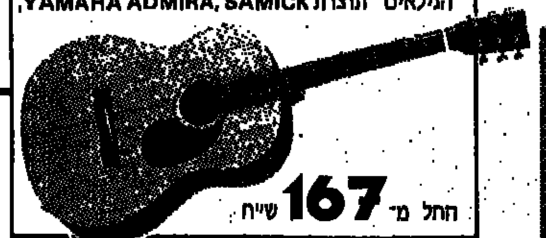

החל מ־ **167** ש״ח

מגוון רחב של גיטרות חשמליות במחירים מדהימים מתוצרת VANTAGE, QUEST, SAMICK, YAMAHA

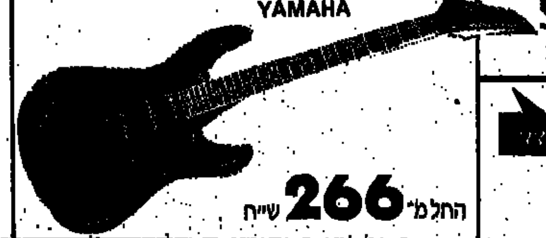

החל מ־ **266** ש״ח

אורגנים ניידים

YAMAHA PSS-270
100 כלים בכלי אחד

PSS-270 FM 4 אוקטבות, נייד דיגיטלי, סטריאופוני, 100 כלי נגינה שונים הכוללים את כל סוגי הפסנתרים, כלי נשיפה, כלי קשת, כלי הקשה, סינטיסייזר, קולות אנוש, אפקטים, מקצבים מוכנים, ליווי אוטומטי ועוד... במחיר היכרות.

רק **369** ש״ח

YAMAHA PSS-360

אורגן נייד, 4 אוקטבות עם סינטיסייזר דיגיטלי, 20 כלים מוכנים + 3000 צלילים נוספים לתיכנות, FILL-IN, 12 מקצבים, VIBRATO, SUSTAIN, אין סוף מקצבים לתיכנות, חבור למערכת סטריאו ביתית.

רק **420** ש״ח

YAMAHA PSS- 460/470

4 אוקטבות סטריאופוני עם סינטיסייזר דיגיטלי, 3000 צלילים שונים, אפשרות גם ל־300 מקצבים עם וריאציות SUSTAIN, VIBRATO, DUET, ועוד.

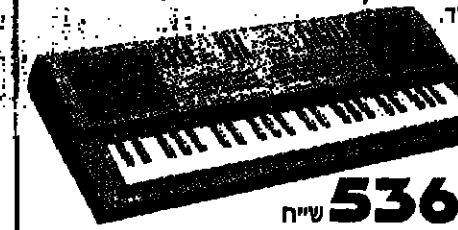

רק **536** ש״ח

YAMAHA PSR-11

אורגן נייד, 4 אוקטבות מקלדת רגילה, 16 כלים, 16 מקצבים, לווי אוטומטי, 8 מנגינות להדגמה עצמית.

רק **590** ש״ח

YAMAHA PSR-31

אורגן נייד 5 אוקטבות, סטריאופוני, בנוי בשיטת FM, צלילי REAL SOUND הלקוחים מסינטיסייזרים מסידרת ה־DX, SUSTAIN, VIBRATO, DUET, 16 מקצבי PCM אוטומטיים. וריאציות לתופים, בסים ואקורדים, תכנות מקצבים, מקלדת רגילה. ועוד...

רק **990** ש״ח

• תל־אביב דיזנגוף סנטר, 03-298251	• רמת־גן: קניון אילון, 03-707643 (פתוח במוצ״ש)	• ירושלים רח׳ יפו 68, 02-226250	• ירושלים המלך ג׳ורג׳ 10, 02-226082	• חיפה החלוץ 53, 04-664374	• צומת מוצקין ביאליק שד׳ ירושלים 1, 04-722071	• באר־שבע: קק״ל 71, 057-38779	• באר־שבע: קק״ל 187, 057-34533	• נתניה הרצל 53, 053-339583	• מעבדת שרות מרכזית: מבצע קדש 68 ב״ב, 03-708116

מפיצים מורשים: • אילת: גן המוסיקה - מרכז מור; • אשדוד: בית ימאהה - מרכז מסחרי ד׳ חנות 10; • אשקלון: מרכז המוסיקה - שד׳ דה־גל 28; • בני ברק: סוכנות כלי־זמר רב׳ עקיבא 113; • דימונה: עוד להיט - בית שיא 17; • חדרה: סוכנות כלי־זמר - הנשיא 53; • חולון: סוכנות כלי־זמר - סוקולוב 17; • טבריה: בית האורגן - יוחנן בן זכאי; • יבנה: בית ימאהה - מרכז מסחרי נווה אילן; • יהוד: מוסיקפון - קבוץ גלויות 38; • ירושלים: נבל וכינור - יחזקאל 8; • כפר־סבא: סוכנות ימאהה - מרכז אחדות ויצמן 83; • כרמיאל: נאוה - משעול הרקפות; • נהריה: הו וצליל - ויצמן 62; • עכו: מרכז מסחרי רסקו; • עפולה: סוכנות כלי־זמר - ארלוזורוב 19; • פתח תקוה - מודיקול מוהליבר 19; • קידאון: צליל וזמר - מרכז מסחרי; • קרית־גת: כנור דוד - שד׳ לכיש 7; • ק. מלאכי: בית ימאהה - מרכז דיסקונט רח׳ רש״י; • רחובות: בית המוסיקה - הרצל 152; • ראשל״צ: סוכנות כלי־זמר - הרצל 102; • רמת־השרון: צלילים - אוסישקין 24;

כל המחירים המופיעים במודעה זו כוללים מע״מ והם לאחר הנחה ולתשלום במזומן.

רק חלק מהמבחר של מגה לקיץ

עודפי יצוא ויצור

דגם 8035 נעלי סניקרס יפהפיות לילדות מידות 27-34
במקום 26.00 ש״ח
במבצע **15.90** ש״ח

דגם 5715 נעלי בד משגעות לתינוקות מידות 29-19
במקום 27.50 ש״ח
במבצע **15.90** ש״ח

דגם 5746 נעלי תינוקות משגעות עם סרט הדבקה נוח במיוחד מידות 29-19
במקום 27.50 ש״ח
במבצע **15.90** ש״ח

דגם 8032 נעלי סניקרס לילדות במבחר צבעים מידות 27-34
במקום 26.00 ש״ח
במבצע **16.00** ש״ח

דגם 711 סנדל נשים דגם איטלקי צבעוני ומודרני מידות 36-41
במקום 40.00 ש״ח
במבצע **25.00** ש״ח

תל־אביב: חנות המפעל: רח׳ השרון 4 • נעלי חביבה, אלנבי 63 • סלון הנסיכה, נוה שאנן 15
ירושלים: מגה סנטר, ירמיהו 25, רוממה. שעות פתיחה: א׳־ה׳ 9.00-17.00, יום ו׳ 9.00-13.00
חיפה: מגה סנטר, צומת וולקן, מפרץ חיפה. שעות פתיחה: א׳־ה׳: 09.00-19.00, יום ו׳ 9.00-13.00, מוצ״ש מצאת השבת עד 22.00 • רח׳ העצמאות 13, שעות פתיחה: א׳־ה׳: 9.00-17.00, יום ו׳ 9.00-13.00
פתח־תקוה: מגה סנטר, רח׳ הסיבים 2, קרית אריה. שעות פתיחה: א׳־ה׳: 9.00-17.00, יום ו׳ 9.00-13.00
ראשון־לציון: מגה סנטר, לישנסקי 1 (בית יוסף), אזור התעשיה גבול חולון. שעות פתיחה: א׳־ה׳: 9.00-21.00, יום ו׳ 9.00-14.00, מוצ״ש מצאת השבת עד 22.00
הרצליה: כל גיל, סוקולוב 64
חדרה: נעלי קרולה 1, הנשיא 64 • נעלי קרולה 2, רוטשילד 10
נהריה: פופילר, הרצל 47
צפת: לאו נעל, שד׳ ירושלים 112
קרית שמונה: נעלי גולן.
רמת־גן: נעלי קיטי, ביאליק 59 • נעלי רומן, שד׳ ירושלים 45, רמת־יצחק
גבעתיים: נעלי ארז, כצנלסון 59
רמת השרון: סופר השרון, אוסישקין 14
אשדוד: נעלי דה־דה, מרכז ב׳ • נעלי חן, מרכז ב׳
חולון: נעלי גלורס, ככר וייצמן 12
בת־ים: נעלי מאיה, בלפור 52
קרית מלאכי: נעלי חן, מרכז הוד
לוד: נעלי נילי, רבי עקיבא 3

דגם 8033 נעלי סניקרס לנשים בעיצוב מיוחד מידות 35-41
במקום 32.50 ש״ח
במבצע **17.90** ש״ח

דגם 5738 נעלי ספורט לתינוקות מידות 19-27
במקום 27.50 ש״ח
במבצע **19.90** ש״ח

מה המגה שלך?

המחירים כוללים מע״מ. המבצע לשבועיים או עד גמר המלאי

קשת בראל

דני שטראוס מחלק פרסים לילדים שאוספים מיכסים!

מכירים את "דובי איכפת לי" מן הטלויזיה? מעתה תפגשו אותנו ואת חבריו המשעשעים על מעדני החלב "דני". זו ההתחלה של מבצע גדול. על הצד הפנימי של כל מכסה מודפסים מספרים מ-1 עד 15, וסמלי שטראוס. כך תשתתפו במבצע: אספו מיכסים וזכו בפרסים!

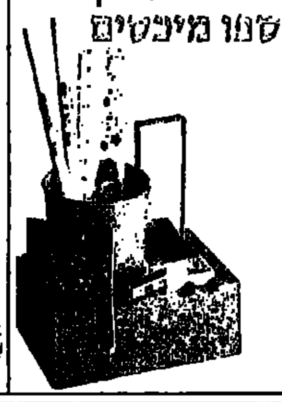

מבצע "דני איכפת לי"

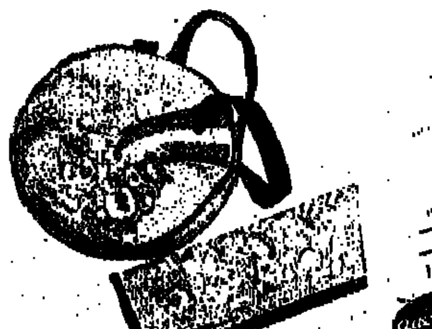

מסלול שני – הגרלת 1000 פרסים

שלחו 5 מיכסים בודדים מ-5 גביעי דני במעטפה ותשתתפו בהגרלה של 1000 פרטים יפהפיים: מוצרי "דובי איכפת לי", טיסנים, כדורי רגל.
ככל שתשלחו מעטפות רבות יותר כך תגדילו את סיכוייכם לזכות.
כתובת למשלוח המעטפות:
ת.ד. 5, נהריה, 22100, עבור 200.
ההגרלה תתקיים ב-14.8.87.

מסלול ראשון – פרס ללא הגרלה

אספו מיכסים בודדים של דני באחד מהצרופים הבאים וזכו בפרס מיידי ללא הגרלה.
1,2,3,4,5 טלויזיה צבעונית!!!
6,7,8,9,10 רדיו טייפ סטריאופוני דאבל-קסט עם רמקולים מתפרקים!!!
11,12,13,14,15 אופני B.M.X!!!
אם הצלחתם ליצור אחד הצירופים האלה, שלחו את המכסים במעטפה בדואר רשום לת.ד. 61014 תל-אביב עבור 100 והפרס שלכם ללא הגרלה. לא הצלחתם ליצור אחד מהצרופים המשיכו לאסוף מכסים והשתתפו במסלול שני.

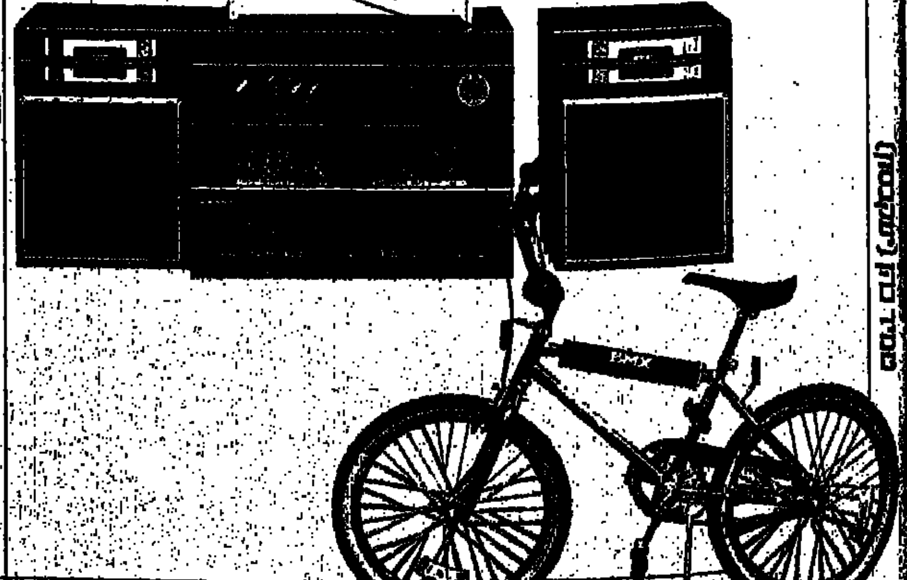

שימו לב:
בכל מעטפה שאתם שולחים ציינו שם וכתובת מדויקים, והשלימו את הסיסמא: "שיהיה לכם לבריאות עם..."
- את תקנון המבצע והפרסים – ניתן להשיג במשרדי החברה.
- שמות הזוכים יפורסמו בעתונים.
- ההשתתפות אסורה על עובדי שטראוס ופרסום טמיר כהן ויעקבסון.
- המבצע בשני המסלולים מסתיים בתאריך ההגרלה – 14.8.87.

שטראוס 50 יובל החמישים

שיהיה לכם לבריאות עם דני שטראוס

הרזיה עם "מרזית"® תדהים אותך בתוצאותיה

בלעדי למרזי מורית

"זה קרה כל כך מהר וקל – גם אני נדהמתי מהתוצאות. הכרס הירכיים וכל ריכוזי השומן נעלמו ב-50 יום. כמו חלום! היום, בהופעות על הבמה, אני נע בקלות – עם המון ביטחון... והקהל – גם הוא נדהם – לא מאמין שאני זה אני. "דורון! איפה הכרס?" הם שואלים... נהניתי מהתכנית האישית בשילוב עם הכמוסות והמשקה ב"מרזית"®, שהותאמה לסדר יומי המיוחד – בפיקוח רפואי. נהניתי מצוות היועצות המקצועי, והחשוב מכל, נהניתי להצליח – ללא תרופות – לאחר כל הניסיונות הרבים שנכשלו.
עכשיו, אין לי ספק! יש רק דרך אחת להרזיה בריאה וסילוק השומנים – מרזי מורית."

דורון כהן
רח' אוצר הצמחים 6 הרצליה

דורון לפני ההרזיה – 103 ק"ג

דורון כהן
זמר בלהקת השחקים
הפחית 27 ק"ג ב-50 יום
בשיטת "מרזית"®
"והקהל – גם הוא נדהם –
לא מאמין שאני זה אני..."

דורון לאחר 50 ימי ההרזיה – 76 ק"ג: "נהניתי מהתכנית האישית בשילוב הכמוסות והמשקה ב"מרזית"® – שהותאמו לסדר יומי המיוחד".

דורון כהן בן ה-45 הינו זמר מפורסם בלהקת השחקים. קולו המיוחד ושיריו הפכו כבר לשם דבר בישראל ובאירופה.
בחודש פברואר 87 הצטרף דורון לשיטת "מרזית"® של מרזי מורית במשקל 103 ק"ג, לאחר שכל ניסיונות ההרזיה שלו נכשלו. כעבור 50 ימי תכנית הרזיה אישית, הפחית בקלות 27 ק"ג, בהתאם לתכנית שהותאמה לסדר יומו המיוחד, הגדוש בהופעות ובהקלטות – ע"י הצוות הרפואי במרזי מורית.

אחרי 20 ימי הרזיה – 90 ק"ג

מ-103 ק"ג ל-76 ק"ג ב-50 יום – בפיקוח רפואי

"המעניין הוא" מדגיש דורון, היוצא בחודש הקרוב למסע הופעות באירופה וארה"ב, "שכל 27 הק"ג ירדו דווקא באיזורים הבעייתיים שלי – הכרס, הירכיים והסנטר "הכפול" – וזאת בזכות השילוב המיוחד של התכשירים לריכוזי השומן בתוך תכנית ההרזיה שלי." ומוסיף דורון "רזיתי בקלות, ללא רעב, ללא תרופות, ללא מפגשים המוניים, ללא "מכשירי פלא אלקטרוניים" – בשיטה הטבעית ביותר. אני מרגיש קל יותר, בריא יותר, צעיר יותר – עם המון בטחון וגאווה עצמית. היום, זהו הקיץ הנפלא הראשון שלי. לובש בגד ים אופנתי, מופיע בבגדים צמודים – ממש כמו דוגמן." מחייך דורון ומוסיף: "לראות את הקהל בהופעות – זוהי בהחלט חויה אמיתית, הם יושבים המומים, לא מאמינים שאני זה אותו דורון השמן ששר להם לפני חודשיים. אגב, בחודש האחרון, הצטרפו בעקבותי עוד 3 זמרות ידועות לשיטת "מרזית", גם הן כבר נדהמות מהתוצאות."

אחרי 30 ימי הרזיה – 85 ק"ג

תוכנית ההרזיה בביתך תוך 48 שעות

שירות מיוחד להרשמה מיידית
למענך, שירות מיוחד של "מרזי מורית", ניתן למסור פרטים אישיים, לצוות היועצות, לצורך מילוי שאלון ההרשמה, באמצעות הטלפון, בכל יום, בין השעות 08:00-16:00.
תוך 48 שעות, תגיע לביתך תכנית ההרזיה האישית שלך, ומיד תוכל להתחיל לרזות.

הרזיה עם "מרזית"® בנוסחא בלעדית ללא תרופות

שיטת "מרזית"® – החידוש המהפכני בהרזיה, עם הוכחות מדהימות להצלחה – פותחה למענך ע"י הצוות הרפואי בחב' INTERNATURAL בניו יורק, עם הצוות המקצועי בחב' PHARMACKON בשוויץ והצוות ב"מרזי מורית" – בלעדית עבור שיטת ההרזיה וסילוק השומנים שלך.
השיטה משלבת בתוכה משקה חדשני – בטעם מיוחד – עשיר בויטמינים ובמינרלים, ביחד עם הכמוסות המהפכניות – ללא תרופות – בנוסחא צמחית בלעדית לשיטת ההרזיה. הצוות הרפואי במרזי מורית משלב את מערכת המשקה והכמוסות ב"מרזית" – בתוך תכנית התזונה האישית שלך – בדרך מיוחדת בין הארוחות (ולא במקום הארוחות!) – מה שמבטיח לך שיטת הרזיה מהירה ובריאה ללא רעב וללא תרופות.
בנוסף מתאים עבורך הצוות הרפואי תכנית אישית להרזיה ולסילוק ריכוזי השומן המותאמת לנתוניך ואורח-חייך, בשילוב עם התכשירים הבלעדיים לריכוזי השומן – מה שמבטיח לך כי בכל 10 ימים יפחית גופך 3-10 ק"ג ודווקא באיזורים "הבעייתיים" שלך.
צוות יועצות מנוסה מעניק לך בכל יום ייעוץ ועדוד פרטי – בכל תקופת ההרזיה וגם לאחר מכן.
130,000 גברים ונשים שהצליחו הם ההוכחה להצלחה שלך.

הרזיה עם "מרזית"®
לגברים ולנשים
ללא תרופות

חינם – 24 שעות ביממה גם בלילות ובשבתות 02-663125 ,02-630423 או בתלוש

עכשיו, כשההרזיה שלך בטוחה – כל שעליך לעשות הוא לחייג, כבר ברגע זה לטל: 02-663125, 02-663126, 02-630423 או לשלוח את התלוש המצורף ולהזמין ללא כל התחייבות: חומר הסבר לשיטה + הסבר לתכשירים לריכוזי השומן + הסבר לכמוסות המהפכניות ולמשקה החדשני ב"מרזית"® + הוכחות מצולמות להצלחה + שאלון הרשמה מדעי. גם בלילות ובשבתות.

מרזי מורית בע"מ
רח' אלפסי 30, ת.ד. 4456
ירושלים, 91043

נא שילחו לביתי – חינם: חומר הסבר מפורט לשיטה + הסבר לכמוסות ולמשקה ב"מרזית" + הסבר לתכשירים הבלעדיים לריכוזי השומן + הוכחות מצולמות + שאלון הרשמה מדעי – ללא כל התחייבות.

שם ____________
כתובת ____________

מאת ג. יפית

פתרון מבהיק לכביסה.

יש לך בעיה: הכביסה שלך לא נראית הכי הכי... הבגדים הציבעוניים איבדו את זוהרם, הלבנים הפכו לאפורים והכתמים העקשניים לא יורדים... עד כה השתמשת במוצרים שונים ומשונים ואפילו בכאלו בעלי ריחות בלתי נסבלים...
עכשיו יש פתרון: *קליה של קולון*, תכשיר ריחני לחידוש מראה כביסה ציבעונית ולבנה והסרת כתמים.

אני עוד זוכרת את סבתא שלי עומדת בחצר ותולה לבנים שהרתיחה וכיבסה. היה להם בוהק מסנוור בשמש. התמונה שבה ועולה בי תמיד כשאני – מתוסכלת – תולה את הגופיות האפרוריות של אישי. שפעם, כשקניתי אותן היה גם להן בוהק לבן מסנוור...

אין ספק שמכונת הכביסה ואבקת הכביסה הן המצאות אדירות. אי אפשר לתאר את חיינו בלעדיהן. אלא שאי־שם בתהליך המודרניזציה נעלם לו הגוון הטבעי והזוהר של הבגדים החדשים. היום הבגדים ומוצרי הטכסטיל האחרים (מגבות, סדינים, מפות) מאבדים את הברק במהירות וסובלים מבלאי מוקדם. גם המים הקשים הזורמים בברזים הישראלים אינם תורמים לחיי הבגד.

נשים מחפשות תדיר אחר פטנט להסרת כתמים ולהחזרת הבוהק המקורי לבגדים. מה לא ניסו, דטרגנטים מסובכים להלבנה או תכשירים בעלי ריח דוחה להסרת כתמים. בדרך כלל נסיונות אלו הסתיימו במפח נפש.

ברק ריחני

החומר החדש לא צץ מאי־שם. יש לו אבא גדול ומפורסם. זוהי חברת קמס, קונצרן הענק מספרד ומהמובילים באירופה בתחום הדטרגנטים. את אבקת הכביסה הנודעת של קמס „קולון" אנו מכירים בארץ כבר שנים. השנה זכתה „קולון" בתואר „השם הנבחר" במשאל דעת קהל שנערך ברחבי הארץ.

למי שעדיין אינו יודע „קולון" היא אבקת כביסה קלה במיוחד ובעלת ניחוח נעים שנשאר על הבגד עוד זמן רב. האבקה מכילה גרגרים כחולים בעלי פעולה משולשת: מנקים ומעניקים ברק, וריח עדין ונעים. „קולון" הפכה להיט בארץ. איך סיפרה לי שכנה: „אם תפגשי גברת לבושה בלבן בוהק, בבר בשעות הבוקר דעי לך היא משתמשת ב„קולון"...".

ישן הופך לחדש

לכל מי שרגיש/ה ללבן זוהר שהופך אפור או צהוב, או בוהק שהופך להיות עכור, יש בשורה של ממש: קליה של קולון – המוצר המהפכני מאז אבקת הכביסה. סוף סוף אפשר לכבס בגד, צבעוני או לבן, שנראה דהוי מכביסות ולקבל בגד שנראה חדש.

נשים שניסו את המוצר החדש דיווחו על לבנים אפרורים שחזרו להיות לבנים, על מפות דהויות שחזרו להבהיק, על בגדים שנראו שוב כחדשים. מסתבר, כי החומר המהפכני הזה קליה של קולון, אינו רק מחדש כביסה. זוהי התוספת המתבקשת לכל אבקת כביסה. זהו החומר שהיה חסר לכביסה המושלמת, שכן קליה של קולון הוא גם מחדש כביסה צבעונית, גם מלבין כביסה לבנה ובנוסף הוא מחולל פלאים בהסרת כתמים עקשניים.

הלך הגריז נשארו המדים

סיפרה לי אם של חייל: „התייאשתי מן הכתמים העקשניים שהיו על מדיו של בני. השריתי את המדים המוכתמים במים, אבקת כביסה וקליה של קולון – לפי הוראות היצרן ולא תאמינו אבל המדים ניצלו".

הסרת כתמים עקשניים

גם מי שאינו משרת בצה"ל אינו יכול להימלט תמיד מלהכתים את בגדיו. כוס קפה נשפכת, טיפת דם מטפטפת, מכונית נושפת פיח, כל אלו נותנים את אותותיהם בבגד. לפעמים אנו נאלצים לזרוק פריט לבוש יפה וחדש, רק מפני שספג כתם שאינו ניתן להסרה.

בעזרת קליה של קולון נפתח עידן חדש במלחמה הממושכת בכתמים. התכשיר הזה מסיר את הכתם בלי לפגוע בצבעו המקורי של הבד. הכתם יורד ותחתיו מתגלה הגוון הקודם של הבגד. בדי הג'ינס, לעיתים ... לטיפול. הסרת הכתם מבד כזה היא ... במיוחד, שכן הוא רגיש מאוד ועלול ... צבעו. לא אחת ספגתי כתמים ... שלי, ולאחר שפשוף בחומרים שונים ... במקום איזור דהוי וגם שרידי הכתם ... נעלמו. תמיד ניסיתי לשכנע את עצמי ... נראה כמו ג'ינס משופשף, וזה הרי ... השבוע ניסיתי את קליה. הכתמים נעלמו ... היו, והצבע נשאר יציב. סוף סוף ... משופשפים לפי העיצוב, ולא לפי הכתמים.

לחזור לעלומים

כמובן שתכשיר מהפכני זה אינו ... לבגדים בלבד. מגבות ישנות תקבלנה – ... מספר כביסות בקליה של קולון – ... מפות מוכתמות ביין וספגטי, תחזורנה לעלומיהן הנקיים. נעלי הספורט ... מבהיקות כלובנן. נראה שזהו הפתרון ... „המכבסים" במשך שנים. השימוש ... מאוד: מוסיפים כמות רצויה לאבקת הכביסה הרגילה – גם בשימוש המכונה וגם בכביסה ידנית.

הכביסה יוצאת גם יפה וגם ריחנית.

איך משיגים את קליה של קולון?

עם התחדרותה לארץ ניתן להשיג את קליה של קולון בשתי דרכים.

האחת: הינם, יחד עם אותה הגבירה – אבקת הכביסה „קולון", לאריזות של 5 ק"ג המקסימות של „קולון" – שהן נוחות לאיחסון ועשויות מחומר מיוחד השומר על האבקה – צרפו את קליה באריזות 200 גר' משי מיוחד.

קליה נמצאת בתחתית אריזות „קולון", בוראי בהחלט לחפש את המטמון, שימו לב: האריזות המשתתפות במבצע הן אך ורק האריזות שמודפס עליהן „מיוחד המבצע המודיע כי „קליה" נמצאת בתוך ה„קולון"...

כמו כן ניתן במובן לרכוש את קליה של קולון בנפרד באריזות מגרת 900 גר'.

חשוב להדגיש כי קליה הולכת טוב מאוד עם קולון. אך היא מצויינת עם כל אבקת כביסה אחרת המצויה בשוק, שתהיה לכם כביסה נעימה.

ברגר. אופנה 87'

התשובה המדוייקת לקיץ הישראלי: בגד קל ואוורירי, כזה שאת גם לבושה בו היטב וגם נהנית מנוחות מירבית. „ברגר" מציעה דגמים שיש בהם עירוב הקו הקלאסי עם פיתוי מאופק.
האם יש לך כבר „ברגר"?

כל אשה מחפשת את הסגנון שלה. בתוך צווי האופנה של העונה, מחפשת כל אחת את הפינה המיוחדת, את מה שמתאים לה. מי אינה רוצה בגד שיחמיא לה, שיבליט את מעלותיה ויסתיר את מגרעותיה. סוד השילוב בין צו האופנה לבין דרישות הגוף המיוחד שלך, הוא העושה את ההבדל.

הסגנון האישי שלך

מסיבה זו, חשוב לבחור בגד חדש מתוך מבחר מגוון ככל האפשר. ככה גיליתי את „ברגר".

המציאה הגדולה

הקיץ אמנם רק בתחילתו, אבל ב„ברגר" מתבוננים כבר את העתיד. את בגדי העונה ריכזו במקום אחר, „מציאון ברגר" ומוכרים אותם במחירי סוף העונה, ואף פחות. צריך לראות כדי להאמין. מצאנו מציאות מהסרטים.

למשל:

חליפות נשים במחיר	– 29.90 ש"ח
שמלות במחיר	– 19.90 ש"ח
חצאיות במחיר	– 14.90 ש"ח
חולצות במחיר	– 9.90 ש"ח

המכירה אך ורק ב„מציאון", רח' הבנאי 22, איזור התעשייה חולון, בין השעות: 17.00–10.30.

הסבר מקצועי

המונח „עודפי יצוא" משמש בטירמות שונות במשמעויות נבדלות.

אצל „ברגר" המונח הזה לא בא לציין סחורה שלא הצליחו למכור.

עודפי היצוא באו נובעים מהדיוק הרב והרמה הגבוהה של הביגוד ש„ברגר" מייצרת עליפי הזמנות מחו"ל.

למשל, ב„בלומינגדיילס" הזמינו חולצות בצבע חמרה, ועליהן הדפס של נמר מסוג טייגר. לאחר הייצור התברר שהודפס נמר מזן לאופרד דווקא.

במקרה כזה האשה הישראלית זוכה. „ברגר" מוכרים חולצות חדשות עבור „בלומינגדיילס", ... ואנחנו נהנות מהלאופרד.

עיצוב הדגמים מכסה טווח רחב של סגנונות ואפשרויות, ולכן אני תמיד מוצאת את הבגד ההולם אותי. חיפשתי בגד־מלחים, איך אפשר הקיץ בלי? ניסיתי חולצה מפוספסת בכחול לבן וחצאית כחולה צמודה. הסתבר שרק בעבור 3 ק"ג פחות, החצאית תחמיא לי... החלפתי אותה בחצאית כחולה בגזרה אחרת, אבל עם אותה חולצה. זהו! ככה נעים להראות. אסור להקל ראש גם באיכות של הבגד. „ברגר" מייצאת כבר שנים ארוכות למיטב חנויות היוקרה בחו"ל. כבר קרה לי פעם שנכנסתי ל„בלומינגדיילס" בניו־יורק ונתקלתי בשמלה של „ברגר" שהבאתי במזוודה הישראלית שלי. מיותר לציין שבארה"ב גם המחיר אמריקאי, הרבה יותר יקר מכפי ששילמתי בארץ. מי שמתעקש לקנות בחו"ל יכול למצוא את „ברגר" ב„מייסיס" ובחנויות המובחרות בשוויץ ואירלנד.

התשובה המדוייקת לקיץ הישראלי

לאביב־קיץ '87 מציעה אופנת „ברגר" מיגוון דגמים קלים ואווריריים השומרים גם על הקו הקלאסי. בגד שאת תמיד לבושה בו היטב, וגם נהנית מנוחות מירבית. שפע ...

בשלל הגוונים והעיצובים: טריקו במשחקי שחור־לבן, בהדפסי פסים דקים ורחבים, לאורך ולרוחב, נקודות גדולות וקטנות, ואת בצד אוסף מרשים של חצאיות רחבות־נשיות וחצאיות צרות בגזרות מיוחדות. השמלות והחליפות נעות בין סגנון צעיר וסולידי לשמץ של נועזות. כך, למשל, אפשר למצוא חליפה שקטה לכאורה, המגלה רצועת מותן חשופה ומותירה את הכתפיים גלויות, ויוצרת מראה של אשה מכובדת ונחשקת.

הנערות מגיעות לבוטיקים ומחפשות את „ברגר", ואגב, חנות שיש לה „ברגר" בהשכה ...

חליפות המכנס הקצרצרות והמקוריות. סדרת דגמים זו נועזת הרבה יותר, אך לעולם אינה זולה. יש בה טעם של פיתוי מאופק.

ללכת בלי

אפשר בלי ג'ינס? כבר שנים לא יתכן ללכת בלי. יש נשים משני סוגים – אלו שאוהבות ג'ינס קלאסי פשוט ואלו שמעריפות ג'ינס חדשני ומשוגע.

לשתיהן מחכה ב„ברגר" שפע של הצעות. שילובים מעניינים של ג'ינס מקורי, בגד הג'ינס הישן והטוב שהורגלנו בו.

צבעי הקיץ העזים – כחול, לבן וירוק מככבים אצל „ברגר" ברמה. סדרת הדפסים יפהפיים וחד־פעמיים עושים משהו מיוחד לחצאיות, חולצות, מכנסונים ועליוניות. ואריאציות כיד הדמיון הטובה על המעצבים. אוסף הפריטים העצום הזה מאפשר לבחור מספר דגמים ולהרכיב רב־מערכת. באופן כזה בעזרת שינוי קטן את תמיד לבושה, תמיד יש לך משהו חדש.

ההפתעה טמונה דווק במחיר. אנו רגילים לשלם הרבה עבור מוצרי איכות.

ב„ברגר", למרות האיכות הבלתי מתפשרת, המחירים נוחים להפליא. כך אפשר לרכוש יותר מיצירה אחת, ולהיות אשה אחרת בכל פעם.

החגיגה בספריות הנבחרות נמשכת

וולט דיסני בוידאו

רשימה מס׳ 2 מגיעה!

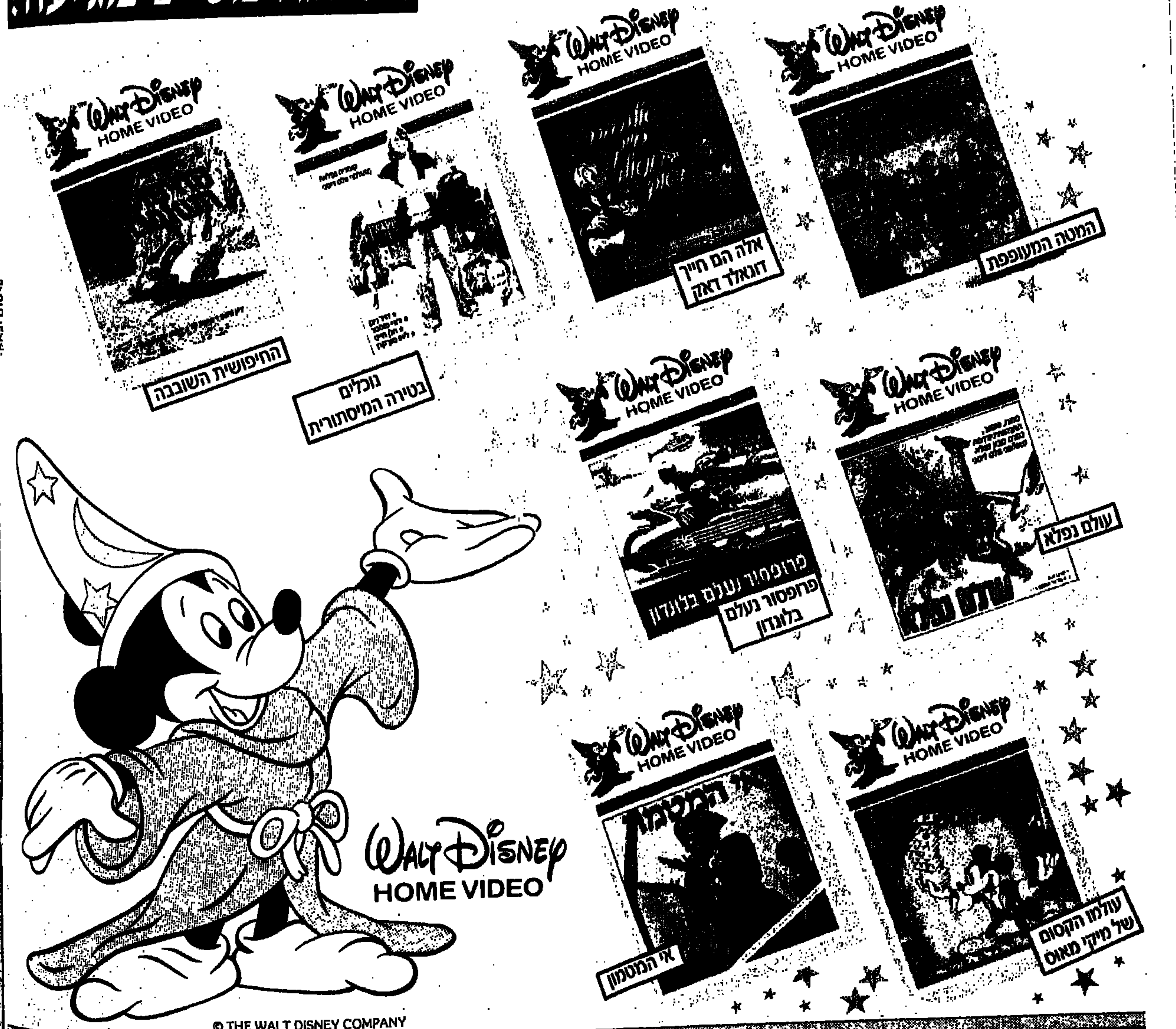

© THE WALT DISNEY COMPANY

מה אמרה הביקורת על רשימה מס׳ 1:

״מבלים עם דונאלד דאק״ פתיחה מוצלחת... חויה לכל המשפחה. (יהודה סתיו ״ידיעות אחרונות״)

חגיגה של סרטים קסומים - עכשיו בוידאו (״את - ציפר״)

על הסרט: ״חגיגה למיקי מאוס״ - לא לוותר! (״ידיעות אחרונות״)

״בעקבות האוצר הגנוב״ - הילדים ירצו לראות יותר מפעם אחת (״ידיעות אחרונות״)

הפצה: ״פורום פילם״ בע״מ, טל. 03-293105, 280004

...ועוד סיבה טובה לדניש

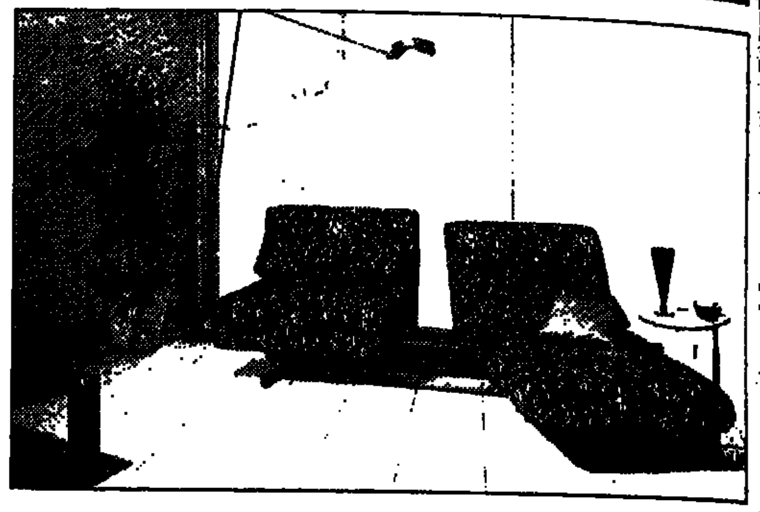

LE VELE
ארץ מוצא: איטליה. מעצב: FUTURA סגנון: ספורט אלגנט צעיר. תכונות מיוחדות: נפתחת למיטה זוגית, מצבי ישיבה משתנים. העדפות: חברה בראש טוב.
מחיר רגיל לדו מושבי: 2,227 ש״ח. **מחיר מבצע לדו מושבי: 1,703 ש״ח.**
ניתן להשיג את LE VELE גם ככורסא בודדת בעלת תכונות דומות.

תמיד רצית דניש. החודש תהיה לך גם אפשרות. כמו שמקובל במרכזי העיצוב הנודעים באירופה, גם דניש מעניקה לך עכשיו הזדמנות חד פעמית לציין את סיפור מערכות הישיבה: הכורסאות והספריה במחירים ובתנאים מיוחדים. אנו מביאים לפניך חלק ממבחר ההצעות שבמבצע.

25% הנחה

על תשלום במזומן, כולל הובלה והרכבה.
אפשרות ל־13 תשלומים באמצעות ויזה, ישראכרט ודיינרס בתוספת ריבית.
המבצע חל גם על מערכות הישיבה בחנויות דניש סטודיו.
המבצע לזמן מוגבל.

PRINCE
ארץ מוצא: נורווגיה. מעצב: EKORNES כינוי: הרולס רויס של כורסאות הטלויזיה. ריפוד: עור. תכונות מיוחדות: ניתנת להטייה למצבי שכיבה שונים ומסתובבת ב־360 מעלות. מחיר רגיל: 3,305 ש״ח.
מחיר מבצע: 2,479 ש״ח, כולל הדום.

סיאסטה נורווגית, בדניש אתה נהנה גם מהמחיר

SIESTA
ארץ מוצא: נורווגיה. מעצב: WESTNOFA. תארים: פרס האקדמיה הנורווגית לאמנויות. תכונות מיוחדות: עיצוב אורטופדי המעניק תמיכה מלאה לגב. ריפוד: עור במבחר צבעים עכשויים. העדפות מיוחדות: צפייה בטלויזיה, קריאה ותענוגות אחרים.
מחיר רגיל: 1,539 ש״ח. **מחיר מבצע: 1,154 ש״ח.** לנוחותך, סיאסטה עם מסעד גב גבוה או נמוך, עם ידיות או בלעדיהן.

MINUETTO
ארץ מוצא: איטליה. מעצב: QUATROESSE ריפוד: בד או עור. תכונות: נוחות מירבית, מתאים במיוחד במידותיו לסלון הישראלי. העדפות: ארוח בסלון.
מחירים רגילים: 4,705 ש״ח (בריפוד עור). 3,580 ש״ח (בריפוד בד).
מחירי מבצע: 3,529 ש״ח 3+2+1 (בריפוד עור)
2,685 ש״ח 3+2+1 (בריפוד בד).

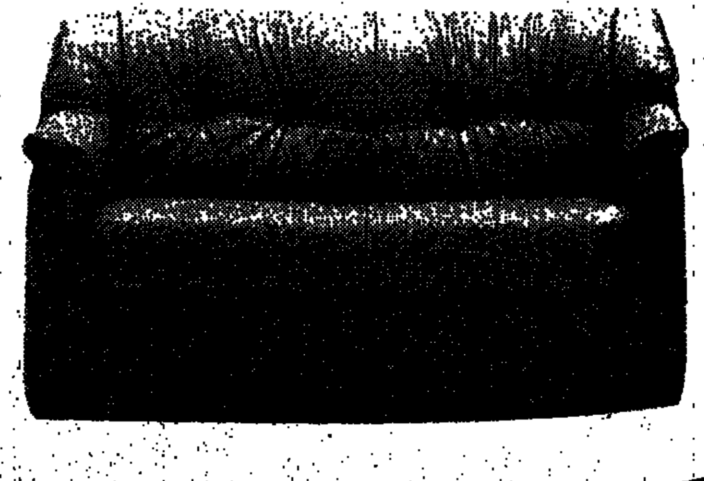

...והפלוס הנוסף

כלי קרמיקה לעציצים, OHEZZANI-ITALY – לעדן החלון או על המדף. לבחירתך, בצבעי שחור וטורקוטה ובשלושה גדלים.
מחירים:
במקום 9.90 ש״ח – **7.42 ש״ח.**
במקום 19.90 ש״ח – **14.92 ש״ח.**
במקום 29.90 ש״ח – **22.42 ש״ח.**

DANISH PLUS

דניש

בית דניש: רמת גן, דרך ז׳בוטינסקי 104. **תל־אביב,** כיכר המדינה - ה׳ באייר 60. **חיפה,** רח׳ שדרות־חובסקי 35 - מסלה מאריס, כרמל צרפתי. **ירושלים,** רח׳ שמאי 18. **באר־שבע,** דרך חברון 4.
דניש פלוס: תל־אביב, כיכר המדינה - ה׳ באייר 62, לב דיזנגוף. **חיפה,** מרכז פנורמה. **ירושלים,** רח׳ שמאי 16. **באר־שבע,** דרך חברון 4. **רמת השרון,** רח׳ סוקולוב 60, דב מכר - צומת גלילות. **כפר שמריהו,** רח׳ הורש - מרכז מסחרי. **רעננה,** רח׳ אחוזה 117. **רמת־גן,** קניון סנטר.
דניש סטודיו: תל־אביב, כיכר המדינה - ה׳ באייר 74. **רמת השרון,** רח׳ סוקולוב 60. **רעננה,** רח׳ אחוזה 117. **חיפה,** מרכז...

דיזנהויז מציעה לך עולם מלא הפתעות ...וזה מתחיל במחירים

דיזנהויז החברה הגדולה בענף הנסיעות והתיירות שמחה להגיש לך סידרת הצעות-טיול מפתות לאביב/קיץ 87'. הטיולים המאורגנים של דיזנהויז הם הדרך שלך לראות עולם בחברה טובה... ובמחירים טובים.

דיזנהויז - נסיון עולמי של 61 שנה המאפשר לך לקבל יותר: **יותר ימי טיול, יותר ארוחות ויותר אתרים הכלולים במחיר. כדאי לך לבדוק ולהשוות - אתה תגלה שטיול בדיזנהויז היא ההצעה המשתלמת ביותר עבורך.**

חשוב לדעת: ככל שמחיר הטיול נמוך יותר, כך קטן סך ההיטלים שעליך לשלם.

דיזנהויז. אתה יודע בדיוק מה אתה מקבל אצלינו: שרות מכל הלב, אמינות, יחס אישי ומבחר עצום של אפשרויות טיול. הפעם אתה יכול לקנות את עולמך בנסיעה מוצלחת.

33 יום - ארה"ב וקנדה
יותר אמריקה - בפחות כסף
טיול ענק בארץ האפשרויות הבלתי-מוגבלות. כל מה שרצית לראות תמיד - מונטריאול, מפלי הניאגרה, הפארקים הגדולים, לאס וגאס, לוס אנג'לס, סן-פרנסיסקו, ונקובר והאי ויקטוריה וכמובן דיסניוורלד ושעשועיה.

-.2923 $ כולל טיסות

להיט
15 יום - סקנדינביה
טיול מקסים בדנמרק, שבדיה ונורבגיה. מגני-טבולי הידועים של קופנהגן עד הפיורדים הקסומים של ברגן, נורבגיה.

החל מ-**-.1224 $**
כולל טיסת שכר

17 יום - אוסטריה וגרמניה
יותר תרבות ויותר טבע.
שילוב מדהים של נופים מרהיבים ואתרים היסטוריים. פרנקפורט, קלן, אגם קונסטנץ, מינכן, באד גסטין, זלצבורג, וינה ועוד.

-.1462 $ כולל טיסה

טוס וסע חופשי חופשי באירופה
טיסה בחברות תעופה סדירות ...
שכור לשבוע ללא הגבלת ...
-.459 $
* המחיר מבוסס על ...

22 יום - אירופה הקלאסית
יותר אתרים קלאסיים - כלולים במחיר הטיול
לאיטליה, שוויץ, צרפת, הולנד, בלגיה ואנגליה - עם כל המקומות שרצית לבקר: המערה הכחולה בקאפרי, מוזיאון הואתיקן, מפלי הריין, ארמון וינדזור, מוזיאון הלובר, אגם לוצרן, כנסיית נוטרדאם ועוד.

-.1773 $ כולל טיסה

15 יום: איטליה, שוויץ וצרפת.
-.1362 $ כולל טיסה

18 יום: איטליה, שוויץ, צרפת ולונדון
-.1573 $ כולל טיסה

15 יום - ספרד ופורטוגל
מסע אל התרבות העשירה של מדריד, ליסבון, טולדו, סיביליה, קורדובה ועוד. טיול נפלא המשלב ארמונות מלכותיים, כפרי דייגים, ואתרי-נופש מפורסמים.

-.1262 $ כולל טיסה

סיורי השתלמות מקצועית לאירופה וארה"ב, לחברי קרן השתלמות ההנדסאים והטכנאים.

* המחירים אינם כוללים היטלים ומע"מ.
* לבחירתך הצעות טיול נוספות לכל רחבי העולם.
מחירי הטיסות כפופים לשינויים של חברות התעופה.

דיזנהויז
נמנה על קבוצת כלל
להמריא מקרקע בטוחה.

משרד ראשי: תל-אביב, בן יהודה 21, 652140 דיזנהויז תל-אביב, בן-יהודה 33, 654676 דיזנהויז רמת-גן, ז'בוטינסקי 3, 266222 דיזנהויז רמת-השרון, סוקולוב 46, 5400070 דיזנהויז חיפה, העצמאות 104, 510293 דיזנהויז ירושלים, המלך ג'ורג' 1, 223128 דיזנהויז רחובות, פארק המדע 464040 אקספרס טורס תל-אביב, מגדלי 9, 240155 אקספרס טורס רמת-גן, ארלוזורוב 6, 739624 אקספרס טורס חיפה, שד' הנשיא 124, 381333 דפנה טורס תל-אביב, הירקון 114

7 ימים

12
גזי חקק
גזי חקק בכלא רמלה, מחכה לפסק הדין. ממעברת פתח תקוה עד הוהסגרה מהולנד לישראל
● עמוס קינן

15
ישראלים בפריז
קופפרמן וגולדשטיין, אמנים ישראלים, מציגים בפומפידו, פריז. על 'האמנות' כמוצר תעמולה ופירסום, ועל עסקי השעשועים
● אדם ברוך

18
"יהודה כיץ חי"
משפחות הנעדרים מקרב סולטאן יעקב יוצאות למאבק ציבורי. צריך להרעיד לבבות. אל תפקירו את הבנים ● עמוס נבו

22
אגדת הבעש"ט
ספר חדש. סיפור חייו האמיתי של אבי החסידות, כפי שהשתקף מתוך הסיפורים אודותיו
● פנחס שדה

27
פרופ' היגינס
שיטת לימוד השפה של פרופ' כלב גטווין: להחזיר את התלמיד לימי חולדות שלו, להחזיר למבוגר את יכולת הלימוד האדירה שהיתה לו בהיותו ילד ● רמי טל

פנחס שדה. תצלום: מיכל היימן. המחקר החדש על הבעל שם טוב וחסידותו מצטרף למחקר הקודם על ר'נחמן מברסלב

רוק הדסון וג'ינה לולובריג'ידה. תצלום: סיגמה. האמת העצובה והבאנלית שמאחורי דמות־הבד הגברית

אל"מ שמואל גורודיש, מדבר סיני, 1967. תצלום השער בשחור־לבן במוסף "7 ימים", 29.5.78, ניתן ללא שם הצלם. במערכת "ידיעות אחרונות" התקבל מכתבו של אל"מ (מיל.) יצחק יבנה: "צילום זה ואחרים צולמו על־ידי במהלך היום הראשון והיום השני במלחמת ששת הימים, כאשר שימשתי כקצין סיוע־אווירי באוגדת השריון של האלוף טל"

רוק הדסון
לא כולם זוכרים את הסרטים בהם השתתף, אבל כולם זוכרים ממה הוא מת. ראיון חושפני עם השחקן המנוח, על הוליווד, הומוסקסואליות, כוכבי העבר
● באז האדליי

34
החיפושיות
עברו 20 שנה. נראה שתחושת השינוי החברתי־פוליטי, שהביטלס היו בין מייצגיה העיקריים – תחושה זו היתה חלום בלבד, אשלייה מתוקה
● יואב קוטנר

38
סמי נחמיאס
מי הזמין אצלו את החקירה במקרה של דוד סופר? לראשונה, חושף נחמיאס חלק משיטות עבודתו ומצביע על זהותם של לקוחות ● אריה אבנרי

42
ריימונד קרבר
אמרו שהוא התגלית הספרותית האחרונה של אמריקה, סופר שמופיע אחת לכמה עשרות שנים. ב־69' העביר קיץ ארוך בישראל. "דבר קטן וטוב" בעברית
● יגאל סרנה

50
האלוהית
רגע אחרי שבועות, מתכון חלומי לעוגת גבינה, המתוחכמת מכולן
● ביופים, אודטה דנין

56
הנרי קיסינג'ר
בן מזל תאומים טיפוסי: מדינאי נבון, חריף לשון, זריז מחשבה
● האסטרולוג אילן פקר

השמש עוד תזרח

/עמוס קינן

גזי חקק מחכה לפסק דינו, בכלא רמלה. עמוס קינן לא מחכה לפסק הדין כדי לדעת מה לכתוב על חקק, שהיה אחת הדמויות, בהא הידיעה, של הבוהמה התל אביבית

שכחתי איך נראית רמלה. פעם היא היתה על אם הדרך. היום לא. פעם הייתי עושה שם באיזור את שירות המילואים שלי. היום כבר לא. וכך את הכלא המפורסם שלה מצאתי אבל לא בנקל. בכסית, ביום ששי בצהרים, טלפון. מבקשים אותי. אולי תבוא לבקר אותי? אומר גזי.

1960. היה מקום בבן יהודה 'קוויקי באר' קראו לו. פתוח עד 5 בבוקר. בלילה מאוחר מאוד, מי שרצה לאכול חסילונים היה בא לאכול חסילונים. הייתי בביקור מולדת. גרתי בפריז, ובהחלט אהבתי לגור בה. בקוויקי היה בוסי, ששמו האמיתי היה בוסתנאי סחה. את בוסי היכרתי מהתקופה שאותה בילתי בכלא יפו ב־1952 וזה סיפור אחר. הוא היה אז נער בן 18, חזק עד מאוד, שהספיק אפילו להיות בנוער של לח"י בסניף רחובות, וישב בפעם הראשונה בחייו בכלא, על מכות. לימים התפרסם, ולבסוף נרצח.

תכיר חבר, אמר בוסי. החבר היה נמוך ורחב, בגובהה של בוסי אבל בהחלט לא ברוחב שלו. צלקת גדולה קישטה את פניו ואמרה שנולד על גדות החידקל.

■■■

השמש עוד תזרח במערב, הציג גזי את עצמו. מאז, שמעתי ממנו עוד הרבה אימרות־כנף, שהיום הן כבר חלק מנוף הלשון העברית. 'אחינו המרוקאים', למשל.

השמש עוד תזרח במערב, היתה מילת צופן. שפירושה שאם גם, למרות נבואותיו של קארל מארקס, פרצה המהפכה ברוסיה של מזרח אירופה, היא עוד תפרוץ גם במערב.

איפה למדת את זה, שאלתי. בקולג', ענה לי, וכך הבנתי מה שרצה שאבין: שהוא בוגר קולג' שאטה, ושבאותו הקולג' שמע משהו על מארקס.

אצל מי למדת שם, שאלתי. אצל ישראל בר, ענה. שתינו יחד עד הבוקר ובעצם, מאז ועד כמעט היום, למעט כמעט שנתיים שהוא כבר יושב בכלא. תחילה באמסטרדם וכעת כאן.

■■■

מעברת פתח־תקוה היתה בית היוצר לנישמת האומה הישראלית החדשה. בחור בשם ציון, שעכשיו מגלגל בניו יורק מחזור של 15־20 מיליון דולר לשנה, מכר ענבים בשוק עם גזי ועם יחזקאל הילילי, שגם הוא כבר בניו יורק.

נערים מעיראק לא קשה היה להפוך לשמאלנים, כי רבים מהם והטובים בהם, היו כאלה. השמאל של עיראק, שנטבח ברחובות ובבתים על ידי קאסם, היה מורכב מנערים יהודיים מבית טוב.

מי יזכור היום תצלום ישן מ־1947, הפגנה שמאלנית בבגדד הקוראת לשלום יהודי ערבי ולהכרה במדינת ישראל העומדת לקום.

וכך, יחזקאל היה קומוניסט גם בארץ, ולגזי לא היה קשה להקשיב לישראל בר.

גזי ישב בשאטה. שנים ארוכות, על פשעים כבדים של פריצות, שוד, וכל שאר סוגי אלימות. כאשר הגיע לשם ישראל בר, עוף מוזר שעד היום לא נחקר ולא הובן והואיל וכבר מת אינו אלא רק מצהיב ישן — פרש עליו גזי את חסותו.

לפרוש חסות פירושו שאסור לאיש לגעת לרעה באיש וזאת, אף על פי שבעולם התחתון אוהבים להיות פטריוטים והיחס למי שנענש על בגידה אינו מלטף. ישראל בר נתן לגזי ספרים לקרוא, וגזי הלך להלוויה של ישראל בר.

נערי מעברת פתח־תקוה למדו עד מהרה שיש גם בריונות מכובדת ומשתלמת והיא הבריונות הפוליטית.

וכך, באופן טבעי, הפכו בריוני השוק לבריוני המפלגות. חלקם הגן על אסיפות בחירות של תנועת החרות וחלקם על מפא"י. הגנה על אסיפת בחירות פירושה ניפוץ גולגלות, שבירת עצמות ומה לא.

ליחזקאל השמאלני לא הפריעה העובדה שהוא מרביץ למען תנועת החרות. נדמה לי, שגם הוא גם גזי וגם כל האחרים, עברו מפעם לפעם אל המחנה השני ולהיפך.

בימים ההם, היה גזי תומך נלהב של מפא"י וכך, לאחר נצחונה של מפא"י בבחירות לעיריית פתח־תקוה, קיבל מה שמקובל לשלם לבריונים, חלקת אדמה על הכביש הראשי עם־הזכות להקים בה סטייקיה.

לעיריות ולראשי ערים יש שכל עתיק שלימד אותם איך לקיים הבטחות, אבל גם איך לא לקיים אותן.

וכך, הרשיון שניתן לגזי בעל פה ובתקיעת כף או משהו דומה, קיים וגם לא קיים, תקף וגם חסר תוקף; מפעם לפעם, בא איזה איום בסגירה, ואז צריך לרוץ, להשתדל, אולי גם לתת עוד איזשהו שוחד, והרי זה חלק מנוף השלטון שלנו.

■■■

הייתי בחנוכת „מפגש הנמרים", ראש העיר גזר את הסרט. יש לי תצלום, גזי בעניבת פרפר שחורה וגם אני בעניבה.

גזי ערך את החתונה שלו אצלי בדירה. היתה עוגת קרם ענקית שנגמרה בסלפסטיק ונמרחה על כל פרצופי המסיבה. חלק מהאורחים כבר לא בחיים, אחד מהם נהרג בקרב יריות עם משטרת פריז.

בערך בן לילה, הפך גזי להיות הפורץ הנדיב של תל אביב. היה עושה שולחן, מה שנקרא. בוא תשב, היה אומר, בוא תשב. במכנסיים קצרים מאוד, עם כיסים מלאים כסף מזומן בשטרות גדולים מאוד, תמיד. על השולחנות של גזי היה רק מהמובחר. שמפניה של האלמנה קליקו. צדפות מעושנות. ויסקי בלק לייבל.

לפעמים, היתה המסיבה נמשכת ימים רצופים. מתחילה בצהרים היכנשהו, עוברת בערב למקום אחר, בלילה לעוד מקום אחר, למחרת בצהרים מתחדשת.

בהתחלה, זה היה רק בוהמה, ציירים, משוררים. אחר כך, זה היה גם קיבוצניקים שהזדמנו מהגליל העליון העירה. וותיקי השייטת. מדוע וותיקי השייטת אין לי מושג אבל כך זה היה.

וכך לימים, המקומות שפתח, כגון 'תק"ם 1' ו'החוף המערבי', היו בשותפות עם קיבוצניקים וותיקי השייטת.

■■■

פעם בא יהודה בן יהודה, צייר טוב, חבל שהפסיק לצייר, היום גר בוודסטוק למה ככה, ואמר בואו נפתח מועדון.

יהודה בן יהודה צבע את קירות המועדון בצהוב וכך קראו לו, 'הצהוב'. אני הייתי שותף שם, וגזי, ואורי ליפשיץ. המקום היה מפוצץ ולא יכולת להכניס סיכה. כסף לא ראינו כי גזי הזמין את כולם על חשבון הבית.

יום אחד פרצה שריפה והמקום עלה באש. נלקחנו לחקירה. נחקרנו במכונת אמת והלכנו הביתה.

בוא נפתח מסעדה, אמר לי אורי ליפשיץ.

פתחנו מסעדה. אני הייתי הטבח. חודש ימים בישלתי במטבח, והיתה לכך סיבה טובה.

המקצוע שלי והדבר היחיד שאני יודע לעשות, הוא לכתוב עברית. לא פעם שאלתי את עצמי מה יהיה אם יום אחד אצטרך להימלט מכאן בסירה אחרונה. ואם הסירה תפלוט אותי, נאמר, בסן דייגו. או נאמר, במארסיי. מה אומר להם שם, שאני יודע לכתוב עברית? ואז החלטתי שפעם בחיים עלי להוכיח לעצמי שיש עוד משהו שאני יכול לעשות.

חודש ימים בישלתי במסעדה. כעבור חודש, ביקשתי מיורם קניוק שיבוא פעם בשבוע להיות בארמן.

יורם קניוק הוא גדול הבארמנים שאי־פעם היו כאן. בארמן הוא אדם שיש לו לפחות שלושה זוגות ידים, וכל השלושה תמיד עסוקים. ובעוד זוג אחד מטלטל קוקטייל, הזוג השני מצחצח כוסות והזוג השלישי מנגב את הדלפק. מי שלא ראה את יורם קניוק עובד על הבאר לא ראה בארמן.

כמה אתה משלם לו, שאל גזי. 900 לירות, אמרתי. ב־200 אני מביא לך אחד מעזה, אמר.

הלכתי הביתה ולא חזרתי. המסעדה נמכרה לבנק דיסקונט והיום היא סניף בנק יפואי.

את 'תק"ם 1', מקום נהדר, סגרו בצו עירוני. שם ביום ששי בצהרים, היו רוקדים ושרים בחצר. לגזי יש כישרון להפיח חיים במקום. גם 'החוף המערבי', שלא זכה לפינוק עירוני, היה מקום אמיתי, כמעט חוץ לארץ.

לגזי אין שום כישרון לאספנות, לא של כסף, לא של רכוש. אבל הוא אספן של חברים. בעצם, את הכסף שאחרים אוספים, הוא משקיע בחברים, לפי הגדרה אחת, או מבזבז אותו עליהם, לפי הגדרה אחרת.

■■■

באתי לרמלה. ישבתי איתו בחדר האורחים של הכלא, שתינו קפה. אלמלא ידעתי שאנחנו בבית כלא, לא הייתי חש בכך. ישבנו ושתינו קפה כאילו אנחנו יושבים בבית קפה. האווירה היתה רגועה, נינוחה, ושוחחנו כמעט על כל דבר. שני אסירי עולם הגישו מפעם לפעם עוד קפה. הם היו לבושים בגדים מגוהצים, עם קמט חד במכנסיים, ונעלים מצוחצחות.

אני יוצא זכאי, אמר גזי.

נראה טוב. רזה, שרירי. רץ, משחק טניס. אני מחפש סימן כלשהו למתח, לעצבנות. שעה וחצי ישבתי וחיפשתי, לא מצאתי.

אתה נראה לא טוב, אמר לי. שמעתי שעברת כמה ניתוחים. תרתיח כל יום פטרוזיליה ותשתה מי פטרוזיליה. יש ספר של רופא רוסי בן 92. תעשה כמוני כל יום תרגילי נשימה.

האיש נאשם בעבירה חמורה מאוד, סחר בסמים. נתפס בהולנד. הוסגר לישראל. אם יורשע בדין, צפוי לו עונש כבד.

אין לי מושג מנין השקט הבטוח שלו, או הבטחון השקט שלו.

ניסיתי להציע שאבקר באחד מימי הביעור הקרובים. לא כדאי לקבוע, אמר, אולי כבר אהיה בחוץ.

מה תעשה בחוץ, שאלתי. אסע לבקר חברים בניו יורק. אחזור ונעשה מסיבה. אני מניח שבקרוב, גם אתה ואני נדע מתי תהיה המסיבה. ■

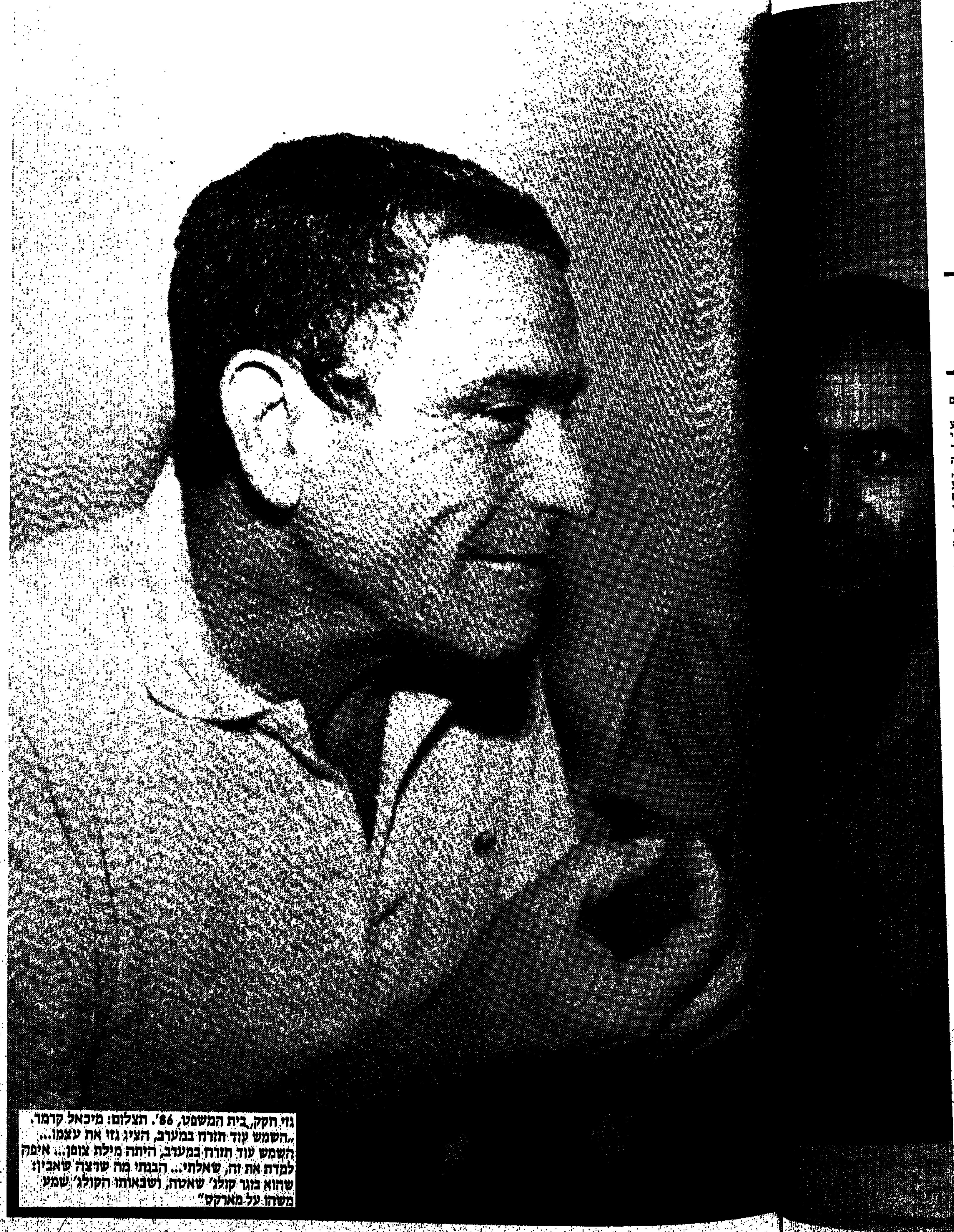

גזי חקק, בית המשפט, 86'. תצלום: מיכאל קרמר. „השמש עוד תזרח במערב, הציג גזי את עצמו... השמש עוד תזרח במערב, היתה מילת צופן... איפה למדת את זה, שאלתי... הבנתי מה שרצה שאבין: שהוא בוגר קולג' שאטה, ושבאותו הקולג' שמע משהו על מארקס"

קיטלגו אותך

אדם ברוך, פריז

משה קופפרמן וצבי גולדשטיין מציגים במוזיאון פומפידו, פריז • אמנות כאמצעי תעמולתי וכשואו־ביזנס

שום דבר בורגני, כולל תפנוקי אמנות, לא זר כאן לאנשים. בפריז, האמנות היא נתון מנטאלי, סוג של סיב פנימי, חלק מהאוויר. ועל כן, הבריות שם, בניגוד לבריות הישראליות, משוחררות מטענות בדבר 'חשיבותה של האמנות'. החשיבות מוכחת מעצמה, חשיבות ממילא, מעוררת קנאה קלה.

הישראלים משה קופפרמן וצבי גולדשטיין מוצגים במרכז פומפידו הפריזאי בהרחבה ראוייה, בקומת הכניסה, בשני אולמות. אוצר התערוכה, יונה פישר איש מוזיאון ישראל. נסיבות ההזמנה של התערוכה: הסכם תרבות בין צרפת לבין ישראל.

כל הכבוד להסכמים כאלה. השאלה, איזה תוכן הם מקבלים. בדרך כלל, ממלאים אותם במוצרי פולקלור. לעיתים רחוקות, באמנות.

כל הכבוד לזה שמזרז, עוקף כל מיני ועדות ממשלתיות, חוצה מסדרונות, ומגיע לפומפידו עם קופפרמן וגולדשטיין. ואם זה יונה פישר, אז כל הכבוד לפישר.

משהו על קופפרמן וגולדשטיין, ועל פומפידו, ועל 'האמנות' כמוצר תעמולה ופירסום, ועל עסקי השעשועים.

הפומפידו הוא המוזיאון הקולני, הצבעוני והמשוחק של אירופה. מבנה שקוף, מודרני ומודרניסטי, מתנכף להדיוטות, מעין הגרלת ענק של צעצוע, מרובה מיפלסים.

פומפידו מושך תיירים כי הוא דבר־מה יותר ממוזיאון, ופחות ממוזיאון. דינוזאור שהתחפש לגימיק. הורתו ולידתו במחשבה שיש להקים מוזיאון שיהיה גם יותר וגם שונה מעצמו.

פומפידו נוסד גם כניסיון פוליטי להחזיר לפריז את מעמדה בעולם האמנות. מעמד שהיגר לניו יורק. המעמד נשאר בניו יורק.

השנים הראשונות של פומפידו היו שאפתניות כהלכה. סידרת תערוכות־מחקרים – שרישתו את פריז לניו יורק, את פריז לעצמה, לברלין, לוורשה, לתחילת המודרניזם בן המאה ה־20, למוסקבה – הסתכמה כהישג מוזיאלי ממשי. המוזיאון תיפקד כהיסטוריון. אפשר היה להתווכח עם ניואנסים, אך לא עם התיפקוד והאמביציה.

■ ■ ■

ששי בבוקר, פומפידו מוצף תיירים, יפהפה, מוצף אור, מאוורר. פומפידו בסך הכל חלק בלתי נפרד מהשואו ביזנס הבינלאומי. האמנות בפומפידו חלק מהשואו ביזנס. הכל שואו ביזנס. במובן מסויים, לא רק יעקב אגם, אלא אף שאגל ופיקאסו חלק מהשואו ביזנס. המודרן ארט של ניו יורק הצליח להכפיף אף את ואן־גוך לעסקי השעשועים.

צבי גולדשטיין, פגישה אקראית בפומפידו. מעיל עור שחור, דימוי פוסט באדר מיינהופי, פנים בהירות, ישראלי יליד רומניה, לא מעט שנים באיטליה, רדיקאלי, בלי שותפים באמנות הישראלית. שלום שלום, צלצל צלצל, מה נשמע מה נשמע, הכל בהליכה חצי ריצה.

הוא בדרך לגרמניה, לדוקומנטה, יריד אמנות בינלאומי. גולדשטיין שייך לדור אמנות שתמיד נמצא בדרך לאיזשהו מקום מאיזשהו מקום שאליו הגיע מעוד איזשהו מקום. דור טרנזיט. בני 40, קארייריסטים מודעים, דוברים ז'ארגון בינלאומי, מהירים, משומנים. הקטלוג הוא העולם שלהם אם לא 'המולדת'.

גולדשטיין אמן פוליטי. כלומר, לפחות המאניירה והסגנון פוליטיים. הוא נשען על הראדיקליות והסיגנון של הקונסטרוקטיביזם המהפכני, ראשית המאה, הרוסי. נשען בקלות מלאת חן והשכלה, ומשתמש ב'חרוט' המהפכני, בכיתוב, בהצהרה, בחפץ התעשייתי, בריצפי־תצוגה.

המוזיאונים הישראליים נוטים לו הערכה מרובה. לדעתי, עדיין לא נבחן כחומרה הראוייה. זריז, אינטלגנטי, מתמצא, מיומן, בינלאומי. כשהוא יגיע לירח, הוא יוכל לקרוא גם לו 'מולדת', מרוב בינלאומיות.

■ ■ ■

משה קופפרמן, צייר איכותי, שייך לדור הביניים שבין זריצקי/סטמצקי, המופשט הלירי, לבין רפי לביא, לדוגמה.

במובן מסויים, קופפרמן הוא בעצם כל דור הביניים הזה כולו, אם לא לוקחים בחשבון אמנים אחרים, אביבה אורי, לאה ניקל.

קופפרמן ירש מזריצקי וסטימצקי את 'המופשט' כצורה נתונה, כדימוי נתון, כערך נתון. כלומר, המופשט שלו כבר עוסק במה 'שאחרי' דימוי המופשט הכללי, שנוסח על ידי זריצקי/סטמצקי. המופשט שהוא ירש היה כבר 'צורה' טעונה, מובנית, מילונית, וכך, מעט נחסך ממנו האלמנט המיליטאנטי, שהיה כרוך בראשית המופשט הישראלי. קופפרמן נדרש להוסיף או להסיר שכבת שפה, או אולי ממש עור־שפה.

פה ושם, בנסיבות של התרגשות, בוצע ניסיון לחבר בין הביוגראפיה של האמן (ניצול שואה) לבין המופשט החמור, התחום, הנחלק לפסים, הנשען על תנועה ממוטת היד של הצייר, הדראמטי. החיבור הביוגראפי כלל גם ניסיון לפענח את הציור (רשתות, אנכים, סוג של 'ליכלוך') מתוך השנים בהן עבד קופפרמן כטפסן בקיבוץ לוחמי הגיטאות. חיבור שאינו מעלה ואינו מוריד, ככל הנוגע לציור המצומצם והמונוכרומי הזה.

■ ■ ■

בשביל ישראלי, שתי התערוכות האסתטיות והמוקפדות בפומפידו הן עוד שתי תערוכות בגלריות גורדון וג'ולי.מ, תל אביב.

אבל, התערוכות מוצגות בשביל מי שאינו ישראלי.

אני לא יכול לדבר בשמו, כי אני רק ישראלי.

אבל, בכל זאת. לא ישראלי המתבונן בגולדשטיין ובקופפרמן יכול להבין מהם דבר אחד ישיר: ישראל ככל העמים, ככל הנוגע לאמנות.

כלומר, ישראל מציגה אמנות מודרנית, אפילו מודרניסטית בתפיסת המוצא, תיקנית, לא פרובינציאלית, לארטניסטית.

■ ■ ■

ועדיין מדובר בהישג.

כל תערוכה ישראלית איכותית במרכז אמנות איכותי, הישג.

האמנות, מאז המלחמה העולמית השנייה, נתפסת גם כאמצעי תעמולתי. הגרמנים העלו את התעמולתיות עצמה למדרגת 'אמנות'. ירידי האמנות הבינלאומיים הגדולים, המוצגים בגרמניה, הינם מכשירים פוליטיים. האמנות המודרנית הבינלאומית, שהוצגה בהרחבה ובעוז בגרמניה עם תום המלחמה, טיהרה את גרמניה, החזירה אותה למשפחת העמים.

תערוכה ישראלית מודרנית, המוצגת באירופה, מרככת מעט את הדימוי המילטאנטי של ישראל.

אנשי האמנות הבינלאומיים הינם 'סוכני' דעת הקהל הבינלאומית. והם שיפיצו מסר: ישראל הינה גם מודרניזם מערבי פתוח.

'הכבשים' של מנשה קדישמן, שתצלומם הופיע בטיים מגזין, פוגגו מעט את רושם תצלומי השטחים המופיעים בשבועון.

■ ■ ■

אחרי הכל, מבחינת 'האמנות' עצמה, קופפרמן וגולדשטיין בפומפידו כמוהם כאירוע תוך גולגולתי.

עיקר חשיבות התערוכה: הקאריירות הפרטיות של השניים.

מבחינת עולם האמנות, העסק ברור מזה 20 שנה.

מה ברור? ברור שיש באיסלנד, לדוגמה, צייר שאפשר, ואולי אף רצוי, להציג אותו בפומפידו. או, בישראל. או, בהולנד. למה אפשר? כי הוא חלק מתרבות המודרנה, והציור שלא אינו פורע את מוסכמת הטעם הבינלאומית.

ברור שמוסכמה אחת שלטת בעולם המוזיאלי המערבי. ברור שיש בישראל ציירים התואמים מוסכמה זאת.

ברור שקופפרמן וגולדשטיין בסדר גמור.

■ ■ ■

קופפרמן בישראל וקופפרמן בפומפידו אינו אותו קופפרמן. בישראל הוא ציור חי. בפומפידו, הוא מקורקף, כלומר מקוטלג, ממויין, מפוסטר.

מה לעשות, משה, קירקפו אותך, כי הקירקוף הכרחי וקודם לעיכול.

מבחינת אמן ישראלי או איסלנדי, מה זה מוזיאון זר בינלאומי אם לא קירקוף אחד גדול.

קירקפו שם גם את האמריקאי ג'קסון פולוק, כששמו אותו ליד סם פרנסיס, או מישהו כזה, רק משום ששניהם אמריקנים שעברו על פורמאטים גדולים.

קיטלגו אותך כמוצג אסתטי תיקני. יצרו לך הקשר אסתטי תיקני, עיקרו את ההקשר הישראלי, את רוח החיים. נעשית מוצג מוזיאלי סביר.

אתה רואה, מודרניסט שכמוך, איזה מזל שיש לך היסטוריה מקומית, ישראלית, שיש לך איפה להתקיים כמשה קופפרמן מזוהה, מסויים, חי. ■

משה קופפרמן, תל אביב, פתיחת תערוכה. משמאל, יחזקאל שטרייכמן. תצלום: מיכל חיימן. „גולדשטיין, המציג יחד עם קופפרמן, שייך לדור־טרנזיט, בני 40, קארייריסטים מודעים, דוברים ז'ארגון בינלאומי, מהירים, משומנים, הקטלוג הוא העולם שלהם אם לא 'המולדת'"

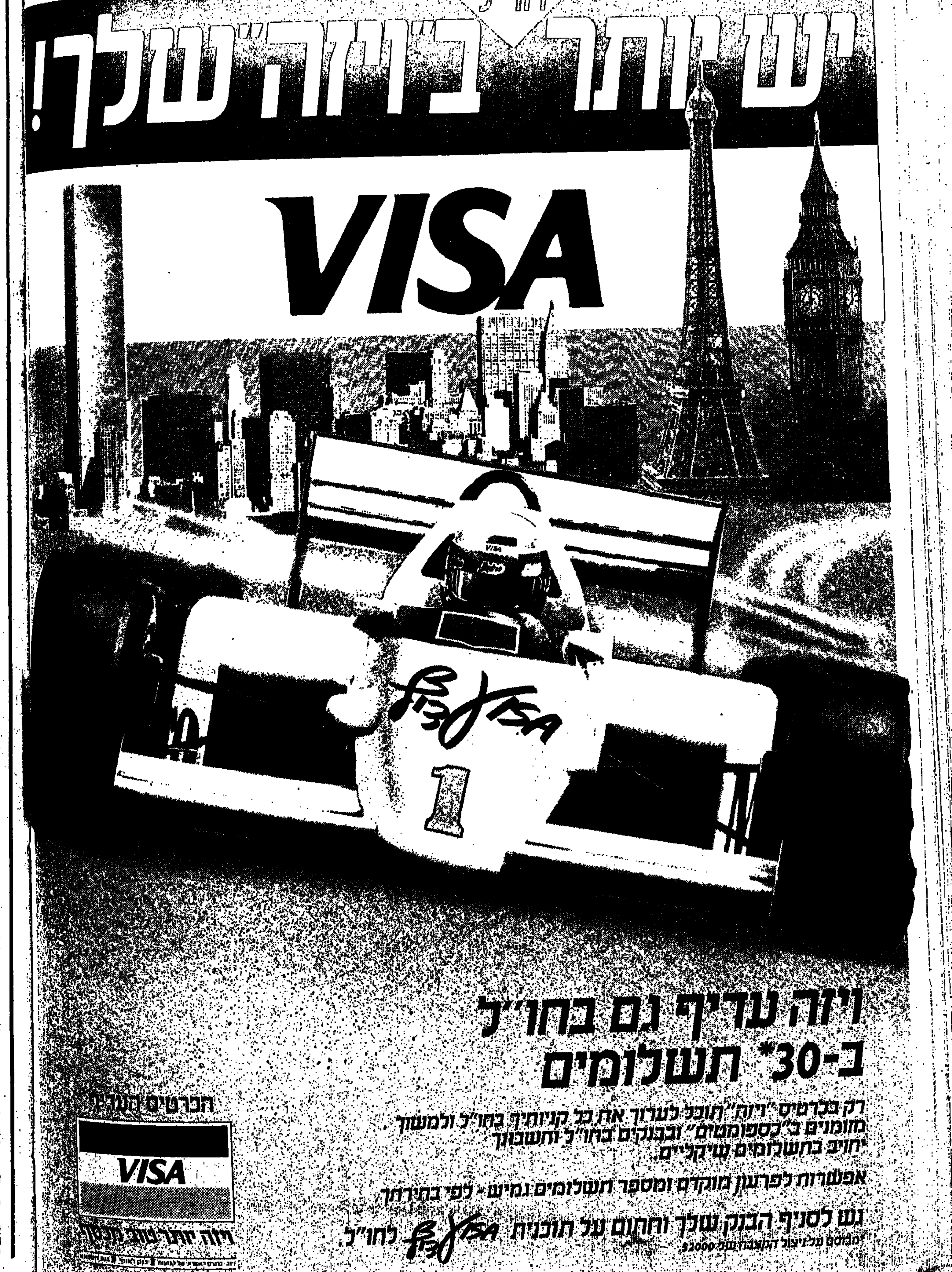

מרגרינה אחת לכל דבר

ללא מלח

גם לבישול

גם לטיגון

גם לאפיה

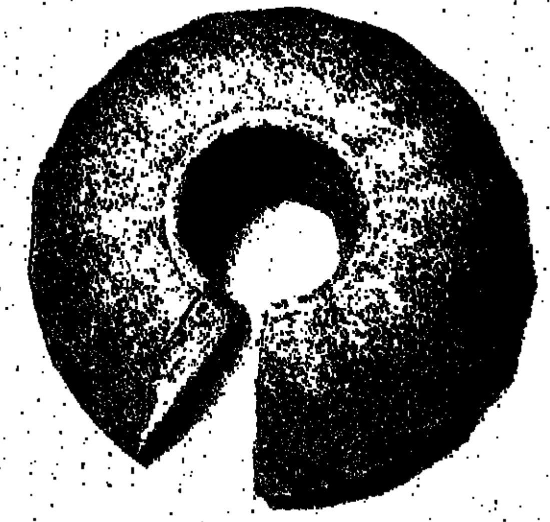

וכמובן למריחה

מרגרינה רב־תכליתית ללא מלח

סוף סוף מרגרינה אחת לכל דבר. מרגרינה ויטה גם לבישול, גם לטיגון, גם לאפיה וכמובן למריחה. מהיום אין צורך להחזיק במקרר סוגים שונים של מרגרינה. רק אחת - מרגרינה ויטה רב־תכליתית. רכה, טעימה ובריאה ללא מלח.

פוגל

חדש

ויטה

לא טעית - זהו ויטה

מהיום אפשר יום יום

פינוק שמפו יומיומי

חדש שמפו עדין לחפיפה יומיומית

לפינוק יש בשורה מרעננת עבורך: שמפו עדין לחפיפה יומיומית. כן, מהיום תוכלי לטפח את שערך יום יום ללא חשש. עם פינוק שמפו יומיומי המורכב מחומרים עדינים במיוחד, תוכלי לחפוף את שערך כל יום, מבלי לפגוע בשומנים החיוניים לו. פינוק שמפו יומיומי, פותח במיוחד לתנאי האקלים של הארץ והוא מעניק לשיער ברק, מראה וריח חדש ונעים.

פינוק שמפו יומיומי - יום יום, כבר מהיום.

מחכה לי פינוק בבית

עם בוא השכחה

השבוע מלאו 5 שנים להעדרו של יהודה כץ. הטנק שלו נפגע במלחמת לבנון, בקרב סולטאן יעקב. המפקד נהרג, עקבותיו של כץ לא נודעו ● לראשונה, אחותו פרחיה נחשפת לעיתונות ● פגישות עם מנהיגי עולם, עם אישים ערביים, אכזבה מממשלת ישראל, ממערכת הבטחון, מהמודיעין ● „רבים לא זוכרים שנותרו נעדרים. השכחה היא מוות; הזיכרון מחיה"

מאת עמוס נבו

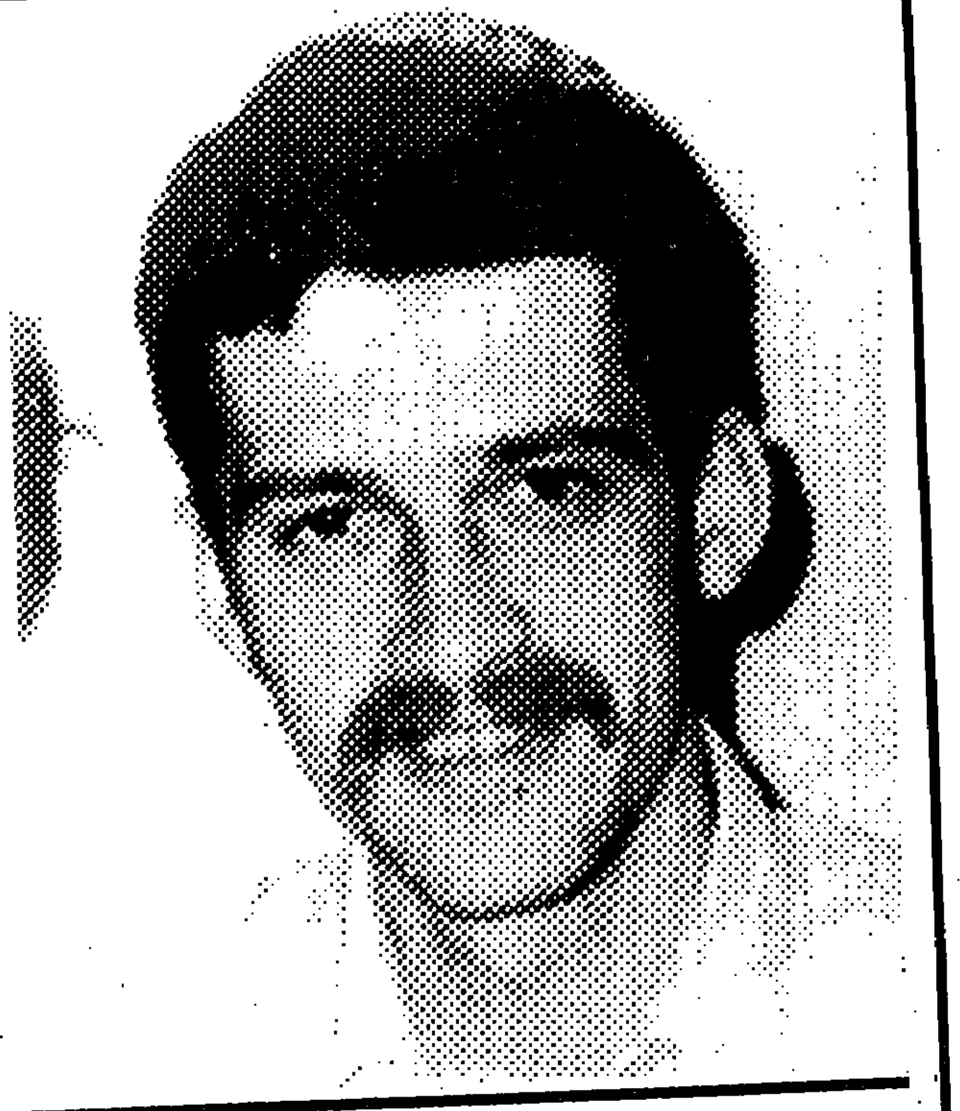

יהודה כץ. ההורים נוסעים יום יום מרמת־גן אל הכותל. נאחזים בכל פירור מידע. „יש לנו הוכחות: יהודה חי"

ימים קשים, עוברים לאט, ויהודה איננו. אי־שם בסוריה: יושב. עומד. אולי צוחק, אולי בוכה. מה כבר אי־כל, אומרת פרחיה. עם מה הוא מתכסה? כשהיא לבד באות המחשבות, והיא רואה את פניו: אותו חייכן. אומרים לה יהודה מת, והיא אומרת שטויות. כל צלצול טלפון מקפיץ אותה.

בן ארבע וחצי יוחאי. לא מכיר את דוד שלו. פיאותיו יורדות על אוזניו, כיפה משובצת, ציציות מעל למכנסיו. הסורים רעים, הוא אומר, יהודה צדיק. בברית שלו היתה עצובה. פתאום הרגישה, שיהודה איתה. לבנה קראה יוחאי: יהודה חי.

שי, שתי טיפות מים יהודה. קמה בבוקר מחבקת את יהודה, מדברת אל יהודה. בעוד חצי שנה בר מצווה. ימים קשים, עוברים לאט.

„אתה יודע מה זה? חמש שנים מאבק בין טוב לרע. כאילו עומדים באיזה ניסיון. עומדים ליפול, ומתחזקים. נופלים ומתחזקים. שומעים ידיעה טובה, ואז בא השטן ומקלקל הכל".

ב־11 ביוני 1982, נפגע הטנק שלו מדרום לסולטן יעקב. 20 נהרגו, עשרות נפצעו. שם היתה המפלה של המלחמה. המפקד של יהודה, סרן זוהר ליפשיץ, נהרג. הנהג ברח. הטען־קשר ניצל. יהודה כץ הניח תפילין. מה עלה בגורלו – חידה. איש לא ראה, איש לא שמע.

חמש שנים של חיפושים. עשרות נסיעות ברחבי העולם. שיחות, מגעים, רמזים. פרחיה כפיר אומרת שהוא חי. לב של אחות.

■■■

הם גדלו יחד ברמת גן, תמיד יד ביד. אב עובד „כור", אם ספרנית. כשפרצה מלחמת שלום הגליל, מלאו ליהודה 23. ילד מפד"לי טיפוסי: גבוה, רזה, שפם, פנים מאירות. את הציציות מגלגל על החגורה.

למד בישיבת נחלים: משם הלך לישיבת ההסדר כרם ביבנה. אידיאליסט מאין כמוהו. חלם להיות מחנך. הלך לשריון. בהשפעת אחיו התקרב לחסידות ברסלב. בחצות הלילה היה קם ומתבודד: את הדרך מהכביש לישיבה עשה תמיד בשירה וברקודים.

במוצאי שבת הגיע הצו לישיבה. יהודה המשיך ללמוד, כאילו דבר לא אירע. רכן על הגמרא, התעמק במפרשים. בשלוש לפנות בוקר בא האוטובוס, ולקח אותם לקרב.

יהודה פתח רמב"ם ולמד הלכות מלחמה. חיכו לתזוזה. התפללו מנחה, ופתאום יהודה צעק: זו מצווה גדולה להילחם למען העם, ואסור לפחד וצריך למסור נפשותינו מנגד, והטנקים מחממים את המנועים. „כל העולם כולו גשר צר מאד... והעיקר לא לפחד כלל"... הוא מתחיל לשיר, והרגליים מתחילות לרקוד, והחיילים מצטרפים אליו, אוחזים יד ביד, כאילו מבקשים לעכב את הגזירה.

בבוקר, בסולטן יעקוב, כ־לו פגז את הפלדה: „מין הרגשה מוזרה היתה לי באותו יום, חוסר מנוחה. לא יכולתי ללכת לעבודה. שלחתי ליהודה שתיה, ופלים, גרביים. ביום שלישי נסעתי לעבודה, ובכיתי כל הדרך. הגעתי והודעתי שאני מתפטרת. לא יודעת למה. החלטה רגעית.

„באותה שעה, בבית הורי ברמת גן, ישב קצין העיר ומסר את הבשורה המרה: יהודה נעדר. חזרתי, והמשפחה בהלם, ובחוץ החיים נמשכים. ישבנו דוממים. הבטנו אחד בשני והחלטנו: לא מוותרים, נלחמים על יהודה".

הוסיפו לו את השם נחמן, כשמו של רבי נחמן מברסלב. מהר מאוד הבינו, שלא מן הצבא יוושעו. עלו על מטוס ובאו לאתונה אל ד"ר הרברט אמרי, המתווך. אמרי הקשיב, דיבר כמו דיפלומט, נזהר. חזרו מעודדים.

בבית שמעו שאינם בודדים: עוד טנק נפגע. חזי שי נעדר. צביקה פלדמן נעדר. זכריה באומל נעדר. הפכו משפחה אחת.

■■■

איפה לא היו? אצל מנדס פראנס, וקלוד שסון, ומיטראן, ואצל שולץ, ותאצ'ר ופפנדריאו, וקיסינג'ר, וקרטר. ביקרו בצלב האדום, שוחחו עם עיתונאים שיוצאים ובאים בדמשק, נפגשו עם ערבים בכירים ועם ערבים זוטרים.

ככל שחלפו הימים, גברו התחושות. פה רמז, שם מלה. דברים לא בדוקים. ניואנסים, פירושים. ההורים נוסעים לכאן, ופרחיה לשם. דיפלומטית נודדת, היא אומרת. פתאום להיפגש בכיעור, בצביעות, ביופי שבפוליטיקה. לדעת איך לדבר, איך לשאוב מידע.

טכניקות שונות. מטלפנים, שולחים שליחים, מפעילים מודיעין פרטי. עוקבים אחר תנועותיהם של ראשי מדינות, אורבים, מחכים, נדחפים, ללא מורא, וכולם מקשיבים, מבטיחים, משתדלים.

פרחיה: „צריך כוחות של ברזל. הסורים מנהלים נגדנו מלחמה פסיכולוגית מתישה. קלוד שסון כבר פנה לאסאד פעמים אחדות, ולא קיבל תשובה. גברת מנדס פרנס מסרה לנו מידע, וכמעט שתינו לחיים, אך בסוף התברר שהטעו אותה".

לפני חודשים אחדים שמעה, שאסאד מבקר באחת ממדינות אירופה. ארזה מזוודה ונסעה בעקבותיו, ובתיווכו של הרב המקומי, נפגשה עם שר החוץ. שר החוץ הבטיח לדבר עם אסאד. אסאד הבטיח לעשות מאמצים למצוא את יהודה.

„ההבטחה נשמעה מחשידה, כי גם ג'יבריל התבטא כך, כשחיפשו אחר חזי שי. חזרתי אל שר החוץ ואמרתי: לא אצא מפה, עד שלא תהיה לי בשורה טובה להביא להורי.

„אותה שעה ביקרה אשת ראש ממשלתו בדמשק, בשליחות האמריקנים. השר הרים אליה טלפון, וביקש שתברר. חכי יומיים, ביקש. וחזרתי למלון. היו ימים קשים של מתח וחרדה. התפללתי לשמוע בשורה טובה. התקשרתי להורי, ביקשתי שיאמרו תהילים.

„אחרי יומיים חזרתי אל השר. הוא מסר לי שאשת ראש הממשלה שוחחה עם אסאד, ואסאד הבטיח לפעול. חזרתי לארץ. אחרי שבועות אחדים הגיע מכתב: 'אני מאמינה שאחיך חי', כתבה. היינו קרובים כל־כך, אבל שוב חמק המזל בין הידיים".

הצנזור לא איפשר למשפחות לדבר: הצבא כעס על המסעות הללו. אבל הן לא נענו. נסעו. נפגשו. מערכת הבטחון נכשלה במשימה, אומרות משפחות הנעדרים. לא פועלים. מחכים לנסים. צריך לרדוף אחריהם, הם אומרים. חמש שנים, ופרשת הנעדרים קפואה, כמו ביום ההוא, בתחילת הקיץ, בסולטן יעקוב שבלבנון.

„התאכזבנו מהמודיעין", אומרת פרחיה. „כל־כך הרבה זמן ושום מידע? ביקשנו, התחננו, איפה. למי איכפת. אז בחגים הם מנסים להיות נחמדים: שולחים איזה ספר, ברכה, פינקס. עם המהות לא יודעים להתמודד. לא קולטים, שנעדר זה גם אחד שחוזר חי. ומקרה חזי שי יוכיח.

„בתחילה היו בטוחים שהם לא בחיים. ככל שחולף הזמן, מתחילים לחשוב כמונו. היום הם לא מוכנים לחתום על זה שהנעדרים מתים.

„לא אבוא עכשיו יותר חשבון עם המערכת. הפרשה לא תמה. אני עדיין בקשר עם האנשים האלה, ולמה להתנצח ולהתחשבן? חשוב לי עכשיו להחזיר את יהודה הביתה. יום יבוא, והוא יחזור ונרשום דו"ח. אחד לאחד. לא נשאר חייבים. ונעשה זאת זה יחד איתו, אם זה עוד יעניין אותנו.

„איננו בוטחים עוד במערכת הבטחון. זה גולם שקם על יוצרו. גורלו של יהודה לא בידי ראש הממשלה ולא בידי ראש אכ"א – רק בידי שמים. עם יותר אמונה, יותר תפילות – יהיה ה' בעזרנו".

■■■

אופטימית, כל־כך חזקה. בת 35. דיבורה בוטח, מהיר. החיפושים אחר יהודה הישלו אותה. עשו משהו: כבר לא מתרגשת כשמניפים דגל. הציונות קיבלה אצלה משמעות אחרת, דתית בלבד. בבחירות האחרונות לא הלכה לקלפי. חייה הדתיים התחזקו: נדרה נדר לכסות את ראשה, גורבת גרביים, מקפידה על מצווה קלה כחמורה.

את הטלוויזיה זרקה מביתה. הבילויים כבר אינם מעניינים אותה. לא מתאפרת. „בזכות יהודה", היא אומרת, „נפקחו עיני. הבנתי מה תפקידי בעולם. סדר העדיפויות שלי השתנה. לא דירה, לא מכונית. לא למען זה באים לעולם. חבל שכדי להבין זאת, חייבים לעבור טראומה כזו".

היא הלכה לעבוד כמתורגמנית אצל השר שרון. מכריה נדהמו. לא, היא לא נוטרת לו איבה. דווקא בגלל מה שקרה לה, היא אומרת, מצאה אצלו אוזן קשבת. הוא עוזר לה, היא אומרת, הרבה מעבר לתפקידו.

דירה קטנה בצפון ירושלים. צניעות גדולה. פרח מיובש בתוך מסגרת. צלום קברו של רבי נחמן באומן. ספרי הלכה, ספרים על רבי נחמן: היא לומדת, הוגה, מתחזקת, ממנו שואבת את כוחה.

נוסעת לקברי צדיקים עם הוריה, כל שבוע קבר אחר, מעת לעת נועצים ברבנים. הבאבא סאלי זצ"ל הבטיח להם שיהודה יחזור, ויהיה מורה הוראה בישראל. הצדיק ביקש שישתקו, שלא ידברו על הפרשה. הרבי מליובאביץ' כתב על פתק „מבית הסורים ייצא למלוך". צילצלו לניו־יורק, ביקשו פירוש. יהודה בסוריה, השיב הרב. הוא שפוי, טוב לב, דואג למשפחתו. הרבנים בטוחים: יהיה שיחרור, תהיה חופה. לא נוקבים תאריך. יום־יום נוסעים ההורים מרמת־גן לכותל. יום־יום, חמש שנים.

■■■

„הטנק של יהודה נפגע בכ"ב סיוון, יום מועד לפורענות, שבו הוכפלו צרות לישראל, ונגזרה תענית. ביום זה, בזמן מסעי הצלב, השליכו למוקד את ר' יקותיאל בר־יהודה הכהן – ולא נשרף. כל כך סמלי: יקותיאל יהודה כץ, הסבא של יהודה. על שמו נקרא. בדיוק ביום הזה נפגע הטנק שלו ועלה באש. אני מאמינה, שכמו ר' יקותיאל, גם יהודה לא נשרף".

לפני חודשים אחדים שבו מבריה"מ, היו אצל קברו של ר' נחמן, באומן. חסידים מחרפים נפשם להגיע אל הקבר. משפחת כץ היתה אורחת רשמית של המפלגה הקומוניסטית. נסתרות דרכיה הדיפלומטיות של פרחיה: „אישיות ישראלית יקרה. דאגה לנו". זה היה ביקורם השני שם.

הם הביאו עמם מכתבים אישיים לאנדרופוב ולגורבצ'וב. ביקשו שיתערבו אצל אסאד. אחר־כך נסעו לאומן. שלוש שעות באוטובוס מקייב, בלב אוקראינה. ושם, בחצר בית פרטי, קברו של ר' נחמן.

בעלת הבית שומרת על הקבר: מסביב רבי קומות. פעם, מספרים, חפרה בתה ליד הקבר, ויצאה מדעתה. מאז קוראים הרוסים למקום „צדיקא נחמן".

יום יום עלו לשם. שלוש שעות הלוך, שלוש שעות חזור. חושבים על יהודה, מתפללים לשחרורו, נותנים פרוטה לצדקה. והמקום מוכך, מטהר, משרה עוצמה. שמחה גדולה.

„אלמלא חי, מדוע היו צריכים להסתיר את גופתו? הסורים הרי יודעים, שגם תמורת גופה, יכולים לקבל משהו. ונניח שהגופה לא נמצאה, ואף אחד לא יודע ממנה – לא סביר"

פרחיה כפיר, יוני 1987. עד בריה"מ הגיעה. בימים אלה יוצאות משפחות נעדרי סולטאן יעקוב למאבק ציבורי: „אל תפקירו את הבנים"
תצלום: זום 77

בנק לענין שלי

הבנק הבינלאומי הראשון

הבינלאומי פתוח עד 2 אחר הצהריים.
לזה אני קוראת בנק לענין שלי. בבינלאומי אני יכולה להגיע לבנק בזמן, בלי לחץ, ולהפקיד את הפדיון היומי עד 2 אחר הצהרים. מבלי להפסיד יום ערך. הבינלאומי עומד לרשותי גם בימי שני ורביעי משעה 4 אחר הצהרים עד 7 בערב, כאשר הבנקים האחרים סגורים. פתחתי חשבון גם בבינלאומי.

הרי לא נלחמו במדבר. הסתובבו שם כפריים. המסקנה שלי: אם אין גופה – הוא חי".

■■■

לפעמים עולים בה הרהורים קשים, והיא דוחה אותם. ביום הזיכרון היא מקשיבה לצפירה, והצפירה לא שייכת לה. הכל מאת ה', תאמר, הכל לטובה. אין לנו רק שכל להבין משמעות הטובה.

בחנוכה שלחה לו חנוכיה עם נרות ולביבות. חבילת קרטון קטנה: לכבוד יהודה כץ, סוריה. איישם. הצלב האדום סירב לקחת. אחר־כך כתבה מכתב. סיפרה מי נולד. מתי הבר מצווה של שי. ערבי אחד לקח.

„נאחזים בכל פירור מידע. יש לנו סימנים שהוא חי. ביום הקרב דיווחו כתבים זרים מדמשק על מצעד שנערך בעיר, ובו הוצגו טנק ישראלי ורכב שלל, שהובאו משדה הקרב. הכתבים ראו על גבי הטנק שבויים ישראלים. שום חייל, מאלה שהוחזרו אחר־כך מהשבי, לא ריווח שהוסע בטנק זה.

„למחרת דיווח העיתון האיטלקי 'לה סטמפה', שהטנק ואנשי צוותו הגיעו למחנה, שבו שוכנת מפקדת הכוחות המיוחדים של הגנרל ריפעת אסאד, אחיו של נשיא סוריה.

„מקורות מודיעין ישראלים יודעים, שצאלח מעאני, מפקד 'א־צעיקה', הפועל בחסות סוריה, החזיק בטנקים הישראלים שנתפסו בבקעא, והציג את השבויים הישראלים בפני תושבי מחנה הפליטים ירמוק.

„עדות נוספת לקיומם של השבויים הגיעה אלינו מפי ריקי רומנו, כתב טלוויזיה אמריקני. יום אחד הוזמן בטלפון לראיין שלושה שבויים ישראלים במחנה, 50 ק"מ מדמשק. רומנו נסע עם הצוות שלו. כשהגיע למחנה, לא נתנו לו להיכנס.

„אחר־כך, ב־4 ביולי, ערכו הסורים בבית הקברות היהודי בדמשק טקס קבורה של ארבעה גופות. ראשי הקהילה היהודית היו שם: הטקס צולם בווידאו. הסורים מסרו שאלה גופותיהם של ארבעה חיילים ישראלים, שנפלו במלחמה. אפילו נקבו בשמות. התברר ששיקרו.

„בדיקה בארץ גילתה, שהחיילים בריאים ושלמים. שנה וחצי דרשו אנשי הצלב האדום לאפשר להם לבדוק את הגופות. הסורים סרבו: זה אומר דרשני. התעללו בנו במודע. הצבא, משום מה, האמין שהפתרון לבעיית הנעדרים מצוי שם, בבית העלמין בדמשק.

„עד שהוחזרו הגופות, ונתגלתה התרמית. חמישה שבועות ישבנו על גחלים: יהודה שם, לא שם. דחינו את המחשבה, סירבנו להאמין. בסוף הגיעו התוצאות: איזו הקלה. הפתולוגים זיהו כנראה את גופתו של ליפשיץ, המפקד. יהודה לא היה בפנים. שלוש הגופות שקברו, מתברר, היו של ערבים. הסורים מסרבים עד היום לקבל אותן חזרה".

החיוכים חוזר, חוזרת התקווה. אולי. יום אחד, חבר שלו מהישיבה חלם חלום, ובחלום יהודה בדמשק והם משוחחים, ויהודה מבקש שיביאו תפילין של ראש שלו, שמצויים אצל אמו. והחבר שואל: להגיה או לתקן, ויהודה עונה: להגיה. האות 'ב' פסולה.

„נתנו את התפילין לבדיקה, ואכן, האות 'ב' ב„ודברת בם" היתה פגומה. הסופר ניסה לתקן – וקילקל. ה'ב' נסגרה, והפכה 'ם'. זה חיזק את הציווי של הבבא סאלי להורים: שתקו, אל תדברו. סגרו את הפה, כמו ה'ם' הסגורה".

■■■

הורי הנעדרים נפגשו, טכסו עצה. הדפיסו חוברת: „ושבו בנים לגבולם". כריכה כחולה, נייר משובח. אנגלית, צרפתית, עברית. צרפו מפה, קטעי עיתונות, תצלומי אוויר, דיוקנאות הנעדרים. הפנו אצבע מאשימה כלפי סוריה, הפיצו ברחבי העולם. „אתה, הקורא של חוברת זו", הם כותבים בשפה יובשנית משהו, „מתבקש להצטרף לקריאה הנואשת של משפחות הנעדרים: החזירו את בנינו".

ואסאד שותק. כששב חזי שי מהשבי, נסעה אליו. ישבה שעות. שאלה. תיחקרה. חזי היה בטנק השני עם ליברמן, פלדמן, כאומל. אולי שמע? אולי ראה? ליברמן הוחזר. אחרי שי חיפשו שנתיים, עד שהסורים הודו שהוא בידם.

כשישב בשבי, בדירה בפרברי דמשק, סיפר לפרחיה, היתה לו תחושה שיש עמו שבוי נוסף בדירה. לא, שום עובדה מוכחת. תחושה.

אחר־כך, במטוס, בדרך הביתה, בעת שנחת בג'נבה, ועיניו קשורות, שמע את מלויו מתלחשים בערבית: לא, לא. ההוא כץ נתפס אחר־כך. פרחיה, פירוש: „כאילו אחד השומרים חשב שחזי, היושב במטוס, הוא יהודה, וחברו תיקן אותו ואמר: לא. כץ נתפס אחר־כך. הוא חי".

■■■

בלילה, כשהוליכו את המחבלים לנמל התעופה בן־גוריון, לשלחם, היתה שם. ביקשה לפגוש אותם. הצבא איפשר לה.

היה קר, אמצע הלילה. ישבה באוהל בפאתי המסלול, ושני מחבלים בכירים מולה, שערם מגולח, אור חיוור נופל על פניהם.

„עמדו שם מאות על המסלול, קשורים בידיהם וברגליהם, ואני מביטה בהם: בסך הכל בני אדם. באותו רגע לא ראיתי מחבלים. רק אנשים. צבטתי את עצמי, שלא להתפתות למראה. ישבו מולי שני מחבלים בכירים, ידיהם מגואלות בדם. נשפטו למאסר עולם. אחד הספיק לשבת 17 שנים, שני ישב 11. ועכשיו הם טסים לטוניס. ויהודה איננו.

„כל־כך לא פייר, חשבתי, אבל תיכף הסטתי את המחשבה מראשי. ניסיתי לדבר אל לבם. דיברתי על טירור ושלום. ביקשתי שיעזרו לאתר את אחי, שיבקשו מכל מנהיג ערבי שיפגשו, לתת מידע. דיברנו עברית. השיחה התנהלה ברוח טובה. הבטיחו לעשות מאמץ. הבטיחו לחדול מטרור. שלחתי באמצעותם מכתב ליהודה: אם יפגשו בו, אם יראו אותו. מכתב שני ביקשתי למסור לאסאד, לקדאפי, לג'יבריל, לאבו־מוסה. חתמתי. צרפתי טלפון".

בבוקר חזר שי. דלתות המטוס נפתחו, והוא נפל בזרועותיה של איריס. פרחיה הביטה בטלוויזיה, ועיניה לחות: „דמיינתי איך יהודה יורד מהמטוס, וחברים מהישיבה לוקחים אותו על כתפיים ושרים 'שאו שערים ראשיכם'... רק שיהיה לנו כוח, רק שנחזיק מעמד ביום השמחה, ולא נתמוטט".

■■■

ועד שנרגעה, שבה לשוטט בעולם. צנומה, אש להבה. „עמדתי בנמל התעופה של מוסקבה, והרמקול מכריז על הטיסה לדמשק. איזה כיסופים היו לי לעלות על הטיסה הזאת".

כתבה לג'יבריל, שהיא מוכנה להיות שבוייה במקום אחיה. כך, ברצינות. גם הוריה. ויום אחד היא בפארין נפגשת עם מתווך, ומציעה לשחד בכסף אישיות ערבית ידועה.

עוד מעט תטוס ללונדון, אל הינדאווי, המחבל שתיכנן לפוצץ את מטוס אל על. שמעה שכתב מכתב מהכלא אל בן דודו באיטליה, וביקש לפעול לשחרורו, תמורת שני השבויים הישראלים, הנמצאים בידי ג'יבריל. למי התכוון? היא תגיע גם אליו: „המדינה לא עוזרת לנו. אין לנו על מי לסמוך".

כל־כך כואבת: „המדינה שלחה אותם למלחמה, המדינה חייבת להחזירם. כואב לי שאנחנו לא על סדר יומה של הממשלה. שרתתי בצבא. גם אחי הבכור שרת. איך אוכל עכשיו להביט לבנים שלי בעיניים? איך אשכנע אותם להתגייס לצבא, כשהם רואים שהמדינה שלחה את אחי למלחמה, ואנחנו צריכים לדאוג להחזירו בריא ושלם למי־כך איכפת?

„ערב יום העצמאות הפצנו בין חברי הכנסת מכתב. דרשנו שיפעלו למען שיחרור בנינו. דרשנו שיתבעו הפסקה מיידית של ביקורי המשפחות אצל המחבלים העצורים. לא יתכן, שמחבלים הכלואים בארץ יהנו מביקורים של קרובי משפחה ונציגי הצלב האדום, בזמן שבנינו מנותקים מן העולם החיצון ומנוטרלים ממשפחותיהם.

„עד היום לא קיבלנו תשובות. גם פניות קודמות שלנו כמעט ולא נענו. הממשלה הרי הכריזה שלא תסוג מלבנון, עד שיוחזרו הנעדרים: צה"ל כבר בבית, והנעדרים עדיין שם.

„מדברים על ועידה בינלאומית לשלום. איזה אבסורד. מדברים על ועידה בינלאומית, כשהמקרה שלנו הוא פשע יום־יומי. איפה התקיפות, היכן הגאווה. תאמרו להם: רוצים לדבר על שלום, החזירו קודם את ילדינו. מדוע ישראל לא מקימה קול זעקה כשאיזה מחבלון לא מקבל ד"ש מאמא שלו, מיד הצלב האדום מגנה את ישראל. וכשכמה חיילים ישראלים, הנמצאים 400 קילומטרים מכאן, לא זוכים כבר חמש שנים לשום קשר עם מדינתם ועם משפחותיהם – שתיקה, את זה אינם מגנים.

„האם הממשלה חשבה פעם להבהיר לצלב האדום, שעד שלא יפעלו בעניין הנעדרים, אין להם מה לעשות פה? הרי סוריה מפרה את האמנה. הממשלה חייבת להתחיל לפעול בעניין שלנו, כפי שהיא פועלת בעניין יהודי בריה"מ. שיתחילו לחשוב במושגים של עיסקות חבילה. קח ותן. אין ברירה".

חמש שנים של שתיקה: הבאבא סאלי ציווה. עכשיו אין ברירה, צריך להרעיש. לבכות, אומרת פרחיה. השתיקה לא תועיל. משפחות הנעדרים מסולטאן יעקב יוצאות למאבק ציבורי.

בימים אלה, נתלות כרזות צבעוניות ברחבי הארץ: תמונת הטנק בחוצות דמשק. תמונות הנעדרים. „אל תפקירו את הבנים". לזכור ולא לשכוח.

אולי תהיינה הפגנות, אולי שביתות רעב. אולי יחתימו על עצומות. „אנחנו רוצים שהעם יצעק, שהעם יתפלל יחד איתנו. רבים לא זוכרים שנותרו נעדרים. השכחה היא מוות: הזכרון מחיה את הבנים ונותן להם כוח".

וכשיורד הלילה, הולכת פרחיה אל הכותל ובוכה. אתה יודע, היא אומרת, יש לי הרהורי חרטה: אולי בגלל חצוצות שלי, נשב היום יהודה בסוריה ומכפר. בגלל זה אני מנסים לעשות הכל, כדי שמצפוננו יהיה נקי ושלם. כדי שכשיחזור נוכל להביט לו בעיניים, ולומר: עשינו את המקסימום, יהודה'לה, עשינו הכל. ■

„ב־4 ביולי, ערכו הסורים בבית הקברות היהודי בדמשק טקס קבורה של ארבעה גופות, 'גופותיהם של ארבעה חיילים ישראלים, שנפלו במלחמה'. אפילו נקבו בשמות. התברר ששיקרו ● כשחזי שי ישב בשבי, בדירה בפרברי דמשק, סיפר לפרחיה, היתה לו תחושה שיש עמו שבוי נוסף בדירה. לא עובדה מוכחת. רק תחושה ● „המדינה שלחה אותם למלחמה, המדינה חייבת להחזירם"

הטנק הפגוע מקרב סולטאן יעקב במצעד הראווה ברחובות דמשק, כפי שצילמה הטלוויזיה הסורית ב־11 ביוני 82'. השבויים, כנראה, על הטנק. הגדלת התמונה בידי מומחים לא הצליחה לזהות את פניהם

„צה"ל לא מחכה לנסים"

„עשינו ונעשה כל מאמץ אפשרי לאתר את הנעדרים. לא נשקוט ולא ננוח עד שישובו", אומרים מקורות צבאיים בישראל. „מיד כשנודע על הנעדרים, החל מאמץ לאתרם בכל הכיוונים האפשריים, בארץ ובחו"ל. צה"ל לא מחכה לנסים. ככל שעובר הזמן קשה למצוא עדויות חדשות, היכולות להצביע על גורלם.

„למרות זאת איננו מרפים. ישראל העלתה את הנושא בפני קרטר, כשביקר כאן, והוא שוחח על כך פעמיים עם אסאד. הוצאנו שליחים לכמה מדינות אירופה, המקיימות קשרים עם סוריה, כדי ללחוץ ולהשפיע על אסאד, אך דבר לא אירע.

„לצערנו, אין לנו, לפי שעה, כל בשורה חדשה למשפחות. ראש אכ"א אישית מטפל בנושא, והוא נפגש איתן ומעדכן אותן".

מלבד שלושת הנעדרים מקרב סולטאן יעקב עושה עתה צה"ל לאיתורם של החיילים סמיר אסעד, שנחטף באפריל '83 בלבנון, פינק ואלשייך, שנחטפו בפברואר '86, ונווט חיל האוויר שנצנח ממטוסו באוקטובר '86.

הבעש"ט

האיש, כפי שהוא ניכר מתוך הסיפורים על אודותיו • „סיפורי הבעש"ט וגם קצת שיחות שלו בענייני אלוהים ואדם, תכלית החיים, צערם ושמחתם", בעריכת פנחס שדה, יופיע בימים הקרובים

א

באחר הסיפורים הראשונים שנרשמו אחרי מות הבעש"ט, סיפור קטן ולאו דווקא מן המופלאים או המפורסמים ביותר, מסופר: איש אחד נסע ליום כיפור אל הבעש"ט, ונסע יום ולילה תמימים בכדי למהר נסיעתו. ובא לאור הבוקר של ערב יום כיפור עד סמוך לעיר מעזבוז. אז אמר בנפשו: הנה אני סמוך לעיר, והסוס נתייגע מאוד, אעמוד כאן להתפלל ובתוך כך ירעה הסוס. אחר התפילה גברה עליו השינה. אמר בלבו: מה בכך אם אישן כאן שתי שעות? הנה הסוס ינוח מיגיעו, ואחר כך אסע במהירות, ואיך שיהיה בוודאי אבוא לפני חצות היום לעיר. ושכב על העגלה ונרדם בשנתו מאוד, וכשניעור ראה שהוא בין השמשות של יום כיפור. ונצטער הרבה מאוד, כי אחרי כל היגיעות שיגע לנסוע אל הבעש"ט ליום כיפור מוכרח הוא להיות היום ביום כיפור לבדו בשדה סמוך לעיר, ובאשמתו. וצעק ובכה במר לבו כל הלילה וכל היום.

איורים: עמיר דום

אחדים מהסיפורים נראים כיצירות מופת: הבעש"ט והלצים, המאבק בין עם המכשף, סיפור משרתו של הבעש"ט. ולחשוב כי יצירות אלו חוברו בעיירות נידחות על ידי אנשים אלמוניים

ובמוצאי יום כיפור נסע במהירות ובמרירות הנפש אל הבעש"ט, וכשבא אליו עשה הבעש"ט צחוק ממנו. והעניין היה, שצריך היה אותו איש להעלות בתפילתו תפילות עם שבשדות, ומן השמים הכריחו אותו לכך.

זה היה, איפוא, הסיפור. אני קראתיו לראשונה לפני שנים רבות, אך לא במקורו המובא לעיל – זה נודמן לי רק מקץ עת ארוכה – אלא בנוסח שעיבד מ. בובר בספרו „אור הגנוז". מצאתי אז את הנוסח הקצר ההוא חביב למדי, אף כי לא מרשים במיוחד, והנני להעתיקו כאן ככתבו וכלשונו:

„חסיד אחד שנסע למזבוז, כדי לשהות ביום הכיפורים בקרבתו של הבעל שם טוב, אירעה לו תקלה בדרך, ועם חשיכה עדיין היה רחוק מן העיר והוכרח בצער רב להתפלל יחידי בשדה. כשבא אחרי הצום למזבוז קיבל הבעל שם טוב את פניו בשמחה מיוחדת ובחיבה. „תפילתך", אמר, „העלתה את כל התפילות שחנו בשדה".

זה, איפוא, הנוסח המעובד, אשר במשך למעלה משנות־דור הנהו יותר נפוץ ונודע מאשר הסיפור המקורי. את הסיפור המקורי רשם איש כמעט אלמוני, אשר רק שמו, דב־בער בן שמואל מלינץ, נודע לדורות הבאים אחריו, וכך אכן יכולים אנו להודות לו על הפנינה שהוריש לנו. את הנוסח המעובד חיבר איש מהולל, אשר כוונתו בוודאי טובה היתה. ואולם די בעיון קל בסיפור המקורי כדי להבחין מה חמור המעשה שעשה בו המעבד. כמקרה מסופר היא, כמו שמתרחש לפעמים בחיי כל אדם, בחיי כל אחד מאיתנו, נקלע אדם לצרה גדולה באשמת עצמו: הוא טועה בחישוביו: הוא דוחה את שעליו לעשות מיד; הוא משלה נפשו בשווא: הוא מתפתה לחולשה, לעייפות; הוא נרדם, ובהקיצו הריהו מוצא כי אחר את המועד ואין עוד תקנה. ואז „נצטער הרבה מאוד", „וצעק ובכה במר לבו כל הלילה וכל היום", איזו חרטה, איזו חרטה אכלה אז את לבו ורק את עצמו נותר לו להאשים.

כמובן, היתה סיבה נעלמה והיתה משמעות לאשר אירע, אך אותו אדם לא ידע זאת באותה שעה. אין אנו יודעים משמעותו של המתרחש לנו, אין אנו יודעים אפילו אם יש איזו משמעות. אף זאת, שאילו היה האיש יודע, הרי לא היה מצטער ובוכה כל כך, מה שהיה מחסר מתפילתו את עוצמתה והיא לא היתה פועלת כפי שפעלה. הכל היה מוכרח להתרחש, איפוא, כפי שהתרחש, כפי שסופר. כל פסוק, כל מלה, כל אות.

והנה, לכל זה לא נותר אף זכר בעיבודו של מ. בובר, ותחתיו נאמר רק, כי אותו איש „אירעה לו תקלה בדרך" ובגללה נאלץ „בצער רב" וכו'. ואולם עד כאן נגעתי רק בקצה העניין, ועיקרו עדיין לפנינו.

„ובמוצאי יום כיפור", ממשיך הסיפור, ועתה הוא מגיע לשיאו, „נסע האיש במהירות ובמרירות־הנפש" אל הבעש"ט, וכשבא אליו עשה הבעש"ט צחוק ממנו". זהו בוודאי משפט מפתיע, כמעט מדהים. הכיצד? האיש נדד ובא ממרחקים, ושהה לילה ויום בשדה, והתייסר והצטער, והגיע אל הבעש"ט „במהירות ובמרירות הנפש", והלה „עושה צחוק ממנו"?!

ואולם משפט זה, כפי שהוא נראה לי, הוא המשפט המשמעותי ביותר בכל הסיפור, ורק איזו הארה, או, במלים אחרות, רק איזו הבנה נפלאה של מה שהתרחש באמת באותו רגע הפגישה, יכלה להביא את הכותב האלמוני לידי נסוח זה, לידי בחירתן של מלים אלה.

כי מה, באמת, התרחש ברגע ההוא? האיש שהה בלילה בשדה, ובא דצוץ וקפוא, רעב, מוטרד, נכלם, והבעש"ט רואה אותו (אולי היה עומד אז ומשקיף בחלון) ופורץ בצחוק. הבעש"ט, בהיותו מה שהוא, מבין מה אירע, מה משמעות המאורע, ותגובתו היא הביטוי הטבעי, האמיתי, הנכון, של השמחה המתפרצת ועולה על גדותיה מתוך הבנתו זו. כל השמחה שבמהות המאורע בכללו מתמצית במלים אלה, „עשה צחוק ממנו". הבעש"ט, בשמחתו הלבבית, כמו טפח לו לאיש הנבוך טפיחה עצומה על שכמו, טפיחת ידידות שוברת גרם. או, כפי שנוהגים לפעמים בתינוק שנתעגם, הוא חומד עמו לצון, ואז „עושה הצחוק" שמח, והתינוק שמח, והשמים שמחים.

שהרי מה אירע? אירע נס. אירעה ישועה. התברר כי יש תקווה, יש תכלית, תכלית, זו המלה העיקרית בעניין. „והעניין היה, שצריך היה אותו איש להעלות בתפילתו וכו', ומן השמים הכריחו אותו לכך". דהיינו, היתה תכלית לכל מה שהתרחש, לטעותו של האיש, לסבלו, להצטערותו. תכלית לטעותנו, לסבלנו, להצטערותנו.

וכי מה יכול להיות יותר חשוב מזה? וכי מה רוצים אנו לדעת יותר מאשר אם יש, או אין, תכלית? הלא כל ההבדל שבעולם, כל האינסופיות שבעולם, מונחים בין שתי אפשרויות אלה.

אני מדבר על מה שנאמר בסיפור. אני לא הייתי שם. אני איני אומר שאני יודע. גם איני אומר שאינני יודע. סוקראטס אמר שהוא יודע שאיננו יודע, ומקובל לחשוב שאמירתו זו היא מדרגה גבוהה. פעם גם אני חשבתי כך, אך כיום אני חושב כי היתה זו יומרה מצידו לומר מה שאמר. אני אומר: אינני יודע אפילו אם אינני יודע. הרי יתכן שאינני יודע בשכלי ובידיעתי, אבל אולי אני יודע בעצם חיי, בתוך חיי, במעשי, בטעויותי, בסבלי, בהצטערותי, בשמחתי? יתכן שכן, ויתכן שלא.

מכל מקום, אם לשוב אל הסיפור: הנה בסיפור נאמר כי אכן יש תכלית, וכי אכן התרחש הדבר במוחשיות, בתוך הזמן והמקום, בשדה סמוך לעיר, והבעש"ט היה הראשון לחוש ולהבין זאת, והיה מלא כולו את ידיעת הדבר, את שמחת הדבר. ובשמחתו הגדולה צחק.

מה, מכל זה, נותר אצל פרופ' בובר? לא כלום. בובר מסיים את נוסחו שלו במלים אלה: „כשבא (האיש) אחר הצום למזבוז קיבל הבעש"ט את פניו בשמחה מיוחדת ובחיבה. „תפילתך, אמר, העלתה את כל התפילות שחנו בשדה". איזו אי־הבנה, איזה דלדול פגישתם של השנים – של האיש הפשוט, אשר זה עתה נבחר לשמש כלי בידי כוחות נעלמים לצורך פעולה נסית, ושל הגאון הדתי, אשר השכיל להתבונן בעיני הנפש שלו אל תוך המסתורין של פעולה זו – מתוארת כאן לא בהווייתה המקורית, הטבעית, הקמאית, כמעט הפראית, עם ה„מהירות" ו„מרירות הנפש", „עשיית הצחוק", הפתעתו ומבוכתו מן הסתם של האיש, השמחה השופעת על גדותיה, – אלא כעין פגישת נימוסין של שני אקדמאים בספריית האוניברסיטה. אף זאת, שהמעבד מכניס דברים לפיו של הבעש"ט, בעוד אשר בסיפור המקורי לא אמר הבעש"ט אפילו מלה אחת ויחידה, וזאת כי לא היה אז צורך בשום מלה. בשום דיבור. הכל היה אמור מעצמו, הכל הובן והואר באותה שעה מתוך עצמו.

לא טעות תמימה בהבנת המתרחש או בהבנתו הספרותית של הסיפור גרמו לו לאותו עיבור להיות כפי שהוא, ולא בתום־לב נעשה מה שנעשה, אלא בכוונה. והכוונה היתה לשפץ את הטקסט המקורי ואת דמותו של הבעש"ט, להחליף את מגפיו שהבק בהם טיט־שדות באנפילאות נאות, ואת הווייתו הטבעית, החיונית, האכססאטית, הברוטאלית לפעמים, בדיוקן של מין „אישירוח" נכבד, שלא יעלה כמובן בדעתו „לעשות צחוק" ממישהו, אלא אם כן מאחורי גבו, והריהו מקבל את פני שוחריו „בחיבה" ומרעיף עליהם כמה אמרי שפר נאורים.

הנה על כן גם לא נמצא סימן וזכר בין סיפורי הבעש"ט שבספר „אור הגנוז" לאף אחד מהסיפורים רבי העוצמה על מגעו של הבעש"ט עם שדים ורוחות, מכשפים, לצים ומזיקים, נשים פרועות ומטורפות, עם כוחות הלילה, הטבע והאדמה.

לעניין אישיותו של הבעש"ט עוד אשוב בהמשך הדברים, וכאן אסיים רק בהערה שאילו היה מזדמן לו לבעש"ט לעיין באותו עיבוד של הסיפור, הוא לא היה „עושה צחוק ממנו", הוא היה מביט בו בסבר פנים חמורות.

ב

מי היה האיש ישראל בעל־שם־טוב, כפי שהוא ניכר מתוך הסיפורים על אודותיו?

את השורות שכתבתי בפרק הראשון, ואשר בהן בחרתי לפתוח את החיבור הזה („סיפורי הבעש"ט וגם קצת שיחות שלו בענייני אלוהים ואדם, תכלית החיים, צערם ושמחתם", בעריכת פנחס שדה, שיופיע בימים אלה בהוצאת „כרטא", ירושלים), כתבתי משתי סיבות. האחת, להראות באמצעות דוגמא צנועה את השלילה שבנטילת סיפור מקורי, סיפור שצמח מתוך חוויה חיה, מתוך החיים עצמם, ועיבודו ושיפוצו בהתאם לשיקולים אינטלקטואליים מצומצמים. הסיבה השניה, להראות כי אפילו בראי של סיפור קטן אחד משתקפת תמונה עמוקה ורבגונית של האיש, אשר לו מוקדש הספר הנוכחי ואשר על אודותיו אני בא לכתוב פה דברים אחדים. ואם סיפור יחיד כך, על אחת כמה וכמה כלל הסיפורים כולם. כי סיפורים אלה, ויהיו אגדתיים ודמיוניים ככל שיהיו, הם בעצם סיפורי חייו של האיש, הם סיפור חייו האמיתי.

כי איש זה הקרוי בעל־שם־טוב, האיש שהיה מלכתחילה ונותר עד היום הגדול והמרתק ביותר בתולדות התנועה האנושית והרוחנית הקרויה בשם חסידות, אמנם נולד בחבל ארץ גיאוגרפי מוגדר ולא נידח במיוחד, בפודוליה שבפולין, ובזמן מוגדר ולא רחוק כל כך, במחצית הראשונה של המאה ה־18, זמנם של באך, וולטר ורוסו, – ועם זאת הריהו במהותו דמות אגדתית. כך נחקקה דמותו בדמיון האנשים, ועובדה זו, אשר אל משמעותה עוד אתייחס להלן, אינה מקרית אלא מהותית.

הוא לא הותיר אחריו כתבים כלשהם, לא דברי תורה ולא פירושים לה, לא דבר ולא חצי דבר. מבחינה זו יש כמו איזה צד דומה בינו לבין כמה מייסדי דתות. וכתות דתיות. כל מלה שנותרה ממנו, או מיוחסת לו, נרשמה, כפי הנראה, רק כעבור שנים או אף דורות.

דברי תורה שלו נרשמו לראשונה בצורה מסודרת כעשרים שנה לאחר מותו, בארבעת ספריו של רבי יעקב יוסף מפולנאה, וחלפו כשלושים שנה נוספות עד הופעת הקובץ העיקרי של הסיפורים והאגדות על אודות חייו, דהיינו ספר „שבחי הבעש"ט". אכן במשך השנים, וביחוד בשנותיה הראשונות של המאה הנוכחית, צצו ונדפסו פה ושם מכתבים שונים המיוחסים לו, ואולם, כפי שנוטים לחשוב חוקרים, קרוב לוודאי שאין אלו אלא מעשי זיוף. בנושא אחרון זה, מפאת היותו סוגיה מחקרית לא בלתי מעניינת, ארשום פה מלים אחדות, ואגביל אותן למכתב אחד ויחיד.

מכתב זה (אשר אותו הבאתי בספר הנוכחי) נכתב על ידי הבעש"ט, אם אמנם נכתב על ידו, אל רבי נחמן מהורודנקא, בעלה של בתו אדל וסבו של רבי נחמן מברסלב. שלא כמכתבים שונים שנתפרסמו, אשר ניכר כי לא באו אלא כדי לקשט את זכרו של הבעש"ט בנוצות של כבוד וגדולה, הרי זה מכתב צנוע וממש נחמד.

הכותב, לאחר שהוא פותח בברכות שלום, מורה היאך לנהוג בסכום כסף שהוא מצרף למכתב, דהיינו לחלקו בין פרנסת בני הבית לבין צרכי בית הכנסת וכו', ובהמשך הוא מעניק גם מעצותיו הטובות, כגון שלא להסתגף, ולשתות יום יום כוס חלב מבושל בדבש, ולמשוח „בערב על מיטתו" את הרגליים בשמן זית חם, ועוד בענייני שמירת הבריאות. ולאחר שהוא מודיע אימתי ישוב מן הדרך לביתו הריהו מסיים בברכות שלום, ובהקשר זה הוא שב ומזכיר, כפי שכבר עשה בגוף המכתב, את „תלמידי ובן גילי הרב הג' הק' מ' דובער ממעזריטש".

בכל המכתב הזה אין אף מלה שאינה מתקבלת על הלב, שאינה מעוררת אמון. אלא שרבי דוב בער, יורש מקומו של הבעש"ט, נולד בעיר לוקאץ, ולא בא להתגורר במעזריטש, העיר שעל שמה הוא נודע, אלא לאחר מות הבעש"ט.

ג

– וכך נותרו, איפוא, הסיפורים, ככל שהם דמיוניים וככל שיש מן הפראזוכס בהסתמכות עליהם לצורך קביעת דמות דיוקנו של אדם. ואולם זאת היא הנקודה העיקרית בהתייחסותי לתופעת אישיותו של הבעש"ט, והוא עיקר ענייני בעבודתי על הספר הנוכחי.

ואולי בהקשר כזה נכון להבין גם את דבריו של הרבי מלובלין שאמר, כשני דורות לאחר הבעש"ט: „אם יבוא אדם ויאמר לי כי ראה שעשה הבעל־שם־טוב סולם ועלה לשמים בחיים, בגופו ובמלבושיו, אאמין לו. כי כל מה שאומרים על הבעל־שם־טוב ראוי להאמין".

אלה אינם דברי חסיד שוטה. „החוזה" מלובלין היה כמובן חסיד, אך רחוק מאוד מלהיות שוטה. משמעות דבריו היא, כי כל סיפור מן הסיפורים על הבעש"ט, ויהא מופלג ככל שיהא, ראוי לקבלו כאמת בפני עצמה, לפי שהוא מהווה חלק ממהותו האמיתית של האיש.

בטרם אבוא להעיר הערות אחרות על אודות סיפורים אלה, ארשום כאן מלה על תחושת ההשתאות ממש שאחזה בי כאשר אירע לי לקרוא אותם לראשונה, תחושה שלא פגה, פה ושם, גם עתה, בשובי לקרוא כמה מן הסיפורים. אחדים מהם נראים לי בפירוש כיצירות מופת, וכוונתי, למשל, לסיפור המעשה בכתבי רבי אדם, לסיפור הבעש"ט והלצים, לסיפור המאבק בין הבעש"ט לבין המכשף, לסיפור החליל, או לאותו סיפור המזכיר בסגנונו ובעצובו הכללי את המיטב שביצירות קלייסט, – סיפור משרתו של הבעש"ט. ולחשוב כי יצירות אלו חוברו בעיירות נידחות על ידי אנשים אלמוניים, אשר רובם לא נודעו בשם ואשר זכרם לא יפקד לעד, הרי זה ממש מרגש.

מהם האלמנטים העיקריים אשר מהם מורכב, אם להגדירו כך, עולם

פנחס שדה

הסיפור הבעש"טי? ענייני כאן הוא במה שהתרשמתי ולמדתי מתוך הקריאה בסיפורים, לא בחקירת מה שחקרו החוקרים. אלמנט אחד הוא סיפורים משנותיו המוקדמות של הבעש"ט, שנות הילד היתום, הנער העזוב, הבחור העני, השנים שקדמו למה שקרוי, בלשון חסידים, „ההתגלות" שלו. וכאן, בקבוצת סיפורים זו, ניכרות שתי נטיות, אחת קרובה אל האמת והאחרת רחוקה למדי ממנה. הנטיה האחת היא לתאר את האיש כאלמוני, נידח, אביון, כמעט „איש יסורים". הנטיה השניה – ולפעמים מתרוצצות שתי נטיות אלה בגופו של סיפור אחד – היא לשוות לו תדמית כביכול מכובדת, ואפילו ממוסדת.

שורות אחרות מתוך סיפור שהכתרתיו, בספר הנוכחי, בכותרת „הנשואין בסתר", די בהן כדי להבהיר עניין זה. „אחר הדברים האלה (פותח הכתוב ואומר) לקח לו הבעש"ט דרך אחרת, והלך משם לקהילה הסמוכה, היא ק"ק ברוד, ונעשה שם מלמד. וימצא חן בעיני כולם, כי היה למדן מופלג וחכם, והיו דברי הקהילה נחתכים ונגמרים על פיו. וכאשר היה ריב בין אנשים ויבואו אליו והיה מוציא לאור משפטם..." וכו'. וזאת על אכרך אלמוני, שהגיע לעיר זרה ומצא בה פת לחמו

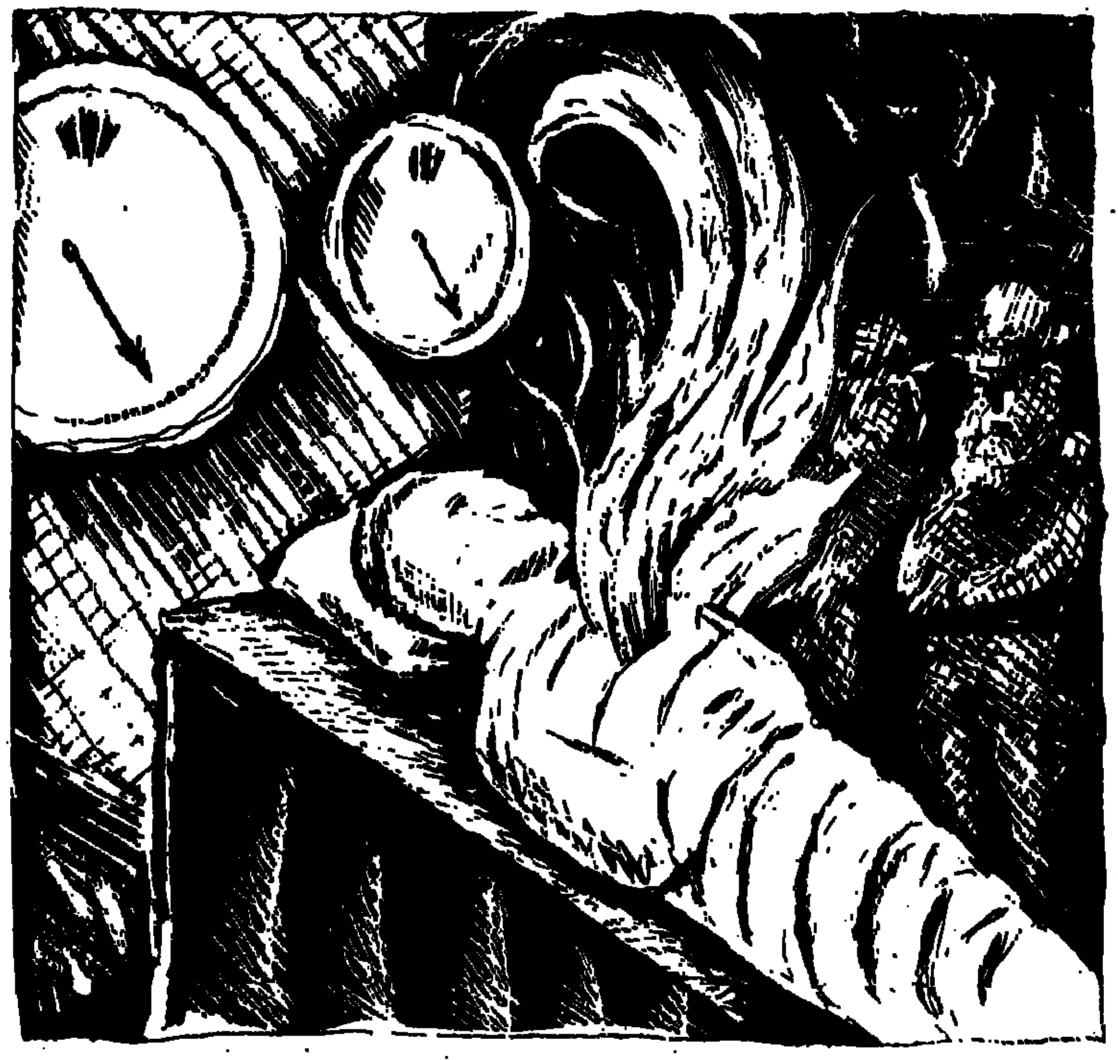

הבעל־שם־טוב נולד בחבל ארץ גיאוגרפי מוגדר ולא נידח במיוחד בפולין, ובזמן מוגדר, במחצית הראשונה של המאה ה־18, זמנם של באך, וולטר ורוסו – ועם זאת הריהו במהותו דמות אגדתית

כמלמד דרדקי. ואם על אותן שנים עלומות כך, קל וחומר על הבאות אחריהן.

יש מנסים לתארו כלמדן דגול ומנהיג מקובל, כגון שמייחסים לו תפקיד מרכזי בפולמוס כנגד יעקב פראנק וכיתתו. כל זה זר למהותו של הבעש"ט ולמגמת חייו. הגאון הדתי אינו נזקק לקישוט בנוצות כאלה, כשם שהאמן הגאוני, באך למשל, אין כבודו נפגם, כמדומה, בגלל שלא שימש בכהונת חבר ועד אגודת המלחינים בסניף לייפציג. ובאשר לאותן זוטות כשלעצמן, הנה הבעש"ט לא היה כלל במעמד ציבורי כזה שיוזמן להיות בין המדברים בפולמוס הגדול שנערך בעיר לבוב, מה גם שאותו ויכוח נערך בשפת המדינה ואילו הבעש"ט, בן חבל ארץ שדיברו בו אוקראינית, לא ידע, מן הסתם, פולנית.

ולעניין הצגתו כלמדן דגול, הרי בוודאי היה הבעש"ט גדול מאוד בתורה במובן של החייאתה, של מגע עמה מתוך החיים, מתוך חייו שלו עצמו, אבל לא במובן של חריף ובקיא, ומעודו לא ביקש, אף אילו היה זה ביכולתו, לתחרות עם אבירי התורה של תקופתו כגון המהר"ם או הגר"א מוילנה, ולמעשה, בכל הספרות הרבנית הענפה של הזמן ההוא, דהיינו ספרות השו"ת והפוסקים, אין אפילו רמז לאיזו גדולה בתורה של הבעש"ט או תלמידיו.

וכאן אולי המקום להזכיר את דבריו של ר' דויד ממאקוב, בן זמנו של הבעש"ט: „וזכורני שהיה (הבעש"ט) מפורסם ללא למדן אלא לבעל

שם כותב קמיעות ולא למד כלל כי לא יכול ללמוד, והיה הולך בשווקים ורחובות עם חוטר גאוה, בפיו הלולקי וציבוק, ומדבר עם הנשים".

הנטיה לטפח, כביכול, את מכובדותו הגשמית של הבעש"ט בשנותיו המאוחרות, ועל אחת כמה וכמה בשנותיו המוקדמות, אין לה איפוא יסוד, ומה שחשוב יותר, אין בה שום צורך. והלוא הוא עצמו כבר אמר: „ישים אדם עצמו כמי שאינו, שיחשוב כמו שאינו בעולם הזה: מה תועלת תהיה שאהיה חשוב בעיני בני־אדם?"

לעומת זאת, מה יקר ללב ועד מה באמת מכובד הוא מה שמסופר בטכסט אחר (שהכתרתיו, בספר הנוכחי, בכותרת „עוניו") על אודות הבעש"ט בתחילת דרכו, בעת שהיה מלמד דרדקי בעיירה טלוסט: „...והיה לבוש רק באדרת של איכרים, ואצבעות רגליו היו יוצאות לו דרך חורי הנעליים, כי היה עני מאוד". ואגב, קצת בהמשך כתוב: „...ובשעת התפילה היו נוטפות ממנו טיפות זיעה גדולות כמו פולים". המלה „פולים", המטאפורה של הפולים, משכה כמובן את עיני מיד בראותי אותה. ככל שהיא רצינית, הריהי גם משעשעת, אותנטית, וכה קרובה לטבע. והיא כתובה בתום לב גמור, בוודאי לא כמשהו מתחכם, מתפייט. או שמא, בכל זאת עם שמץ של הומור? טיפות זיעה כמו פולים? קשה לי להחליט. ואולם לא, סבורני כי הכותב ביקש פשוט לתאר מה גדולות היו טיפות זיעתו של הבעל־שם־טוב בשעת תפילתו, מה עזה היתה תפילתו.

עד כאן דובר על אלמנט אחד בסיפורי הבעש"ט. את האלמנט השני, כפי שנראה לי, מהווים הסיפורים מחייו של הבעש"ט בחברת אנשי שלומו בשנותיו המאוחרות. כוונתי לאותם סיפורים אשר סופרו בפי מקורבים ועדי ראיה, סיפורים פשוטים למדי, ריאלים בדרך כלל, אשר רק פה ושם מעורב בהם גון דמיוני. ואולם גם על הללו שורי, במקרים לא מעטים, איזה שגב.

תוך כדי כתיבה עולים עכשיו בזכרוני כמה מן הסיפורים הללו. על הילד וחלילו, למשל. לכאורה יש בסיפור זה, שכבר הקדשתי במקום אחר, באחרית הדבר ל„ספר הדמיונות של היהודים", עמודים רבים של עיון בו, משהו למעלה מן הריאלי, והבעש"ט, בסיום הסיפור, מדבר על

הפעולה הנסית שפעל אותו ילד אשר חילל ביום הכיפורים וגם חילל את יום הכיפורים. ואולם עלילת הסיפור ביסודה פשוטה וריאלית היא לחלוטין.

או, למשל, סיפורים אחרים שעניינם משיכתו של הבעש"ט אל המוסיקה, כגון אותו סיפור על אהבתו המיוחדת לניגון מסויים שהיה מזמר תלמידו ר' מיכל, ניגון שביקש לשוב ולשמוע אותו זמן מועט לפני פטירתו, ואחר־כך אמר: „מבטיח אני לכם, שהיכן, מתי ומי שישיר ניגון זה של התעוררות הרחמים, אני אשמע אותו בכל מקום שאהיה בו, כי ישנם מלאכים המביאים ידיעות ובשורות לנשמות, ואני אצטרף לשירה ואעורר רחמים רבים על המנגנים".

בארץ רחוקה, ממקומי בפרוור תל־אביבי, נאמרו מלים אלה של פרידה ושל כלות־הנפש אל כל היקר והקסום שבעולם, וכבר יותר ממאתיים שנה חלפו מאז, אך בשבתי עתה באישון לילה ובעודי מעתיק לאור מנורת שולחן את המלים, חש אני כי עיני הולכות ומצטעפות.

ואולם ברומו של סוג סיפורים זה עומד ככלות הכל, אכן ככלות הכל, סיפור פרשת פטירתו של הבעש"ט. נראה לי כי כאן התעלתה מלאכת הכותב, שכתב לפי תומו, למעלת מלאכת מחשבת של ביוגראפיה. שום פרט גשמי אינו נחות כאן, שום פרט של מסתורין אינו מופרך. „היתה הסתלקותו ביום א' בשבועות. וקודם, אחרי הפסח, היה חולה שלשול...", כך פותח כותב השורות ההן. ואחר־כך מגיע ליל החג, ולבסוף יום החג עצמו, חג מתן התורה, הביכורים והמוות.

בבוקר אותו יום מצווה הבעש"ט את אנשי החברא קדישא בענייני קבורתו, ואחר כך מבקש שיתנו לו סידור, באמרו „אשתעה עוד מעט עם השם יתברך". באחת מאותן שעות מתרחש דבר של מסתורין. „ובעת הזאת באה אצל הבעש"ט נשמת מת אחר, כדי שיתקן אותה". לאחר שיחתו עם נשמת המת הוא נכנס לשיחה עם מלאך המוות, הנראה לו, אך לא למשרת השוהה במחיצתו.

ועניין אחר לחלוטין: הבעש"ט שולח להביא משקה, כי היה מנהגו בכל יום א' של שבועות לכבד במשקה את אנ"ש, אלא שלא רצה המוכר ליתן בהקפה". אין, איפוא, משקה, ומסתפקים בקצת דבש. וכך חולפים הרגעים, חולפות השעות. הבעש"ט קם והולך לבית הכבוד ובדרכו הוא מעיר לשומעיו, כי כאשר „יעמדו שני הזייגער'ס" (הזייגער השעונים), יהא זה סימן לפטירתו. בשובו, בעודו רוחץ ידיו, „עמד הזייגער הגדול". הנוכחים סובבים אותו, „כדי שלא יראה עמידת הזייגער", אך הלא עיניו יותר פקוחות מעיניהם שלהם. וכך חולף עוד איזה זמן, שנמדד עתה רק על פי השעון האחר. הבעש"ט יושב על מיטתו, אומר דברי תורה. אחרי כן הוא נשכב, ומתרומם ויושב, וכך ושוכב. אחרי כן הוא מבקש לכסותו בסדין. הוא נרעד, מזדעזע, ולאט לאט נרגע. הנוכחים מבחינים ברגע ההוא „שעמד הזייגער הקטן". מורנו ורבנו, הבעל־שם־טוב הקדוש, איננו.

והיה שם אחד, ר' לייב קעסלער שמו, ש„ראה יציאת נשמתו של הבעש"ט כמו שלהבת מראה תכלת".

את האלמנט השלישי והאחרון בספרות סיפורי הבעש"ט מהווים סיפורי הפלאים. הסיפורים על אודות מגעו עם שדים ורוחות, מכשפים, לצים ומזיקים, נשים פרוצות ומטורפות, סוסים, צפרדעים, עם כוחות הלילה, הטבע והאדמה.

סוג זה של סיפורים, אשר בו, אולי, עיקר ענייני בספר הנוכחי, נחשב מאז ומתמיד כפרובלמאטי, וכזה היה היחס אליו. הוא גרם מבוכה מסויימת אפילו בחוגים החסידיים עצמם, על כל פנים בין אנשי הנפש, קל וחומר שעורר עליו לגלוג מצד המשכילים והחילוניים.

דובנוב, למשל, ב„תולדות החסידות" שלו, מגנה את רבי שניאור זלמן מלאדי, אבי חב"ד, על כי חרף היותו „ידוע בדעתו הצלולה", סייע להפצת „סיפורים מבהילים", כגון הסיפור על רבי אדם וכתביו: משמע, סיפורי מופת כגון זה אינם עניין אלא למשובשים בדעתם. אך הן דובנוב גם כתב על סיפורי רבי נחמן מברסלב, כי הם „דברי הזיה מתוך קרחת דתית של איש חולה בגופו וברוחו", – כך שאין להביא ראיה מדבריו של חובב פסיכולוגיה זה.

מעניינת יותר היא התבטאות מסויימת של ג. שלום, האיש אשר חקר המסתורין היהודי חב לו כה הרבה. באחד מחיבוריו („תרביץ" תש"ט) מתייחס אף הוא לעניין חלקו של רבי שניאור זלמן מלאדי בהפצת סיפור ר' אדם שבספר „שבחי הבעש"ט", והוא מעיר: „...הסיפור בדוי מראשו ועד סופו ונמצא בחלק הפאנטסטי ביותר של כל ס' שבחי הבעש"ט שאין לו כל בסיס היסטורי, באותם הסיפורים שהמדפיס הוסיף בכ"י של השבחים וששמע אותם 'בשם' ר' שניאור זלמן מלאדי, אשר, לפי האירוניה של שר הספרות, תרם דווקא את החלק הבלתי מציאותי ביותר בס' שבחי הבעש"ט".

ג. שלום מוצא איזו אירוניה בעצם המגע בין הרבי בעל הנטיה השכלתנית לבין אותו סיפור „בדוי", „פאנטסטי" ו„בלתי מציאותי", ודומה כי עניינו בסיפורים הוא בהיותם בבחינת מסמכים עם „בסיס היסטורי" כלשהו, שאם אינם כן מה איפוא תועלתם. ואולם נראה לי, כי רבי שניאור זלמן לא כך היתה דעתו, אלא סובר היה, כי יש בסיפור זה וכדומים לו, ואפילו בדמיוניים ביותר, היסטוריה משל עצמה, שאינה תלויה בהיסטוריה המקובלת, וכי אין סיפורים אלה „בלתי מציאותיים", אלא יש להם מציאות משלהם, וזו חלק מן המציאות הפנימית של הבעל־שם־טוב.

במלים אחרות, סיפורים אלה, אפשר שהם היסטוריה אמיתית של הבעש"ט יותר מאשר עובדות שונות העולות מתוך חקר מסמכים. לי נראה כי כך, אולי, הבין זאת רבי שניאור זלמן מלאדי, ואילו ג. שלום, בלי לגרוע מן ההוקרה אשר הוא ראוי לה, אולי לא הבין זאת.

זה היה קורטוב מן ההתייחסויות אל האלמנט הדמיוני שבסיפורי הבעש"ט, אל אותם סיפורים על אודות מגעו עם שדים ורוחות, לצים ומזיקים, נשים מכשפות ומטורפות, עם כוחות הלילה, הטבע, הדם והאדמה.

וכאן אני מגיע, איפוא, אל הסיפורים עצמם.

מדרך הטבע הוא שהללו מרובים יותר, צבעוניים יותר, ואולי אף מותר לומר פראיים יותר, ככל שהם משתייכים לתקופתו הקדומה של הבעש"ט, של אותו צעיר אלמוני מתבודד שהיה נע ונד בין הרים, כפרים ויערות. אך גם בהקשר לתקופתו המאוחרת, כאשר חי כבר בחברת אנשי שלומו וכבר היו עיניים צופיות בו, מצויים כמה וכמה סיפורי פלאים מרשימים. ואולם ברור, כי עיקר הסיפורים מסוג זה מתייחס לתקופתו הקדומה.

הרי, למשל, סיפור המעשה בבעש"ט, במכשפה ובשר שלה. היה זה בעלומיו של הבעש"ט, כשהתגורר עדיין בכפר עם אמו. והיתה בכפר ההוא „מכשפה אחת שהיה לה שר אחד", ובכשפיה אצרה את הגשמים. והתפלל הבעש"ט וקלקל את כשפיה, ובאה זו אל אמו והזהירה אותה: „סברה אמו שהריב הוא על עסק חוב" – איזו תמימות של יהודיה כשרה, שמתחת לחוטמה ממש מתחולל מאבק כזה בין כוחות אדירים – ואמרה לבנה: „בני, עזוב את הגויה הזאת, כי היא מכשפה". כוונתה היתה לומר, כנראה, שהשכנה הגויה הזאת היא מה שאנו מכנים בשם „מכשפה", סתם ספחת. אך הבעש"ט עונה לה שאינו מודאג. ולבסוף משלחת בו המכשפה את השר שלה. אלא שכבוא השר (האם היה זה בנה, או נער משרת שלה?) אל הבעש"ט, נוזף בו הלה ואומר: „אתה העזת לבוא אלי? תיכף תלך ותזיק את הגויה דרך החלון הקטן שלה". ועשה השר כן. ואחר־כך, מסופר, תפס הבעש"ט את המסכן הזה וכלא אותו בבית כלא ביער, והניחו שם לעולמים. וכעבור שנים, כשנזדמן לו לבעש"ט לעבור בחברת אנשיו דרך היער, „עמד ונכנס ליער והציץ בו, בשר שהוא יושב בכלא, וצחק מאוד". איזו הוויה, לא של המאה הי"ח, אלא של ימי הביניים, או אולי אף יותר קדומה, קמאית ממש והבעש"ט רק „צחק מאוד".

או, קצת עמודים לאחר מכן בספר הנוכחי, סיפור הבעש"ט והצפרדע. הבעש"ט, באחת משנות התבודדותו בין ההרים, מתהלך בשדה „מלא מים ורפש (טיט)", ורואה צפרדע. לא סתם רואה, אלא נאמר שהיא „באה לפניו". ונאמר שהיתה „צפרדע גדולה מאוד". מכל מקום, בעיניו אין הדבר פשוט כל כך. יש דברים בגו, בצפרדע, והטבע מלא מסתורין. בכל דבר מסתתר משהו, סוד, משמעות, אפשרות של מטאמורפוזה.

ובכן הוא אינו מתעצל ואינו עובר על פניה לדרכו, אלא, בצדק גמור, שואל אותה: "מי את? והנה יש לנו כבר סיפור שלם. – אמרה לו: „תלמיד חכם אני שנתגלגל בצפרדע". ברור כי צריכים היינו לצפות מראש למשהו כזה, אך מי אנו שנצפה לכך מראש. והצפרדע התלמיד חכם מספר לו לבעש"ט, כי מזה ת"ק שנים הוא שרוי במצב מביך זה, ועד כה לא היתה לו תקנה „מחמת גודל פשעיו". ומה היו פשעיו הנוראים? הרי עדות בעל הדבר עצמו: „כי פעם אחת זלזל בנטילת ידים, שלא נטל ידיו כהוגן", וזה הרי עניין של משהו מדרבנן, אפילו לא מדאורייתא. אלא שעבירה גוררת עבירה, וכך הוסיף היהודי ונכשל בעבירות „עד שכמעט עבר על כל התורה כולה". וזה כבר כמובן לא עניין של מה בכך, ואין איפוא לתמוה שהגיע לסוף מר מזה.

אך למה דווקא צפרדע? „מפני שגורם כל החטאים היה החטא הראשון, שזלזל בנטילת ידיים, לכן כשמת נתגלגל בצפרדע, שהיא תמיד במים". פשוט מאוד. וסיפור קטן זה, שמכל צד שלא תבחן אותו הריהו מתנוצץ לעיניך כיהלום, מסתיים בכך ש„עשה הבעש"ט תיקון לנשמתו, והעלה אותו, עד שנשארה הצפרדע מתה".

ברור, איפוא, שלא לחינם יצא אז הבעש"ט לשוח בחיק הטבע. לכל יש סיבה, משמעות, תכלית.

או, למשל, הסיפור שקראתיו בספר הנוכחי בשם „אשה משוגעת". „פעם אחת בא הבעש"ט לעיר, והיתה שם אשה משוגעת אחת שהיתה מגלה לכל אחד ואחד את תועבותיו וטובותיו". הואיל והבעש"ט הצעיר נחשב אז בעיני גיסו המכובד כסתם בטלן וריקא, הביאו הלז אל אותה נכרה, „אולי יקבל ממנה איזה מוסר ויחזור למוטב". אלא שכבוא הבחור אליה, פנתה זו אליו בתואר „רבי ישראל", וניבאה את עתידו. שגעונה, אגב, נגרם על־ידי דיבוק שנכנס בה, ואכן הושיע אותה הבעש"ט באותה הזדמנות.

לסיפור קצר זה אספקטים רבים – מגעו של הבעש"ט עם נשים מטורפות ועם הוויית הטירוף בכלל, סגולתו לרפא אחוזי דיבוק וחולים מחולים שונים, ועוד – אך אני הבאתיו כאן משום הדמיון המסויים בינו לבין אותה סצינה ב„מקבט", יצירה השייכת לכאורה לפלנטה אחרת, הסצינה אשר גם בה מנבאות מכשפות, שהן במובן מסויים סוג של נשים מטורפות, אחוזות דיבוק, את עתידו של הגיבור.

סיפורים כאלה ומעולים מאלה חוזרים ומופיעים שוב ושוב. הנה הסיפור שקראתיו בשם „האילן הבוער": פעם נסע הבעש"ט בחברת כמה מאנשיו ומשרתו הגוי, או בלשון הסיפור „העבד שלו", ונתעכבו ביער להתפלל מנחה, „וזה היה בימי החורף, והיה קור גדול, ונכנס הקור בגופם ונתקררו מאוד". מה עשה הבעש"ט, „נגע באצבעו בעץ אחד, ונדלק האילן ונתבער, והתחממו אצל האש. וגם העבד" – ממשיך המספר ומספר לתומו – „שלף המגף שלו וייבש את המטלית שעל הרגליים".

מגעו של הבעש"ט עם הטבע, הוא טוטאלי, ראשוני, מסוגל אף להפיק מטאמורפוזה בנסיבות מסויימות, ודומה למגע עם הטבע שבמיתוסים העתיקים. מי שחי חיים פנימיים רואה בכך מצב טבעי. מי שחי חיים חיצוניים רואה בכך דמיונות שוא, אך האם לאלו ייקרא חיים?

מה, איפוא, ראוי להיקרא בשם חיים. הפרק הנוכחי ייוחד להערות אחדות על חיי האיש הזה. על החיים הפנימיים, כפי שהם משתקפים בראי הסיפורים המסופרים אודותיו.

חיוניות, זו אולי המלה המתבקשת לסמן בה את דמותו של הבעש"ט. האיש מבוסס במגפיו בבוץ שדות. מאכיל סוסים, מסתודד עם צפרדעים. מכיר במציאותם של כוחות חשכת החיים, רוחות, מזיקים, בעלי כשפים, השטן בעצמו. מתמסר בתפילתו עד כדי צמרמורת, עד עלפון. מתייחס אל החולי והשיגעון, אינו נרתע מלגעת אף בעולם המוות. הזמן הוא בשבילו כל זמן, העבר עדיין חי לגביו, והריהו מקיים שיג ושיח (כמסופר בסיפורים, אך הרי הללו, כפי שאמרתי, הם השתקפות פנימיותו) עם משה ואליהו, אחיה השילוני ושבתי צבי. הוא מודע לייחוד ולעליונות של עצמו, ועם זאת אומר: „ישים אדם עצמו כמי שאיננו". הוא אומר: „האדם צריך ללמוד גאווה ולא יתגאה, כעס ולא יכעס, וכן כל המידות, כי האדם צריך להיות שלם בכל המידות, כמו שגם אצל השם יתברך יש דין ויש רחמים". כלומר, הדוגמה לחיי האדם הוא אלוה בכבודו ובעצמו, מקור החיים וכללותם. החיוניות הטוטאלית, הרבגונית, זו הדוגמה. והוא גם מתבדח לפעמים, ולעתים צוחק כמו ילד.

נראה כי היה בו עצמו, באיש זה הקרוב לטבע והמקיים מגע עם דימונים, אלמנט דימוני כלשהו. צד מקסים, אך גם צד מפחיד. באחד הסיפורים מסופר: „פעם אחת נסעה אמו של ר' שמעון אשכנזי בדרך עם ערל אחד, ועמדו לרעות ביער. והבעש"ט היה גם כן באותו מקום ביער עם מניין שלו, מתפללים. ואותו ערל עמד מנגד והביט רק על הבעש"ט, ואחר כך שאל עליו מי הוא היהודי הזה. אמרה לו האשה: „מה נפקא מניה". והשיב לה, שהיה עליו פחד עד שכל היער היה קטן בעיניו להיחבא, שלא ידע איפה להיחבא".

בהקשר זה מצויים, אולי, הסיפורים השונים על גילויי החומרה שלו, הקדרות והזעם. „קודם התגלותו, כשהיה הבעש"ט ריש דוכנא אצל מלמד" (כך פותח אחד הסיפורים), נתלווה אל בעל הבית שלו לנסיעה בעגלה. „בדרך זרק נער ערל אחד אבן על הבעש"ט". מה עשה הבעש"ט? גרם לו לאותו פוחז לשקוע באדמה. וכל כך בגלל אבן אחת.

בסיפור אחר, המתייחס לשנים יותר מאוחרות, והמובא מפי „ר' יחיאל, אב בית־דין דק"ק קאוולא", מסופר על גביר העיירה, ר' זוסמן, שהתמהמה לבוא לתפילת קבלת שבת, והקהל הכנוע המתין לו, אלא שהבעש"ט אמר: „אם ר' זוסמן לא יבוא עד מחר לא נקבל פני שבת עד מחר?", ופתח בתפילה. כששמעה זאת הגב' זוסמן, אמרה: „אם יתפלל הבעש"ט בבית הכנסת ולא ימתינו לבעלי, אסגור לכם את בית המדרש שלכם". והנה סיומו של הסיפור: „בבוקר, כשעמדה ממיטתה, הלכה אל הכיור ורחצה פניה וידיה והלכה לקנח באלונטית, ועמדה כאבן דומם. ורצו אל הבעש"ט, והוא היה מתפלל באותה שעה ואומר כרת, ונענע בידו ומתה". נענע בידו, ומתה. זה הכל.

עוד סיפור אחר, והוא אולי הקיצוני בין אלה. והתרחשותו בעצם היום הגדול והנורא של פטירת הבעש"ט, שעות אחדות לפני פטירתו. „ובעת הזאת באה אצל הבעש"ט נשמת מת אחר, כדי שיתקן אותה. וגער בעש"ט ברוח ואמר: 'שמונים שנה אתה נע ונד ולא שמעת עד היום שאני בעולם? צא, רשע!' ותיכף אמר למשרת: 'רוץ מהר בצווחה גדולה שיפנו מן הדרך, פן יזיק לאיזה אדם, כי אני הרגזתי אותו'. וכן היה, שהזיק לבתולה אחת, בתו של השמש".

הבעש"ט נוטה למות. שעותיו ספורות. ובאה לפניו נשמה לבקש תקון, וביכולתו אכן להושיעה לשועת עולם, ואף על פי כן אין רצונו למחול על כבודו שנפגע, בעיניו, מחמת שהתעלם ממנו אותו מת ולא פנה אליו עד אז. או, גרוע מזה, כלל „לא שמע שהוא בעולם". הבעש"ט, בקרבתו למוות, כבר אינו מבדיל בין חיים למתים, ורואה באותו מת סתם מתנגד אחד. ואפשר כי ברגע זה עולה ומתפרצת בקרבו כל המרירות של שנות התלאה, אי ההבנה, ההשמצות. („רבים דברו עליו לשון הרע ורכילות", אמר האדמור ר' שניאור זלמן מלאדי, וזו עובדה מחייו של הבעש"ט אשר לא יכסוה כל מליצות ההוקרה של הדורות הבאים אחריו). והוא קורא בזעם: „צא, רשע!", צא ותישאר ללא תיקון ותקנה, לדראון עולם. והוא יודע היטב כי דבר חמור הוא שהתרחש זה עתה, ומסביר למשרתו, כי אכן „אני הרגזתי אותו".

בכללו של דבר, אין הפגישה עם הלילי והדמיוני שונה אצלו מן הפגישה עם היום יומי. היא חלק טבעי מן הפגישה עם החיים לצורותיהם, היא כמעט פגישה אינטימית, כשהבעש"ט בא להציץ על השר הכלוא ביער (בסיום הסיפור, שהבאתי לעיל על המכשפה והשר שלה), הריהו „צוחק". לא כאילו מדובר באיזו ישות זרה, סיוטית, המופיעה לאדם מתוך עולם אחר לחלוטין, מתוך הכאוס, מתוך האין, אלא כאילו מדובר במישהו מוחשי, באלמנט טבעי של החיים האנושיים, משל היה זה בריון שגברו עליו תוך כדי קטטה וכפתוהו בחבל.

אכן כשנדובר בשטן בכבודו ובעצמו, היחס אליו הוא כמובן יותר רציני, ואפילו אדיב (תהא זו קלות דעת להמוד לצון עם השטן), אך עדיין בבחינת שיג ושיח בין שני מביני דבר. הרי, למשל, סיפור קטן: „פעם אחת העלה הבעש"ט את סמאל לצורך מסויים. אמר לו סמאל בכעס: למה הרגזתני להעלותני?" וכן הלאה. לבסוף, לפני פרידתם, „ביקש (סמאל) מאת הבעש"ט שייתן לו איזו עבודה, כי רצה לשרוף איזו עיר. והראה לו הבעש"ט מקום אחר, ושרף אותו". איזה עניין מוזר! השטן חש צורך, שהרי זה טבעו, „לשרוף איזו עיר" כאותה הזדמנות. הבעש"ט מעדיף שיעשה זאת במקום אחר, וממליץ על כך. אותו „מקום אחר" מן הסתם אף הוא הינו עיר על יושביה, שהרי במבעיר המורגל לאש הגיהנום עסקינן והוא לא יסתפק בקטנות. ואולם אין אני מבין די בעניין קשה כזה שארשה לעצמי להרבות עליו דברים.

עד כאן דיברתי על כמה מתכונות אופיו של האיש ישראל בעל־שם־טוב. בצידן של הללו שוכנות, כמובן, תכונות אחרות, שלעיתים עשויות להראות כסותרות בעיני עניי הדעת. הבעש"ט עצמו, מכל מקום, לא היה חושש מסתירות. מה שנראה כסתירות הריהו מהותי לאיש הזה, והכל מתקשר באחדות פנימית. למשל, במקום מסויים הוא מגנה את הגאווה כגרועה שבעבירות, ואילו במקום אחר הוא מגנה את הענווה עד כדי אמירה ש„רוב ענוותנותו של אדם גורמת לו שיתרחק מעבודת השם יתברך".

לא אכנס כאן לגוף העניין, אך ברור כי דלי הדעת, שהם רוב מניינו ובניינו של עולם, דרכם לראות בכך סתירה. ואולם כבר אמר הבעש"ט למישהו, אחד ר' זאב קוצעס: „אין ביני לבינך אלא כחוט השערה, אך חוט שערה זה לא תוכל לעברו לעולם". אפילו אם אין בין הגאון הדתי לבין האורח מן הישוב אלא חוט שערה בלבד, גם אז לא יעבור האחרון חוט רק זה עד עולם.

אך באשר לאותן תכונות אחרות. הנה, למשל, אהבתו את המוסיקה. כבר ציטטתי לעיל את דבריו הנפלאים שאמר זמן מה לפני פטירתו, לשמע מנגינה אחת שאהב מאוד. אעיר כאן רק כי אולי ממנו ירש נינו, רבי נחמן מברסלב, את אהבתו שלו למוסיקה, שעליה אמר כמה וכמה דברים נפלאים משלו.

ואהבתו לאשתו. לאשה זו אשר עמדה במשך שנים של אלמוניות,

תלאות ועוני, לצד איש אשר בעת נישואיה עימו נחשב בעיני כל כסתם לא יוצלח. מעט, כמעט ולא כלום, נכתב על כך. הרי כתיבה על עניינים שבינו לבינה לא היתה מקובלת אז. אך די אפילו במעט שניתן למצוא, כגון אמירתו לאחר פטירתה, וכה אמר: „אם היתה לי זוגתי, הייתי עולה למרום באמצע היום בשוק של מעזבוז לעיני כל, ולא כמו אליהו שעלה במדבר. עתה, שאיני עוד אלא פלג גוף, שוב אין הדבר בגדר האפשר". מי הקורא מלים אלה ולא יעבור רטט בלבו בהבינו מה גדולה היתה אהבתו של אומרן, אהבה שהגיעה עד כדי תחושת התפשטות הגשמיות, ומה גדול היה צערו על אבדן אשתו, צער שהביאו לידי תחושה של שקיעה, תחושה שלא יוכל עוד להתרומם לעולם.

בפעם אחרת, עת מה לפני פטירתו, אמר כי „יש לו הברירה להיות כמו אליהו ולעלות בסערה השמיימה, אלא שאינו רוצה לאבד מה שכתוב, „כי עפר אתה ואל עפר תשוב". לי נדמה שהוא אמר זאת באיזה יגון עמוק, אף כי אולי לא ביאוש ממש, וכוונתו האמתית, שאמנם לא הביע אותה במלים מפורשות, אולי היתה: אל המקום אליו שבה אשתי אשוב גם אני, ושם אשכב.

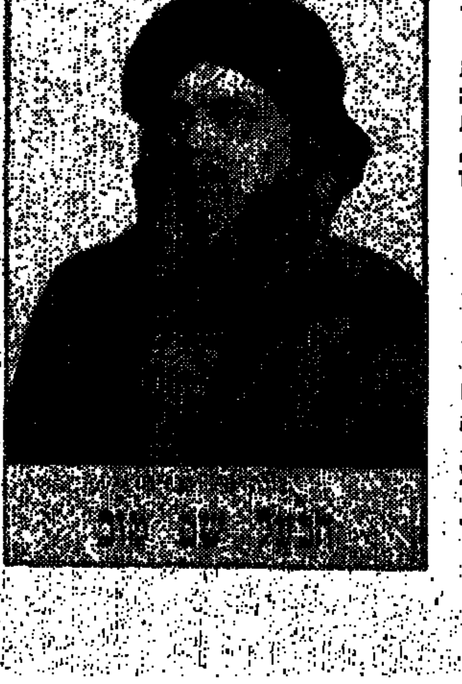

אמר האדמו"ר הזקן, רבי שניאור זלמן מלאדי: „יש צדיקים שהם בהסתר ואינם בהתגלות אל העולם, אלא למתי מספר. כמו הבעש"ט, שהיה ישן כל היום ולומד כל הלילה, ולא בהתגלות אלא למתי מספר. ולכאורה תמוה שהביא רבים לידי כך שידברו עליו לשון־הרע ורכילות. וזאת מפני שלא היה בהתגלות אל כל העולם".

שורות אלה בחרתי להביא כאן כפרק בפני עצמו, ואין חפצי להעיר עליהן דבר. ■

שפה תוך שבוע

מאת רמי טל

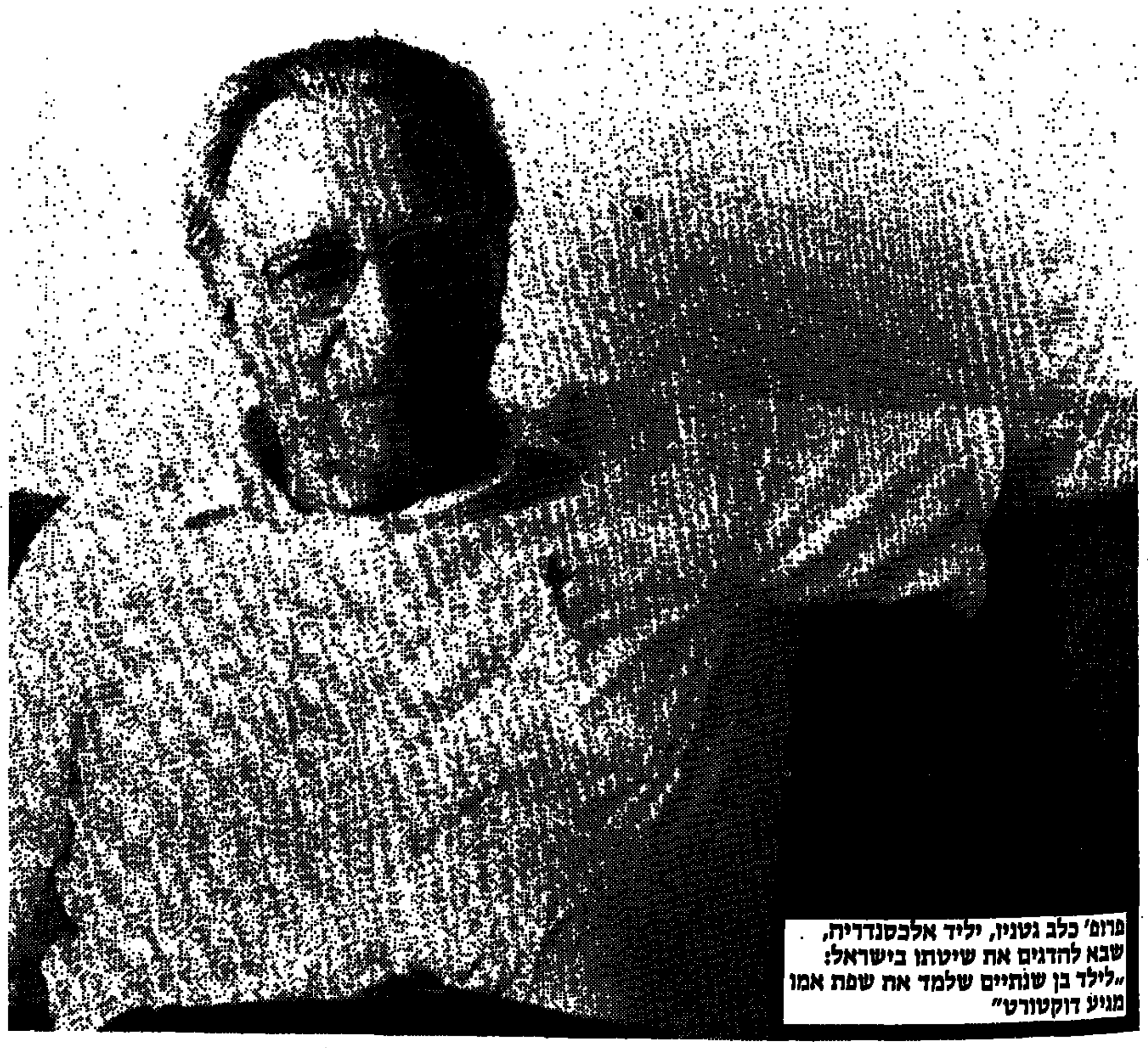

פרופ' כלב גטניו, יליד אלכסנדריה, שבא להדגים את שיטתו בישראל: „לילד בן שנתיים שלמד את שפת אמו מגיע דוקטורט"

שיטת לימוד מהפכנית, המחזירה אותנו לימי הילדות, מאפשרת לרכוש מיומנות בסיסית בשפה תוך מספר מוגדר של שעות

לפני 23 שנים, ניצב בכיתה בוושינגטון, בירת ארה"ב, גבר ממושקף, נמוך קומה, לפני קבוצה של 29 נערים ומבוגרים, שסווגו על ידי אגף הסער של עיריית וושינגטון תחת ההגדרה הבלתי מחמיאה „בורים פונקציונליים". משמעות הדבר: למרות שכולם סיימו כמה כיתות של בית ספר יסודי, והכירו את אותיות הא"ב, לא היו מסוגלים לקרוא גם את הטקסט הפשוט ביותר.

הגבר הממושקף הציב על הלוח שבכיתה גזירי עץ צבעוניים, והחל להסביר בסבלנות את משמעותו של כל צבע: צבעים מסויימים לתנועות, צבעים אחרים לעיצורים.

תוך פחות משעה, גילו ה„בורים הפונקציונליים", כי החיבורים בין עיצורים ותנועות יוצרים הברות, וכי ההברות יוצרות מילים. בעבור מספר שעות, כבר קראו משפטים שלמים. ביום השני של ההדגמה, היו מסוגלים לקרוא [illegible] במאמץ ובקצב איטי, את [illegible] ללא עזרה מצד המורה – ידיעות שלמות בעיתון הערב.

■■■

המדריך שהביא אותם להישג זה לא ראה בכך כל פלא. „שיטת ההוראה המקובלת שלנו מוטעית מיסודה", טוען פרופסור כלב גטניו, „שיטה זו מבוססת על שינון, על זכירה בעל פה של חומר שמלמד המורה. הזיכרון, שהוא הבסיס לשיטה זו, הוא אכן אחד הכוחות שבהם מצוייד המוח האנושי – אבל הוא דווקא הכוח החלש, ובעל הפוטנציאל הנמוך ביותר מבין כל כוחות המוח. אין שום הגיון בביסוס שיטת הלימוד דווקא על כוח זה".

שיטת הלימוד של פרופ' גטניו מנסה להחזיר את התלמיד לימי הילדות שלו. לטענתו, לכל ילד בן שנתיים מגיע דוקטוראט על כך שלמד את שפת אמו. „אם אדם ממדינה אחרת הלומד שפה זו מקבל דוקטוראט כשהוא מגיע לרמת השליטה של ילד בן שנתיים, מדוע שילד כזה לא יקבל דוקטוראט?"

פרופ' גטניו מנסה להחזיר למבוגר את יכולת הלימוד האדירה שהיתה לו בהיותו ילד. הוא חוזר להשתמש באותם חושים ששכחנו להשתמש בהם כשאנו כבר גדולים. הוא מחזיר אותו לאותה מערכת של לימוד מתוך התנסות אישית, מתוך הבנה ולא מתוך שינון.

כשילד לומד לדבר הוא אינו פוצח את פיו מייד ואומר משפטים שלמים. הוא מתחיל בלימוד השימוש המכאני של מערכת הדיבור, הוא לומד לשלוט במיתרי הקול ורק אחר כך הוא מתחיל להשמיע צלילים. תחילה צלילים אלה הם חסרי משמעות ואחר כך המשמעות מצטרפת. כשמגיעים למשמעויות מצרפים אותן אחת לאחת עד שהשפה כולה נפרשת לפני הדובר.

הגדלת אוצר המילים היא אז רבה של מה בכך. כמו שילד לומד אט אט להשתמש בשפת אמו. ואם כבר עשינו דבר כזה, כלומר למרנו את שפתנו, הרי אפשר להשתמש בנסיון שרכשנו בלימודה של שפה אחת, ולבוא עמו לשפה החדשה, כדי להתמודד עמה ביתר קלות. אסור לשכוח את שפת האם, אלא להיפך: להשתמש ביתרונות של ידיעתה.

■■■

ה„קוריקולום ויטה" של פרופ' גטניו, המבקר בימים אלה בארץ, ומדגים כמה משיטותיו ורעיונותיו בסמינר מיוחד באוניברסיטת ת"א, מרשים ביותר. הוא נולד ב־1911 באלכסנדריה שבמצרים, נצר למשפחה יהודית איטלקית עתיקה. בסיימו את בית־הספר התיכון, יצא ללימודי מתמטיקה ופיסיקה בצרפת ובשווייץ. ב־1937, הוענק לו התואר דוקטור לפילוסופיה, מטעם המחלקה למתימטיקה באוניברסיטת באזל. הוא היה תלמידו, ואחר כך עוזרו, של ז'אן פיאז'ה הגדול, הפסיכולוג והמחנך.

הוא שב למצרים, הקים בקהיר מרכז להשתלמות סטודנטים, אך ב־1945 עזב את מצרים ויצא לאנגליה, שם לימד באוניברסיטאות ליברפול ולונדון. בשנים אלה פיתח את „שיטת גטניו" ללימוד מתמטיקה. בשנות ה־60 עבר לארצות הברית, שם הקים חברה בשם „פתרונות חינוכיים", שמטרתה פיתוח והפצה של טכניקות וחומרים לצורך התמודדות באתגרים החינוכיים שמציב העתיד בפנינו.

■■■

„למה, בעצם, מכוון החינוך?", שואל פרופ' גטניו. „האם אין זה כדי לספק לתלמידים אמצעים להתמודד עם העתיד? ומה אנו יודעים על העתיד? מאומה, למעוט העובדה שהוא בלתי־ידוע. לכן, שינון וזכירת דברים, כאמצעי להתמודד עם העתיד, אינם נראה כמתאים.

„דברים אלה נכונים במיוחד בימינו, כאשר הקצב שבו העתיד מתקרב אל ההווה, ולא פחות מכך – הקצב שבו משתנים הדברים, מהירים ביותר. ואולם המורים, מאין בידם אמצעי אחר, חוזרים שוב ושוב אל הטכניקה הישנה והבלתי יעילה – אילוץ הילדים ללמוד בע"פ את מה שהמורה למד וזוכר, גם אם כל מה שלומדים ומשננים הוא בלתי־רלבאנטי לחלוטין לעתיד.

„לימוד ושינון עוברות, הדבר שהמערכת החינוכית כולה בנויה עליו, הוא התחום הפחות יעיל ובעל־ערך מכל תחומי הפעילות החינוכית. פיתוח המודעות, הגברת הערנות השכלית, הוא אמצעי חינוכי מבטיח ויעיל הרבה יותר".

■■■

אנשים ששומעים תיאוריה זו, או קוראים את ספריו הרבים (למעלה מ־110) של פרופ' גטניו, מגיבים בדרך כלל בספקנות. „אם זה כל כך פשוט וברור, מדוע אין עושים משהו בקשר לכך?" הם שואלים.

„העובדה שמערכת החינוך ממשיכה בשלה, ואיננה פתוחה לקלוט רעיונות חדשים, איננה מוכיחה שרעיונות אלה פסולים, או בלתי יעילים", עונה על כך מחנך ופילוסוף ידוע, כריסטופר להמן־האופט, במאמר שפורסם ב„ניו־יורק טיימס". „במשך אלפי שנים האמינו בני האדם שהעולם שטוח, ואחר־כך – שהשמש מסתובבת מסביב לכדור הארץ; מחזור הדם בגוף פעל ונתן לנו חיים גם לפני שוויליאם הארווי גילה ותיאר אותו. תגליות גדולות גיראות מובנות מאליהן, רק לאחר שמגלים אותן".

למעשה, העקרונות העומדים מאחורי שיטותיו של גטניו אינם פשוטים כלל וכלל. הם מתבססים על פילוסופיה שלמה, מורכבת מאוד וקשה לתפיסה.

גטניו עצמו אינו יודע – או שאולי הוא מסרב – להציג פילוסופיה זו בצורה פשוטה ושווה לכל נפש. זו, כנראה, הסיבה לכך שלמרות שהוא זוכה להערכה עצומה בין אנשי מקצוע ופילוסופים, לא זכו שיטות ההוראה שלו לפופולריזציה.

את שיטת הוראת השפה שלו מכנה גטניו „הדרך השקטה": זאת משום שהמורה כמעט שאינו מדבר במהלך השיעור. לדבר – זה תפקידו של התלמיד.

המורה משתמש בגדירים צבעוניים, כשהוא בונה באמצעותם מצבי לימוד קונקרטיים, ומסייע לתלמידים לומר מה הם רואים. המשמעות נוצרת מתפיסת מצבים אלה. על־ידי כך נמנע תרגום משפתו של התלמיד לשפה הנלמדת, דבר שגטניו רואה בו את המכשול הגדול ביותר ללימוד מהיר וטוב של שפה חדשה.

■■■

שיטותיו של גטניו הוכיחו את עצמן בעיקר בהוראת שפות למנהלי חברות, הנשלחים לארצות זרות, וזקוקים לקורסים מהירים ללימוד שפות חדשות. רשימת החברות ששלחו מנהלים בכירים לקורסי השפות של פרופ' גטניו מעודדת, יותר מכל, על ההערכה שרוחשים לשיטותיו. בין החברות הללו „אמריקן אכספרס", „מורגן טראסט", „צ'ייז מנהטן בנק", „סיטיבנק", „דאי־צ'י קאנגיו" (הבנק הגדול ביותר ביפאן), „רן אנד ברדסטריט אינטרנשיונל" ועוד ועוד. ■

רוק הדסון

הראיון האמיתי

מאת באז האדליי

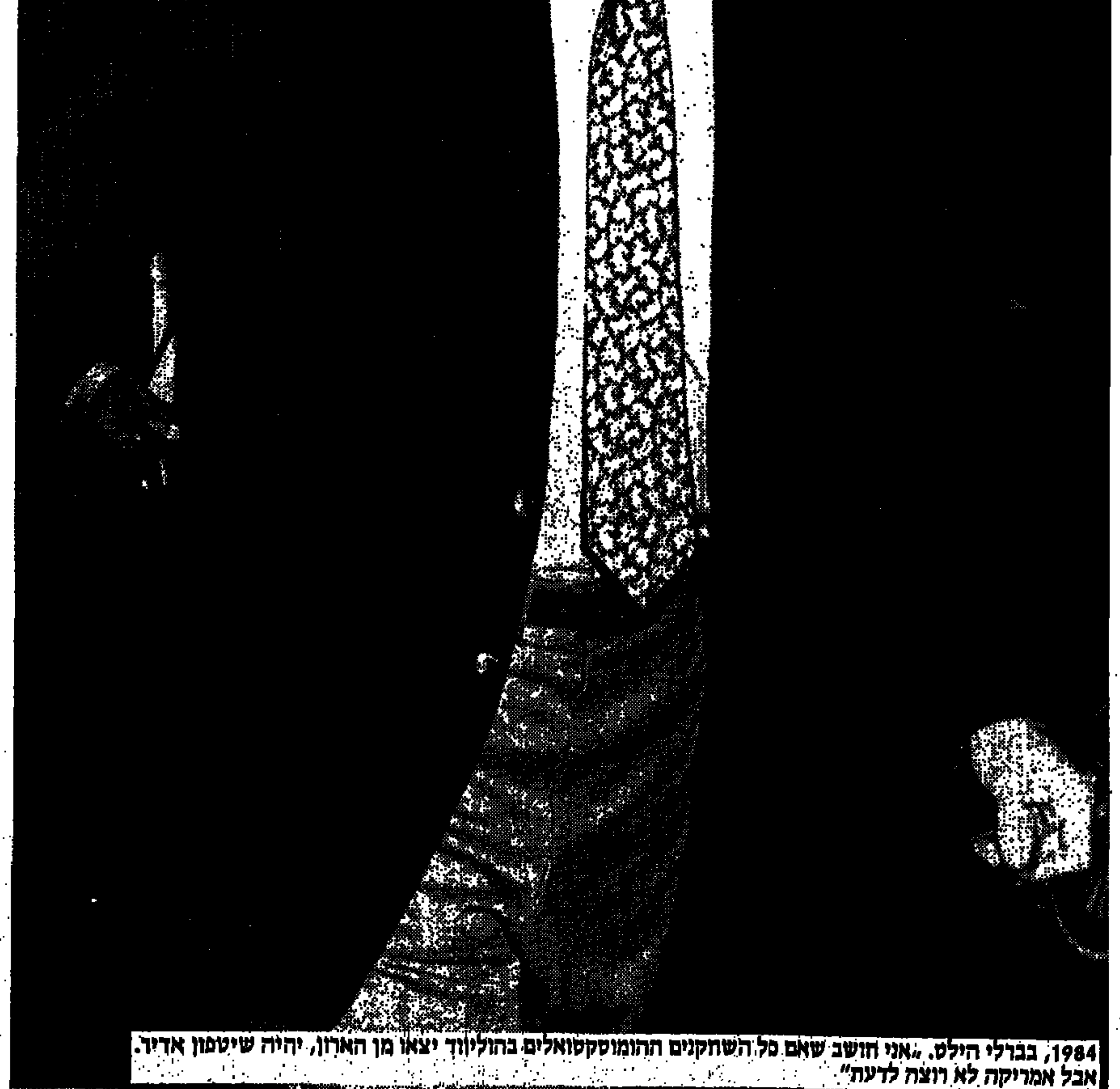

1984, בברלי הילס. „אני חושב שאם כל השחקנים ההומוסקסואלים בהוליווד יצאו מן הארון, יהיה שיטפון אדיר. אבל אמריקה לא רוצה לדעת"

אתה אומר רוק הדסון, אתה אומר איידס • הדסון הסתיר את הצד ההומוסקסואלי בחייו. חברות הסרטים והתקשורת היו שותפות לקשר השתיקה • ראיון חושפני שהעניק לעיתונאי ידיד, ב־82', לפני שפרצה המחלה, מתפרסם רק עתה • „אני מביט מתוך תקווה אל העתיד. אני בטוח שאזכה לראות את שנת 2000"

רוק הדסון היה אחד מאותם כוכבי קולנע, שייזכר יותר מ־60 הסרטים שעשה. רוב האנשים יתקשו להיזכר בסרטיו, אולי רק בחשובים, כמו 'ענק' או 'ידו שיח בחדר המגטות'. סימני ההיכר של הדסון היו המראה שלו וכושר העבודה, ולא התפקידים המוגבלים־משהו, שגילם. אבל, כפי שהדסון עצמו נחפז תמיד להסכים, הכישרון שלו היה מצומצם. כאשר 'צייד' הכוכבים שאל את רוי פיצג'רלד אם הוא יודע לשחק, השיב נהג המשאית לשעבר בשלילה. אבל רוי היה גבוה, מלא רצון טוב, ויפה להפליא. צייד הכוכבים וילסון הדביק שם חדש לכוכב שלו: רוק (סלע, צוק) על שם צוק גיברלטר, והדסון, על שם הנהר הגדול.

בשנות ה־60, הדסון היה איש משפחה מסור כלפי חוץ. נשוי לפיליס גייטס, מזכירתו של וילסון. מבחינת הזהות המינית שלו, הדסון ההומוסקסואל, היה לגמרי ב„ארון". בסרט 'טובה מיוחדת במינה' (1965), גילם תפקיד של גבר שהעמיד פנים כי הוא לא מתעניין בבחורות על מנת לפתות את הפסיכולוגית שלו, לסלי קרון. זה היה ה„קשר" היחיד שלו, אז, עם הומוסקסואליות.

לקראת סוף שנות ה־60, הופיעו שחקנים מוכשרים, לא מושכים מבחינה חיצונית, „אנטי גיבורים", וכן שחקנים 'אתניים', כלומר מייצגי מוצא או גזע. כולם היו נמוכים יותר ונראו יותר „אמיתיים" מהדימוי הקולנועי של הדסון. כשלונות כמו 'לילי היקרה' ו'שורת החורניות המתוקות', גרמו לכך שחינו של הדסון ירד פלאים בקופות הקולנע.

בשנות ה־70 עבר לטלוויזיה, 'מקמילן ואשתו' וסדרות אחרות. בשנות ה־80 עבר הדסון ניתוח לב פתוח, והשתתף בסדרה טלוויזיונית כושלת 'קשר דוולין', גילם את דמותו של נשיא ארצות הברית בסדרה 'מלחמת העולם השלישית' והשתתף בשני סרטים, אחד מהם, 'השגריר', צולם בישראל, והופיע בתפקיד אורח בסדרה 'שושלת'. למרבה האירוניה, הופעתו האחרונה, בתוכנית האירוח של דוריס דיי בטלוויזיית כבלים, הייתה בחסות רשת השידור הנוצרית, המתעבת הומוסקסואלים.

■ ■ ■

פגשתי את רוק הדסון ב־75', בביתו בקולדוותר קניון, באמצעות איש עסקים מסן פרנסיסקו, שהכיר את טוני, המאהב־לשעבר של רוק. בשנים הבאות נפגשנו פעמים אחדות, בביתו של רוק ובביתי, בסאן מאתיאו, ליד סן פרנסיסקו. רוק היה מגיע מעת לעת לסן פרנסיסקו, נפגש עם ידידים הומוסקסואלים ומבקר במקומות הבילוי שלהם. בהוליווד, רוק לא נהג לבלות בשום מועדון הומוסקסואלים, והסתפק בביקורים בבתי המרחץ המיוחדים.

ב־77', רוק היה עסוק מאוד, עבד על סרט ועל סדרה טלוויזיונית. באותה שנה, הסכים להעניק לי ראיון בביתו, סמוך לבריכה. זו היתה יותר שיחת רעים מראיון רגיל, והוא הסכים לגעת בגילוי לב בנושא ההומוסקסואלי, מתוך ידיעה כי אף פרט מכל אלה לא ימצא את דרכו לדפוס.

איש לא רצה לקנות את הראיון שערכתי. „מסוכן מדי", אמרו לי. לא היה זה מחשש לתגובתו של הדסון, הואיל והסברתי לו מה יש בדעתי לכתוב, אלא מתוך חשש לתגובתם של הקוראים. „איננו רוצים לשלול מהקוראים שלנו, שרובם עקרות בית, את האשליות המתוקות שלהן", אמרו לי.

ראיון סטנדרטי למדי הופיע, בשני המשכים, ב„מובי סטארס". „אתה רואה? אמריקה פשוט לא רוצה לדעת", אמר רוק הציניקן. אך גם הראיון איתי לא מצא חן בעיניו, ולא בגללי. העורכים מחקו כל התייחסות לסרט 'סופת שלגים' והתייחסו רק לעברו של הדסון. עם פרסום ובלעדיו, הסרט הזה נתקל ביחס צונן כקרח.

בראשית 82', טילפן אלי הדסון מלוס אנג'לס, ואמר שישמח להיפגש איתי כשאגיע לסן פרנסיסקו. הוא האיץ בי, „קרימה, תוכל

התוסס הטבעי היחידי

סיידר הגליל משקה 100%.
100% טבעי, סחוט ממיטב תפוחי הגליל.
100% מוגז, כי מה שיש בו זה תפוחים.

1956, „ענק". רוק הדסון עם אליזבת טיילור. „היא אוהבת שיהיו מסביבה גברים, גם אם זה רק אפלטוני. אני לא חושב שיש לה הרבה חברות"

„בהוליווד כולם יודעים הכל על כולם. מי שוכב עם מי, מי לא שוכב, מי עושה את זה בעמידה או על כיסא של רופא שיניים" ○ הוליווד לא אהבה הומוסקסואלים. והסרטים יהיו גם בעתיד נגדם ○ אם כוכב בגילי ובמעמדי יגלה שהוא הומוסקסואל יהיה לו קשה לקבל תפקיד בסדרת טלוויזיה"

לראיין אותי. זה יהיה משעשע לזכור ימים עברו".

„בלי שום הכחשות", קינטרתי, כי ידעתי שב־80' הכחיש את היותו הומוסקסואל – הפעם בתשובה לשאלה של עיתונאי בריטי.

„כוור", ציחקק. „אתה הרי יודע שלא אשיב לשאלות שלא מוצאות חן בעיני. חוץ מזה, מי בכלל יפרסם את זה?". וכך הגיע לסאן מאתיאו. זו הייתה הפעם האחרונה שראיתי אותו.

■■■

– אתה יליד המערב התיכון, נכון?

„כן. נולדתי בווינטקה, אילינוי, רחוק מאורות הוליווד ככל שרק ניתן להעלות על הדעת".

– מזל עקרב?

„איש נובמבר, מנוסה ואמיתי". (מחייך).

– מה היחס שלך לימי הולדת, להזדקנות?

„אני אוהב ימי הולדת. אני ממש מעריך את זה, למען האמת".

– בעיתון מסויים נכתב כי באחת ממסיבות יום ההולדת האחרונות שלך לבשת גופיה, ועליה כתובת שאי אפשר לפרסם אותה בעיתון. משהו מיניץ?

„מאוד סקסי... זו היתה מסיבה לכמה חברים בלבד, אבל מישהו מהעיתונות המזויינת הצליח להתגנב פנימה. זה לא חשוב, באמת, לצטט מה שכתוב על גופיות".

– אנשים לא יבינו?

„אנשים אף פעם לא הבינו".

– היית אומר שאתה אדם דיסקרטי?

„לומדים להיות דיסקרטים".

– אם נחזור לעניין ההזדקנות. אתה מרגיש שעכשיו אתה טוב יותר, או שונה מכפי שהיית כבחור צעיר?

„אני מרגיש נוח עם השיער האפור שלי ועם הכרס. אבל אני משתדל שהכרס לא תבלוט בצילומים".

– גם לפול ניומן יש כרס.

(צוחק). „כן. פול נעשה כרסתן למרות שהוא לא אוכל קינוחים. הקינוח שלו זה פופקורן, אחר הקינוחים שלו... אבל אני – אני מביט מתוך תקווה אל העתיד. אני בטוח שאזכה לראות את שנת 2000. למרות שאני לא יודע איך זה יהיה, להיות בן שבעים וחמש... עכשיו יש לי יותר זמן לעשות דברים אישיים שלי. קודם לכן, בלחץ של לוח הזמנים, לא היה לי פנאי".

– היית תמיד בטוח בעצמך, או שהיית כוכב קולנוע ביישן?

„להיות כוכב קולנוע, זהו הופך אותך לפרנואידי במקצת. כשהייתי צעיר יותר, אם מישהו עשה לעברי איזו תנועה, גם אם זה היה סתם שלום, תמיד שאלתי את עצמי, מה הם רוצים. זה קל להיות פרנואידי. היו לי קשיים בקומוניקציה עם בני אדם. לעיתים קרובות, לא הייתי אומר את דעתי, לא הייתי מדבר כאשר משהו או מישהו עניין אותי".

■■■

– חשבתי שמישהו גבוה ויפה כמוך יהיה מלא ביטחון עצמי.

„זה אף פעם לא יוצא ככה, מה? רק טיפשים הם בעלי ביטחון עצמי בגיל צעיר. אתה לא מסכים? הייתי מאוד רגיש בקשר לגובה שלי. בעיני, מעל שני מטר, זה היה כבר ג'ירפה. רציתי להיות נמוך יותר, להיות כמו כל אחד אחר".

– אתה עדיין משתוקק לחיות בתוך הנורמה, לא כן?

„פחות ופחות. כיום אני אוהב את הגובה שלי, בין השאר. אבל זה לוקח זמן. אין שום קיצורי דרך..."

– מה בקשר לנישואין שלך, ומה אתה בכלל חושב על נישואין?

„נעזוב את האפר של נישואי... אם מישהו רוצה להיכנס לזה, קדימה. אבל אני חושב שכיום הסיבה היחידה לכך שאנשים מתחתנים זה ילדים".

– רצית שיהיה לך בן? בת?

„לא מספיק כדי להוליד ילד. זה הרי ברור. עכשיו אני זקן מדי, בייחוד בתור אב לבן. בן צריך אב, ולא תהיה קומוניקציה – הפער יהיה גדול מדי. הילד לא יוכל לתקשר. זה קשה גם כשיש פער של עשרים שנה בלבד. הוא הדין בקשר לאימוץ. הרבה פעמים שאלו אותי על אימוץ. אני חושב שזה יכול היה להיות לא הוגן כלפי הילד".

– אתה מרגיש לפעמים בודד? מדוכא?

„כמובן. בודד... מדוכא – ומי לא, לפעמים? נסה להעיף מבט בעיתון. זה נעשה גרוע מיום ליום".

– אתה אחד הכוכבים הבודדים של הוליבוד, שלא פנה לטיפול פסיכיאטרי. האם זה בגלל שאתה זאב בודד, או בגלל שאצלך הכל בסדר 'למעלה'?

„רק למעלה?" (מצחקק). „אני לא זאב בודד... אני חושב שאם יש לך כמה חברים, אתה יכול לדבר איתם, במקום לדבר עם פסיכיאטר. החברים שלך יעזרו לך יותר מאדם זר, ולא משנה עד כמה הוא מומחה".

– לפעמים קיימת גם בעיה, למצוא פסיכיאטר שלא שונא הומוסקסואלים.

„כן, מישהו שאתה יכול לסמוך עליו, שהראש שלו בסדר".

■■■

– רוק, זה היה קשה להגיע לגיל חמישים? ואחר כך, לשישים?

„אל תאיץ בי, אל תאיץ בי! שישים זה משהו אחר לגמרי, לא חשבתי על זה עדיין. אבל חמישים – זה לא היה משהו מכריע. ארבעים, זה כן, ושלושים ותשע, כן, כי אז אתה מתקרב במהירות לארבעים. אבל עכשיו אני לא צריך לרחוף שום דבר. הכל מסתדר במקום שלו, ושנות החמישים שלי, היו הפרק המאושר ביותר בחיי".

– גם מבחינה מקצועית?

„עכשיו אני יודע לקבל את המוגבלות שלי. אני משער שתמיד קיבלתי את זה, אבל עכשיו... כמו שאמרתי, אני לא דוחף, לא נלחם. וגם יש לי יותר סבלנות. אני יכול להנות ממוסיקה, אני יכול להרשות לעצמי להיכנס למצב רוח פילוסופי – זה כביר".

– פנית לתיאטרון, הופעת במחזמר, אתגר לא קטן לכוכב קולנוע. עשית את זה עם קרול ברנט, ואחר כך ב'על אודות המאה ה־20'. בני הדור שלך בהוליווד לא מופיעים על בימה. מדוע?

„היינו יפים מדי. אם זה לא היה קלוז־אפ, כולם חשבו – איזה ביזבוז וזה מפחיד, להופיע בתיאטרון. אבל זה שווה, ואני נהניתי מאוד. זה העביר אותי מעל המגבלות הקודמות שלי".

– אז עכשיו כבר אין לך מיגבלות?

„רגע, רגע. אני לא לורנס אוליבייה ולא מרלון ברנדו. בסרטים, יש הרבה שאני יכול לעשות".

– חלק מהבעיה היה שהיית שחקן ראשי בתפקידים חסרי עומק.

„זה נכון לגבי מקרים רבים. אבל כמה מהקומדיות היו סבירות בהחלט".

– אתה מעדיף את הדרמות או את הקומדיות?

„עשיתי כל כך הרבה סרטים, שאני לא יכול לקטלג את זה. איך אפשר להשוות בין 'טירוף נפלא' ו'הצמר המוזר'"?

– היית מסכים לעבוד שוב עם ג'ינה לולובריג'ידה?

„למדתי להיות סבלני, אבל אינני קדוש".

■■■

– כולם חושבים שעשית המון סרטים עם דוריס דיי. בעצם, היו רק שלושה.

„כן. למה לא תעשה מזה כותרת? הוא עשה רק שלושה סרטים עם דוריס דיי! זה ירגיע הרבה אנשים".

– ניק אדמס, גם הוא הומוסקסואל, היה האיש שהשמיע את רוב הבדיחות נגד ההומואים ב'רו־שיח בחדר המיטות'. איך הרגשת בקשר לזה אז, ומה דעתך על כך עכשיו?

„אז, עשיתי את העבודה שלי. עכשיו אני לא צופה בסרט... אני אף פעם לא מסתכל בסרטים שלי".

– אם היית יכול לעשות זאת שנית, היית חוזר על הקאריירה שלך כפי שהייתה?

„איך אני יכול לדעת, לכל הרוחות!"

– לא רציתי להרגיז.

„אני לא כועס עליך. זו סתם שאלה אידיוטית".

– עכשיו, שמעריכים מחדש פרטים מסויימים, לפי האמת ההומוסקסואלית שבהם, האם אתה חושב –

„לעזאזל, מה שנעשה, נעשה. כולם יודעים את זה עכשיו: הסרטים היו נגד ההומוסקסואלים. והסרטים יהיו גם בעתיד נגד ההומואים".

– אז לא עושים כלום?

„לא, שום דבר. אבל מה הטעם לחזור אל מה שכבר נעשה? כדאי להשקיע מאמצים בקשר לעתיד".

– אתה חושב שאנשים צריכים לחוש צער על כוכבי קולנוע שהם הומסקסואלים ב„ארון"?

„כלומר, בגלל שהם תקועים?"

– כן, במובן מסויים, תקועים... ומצד שני, חיים כמו מלכים.

„מלכים חרמנים".

– כן, מלכים חרמנים. יותר טוב להם מאשר להומוסקסואל שהוא פקיד או פועל, ואין לו בתי נופש ומכוניות פאר.

„בן אדם, מה אתה מנסה להגיד?"

– אתה תגיד לי.

„אני חושב שאתה רוצה להביא אותי לכך, שאני אתנצל על זה שאני מפורסם, בגלל שאני כוכב קולנוע... בגלל שאני – אני".

– לא, לא על שלושת הדברים.

(שנינו מחייכים). „אני יודע, אני יודע. זו בושה, אבל מה לעשות... ככה זה".

– אם כוכב קולנוע בגילך ובמעמדך, יגלה שהוא הומוסקסואל, האם אתה חושב שלא יציעו לו עוד תפקידים?

„אני לא בטוח. הוא יוכל להתפרנס מהרצאות – הרבה מאוד משוגעים עושים את זה. אבל קשה לי לדמיין לעצמי שהוא יקבל תפקיד בסדרת טלוויזיה".

– אבל עכשיו הטלוויזיה מקרינה חומר הרבה יותר נועז, גם בתחום ההומוסקסואלי. כלומר, יש כל כך הרבה ערוצים ואפשרויות.

„איך אני יכול לדעת? אני צופה רק בתוכנית של דוריס דיי!" (צוחק).

■■■

– עכשיו תגיד לי. מבחינה פוליטית, אתה ליברל או שמרן?

„מה שמעת?"

– שמרנים אמרו לי שאתה שמכן.

„נגיד שאני באמצע. ואתה?"

– באמצע, בסדר, אבל באיזו דרך? אמצע הדרך של היטלר ושל הבומר גידי סלוול זה עדיין בתחום של השמרנים.

„אתה משוגע על פוליטיקה?"

– בדומה למי שמשוגע על מזון בריאות? לא. אבל בידור הוא סוג של פוליטיקה.

„כמה זמן לקח לך להבין את זה?"

– הספר של ויטו רוסו, על תולדות הקולנוע, עזר לי. הוא מוכיח כי הסרטים שעליהם גדלנו, שהם חלק מאיתנו, לא היו אלא תעמולה, לצד בידור.

„ראיינת את דוריס דיי?"

– לא. למה?

„סתם. חשבתי על זה".

– אתה מחבב אותה, לא?

„בחורה לעניין".

– שמעתי שאתה לא כל כך נפגש איתה.

„לא שאני לא רוצה. אנחנו סתם לא נפגשים. לא יוצא".

– היא פרשה מהקולנוע ב־ 68' – בשנה שבה יצא למסכים הסרט רצח האחות ג'ורג' (סרט העוסק ביחסים לסביים)".

„שמעתי שהציעו לדוריס את התפקיד הראשי בסרט הזה". (מחייך).

– בתפקיד האחות ג'ורג'?

„לא, לא. כנראה שיותר טוב לדוריס מחוץ לסרטים. כן, המון דברים קרו מאז 68". (צוחק).

– האם תפרוש אי פעם מהקולנוע, נגיד בגיל 65?

„למה, בשם אלוהים, למה?"

– תסכים להופיע עירום?

„בחייך, אתה הרי יודע שכבר הופעתי עירום (בסרט 'אמבריו'). מה, בעתיד? כן, מאחור, במשקל טוב".

– ולפנים?

(מחייך). „הם יצטרכו לגבות בשביל זה כרטיס כפול".

– יותר ממה שאנחנו חושבים, מה?

„הרבה יותר. השאלה הבאה, בבקשה".

■■■

– הקאריירה שלך קמה לתחיה, אף קיבלה תנופה חדשה, עם 'מקמילן ואשתו'. איך זה שיצאת מזה כל כך מהר?

„אני הוגן, בדרך כלל. התוכנית הייתה איומה – ואולי בגלל זה הצליחה כל כך. הטלוויזיה היא מפלצת, היא אוכלת בני אדם ורעיונות בלתי מקוריים".

– מה בקשר לסרט ההמשך ל'ענק' שהכל מדברים עליו?

(המשך בעמ' 45)

טמיר כהן (יעקבסון)

בשבוע הבא: ה„פינק פלויד"

מאת יואב קוטנר

זה לא קורה

ג'ון, פול, ג'ורג' ורינגו לא שינו את העולם, רק העמיקו בו את מימד היופי

1965. הימים היותר יפים ב'דרך אבי', הקלטת 'הצילו'. מתוך הספר „עם החיפושיות", הוצאת 'אומניבוס פרס'. תצלום: דזו הופמן

בשנות ה־70, חיכו ל„ביטלס החדשים", והם לא הגיעו. מעת לעת ניסו להצמיד את התווית ללהקה חדשה כלשהי, שנעלמה במהירות בה צצה, והדבר רק הגביר את הציפיה ל„דבר הגדול הבא". בשנות ה־80, אחרי הפאנק והגל החדש, כבר לא מחכים יותר לביטלס, אך עדיין מחכים למשהו או מישהו גדול כמותם; עדיין מצפים ליוצר שיהיה מגוון, חכם, יפה וגם כל כך טוב כמו הלהקה ההיא. היום לא עושים מוסיקה כזו, לא עושים תקליטים כאלה. זה לא אומר שהיום לא עושים דברים טובים, אבל הקסם של הימים ה'הם', ההתרגשות שנלוותה לכל אלבום חדש, כל אלו נעלמו ונקברו תחת ערימות כבדות של ציניות, מסחריות וסרטוני וידאו – שפע של חוסר כישרון מופק היטב.

חברי הביטלס תיסלו חלק ניכר מן התדמית כמו ידיהם. ג'ון לנון, שניסה הכל בתחילת ה־70' – ממוסיקה אבנגרדית ומהפכנות חברתית עד חשיפה אישית וחזרה אל שורשי הרוקנ'רול – פרש לחמש שנים וכשחזר, בסוף העשור, היה המסר שלו ברור וצנוע: אהבה פשוטה, חיי משפחה, תקוות חדשות. לנון הבטיח ששנות ה־80 יהיו התחלה של תקופה אופטימית ויפה. בדצמבר 1980 נרצח על ידי מעריץ מופרע.

פול מקרטני שימר זמן רב את רוח הביטלס, את המתיקות הישנה. אלבומי הסולו שלו הוכיחו שהוא היה המוסיקאי המעניין והמגוון ביותר בחבורה. הוא גם היה היחיד בין הארבעה שהמשיך לזכות בהצלחות עצומות, ונחשב עד היום למוסיקאי שמכר הכי הרבה תקליטים בהיסטוריה.

מקרטני, למרות כשרונו ובגלל נסיונו להישרד בעולם הפופ ההולך ומצעיר, הפך ממוסחר יותר ומקורי פחות. בתקליטים שלו תמיד תוכל למצוא גם חומר טוב, אבל משהו מהכיף של פעם כבר לא קיים. שנות ה־80 מוצאות את מקרטני חי בעושר, אולי גם באושר, באחוזת החווה שלו, מקליט כשמתחשק לו, ומתגייס למופעי צדקה שונים. הוא משתף פעולה עם אמנים אחרים (סטיבי וונדר ומייקל ג'קסון) ונראה שהוא מצליח, אם הוא רוצה.

בימים אלה, החזיר לראשי מצעדי הפזמונים שיר שלו, מימי הביטלס, „שיהיה", הקלטה חדשה עם קבוצה גדולה של אמנים בריטיים, למען נפגעי אסון המעבורת.

רינגו סטאר וג'ורג' האריסון בלטו פחות בין הארבעה. בשנות ה־70 עוד ניהלו קריירה מוסיקלית מצליחה, אך בשנים האחרונות הם מתעסקים בעיקר בקולנע כמפיקים וכשחקנים, ופחות במוסיקה.

■■■

הסיפור של החיפושיות נראה כיום, במבט לאחור, כתהליך התפתחות מודע, מתוכנן היטב, מבוצע ביעילות. כל כך קל לנתח אותו וללמוד דרכו לא רק על הלהקה אלא על עולם הבידור והפופ ובכלל, אבל האמת, כמובן, שונה. בסיפור החיפושיות שלטו המקריות. ואי התכנון. צירוף מקרים אמנותי/כלכלי/חברתי מיוחד. הם היו יוצרים גדולים, שהצלחתם היתה טוטאלית גם בגלל התזמון הנכון.

ג'ון לנון, פול מקרטני, ג'ורג' האריסון ורינגו סטאר (ריצ'ארד סטארקי) נולדו בצפון אנגליה, בליברפול. שלא כמו התדמית שכנה להם מאוחר יותר אמרגנם, בראיין אפשטיין, הם באו מבתים טובים ומכובדים. רינגו היה היחיד שגדל בשכונת עוני. ג'ון, פול וג'ורג' גדלו וחונכו במשפחות מבוססות מבחינה כלכלית, והלחצים שהם הכירו בילדותם היו נפשיים, לא כלכליים.

לג'ון היתה ילדות קשה במיוחד. הוריו זנחו אותו מיד לאחר שנולד, והוא גדל בבית דודתו. בגיל ההתבגרות, כשהחל ליצור קשרים עם אמו, היא נהרגה, והטראומה השפיעה על מהלך חייו בהמשך. גם אמו של פול מתה כשהיה צעיר, דבר שחיזק את קשרי החברות בינו לבין ג'ון. החברות בין ארבעת הביטלס היתה הבסיס להצלחת הלהקה במשך זמן כה רב.

בתחילת שנות ה־60, השאיפה הכי גדולה של הביטלס היתה „להיות גדולים כמו אלביס פרסלי" ● באמצע אותו עשור, אמר ג'ון לנון: „החיפושיות מפורסמים עכשיו יותר מישו"

ההתחלה שלהם היתה בלהקה של ג'ון, „הקווארימן". פול הצטרף ב־56', כשהיה בן 14. שנתיים לאחר מכן הצטרף ג'ורג', צעיר החברים שסבל מכך במשך רוב הקריירה המשותפת שלהם. זקן החברים, רינגו, השלים את הרביעיה בשנת 62'.

לנון ומקרטני חיברו שירים, ביחד ולחוד, מרגע שנפגשו. רוב החומר שביצעו בהופעותיהם הראשונות לא היה מקורי, אך הקטעים שחיברו בעצמם היוו בסיס לעשרות שירים שיקליטו הביטלס בשנים הבאות. אחד היתרונות הגדולים שלהם היה ה'סטוק' העצום של שירים שעמד לרשותם, ושאיפשר להם ל„ספק את הסחורה" בשעת לחץ.

■■■

לבראיין אפשטיין, יהודי צעיר, הומוסקסואל שהתאהב נואשות בלנון, היה תפקיד מכריע בהפיכת הביטלס מלהקת רוקנ'רול מקומית פרועה להצלחה עולמית היסטורית.

אפשטיין, כאמרגן הלהקה, הפך את הביטלס למוצר נמכר. הוא הלביש אותם בחליפות, סיפר אותם בתספורות מסודרות יחסית, שינה את הרפרטואר שלהם והפך אותם ל„מתורבתים" במידה כזו, שחרגו ליותר משכבה אחת של קהל. הוא גם חפר להם את תדמית בני־העניים החביבים מהפרובינציה המנסים להצליח בעיר הגדולה. הוא ידע איך למכור אותם נכון לכלי התקשורת, שהיו רעבים לחומר רענן כזה.

בריטניה של ראשית שנות ה־60, מתמתחת בתחושה של השתחררות ממסורת שמרנית, ואחר כך ארה"ב שאחרי הלם רצח־קנדי – לא היו יכולות להיות מוכנות יותר להיסטוריה מוסיקלית־אומנותית.

דור הבייבי־בום, שנולד לאחר מלחמת העולם השנייה הגיע בראשית ה־60' לגיל הצריחה והצריכה, והביטלס, ביחד עם אחרים, סיפקו את המבוקש בצורה מושלמת. ההיסטוריה העולמית קראו בשם: „ביטלמניה". טירוף שנמשך תקופה קצרה בלבד, ונכון כאחת התופעות הבולטות של ה־60', בסך הכל, השפיע לרעה על הלהקה.

אם היה משהו גדול בביטלס, זו היכולת להמשיך ולהתפתח למרות ההצלחה המטורפת, למרות הביטלמניה. על אף הצלחת התקליטים הראשונים שלהם, לא המשיכו הביטלס ליצור באותו סגנון, לא הלכו על ה„נמכר". הם השתנו, התבגרו, כשהם סוחפים דור שלם בכל העולם בעקבותיהם, דור שהתבגר והשתנה ביחד איתם.

■■■

הביטלס, ביחד עם ג'ורג' מרטין, המפיק המוסיקלי שלהם, הכניסו משמעות חדשה למושג „פזמון פופ". הם יצרו ביחד את המעבר מהרוקנ'רול המאוד־מוגדר לרוק המורכב, האמנותי...

אריק איינשטיין: „הביטלס היו האביב, עד סרג'נט פפר"

השבלול והחיפושיות

כשאריק איינשטיין נזכר בתקליטי הביטלס הראשונים, נדלקת בעיניו התלהבות ישנה. „נדמה לי שהייתי הראשון בארץ שהיו לו התקליטים שלהם, כשהם עוד לא נוגנו כאן בכלל...", הוא אומר, ומנסה לבחון את הנושא בדרך מפוכחת ונכונה להיום.

„אם רוצים לנתח את התופעה של הביטלס, נראה לי שמעבר לעובדה שאלה היו שירים יפים, היה בזה, במלה אחת, שחרור. שחרור מהמוסיקה הקלה שהיתה עד אז, ששמה דגש על הקול והטונים. המשחרר הראשון היה אלביס פרסלי, הראשון שאמר: שירה יכולה להיות גם משהו אחר! אתם לא תגידו לנו איך לשיר! אצל הביטלס זה היה שחרור גם במנגינות ובנושאים שהם דיברו עליהם.

„אם מדובר על ימי „שבלול", הרי ברור לי שהעולם המוסיקלי שלי, וגם של שלום חנוך, לא התחיל עם הביטלס. שלום הביא לשם משהו מאוד אישי. ובכל זאת, כשהתחלתי לעבוד עם שלום, הוא היה בן 22 בערך, קראתי לו הביטלס החמישי. הרגשתי שיש את זה במנגינות שלו, אבל זה היה רק חלק מההשפעות שלו. היתה לביטלס השפעה, בשירים כמו „למה לי לקחת ללב". ואגב, מעולם לא דיברנו על זה, מעולם לא ניסינו להשוות לביטלס. באותו זמן היינו עסוקים בעשייה, ולא ידענו מה שבדיעבד אנחנו יודעים לגבי ההשפעות.

„ההתחלה של הרוק אצלי היתה עוד קודם לכן, עם ה„חלונות הגבוהים", עם המוסיקה של שמוליק קראוס.

„הביטלס היו אביב, זה היה אביב, עד ל„סרג'נט פפר". אז התחילה התקופה היותר מעמיקה, מבחינה הכתיבה. התחילו להעמיק ולחטט לתוך הנשמה. אחרי זה, התקליט הראשון של לנון, הכניס אותי לדיכאון אמיתי. זה היה מאוד מרשים. עד היום זה תקליט חזק וכבד. אמא ואבא, נושאים כבדים, והכל חשוף. הרגשתי לחץ, ושאלתי את עצמי מה עושים עכשיו?

„אבל הביטלס, בעיקר בהתחלה, היו אביב. שחרור במנגינות. תחושה של „איך לא חשבו על זה קודם?". זה הרי נורא פשוט, כולם יכולים לשיר את זה! פתאם גם הרבה אנשים שלא חשבו מעולם לשיר תפסו גיטרה, והרגישו שגם הם יכולים. פתאום הבינו שלא צריך קול של זמר כדי לעשות דברים נהדרים.

„בהתחלה הייתי טיפה מרוגז, שעוד אחרים אוהבים לי את הביטלס פתאום... רציתי שהם יהיו רק שלי.

„כל הדיבורים על ההתנגדות שהיתה כלפיהם בארץ בהתחלה, נראים לי מוגזמים. אני לא חושב שמישהו לא אהב במיוחד משהו. אמנם לא אישרו את בואם לארץ, אבל אני לא זוכר 'התנגדות של הממסד'. כיום קשה לי לנתח את זה, כי חיינו את התקופה בלי לחשוב בדיוק מה קורה. זה היה חלק מהחיים שלנו, וקשה לי לראות בצורה אובייקטיבית מה קרה ומה השפיע.

„ההשפעה החברתית? אני חושב שהרוב היה קשקוש. אולי זה קרה באמריקה, בארץ לא. אני לא זוכר דבר כזה. אז גם התקשורת לא היתה כמו היום. הדברים היו מגיעים לארץ באיחור, וגם הדיבורים מתוך ההתרחשות עצמה, הניתוח, הכתיבה והשמיעה לא היו דומים למה שיש היום.

– בכל זאת, בשנות ה־60 היה איזה חלום על שינוי העולם בעזרת המוסיקה.

איינשטיין: „אני מאמין בהשפעה שהיתה ושיש למוסיקה על החיים, אבל בצורה שאני אומר בשיר „טיפה ועוד טיפה". כל דבר, קטן כגדול, משפיע במשהו. כי מה בסך הכל אנחנו עושים? אין לנו פיתרון מוחלט. אנחנו מכבים שריפות, אנחנו מנסים שהחיים יהיו כמה שפחות רעים. מעבר לזה, לא היתה לביטלס השפעה בארץ. כאן זה נשאר בתחומי המוסיקה, הכיף והשחרור. תחושת אי האמצעיות".

– והיום נשאר משהו מתחושת השחרור ההיא?

איינשטיין: „מצחיק אותי שעברו עשרים שנה, וחלק מהנוער בכלל לא מכיר את הביטלס. הם, שהיו הכי פופולריים... כבר עברו כל כך הרבה שנים, העולם המוסיקלי רץ קדימה, גם מבחינה טכנית, אבל הם היו בין הראשונים.

„ובוא נזכור שמדובר במוסיקה קלה, ולא נשכח שההשפעות מתחילות מהמוסיקה הקלאסית, והיה הג'אז, והמוסיקה השחורה, והמוסיקה העממית, והיו שירים נהדרים של ארווין ברלין וגרשווין וקורט וייל... עשו דברים גאוניים... אבל שם ההסתכלות על החיים היתה שונה.

„בתקופה של הביטלס התחילו לשאול: היי, רגע, מה פה קורה? מה החשיבות הזאת? בואו נהיה כמו שאנחנו בחיים, יותר פשוטים. וצריך לזכור עוד עובדה קטנה, אך משמעותית: לנון ומקרטני היו פשוט בחורים מוכשרים מאוד, חשוב לשמור על פרופורציות. הם היו שני בחורים מאוד מוכשרים ונחמדים, שנתנו לי הרבה שירים יפים ונתנו לי להנות, וזהו וזהו. לא צריך להאדיר את הדברים.

„בשנות ה־60 התרחשו תהליכים נורמליים וטבעיים, בחלקם מקריים, ולא איזה משהו 'גורלי' שקרה רק בזכות הביטלס. אתה יודע איזה דברים עשו באמריקה הלא־ביטלס. בתקופה ההיא? זאפה! שמאפה וכל מיני אחרים? ב־69' היינו שומעים המון זאפה... השתחרר מבחינה חברתית עמים ותרבויות, והשתחררה גם המוסיקה. עכשיו היא פרוצה ללא גבולות".

העשיר באפשרויות. היו להקות ואמנים אחרים שהכניסו שינויים למוסיקה שלהם באותה תקופה, אך הביטלס, בגלל הצלחתם העצומה, היו המגבר לכל המצאה וחידוש. כשזה קרה אצלם, זה הפך למוכר בכל העולם והיווה נקודת התייחסות. כשהם הכניסו כלים הודיים, או מוטיבים קלאסיים, או כתבו תמלילים מטורפים, או חידשו בתחום הסאונד – שמע על כך כל העולם.

הם היו כותבי שירים מצויינים, לאו דווקא נגנים גדולים. הם יצרו פופ, ונשארו, כמעט תמיד, על אף הרעיונות הנועזים, בתוך המסגרת הפופולרית והתקשורתית של פזמון פופ.

עיקר המהפכה המוסיקלית של הביטלס התרחש בתקופת 66־67', עם „נשמה מגומי" ו„רבולבר", „שדות תות לנצח" ו„מועדון הלבבות הבודדים של סרג'נט פפר". השינוי המוסיקלי ביצירתם של פול וג'ון נבע גם מהצורך לעמוד בתחרות עם להקות אחרות שפעלו באותה תקופה. ג'ון ופול כבר כמעט ולא כתבו ביחד באותם ימים, (הכותרת 'לנון ומקרטני' נשמרה בעיקר כנוסטלגיה).

המתח ביניהם היה גורם מדרבן ומפרה. הם איזנו וביקרו אחד את השני, ושמרו על אותו קסם משותף. פול שמר על ג'ון מן הגלישה לאבנגרדיות, וג'ון שמר על פול מלהיות קיטשי מדי. כשנשבר האיזון הזה, הגיע הלהקה לסוף דרכה. השנים האחרונות של הביטלס היו שנים בהם פעלו כארבעה אינדיבידואליסטים, זה לצד זה, ולא כלהקה של ממש. הם הצליחו להתאחד שנית רק לפעם אחת, להקלטת האלבום „דרך אבי", ובעיקר לשיר המסיים אותו ואת תקופת הביטלס: „הסוף", עם המסקנה הבלתי נמנעת לטירוף כזה: „ובסופו של דבר/ האהבה שאתה מקבל/ שווה לאהבה שאתה נותן".

■■■

בתחילת שנות ה־60, כשהביטלס היו צעירים ותמימים, השאיפה הגדולה ביותר שלהם היתה „להיות גדולים כמו אלביס פרסלי". באמצע אותו עשור, בשיא האגו־טריפ, פלט ג'ון לנון הצהרה

אחרי הביטלס, היה משהו פאתטי בנסיון של לנון לחזור לפשטות, בנסיון של מקרטני להישאר צעיר, בנסיון של ג'ורג' ורינגו להיות משהו בזכות עצמם

פרובוקטיבית שהיתה בה גם מידה רבה של אמת – „החיפושיות מפורסמים עכשיו יותר מישו".

בסוף שנות ה־60, כשהביטלס התפרקו, ניסה לנון לנפץ את המיתוס, לחזור לפרופורציות של ה„אדם פשוט", בשיר „אלוהים", 1970. יש משהו כמעט פאתטי, ברשימה הזו, ב'עודפים' שלנון היה צריך להחזיר, כדי לחזור לפשטות.

אני לא מאמין בקסם
אני לא מאמין באי־צ'ינג
אני לא מאמין בתנ"ך
אני לא מאמין בטארוט
אני לא מאמין בהיטלר
אני לא מאמין בישו
אני לא מאמין בקנדי
אני לא מאמין בבודהא
אני לא מאמין במנטרה
אני לא מאמין בגיתה
אני לא מאמין ביוגה
אני לא מאמין במלכים
אני לא מאמין באלביס
אני לא מאמין בצימרמן
אני לא מאמין בביטלס
אני רק מאמין בעצמי
יוקו ואני
וזאת המציאות
החלום נגמר
מה אני יכול לעשות

החלום נגמר
אתמול,
הייתי טווה החלומות
אבל עכשיו נולדתי מחדש
הייתי ארי־הים
אבל עכשיו אני ג'ון
וכך, חברים יקרים
תצטרכו להמשיך
החלום המתיים...

לא רק החלום האישי של לנון התנפץ בסוף ה־60'. עכשיו, במבט של עשרים שנה לאחור, נראה שתחושת השינוי החברתי־פוליטי, שהיתה חזקה בשנות ה־60, ואשר הביטלס היו בין מייצגיה העיקריים – תחושה זו היתה חלום בלבד. אשלייה מתוקה.

בימים ההם, נדמה היה שניתן לשנות את העולם בעזרת שירים ואהבה ופרחים והזיות סמים. כל מה שאתה זקוק לו זו אהבה, והשאר יסתדר בעצמו. נדמה היה שאפשר להביא שלום לעולם, או לפחות להפסיק את מלחמת ויטנאם. נדמה היה שחל שינוי בכוחות השולטים בעולם, שהשליטים הופכים צעירים יותר, שלנוער יש יותר כח להשפיע.

היום, אנחנו כבר יודעים שהחלומות האלה היו מוגזמים, ששום מלחמה לא נגמרה בגלל המוסיקה, ושהשולטים בעולם הם אותם זקנים ועשירים. רונלד רייגן וגברת תאצ'ר הם רק שניים ברשימה. לא עליהם חלמו שירי המחאה של שנות ה־60.

הביטלס העלו את הנוער לדרגת חשיבות שלא היתה לו קודם לכן. הנוער היה לגורם מכריע בתרבות ההמונים, יצר דפוסי התנהגות חדשים, הרגלי צריכה, לבוש, אופנה וערכים אסתטיים שלא היו קודם לכן. ומעל הכל, הביטלס תרמו לאוסף האמנותי של העולם מוסיקה נפלאה.

הרביעייה, כמו שאר אמני שנות ה־60, לא יצרה מהפכה כלכלית או חברתית עמוקה, אך היתה להם השפעה עצומה על האקלים התרבותי. אז, ושנים רבות לאחר מכן, לא הם, ולא אנחנו שינינו את העולם, אבל המוסיקה שלהם הוסיפה לו הרבה יופי. ■

ג'ון ויוקו. הקשר לנון־יוקו פגע בביטלס האחרים. הם לא הרגישו חלק מ'חגיגות השלום'. תצלום: קמרה־פרס, לונדון

החיפושיות על גג בניין חברת „תפוח", לונדון, 30 בינואר 1969

פרידה ארוכה, ארוכה

הם הופיעו במשך פחות מחצי שעה וניגנו חמישה שירים. אחד מהם, „חוזר", ניגנו פעמיים. כתריסר אנשים באמת ראו את הלהקה מופיעה, ביניהם שוטר צעיר שבא להפסיק את המוסיקה בעקבות פנייה של ג'נטלמנים מחברת בגדים במורד הרחוב, שהתלוננו על הרעש.

כל השאר הצטופפו על המדרכה שלפני משרדי „תקליטי תפוח", ברחוב סוויל, מעקמים את צווארם לשמים, לראות אם אלה באמת אותם ביטלס, שעושים את הרוקנ'רולים, על הגג.

הביטלס עצמם לא ציפו להיות על הגג באותו יום עם הגיטרות והתופים שלהם. ההקלטות שלהם לסרט־תקליט „שיהיה", באולפן המרתף של „תפוח" הלכו והידרדרו לסדרה של מתיחויות וריבים. פחד במה הפך את המצב לגרוע יותר. ג'ון לנון, פול מקרטני, ג'ורג' האריסון ורינגו סטאר לא הופיעו ביחד לפני קהל מאז פרישתם מהופעות, ב־1966. אפילו באותו יום אפור בלונדון הם לא יכלו לעמוד בפני העולם. העדים היחידים להופעת אחר־הצהריים המפתיעה הזו של הביטלס היו יוקו אונו, מורין או'הארה, אשתו הראשונה של רינגו, חברים אחרים, עובדים ב„תפוח" וצוות צילום תחת בימויו של מייקל לינדסי־הוג, שצילם את „שיהיה".

מה שהחל כשעשוע לכבוד מצלמות הקולנוע הפך להיות המזכרת בולטת יותר מכל קונצרט של הביטלס. כיוון שלחצי השעה, הקצרה־מדי הזו, חזר הקסם הישן של הביטלס. כשהם נעזרים בבילי פרסטון על הפסנתר החשמלי, הפיחו חברי הלהקה רוח חיים ב„חוזר" הקצבי, בתחינה מלאת הנשמה של ג'ון, „אל תאכזבי אותי", ובקטע הרוק של פול „יש לי הרגשה".

ג'ון, במעיל הפרווה הגדול שלו, ופול, עם מקטורן קצר וזקן שחור, מול רוח ינואר הצוננת, חידשו בהתלהבות את „אחד אחרי 909" מימיהם כלהקת „הקוואריימן", על המקצב הפשוט והיציב של רינגו. ג'ורג' המסכן. כרגיל, לא הגיע תורו להשמיע את אחד השירים שלו, אבל הנגינה שלו בגיטרה כמו אישרה מחדש כמה רוק הוא הכניס לביטלס.

אחרי שזה נגמר, ג'ון, פול, ג'ורג' ורינגו חזרו לעסקים־כרגיל שלהם: תהליך פירוק איטי וכואב. וכך, המופע על הגג, היה מין דרך נהדרת לומר שלום ללונדון, לעולם.

■■■

„היתה לך תחושה של מאורע נדיר ומוזר, שאתה נמצא למעשה בקונצרט של הביטלס, ואין שם אף אחד חוץ ממך", אומר מייקל לינדסי־הוג, „וכנראה שבגלל שלא היה עליהם לחץ של קהל, הם ניגנו באמת אחד לשני. בדרך מצחיקה, זו היתה מעין חזרה לנקודה בה היו לפני שהתפרסמו, כשניגנו וקיוו שמישהו יאהב את זה".

„זה היה די טוב", אומר המפיק ג'ורג' מרטין, „זה היה מאוד רועש, יכולת לשמוע את זה מווסטמינסטר".

מה שהחבר'ה בווסטמינסטר לא יכלו לשמוע הם הריבים שהיו בין חברי הלהקה עד רגע ההופעה. בתחילת 69', הביטלס היו להקה רק על הנייר, מקליטים את מה שהיה צריך להיות אלבום של חזרה לשורשי הרוקנ'רול, אבל מראים רק מעט מתחושת החברות הנוגעת ללב, שאפיינה את ימיהם הראשונים בליברפול.

„הם עבדו ביחד רק ככותב שירים ולהקת הליווי שלו, לפי השיר", מספר לינדסי־הוג, שסרטו הנציח את הפרידה הארוכה והמתפתלת של הביטלס.

לינדסי הוג רצה שהופעת הביטלס תהיה שיא הסרט שלו. תחילה הציע לצלם את הלהקה בהופעה באמפיתאטרון רומי עתיק בתוניסיה. ג'ון ופול אהבו את הרעיון, אבל ג'ורג' סרב לעזוב את בריטניה. יום אחד, בהפסקה בהקלטות, הציע לינדסי־הוג את רעיון ההופעה על הגג, כפשרה. היה צריך רק לעלות ארבע קומות, וגם לכך נדרשו ששה ימים של התלבטויות, לפני שהביטלס הסכימו לנגן שם, ב־30 בינואר.

„רצינו לעשות את זה בהפסקת הצהריים", אומר לינדסי־הוג, „כדי להשיג חשיפה מקסימלית, הכי הרבה רעש ומהומה ציבורית". הביטלס ידעו שהמשטרה תבוא, במוקדם או במאוחר, להפסיק את ההופעה. לדעתו של לינדסי־הוג הם רצו להתעמת במשטרה, ורצו להגיע לכלא. אנשי המשטרה שהגיעו בעקבות התלונה על הרעש התנהגו דווקא בנימוס. כשג'ון סיים לשיר ניגש אליו בובי, לונדוני סמוק לחיים, שבוודאי התרגש מאוד מהעובדה שהוא על הגג ביחד עם ארבעת המופלאים, וביקש מהם, בשקט, להפסיק לנגן. מל אבאנס, מעוזרי הביטלס, ניתק את הגיטרה של ג'ון, אך ג'ון חיבר אותה מיד בחזרה, והלהקה ביצעה שוב את „חוזר", כשפול מוסיף שורה חדשה: „אמא שלך תפסה אותך מנגן על גגות שוב", כעקיצה עדינה למשטרה.

בסוף, כשהחלה הלהקה לארוז את הגיטרות והתופים, פלט ג'ון את מילותיו המפורסמות: „בשם הלהקה ובשמי, אני מקווה שעברנו את הבחינה", והביטלס היו [illegible]

הם עוד הקליטו אלבום קלאסי אחד, „דרך אבי", לפני שפול הודיע פומבית על [illegible] באפריל 70'. אבל ההופעה על הגג [illegible] יותר מכל את סיומה של התקופה [illegible] הביטלמניה, דלק הרוקנ'רול שהזרים [illegible] לעשור שלם – נגמר. נראה היה, [illegible] לא אכפת. „ביום המחרת", אומר לינדסי־הוג, „לא היו הרבה דיבורים על [illegible] לכך שום חיה כזו, שהיה [illegible] ושיותר נעים להיות למטה באולפן [illegible] ששם פחות קר מאשר על הגג".

ג'ון לנון ולהקת אונו הפלסטית, בטורונטו, 13 בספטמבר 1969

לא חוזרים על אותו קו פעמיים

„אוקיי, אנחנו הולכים לנגן קטעים שאתם מכירים, מכיוון שאף פעם לא הופענו ביחד". בהקדמה קצרה זו הר־ביל ג'ון לנון את ההרכב המאולתר של „להקת אונו הפלסטית" לביצוע „נעלי זמש כחולות" של קרל פרקינס, כשהוא פותח את ההופעה הגדולה הראשונה שלו מאז שירת הברבור של הביטלס, בקנדלסטיק־פארק ב־1966.

ההופעה הזו של לנון, בקונצרט „תחיית הרוקנ'רול" באיצטדיון בטורונטו, היתה הרפתקה צנועה. היא כללה תפריט מעורב של להיטי רוקנ'רול משנות ה־50, קטעים של להקת אונו הפלסטית כמו „תנו צ'אנס לשלום" ו„תרנגול הודו קר", וצרחות אימים של יוקו אונו. ג'ון גייס ללהקה את אריק קלפטון בגיטרה, קלאוס פורמן, חברם הוותיק של החיפושיות מימי האמבורג בגיטרה־באס, ואלן וייט, מי שהיה אחר כך חבר להקת „יס" בתופים.

החזרה הראשונה והאחרונה למופע התקיימה במטוס שהביא אותם מלונדון, כשהם עוברים על מהלכי האקורדים בגיטרות אקוסטיות במחלקה הראשונה, בעוד וייט שומר על הקצב בתיפוף על מושבי המטוס.

אבל למרות המקצב השחוק־משהו והצליל הצורם של הגיטרות, ההופעה, שנשמרה באלבום „שלום חי בטורונטו 1969", היתה נקודת מפנה חשובה בקריירה המוסיקלית של ג'ון לנון, הצהרה פומבית של שחרור מלחצי החיים של תקופת הביטלס; וחזרה אל אחת מאהבותיו הראשונות – במת הרוקנ'רול. היא גם ביטאה בכנות מחוספסת ובספונטניות מרעננת את החזון המוסיקלי של לנון באותה תקופה, בה ניסה לשבור את תדמית כוכב־הפופ שלו.

הביצועים ל„נעלי זמש כחולות", „כסף", ול„דיזי מיס ליזי" החזירו אותו למקורות הרוקנ'רול שלו בימי ליברפול. „תרנגול הודו קר", התיאור המצמרר שלו לגהינום ההתמכרות להירואין, היווה הקדמה לכיוון הקשה והחושפני של אלבומו, „להקת אונו הפלסטית" מ־1970. בעוד צרחותיה של יוקו „ג'ון, ג'ון", בשיר „הבה נקווה לשלום", מציגות את הרוח האבנגרדית שליוותה את מבצעי השלום העולמיים של בני הזוג.

■■■

„אחד הדברים שלומדים בכתיבה תמה יפנית הוא, שאם רשמת קו, לעולם אינך חוזר עליו", אומרת יוקו אונו. „פשוט השאר אותו כפי שהוא. הקו הזה מכסה אותך. ג'ון אהב את הרעיון הזה. זו היתה רוח הזן. הוא אף פעם לא חזר לדברים כדי לשפר אותם. ההופעה 'שלום חי בטורונטו' היתה ברוח הזו".

הופעת ההפתעה של להקת אונו הפלסטית בפסטיבל היתה 'תאונה' משמחת. לדבריו של ג'ון בראוור, אחד ממארגני המופע, הפסטיבל תוכנן להצגה של הרוקנ'רול בעבר ובהווה. ריצ'רד הקטן, ג'רי לי לואיס וג'ין וינסנט הופיעו לצד להקת „שיקאגו", אליס קופר, בתקופת שחיטת התרנגולות שלו, ו„הדלתות". בראוור התקשר ללנון, ימים ספורים לפני המופע, והזמין אותו להיות מנחה האירוע. לנון ענה משהו כמו „זה צריך להיות מופע נהדר, אבל אנחנו לא מעוניינים לבוא לשם אלא אם נוכל לנגן". בראוור ההמום מלמל, „אם תחליט לבוא נמצא לך בוודאי מקום וזמן להופיע..."

מה שלנון לא סיפר לבראוור היה, שלא היתה לו להקה. בעוד בראוור מודיע בהתרגשות רבה לתחנות הרדיו על החדשות הטובות, אירגן לנון, בכמה שיחות טלפון, את הלהקה. אלן וייט קיבל את ההודעה יום לפני ההופעה. „היתה לי הלהקה שלי", הוא נזכר, „והתפרסמנו בהופעות מועדונים בסביבות לונדון. ג'ון ראה אותי מנגן באחד המועדונים האלה, וכנראה שהוא אהב מה שעשיתי כיוון שלמחרת הוא טילפן אלי". וייט פגש את לנון לראשונה בשדה התעופה „היתרו", דקות ספורות לפני ההמראה לטורונטו.

הופעת הבכורה של „להקת אונו הפלסטית" היתה הרפתקה גם ליוקו. היא וג'ון הופיעו ביחד בפסטיבל אבנגרד באוניברסיטת קמברידג' ששה חודשים קודם לכן, אבל הקונצרט בטורונטו היה ההתכנסות הראשונה שלה בהופעה מול קהל רוקנ'רול. היא אומרת, שבזמנו היא לא הבחינה בקריאות בוז בעשרים הדקות של הקטע שלה, שכלל אלתורים חופשיים לגמרי בקול סופרנו שהזכיר צפירת אזעקה.

„הייתי לגמרי עטופה במוסיקה" היא אומרת, „לא חשתי בכלל בעוינות, למרות שאני בטוחה שהיא היתה שם. הייתי בחודש הששי להריון, המיקרופון לא עבד, והייתי צריכה לצרוח בכל כוחי בנסיון למצוא איזון אמנותי בתוך כל זה".

„שלום חי בטורונטו" היה הראשון בסדרת הופעות משותפות של ג'ון ויוקו בשנים הבאות. בדצמבר אותה שנה הקימו ג'ון ויוקו את „סופר־להקת אונו הפלסטית" עם אריק קלפטון, ג'ורג' האריסון, קית' מון והצמד דלאני ובוני, בקונצרט צדקה למען „יוניצף". אחרי כך הופיעו במופעי צדקה בקשת שנעה מילדים נכים ועד התנגדות למעצרו של הפנתר הלבן, ג'ון סינקלייר.

לנון אמר לבראוור שהוא לא מעוניין בכסף עבור הופעתו בטורונטו. „אנחנו רוצים לבוא לכייף", אמר, אבל בראוור התעקש לשלם ללנון לפי תעריף איגוד המוסיקאים להופעות. עד היום שמור בטורונטו עותק החוזה עם איגוד המוסיקאים הקנדי, והקבלה על התשלום שקיבל לנון: 250 דולר.

נחמיאס.

אימפורט אקספורט

סמי נחמיאס „מייבא" עבריינים ישראלים שנמלטו לחו"ל ומסגיר פושעים שמצאו מקלט בארץ • דוד סופר, יורי סלנט וחגי בליך, דוד בכר • פירסום ראשון: „כך טמנתי את המלכודת לפלטו שרון"

מאת אריה אבנרי

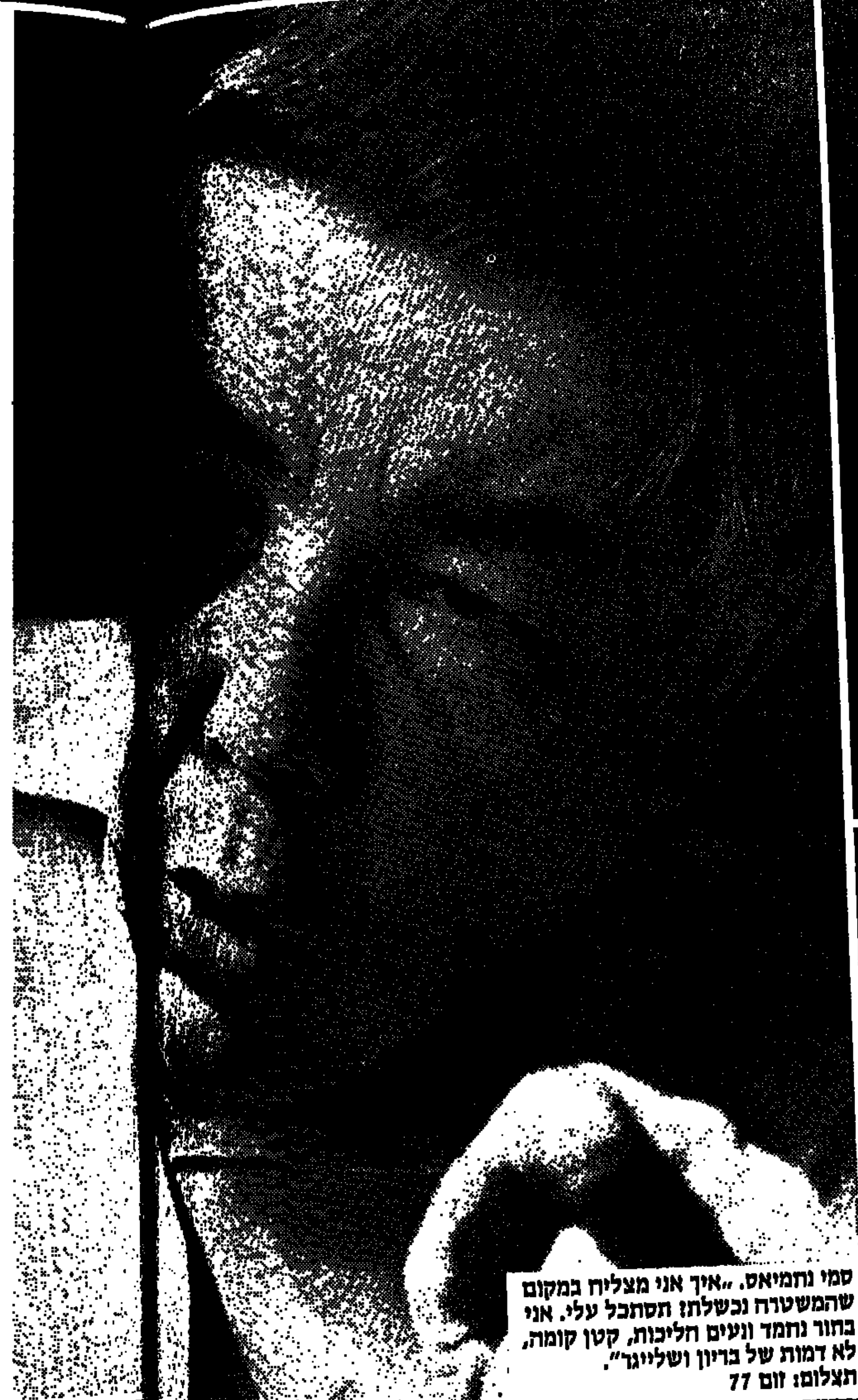

סמי נחמיאס. „איך אני מצליח במקום שהמשטרה נכשלה? תסתכל עלי. אני בחור נחמד ונעים הליכות, קטן קומה, לא דמות של בריון ושלייגר". תצלום: זום 77

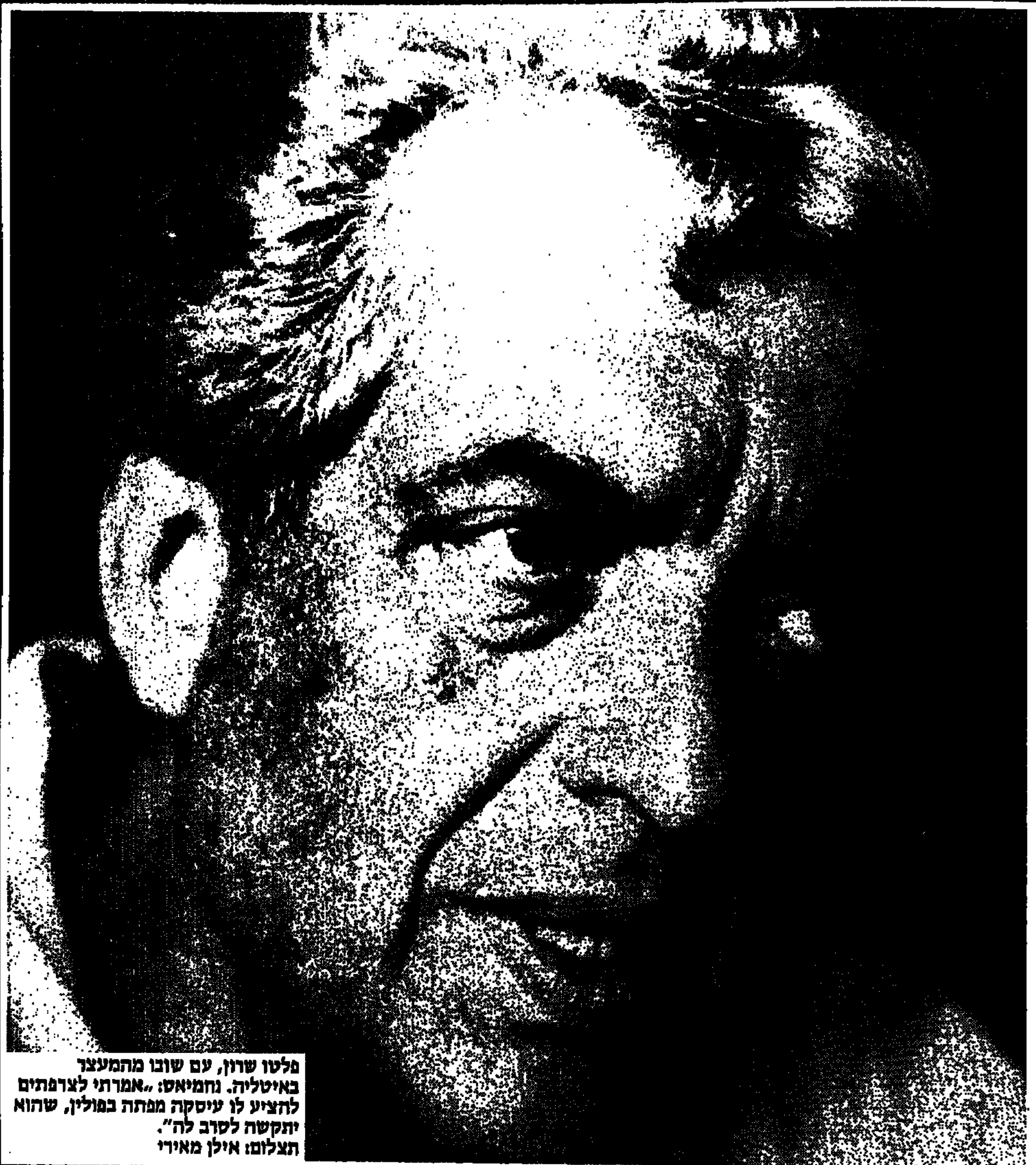

פלטו שרון, עם שובו מהמעצר באיטליה. נחמיאס: „אמרתי לצרפתים להציע לו עיסקה מפתה בפולין, שהוא יתקשה לסרב לה". תצלום: אילן מאירי

„לא איכפת לי מי עומד מאחורי העבודה שהוזמנה אצלי ולאיזו מטרה הוזמנה. הלקוח יכול להיות הרב הראשי לישראל או, להבדיל, נוכל עם קבלות. אני מקבל את העבודה מאיש ביניים, בדרך כלל עורך דין. אין לי שום יחס אישי כלפי הלקוח. אינני נבהל גם כאשר מתברר לי, כי האיש שעליו ריכזתי את המידע, הוא הלקוח שלי. זה קורה לפעמים, כאשר מישהו רוצה לברר מה יודעים עליו", אומר סמי נחמיאס, המגדיר את עיסוקו כיועץ מיוחד בנושאים כלכליים.

אחת החקירות האחרונות שערך נחמיאס קשורה באיש העסקים הירושלמי דוד סופר. יתכן שסופר, המבוקש על ידי הרשות האמריקנית לניירות ערך, בחשד להונאת הבורסה האמריקנית בשיתוף עם ישראלי אחר, נחום וסקביץ המתגורר בלונדון – עומד בעצמו מאחורי הזמנת החקירה.

ההזמנה הגיעה אל נחמיאס לפני שבועות אחדים, מפרקליט אמריקני ידוע, שביקש לקבל מידע מפורט על „תדמיתו העסקית ויושרו האישי" של סופר.

עיתוי הזמנת הדו"ח לא היה מקרי. בימים אלה, הרשות האמריקנית לניירות ערך חוקרת חשדות, לפיהם סופר ווסקביץ פעלו שלא כשורה בבורסה האמריקנית, תוך ניצול מידע מוקדם. מעסקה זו הרוויחו השניים כמה מיליוני דולרים. הרשות מנסה לאתר את כתובתו של סופר בחו"ל, כנראה לצורך הגשת בקשת הסגרה.

נחמיאס מודה בחצי פה שעלה בידו לאתר שלוש חברות ואדרנויות שהוקמו על ידי סופר, באמצעותן החזיק חלק מנכסיו בארץ. בגלל עובדה זו התקשתה נציבות מס הכנסה להטיל עיקול, בסך 20 מליון דולר, על רכושו של סופר בארץ להבטחת תשלום חובותיו. הרשות האמריקנית לניירות ערך, לעומת זאת, שלידיה התגלגל העתק הדו"ח על סופר, קיבלה אישור משלטונות שוויץ להקפיא את חשבונותיהם של שלוש החברות.

על חלקו בחשיפת חשבונותיו הסמויים האישיים של סופר בבנקים השוויצריים, שבאמצעותם ביצע סופר את 'התרגילים' בבורסה האמריקנית, נחמיאס אינו אומר דבר: שלטונות שוויץ אינם אוהבים חטטנים בחשבונות אישיים. בחשבונות אלה, שהוקפאו אף הם על ידי הרשות האמריקנית לניירות ערך, יש לסופר ולשותפיו 4 מיליון דולר.

הדו"ח של נחמיאס מזכיר את השחיקה בנורמות שחלה במציאות העסקית בישראל: „בפעילותו של סופר בארץ יש אמנם חשדות לחריגה מהוראות הבורסה, על ידי ניהול מאניפולטיבי לגבי מניות, הצגת נתונים שקריים ומטעים בעסקות מכר, אי עמידה בהבטחות, ריקון חברות מנכסים, חמקמקות עסקית שיטתית ואמינות רופפת".

עם זאת, פרק הסיכום של הדו"ח יכול לגרום קורת רוח לסופר: „לא איתרנו מידע המאפשר לנו להצביע על כך, שדוד סופר היה מעורב במעשי הונאה או תרמית. אדרבא, כל מעשיו מעידים על זהירות והליכה בשולי המותר, לא מעט בשל חולשתן של מערכות הפיקוח ואדישותן של הרשויות בישראל למקרים גבוליים. לא ניתן לכנות את סופר נבל, אבל הוא חמקמק מקצועי".

– האם דוד סופר יכול לראות בדו"ח זה חצי תעודת יושר?

סמי נחמיאס: „אני במקומו, לא הייתי עורך מסיבה בעקבות הדו"ח. בעיקרון, אחרי שהגשתי את הדו"ח והחשבון נפרע – דוד סופר חדל לעניין אותי. לא איכפת לי היכן הוא נמצא ומה הוא עושה. בינתיים נודעו לי עובדות חדשות על עסקות שביצע סופר לפני שנעלם מהארץ. היום, הייתי משמיט כמה משפטים מסיכום הדו"ח, שזורקים אור חיובי מסויים על סופר".

– האם יתכן שהרשות האמריקנית לניירות ערך היא שהזמינה את הדו"ח?

נחמיאס: „כל האפשרויות פתוחות, אם כי עד כה, הרשות לא היתה לקוח שלי. יש גם אפשרויות נוספות. לסופר יש סכסוך חמור עם בעלי מניות בחברת ההשקעות אמפ"ל. הוא ניסה להשתלט על חברה זו. יתכן שהם מסתייעים במידע הכלול בדו"ח שלי".

■■■

„יועץ מיוחד", מגדיר נחמיאס את מקצועו. בין סוגי הייעוץ בהם הוא מתמחה: איתור אנשי עסקים ישראלים שברחו מהארץ בעקבות הסתבכות עם רשות המופקדות על אכיפת החוק או נושים פרטיים; נסיון להסגיר עברייני צווארון לבן זרים המסתתרים בישראל; פיענוח זהותן של חברות קש וחברות ואדרוזיות; ייעוץ לבנקים ולגופים כלכליים גדולים בגביית חובות כספיים הנחשבים לאבודים. עם לקוחותיו של נחמיאס נמנים מוסדות בנקאיים ידועים בעולם, המבקשים פרטים על אנשי עסקים ישראלים הפועלים בחו"ל.

בשיא הקאריירה שלו כקצין המודיעין הראשי של המשטרה, נהג נחמיאס לתלות בחדרו תצלומים של „אנשים שצריך לטפל בהם". „כל בוקר, עם בואו לעבודה, היה מתלבט באיזה אדם יתרכז באותו יום. עתה, שהוא רחוק מהמשטרה, יתכן שהחברה הישראלית הפסידה שוטר מעולה, אבל אין ספק שנחמיאס מסודר הרבה יותר טוב מבחינה כלכלית.

לראשונה, חושף כאן נחמיאס חלק משיטות עבודתו ומצביע על זהותם של לקוחות.

■■■

נחמיאס, 50, [illegible] נשוי ואב לשתי בנות, ירושלמי בעל לשון ציורית וסגנון דיבור ישיר מרי, לפעמים בלי רסן, שירת במשך 15 שנים כאיש מודיעין בצה"ל. עם שחרורו, התקבל למחלקת המודיעין במטה הארצי של משטרת ישראל, וטיפס במהירות לתפקיד קצין המודיעין הראשי של המשטרה.

שלמה הלל, יו"ר הכנסת, כיהן אז כשר המשטרה. רב ניצב שאול רוזוליו היה המפכ"ל. השניים ביקשו לשכלל את יכולתה של המשטרה בכל הנוגע להתמודדות עם פשיעה מתוחכמת. נחמיאס שותף בעבודה מודיעינית רגישה, שהייתה קשורה לשורה של אישי ציבור ואנשי כלכלה.

קציני המודיעין של המשטרה לא הכינו סיקורי בית על איש המודיעין סמי נחמיאס. הם העריכו כי קצין המודיעין שזה עתה שוחרר מצה"ל, יפעל ברוח האופי של עבודת המודיעין הצבאי ואף אם תהיה לו ביקורת על אופי הפעולה המודיעינית המשטרתית, לא יפצה פה. ואמנם, בתקופה הראשונה במשטרה, שתק נחמיאס, גם כשגילה דברים שלא היו לרוחו.

מאוחר יותר, חשב לפרוש מהמשטרה. [illegible] אז, ניצב יעקב קרמי, כיום שופט מחוזי, שיכנע אותו להישאר. נחמיאס נשאר, אבל החליט לדבר. תחילה שוחח עם קציני משטרה ועם אנשי מקצוע, ואחר כך עם אישי ציבור ותקשורת.

נחמיאס הסביר אז את הלבטים שליוו אותו בעבודתו: „התפיסה המשטרתית המסורתית המיושנת קובעת, כי לאיסוף מידע יש רק תכלית אחת – ריכוז חומר נגד פושע או פושעים; ביסוס החומר כדי להכין את כתב האישום; העמדה לדין במטרה להשיג הרשעה בבית המשפט. כלומר, הכל, או לא כלום. אני [illegible], כי קודם כל יש להבין ולדעת, [illegible] על השימוש במודע. אני לא איש של מחקר, אלא של איסוף חומר. החלטתי להפעיל סוכנים במשטרה, כמו שהפעלתי סוכנים בצה"ל, אבל לא הכל היו מרוצים מהשיטה שלי".

יתכן שנחמיאס היה נשאר במשטרה, אלמלא יצא בגלוי נגד המפכ"ל שבא אחרי רוזוליו, חיים תבורי. תבורי אסר על נחמיאס, לדברי האחרון, לערוך חקירה מודיעינית הקשורה באישיות חשובה.

„המפכ"ל קרא לי לחדרו והורה לי שלא לטפל באותו אדם כיעד מודיעיני. תבורי אמר לי, שאיש זה הוא ידידו האישי, בעל קשרים מצויינים עם צמרת השלטון במדינה".

מי היה אותו אדם?

תשובה על כך יתן כעבור שנה עו"ד שלמה ליבליך, בעת בירור תביעת הדיבה שיגיש בצלאל מזרחי נגד עיתון „הארץ": „המפקח הכללי של המשטרה הפסיק חקירה שערך סמי נחמיאס נגד אדם שהוא ממכריו של בצלאל מזרחי. אותו איש עובד בנמל התעופה לוד ונחמיאס ביקש לחקור חשדות שונים נגדו, אבל המפקח הכללי אמר לנחמיאס, כי הוא מכיר אישית את האיש, וחשדות אלה לא יתכנו".

■■■

בעת כהונתו במשטרה, הקדיש נחמיאס תשומת לב מיוחדת לנושא הפשע המאורגן בישראל. למטרה זו הפעיל מערכת של סוכנים סמויים. הוא עצמו קיים פגישות עם אנשים שנחשדו כקשורים לפשע המאורגן.

אלה לא היו האנשים ששמותיהם הופיעו ב„רשימת ה־11" המפורסמת, שהוכנה על־ידי אנשי המודיעין של משטרת מחוז תל אביב, ללא שיתוף פעולה עם קצין המודיעין הראשי של המשטרה. רשימת שמות זו היתה כלולה במסמך שהועבר ממטה משטרת מחוז תל אביב אל נציב מס ההכנסה, אליעזר שילוני. היה כאן ניסיון לפעול לפי שיטה הנהוגה בארה"ב לגבי אנשי המאפיה.

יום אחד, הונח תומר נפץ ליד דלת ביתו של שילוני. „אני לא הייתי חסיד של שיטת חקירה זו", אומר שילוני כיום. „המשטרה חיפשה לעצמה חיים קלים, ואני לא הייתי יכול לספק לה אותם. ראשית, לא עמד לרשותי כוח אדם מיומן שיתאים למשימה זו. שנית, לא כל מה שמתאים לארצות הברית ניתן ליישום בארץ. החזרתי את המסמך למשטרה ללא תוצאות מעשיות. נקטתי בצעד זה ללא כל קשר למטען חומר הנפץ".

אומר היום נחמיאס: „מסמך ה־11 לא כלל את צמרת הפשע המאורגן. השמות שהתפרסמו במסמך היו ליגה ב'. מי שעומדים בראש הפשע הם אנשים אנונימיים, שמעשיהם כלפי חוץ חוקיים. אנשים המתגוררים במלונות פאר ולא בשכונות עוני".

יתכן שסמי נחמיאס היה מצליח לחשוף אחדים מהם. חקירתו נקטעה. במחוז תל אביב של המשטרה, שם הוכנה הרשימה, לא כולם היו בדעה שהיא משקפת את המציאות.

משה טיומקין, שהיה אז מפקד מחוז תל אביב, היום לראשונה: „זה היה נייר עבודה פנימי של אנשי המודיעין המשטרתי במחוז, שהוכן לפי בקשתי. לדעתי, נגרם עוול לחלק מהאנשים שהודבק עליהם תו לכל החיים של אנשי הפשע המאורגן".

■■■

ב־1978, איש העסקים בצלאל מזרחי, ששמו הופיע ברשימה, הגיש תביעה על הוצאת דיבה נגד „הארץ", אחרי שזה האשימו בקשרים הדוקים עם הפשע המאורגן.

במהלך המשפט הסנסאציוני טען פרקליט העיתון, עו"ד שלמה ליבליך, כי פיטוריו של נחמיאס מהמשטרה, שנה קודם לכן, היו קשורים בעקיפין להתארגנותם של אנשי

זמן קצר לפני הפגישה עם בליך וסלנט בברזיל, החליפו השניים כתובת. נחמיאס לא מוותר: 5000 דולר למי שימציאו לידיו את כתובתם החדשה

„פלטו יצא לחו"ל מתוך הנחה שבדרך לשם לא יזהו אותו. הוא לא העלה בדעתו, כי הודעתי לצרפתים על יציאתו, וכי בדרך לפולין יניחו עליו את היד"

ביטוח עדים

לפני שנים אחדות פירסם סמי נחמיאס „תוכנית להערכות אמיצה של אורחים־עדים נוכח מסע הפחדה מצד עולם הפשע".

נחמיאס הסביר את הרקע להגשת התכנית: „יש צורך לחזק אזרחים החוששים להעיד ולספר את הידוע להם או מה שראו עיניהם. אנשים פוחדים בגלל מה שנעשה לעדים אחרים". הוא הציע להקים ועד ציבורי שיתן תמריצים ויגיש עזרה ממשית לעדים, שיסייעו בחשיפת עבריינים או בהרשעתם.

במקביל, הציע לפתח בקרן מיוחדת את חייהם ואת רכושם של קורבנות איום, הפחדה וסחטנות, להפגין איכפתיות כלפי עדים שנחשפו לסכנות אלה.

דבר לא יצא. ההרים היו קלושים. העדים ממשיכים לפחד.

לקוחות לא בכל מחיר

איך מחליטים לקבל „לקוח"?

נחמיאס אומר כי פיתח כבר חוש מיוחד, והוא דוחה עבודות מסויימות המוצעות לו, למרות הפיתוי הכספי הכרוך בקבלת העבודה.

כך אירע לפני שנה. פרקליט תל אביבי ידוע ביקש ממנו לערוך בדיקה מטעם לקוח שכשמו לא נקב.

נחמיאס החליט לדחות את ההצעה. עד היום הוא לא מצטער על כך, מה גם, שבינתיים התפרסמה פרשה מסעירה הקשורה באותו לקוח.

נחמיאס מתעקש שלא לחשוף את שמו של הלקוח. לדברי אחד מידידיו, מדובר בדוד בלאס.

בתל־אביב ובחנות החדשה בחיפה צ'ק פוסט, שלמה בן יוסף 7.
כל־בו שלום
פתוח במוצאי שבת 20:30-22:30

לרגל חדוש התצוגה מכירה מיוחדת ל־4 ימים בלבד!

חסול סדרות "יצור במחירי חצי חינם!
ממיטב יצרני סקנדינביה, איטליה וישראל

מערכות ישיבה

60% הנחה "סופטליין" - מערכת ישיבה צעירה וי"נגזעית" תוצרת איטליה, 3+2+1 ושולחן תואם, במקום 1,900 ש"ח רק **760** ש"ח
25% הנחה • "COOL" - מערכת ישיבה בעיצוב מחמם 3 + 2 + 1 במקום 2,230 ש"ח רק **1,650** ש"ח (בד"י קב' 1 כבצילום)
25% הנחה • "לילך" - מערכת ישיבה בעיצוב איטלקי 3 + 2 + 1, בריפוד דו־שלש. במקום 2,888 ש"ח רק **2,165** ש"ח
25% הנחה • "ליאז" - ספה דרמושבית עם מתקן מיטה זוגית נשלף. במקום 1,570 ש"ח רק **1,175** ש"ח (בד"י קב' A)
18% הנחה • "תאג" - מערכת ישיבה חמודה 3 + 2 + 1, כל יחי' חופכת לשינה. במקום 1,940 ש"ח רק **1,600** ש"ח.
15% הנחה • "ונציה" - מערכת מקסימה בעיצוב מתקדם (ריפוד בד King) במקום 2,818 ש"ח רק **2,395** ש"ח.

כסאות אוכל
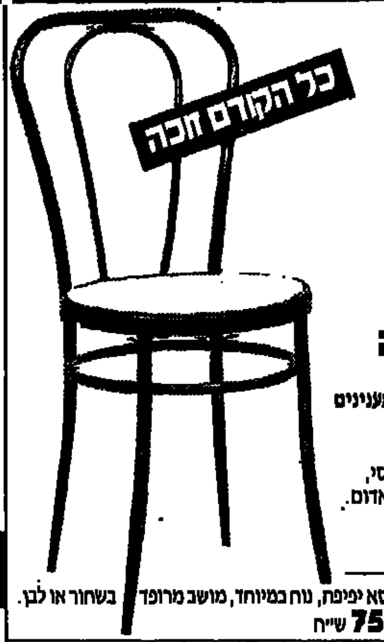

20% הנחה על מבחר כסאות בעיצובים שונים ומעניינים מתוצרת איטליה
"Bistro" - קלאסי, בלבן, שחור, חום ואדום. במקום 69 ש"ח רק **55** ש"ח.
"Stefania" - כסא יפיפה, נוח במיוחד, מושב מרופד בשחור או לבן. במקום 95 ש"ח רק **75** ש"ח
"Rustica" - כסא בעיצוב שונה, בלבן או שחור, מושב חבל. במקום 95 ש"ח רק **75** ש"ח.
"T-2000" - לבעלי הטעם המיוחד, כסא אוכל יחודי, מסגרת עץ נושני, גב ומושב בקש וינאי.
באשה טבעי במקום 180 ש"ח רק **140** ש"ח
בבייץ תיק במקום 155 ש"ח רק **120** ש"ח.
30% הנחה לזריזי החלטה! כסא "אלדורדו" מעץ אשה מלא במקום 136 ש"ח רק **95** ש"ח

מזנונים

50% הנחה • "דנמרק" מערכת קיר מרהיבה, תוצרת דנמרק, בגמר פורניר תיק. במקום 1,595 ש"ח רק **795** ש"ח (כבצילום).
25% הנחה • "יוקרה" - מזנון מודולרי בסגנון כפרי אלגנטי, חזית אלון גושני, במקום 2,250 רק **1,685** (מתצוגה).
15% הנחה • על סדרת מזנונים מודולרים המתוכננים באופן מקצועי בכדי לתת לך את מקסימום הצירופים הבאים לשרת ולייפות את ביתך (ניתן לרכישה גם בחלקים).
• דגם "1100" מערכת קיר קלאסית במקום 2,050 ש"ח רק **1,740** ש"ח
• דגם "5000" מערכת קיר מודרנית, קווים ישרים. במקום 1,574 ש"ח רק **1,335** ש"ח
• דגם "4000" מערכת קיר יפיפיה, חזית בדוגמה מעניין. במקום 1,797 ש"ח רק **1,525** ש"ח

שידות ויחידות איכסון
60% הנחה • יח' טלפון עם מקום לאחסנה, תוצרת גרמניה. במקום 220 ש"ח רק **90** ש"ח
56% הנחה • מאיטליה יח' סטריאו "5502" גוף שחור קנטים אדומים, במקום 195 ש"ח רק **85** ש"ח.
50% הנחה • שידה דגם 104 בגמר דמוי אגוז או דמוי אורן במקום 250 ש"ח רק **125** ש"ח.
50% הנחה על מבחר שידות מקסימות מתוצרת שוודית.

שידה "686" שידת 6 מגירות, במקום 533 ש"ח רק **265** ש"ח.
שידה "685" שידת 5 מגירות, במקום 410 ש"ח רק **205** ש"ח.
שידה "683" שידת 3 מגירות, במקום 260 ש"ח רק **130** ש"ח
שידה "684" שידת 4 מגירות במקום 384 ש"ח רק **190** ש"ח
43% הנחה • מאיטליה יח' "5540" רב שימושית (45 x 78 x 157 ס"מ), בלבן עם קנט טבעי, במקום 500 ש"ח רק **285** ש"ח
40% הנחה • יח' T.V./וידאו ניידת על גלגלים, תוצרת גרמניה. במקום 275 ש"ח רק **165** ש"ח

כורסאות T.V

40% הנחה • "Bella" - כורסת T.V + שרפרף תוצרת איטליה, ריפוד עור, רגל ניקל מיוחדת. במקום 1,350 ש"ח רק **810** ש"ח
35% הנחה • "G" כורסת T.V רגל מכופפת, כרית ריפוד עור, ישיבה אורטופדית. במקום 710 ש"ח רק **460** ש"ח
28% הנחה • "קומנדור" כורסת T.V מסתובבת מתנדנדת + שרפרף בריפוד עור. במקום 1,100 ש"ח רק **790** ש"ח
20% הנחה • "V.K" מפינלנד כורסת T.V יפיפיה ונוחה במיוחדת, כולל שרפרף תואם, בריפוד עור משובח. במקום 1,320 ש"ח רק **1,055** ש"ח (כבצילום).

שולחנות אוכל

60% הנחה • "Bea" שולחן אוכל עגול בגמר מעולה, תוצרת איטליה. במקום 1,230 ש"ח רק **500** ש"ח.
50% הנחה "Levis" שולחן אוכל איטלקי אלגנטי עם משטח פורניר בגיץ אמז או בבצע לבן או שחור במקום 1,054 ש"ח רק **525** ש"ח (כבצילום)
35% הנחה • "Levis" שולחן אוכל איטלקי אלגנטי עם משטח זכוכית, במקום 1,224 ש"ח רק **795** ש"ח.
30% הנחה • "Palma" שולחן אוכל מלבני בבוק ותיק במקום 414 ש"ח רק **285** ש"ח
15% הנחה • "סוסייט" שולחן אוכל מתיק, מיוחד בעיצובו 90 X 160 ס"מ, 2 הגדלות מסומנות, במקום 925 ש"ח רק **785** ש"ח.

ספות נוער
מבצע אדיר!
40% הנחה "להיט" ספת נוער כפולה עם ארגז מצעים, מזרון עליון קפיצים אורטופדי, במבחר בדים לבחירתך. במקום 998 ש"ח רק **599** ש"ח

מבצע רהיטי מרפסת וגן
קנה בקיץ ושלם בחורף

עכשיו ב־6 תשלומים שקליים ובמחירים מיוחדים!
מגוון כסאות, שולחנות, נדנדות ושמשיות במבחר דוגמאות, ממיטב היצרנים בארץ ובחו"ל.

בנוסף למחירי החצי חינם - אפשרות ל־6 תשלומים בריבית נקובה.
ת"א - מגדל שלום, רח' הרצל 1, טל. 03-642911 ■ חיפה - צ'ק פוסט, שלמה בן יוסף 7
• עד גמר המלאי. המחירים לתשלום במזומן
• המחירים כוללים מ.ע.מ. ואינם כוללים הובלה.

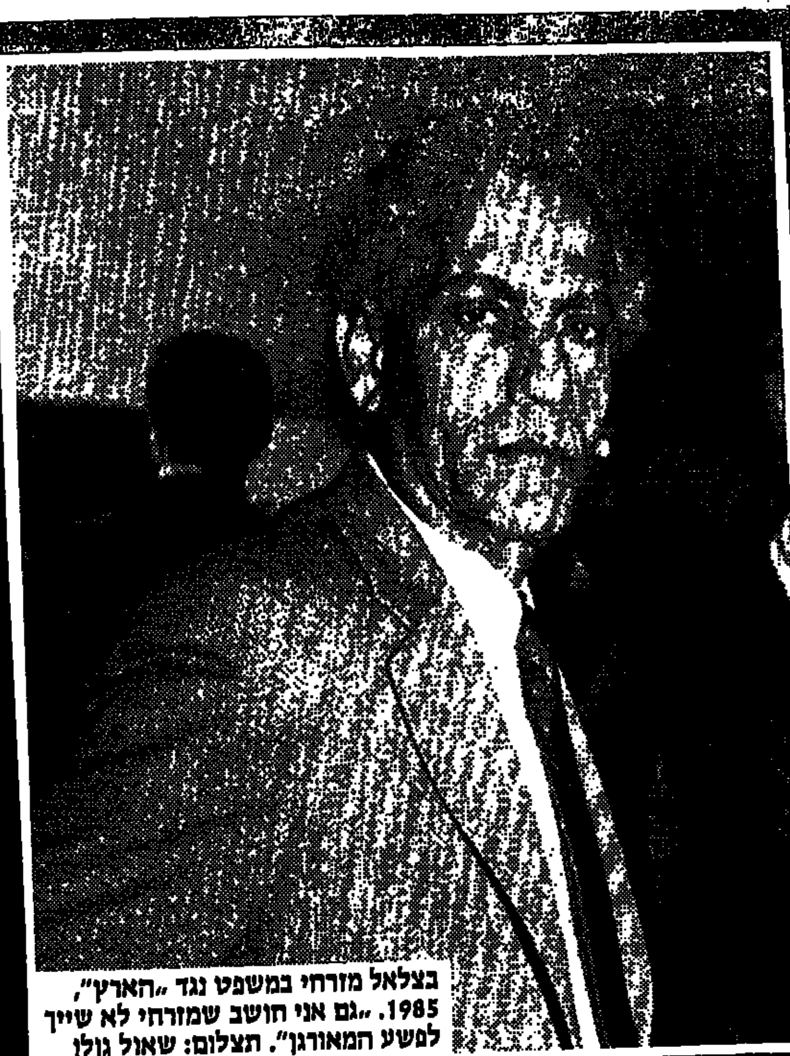
בצלאל מזרחי במשפט נגד „הארץ", 1985. „גם אני חושב שמזרחי לא שייך לפשע המאורגן". תצלום: שאול גולן

„מסמך ה־11 לא כלל את צמרת הפשע המאורגן. השמות שהתפרסמו במסמך היו ליגה ב'. העומדים בראש הפשע גרים במלונות פאר ולא בשכונות עוני, מעשיהם כלפי חוץ חוקיים" ● משה טיומקין: „נגרם עוול לחלק מהאנשים שהודבק עליהם תו לכל החיים של אנשי הפשע המאורגן"

דוד סופר. „בינתיים נודעו לי עובדות חדשות על עסקות שביצע סופר לפני שנעלם מהארץ". תצלום: זום 77

הפשע המאורגן. אלה לחמו בו ושאפו לסלקו ללא דיחוי מתפקידו.

הובעה דעה, כי נחמיאס התחיל לחפור עמוק מדי, ויכול היה אולי לגלות דברים, שעד היום לא פוענחו. עו"ד ליבליך במשפט: „בצלאל מזרחי היה מעוניין בפיטוריו של נחמיאס. לכן הסית את המפקח הכללי להאמין, כי היה זה סמי נחמיאס שהדליף נגדו חומר אישי לכלי התקשורת.

„הפגישה בין מזרחי לבין נחמיאס נעשתה בתיווכו של אלוף (מיל.) רחבעם זאבי (גנדי). מזרחי רצה להוכיח, כי חשדותיו של סמי נחמיאס חסרות בסיס. באותה פגישה אמר לו נחמיאס, כי אין די חשדות נגד מזרחי וכאשר יהיו כאלה, יעצרו אותו".

בצלאל מזרחי זכה במשפט נגד „הארץ". נפסקו לו 14 אלף דולר פיצויים. לפני זמן קצר, דחה בית המשפט העליון את ערעור העיתון, והותיר בידי מזרחי את הפיצויים שנקבעו לו בבית המשפט המחוזי.

„גם אני חושב שבצלאל מזרחי אינו שייך לפשע המאורגן", אומר נחמיאס. „אני אפילו אמרתי לו זאת בהזדמנות. אני אפילו לא שיבצתי את תמונתו ברשימת האנשים שתמונותיהם היו תלויות בחדרי. כל בוקר, כאשר נכנסתי לחדר, הבנתי במי עלי לטפל. מזרחי לא היה בין מי שסימנתי לעצמי כיעדי הפשע המאורגן. רציתי להכניס את האחרים, את אלה שבתמונות".

בצלאל מזרחי: „סמי נחמיאס הוא מקצוען ממדרגה ראשונה. הוא ידע את האמת לפני שנים, ואמר לי במפורש כי אין לו שום דבר נגדי, למרות שבמשפט נאמרו דברים שונים".

■■■

שנתיים אחרי פרישתו מהמשטרה, ב־1979, קיבל סמי נחמיאס סיוע עקיף בנושא הפשע המאורגן מבן דודו, סגן ניצב יעקב נחמיאס, אף הוא איש מודיעין ותיק.

גם יעקב נחמיאס פרש מהמשטרה, אחרי שעבודתו הוגבלה. בתזכיר מיוחד לראש הממשלה מנחם בגין, כתב אז יעקב נחמיאס: „עלי לציין, כי לא נעשה מאמץ רציני להעמדתם לדין של ראשי הפשע המאורגן. התפטרתי משום שמפקדי קיצצו בסמכויותי והגבילו את הצוות שבראשו עמדתי באמצעים ובכוח אדם. הצוות לא יכול היה לתפקד, ומשום כך לא עלה בידי להציג תמונת מצב בנושא הפשע המאורגן".

פרישתו של יעקב נחמיאס עברה בשקט. לא כך קרה במקרה של סמי נחמיאס. בראיון ברדיו, אמר אז שר המשטרה שלמה הלל, כי סמי נחמיאס הוכיח חוסר יציבות בעבודה, הדליף בשיטתיות חומר פנימי של המשטרה לכלי התקשורת ופעל בניגוד לסמכויותיו.

נחמיאס שלח מכתב חריף להלל: „האם יתכן, אדוני שר המשטרה, שבמרוצת שלוש שנות שירותי במשטרה, לא מצאת עשר דקות כדי לשמוע מה מעיק על מי שאמור להיות העיניים של המשטרה בתחום הפלילי?"

שלמה הלל ענה לו: „שמעתי דיווחים שליליים ממפקדיך. במקום לעסוק בעבודתך, אתה מתרוצץ בין חברי כנסת ועיתונאים, כדי להסביר להם את השיטות שבהן נלחם המודיעין בעבריינים. צר לי, אולם לאחר תקופה כה ארוכה שבה שמעתי טרוניות מצד הממונים עליך, על הדרך שבה אתה ממלא את תפקידך, ועל העובדה שבמקום להגיש תוכניות מעשיות עסקת בפיזור רטוריקה לכל עבר, ובמיטב הזמן שהיית צריך להקדיש לעבודתך, לא מצאתי לנכון להתערב בשיקולי המפכ"ל וקיבלתי התפטרותך".

■■■

על אף הנימה הקשה שנלוותה לפרישתו, אין לנחמיאס טינה כלפי משטרת ישראל. מה גם, שרוב הדמויות שפעלו בדרמה שלו, כבר פשטו את המדים. מכל מקום, הוא יכול להתנחם בעובדה, ששני מפכ"לים לשעבר, רב ניצב יוסף נחמיאס ורב ניצב שאול רוזוליו, הצטרפו למשרדו.

יוסף נחמיאס, קרוב משפחה, שהיה בעבר מנהל הבנק הערבי, יצא באחרונה עם סמי נחמיאס לקונגרס בינלאומי, שדן באמצעים לגביית חובות בדרכים חוקיות.

סמי נחמיאס: „הבעיה מעיקה על מוסדות פיננסיים גדולים בכל העולם. זו לא חכמה לשכור את שירותיהם של גברתנים אלימים, הלוקחים 50 אחוז מדמי הגבייה ומשתמשים באמצעים פליליים. אני מתמחה עכשיו בנושא ומייעץ לבנקים ישראליים על דרכים היכולות להביא תוצאות טובות יותר. לא תמיד הדרך האגרסיבית במגעים עם אנשים החייבים כספים היא הנכונה. מהמגעים בחו"ל התרשמתי שיש נכונות לבחון אלטרנטיבות".

שאול רוזוליו מייצג את המשרד בפגישות עם אישים הממלאים תפקידים ממלכתיים בכירים בתחום אכיפת החוק במדינות שונות.

„אם אני הייתי בא לפגישה, לא היו מתייחסים אלי ברצינות בגלל הופעתי. אני קטן ושמנמן. רוזוליו ויוסף נחמיאס נראים בסדר ושולטים היטב בשפות זרות".

■■■

לפני שנה, נעצר שמואל פלטו שרון באיטליה, במארב שהכינה משטרת צרפת. נחמיאס מגלה עתה, לראשונה, פרטים על חלקו בפרשה זו.

נחמיאס מתקשה לעכל את העובדה שפלטו מצא בישראל ארץ מקלט וחי כאן בלי לתת את הדין על מעשים פליליים בהם הוא מואשם בצרפת, בגינם נדון לתקופת מאסר שלא מומשה.

– כיצד תוכנן המבצע?

„יש כמה פרטים חסויים עדיין, אבל אני יכול לגלות עכשיו שניצלתי את העובדה שפלטו הוא יליד העיר לודז' בפולין. שם נעוריו היה שירוביץ. אמרתי לצרפתים להציע לו עיסקה מפתה בפולין, שהוא יתקשה לסרב לה. פלטו יצא לחו"ל מתוך הנחה שבדרך לשם לא יזהו אותו. הוא לא העלה בדעתו, כי הודעתי לצרפתים על יציאתו, וכי בדרך לפולין יניחו עליו הצרפתים את היד. היו שמועות שגם משטרת ישראל סייעה ללכוד אותו, אבל לי אין הוכחות לכך. אני הרי לא משתף פעולה עם המשטרה מאז פרשתי ממנה".

פלטו נעצר והוחזק בכלא איטלקי עד בירור הסגרתו לצרפת. הוא נמלט מהכלא בסיוע ידידיו וחזר ארצה. פלטו טען, כי משטרת ישראל ומשטרת צרפת עשו יד אחת במטרה להפילו בפח. את סמי נחמיאס לא הזכיר. אולי מחוסר ידיעה.

נחמיאס אומר, כי קשה יהיה להטמין לפלטו מלכודת נוספת. הדרך היחידה, לדעתו, היא לבצע את החלטת בית המשפט העליון, שקבע בשעתו כי פלטו בר־הסגרה לצרפת.

„אני מוכן לעשות כל מאמץ אפשרי כדי לתרום את חלקי האישי על מנת שפלטו יוסגר לצרפת וישא בעונשו. לשם כך אהיה מוכן אפילו ללכת ברגל מירושלים לאילת".

אחד מידידיו של נחמיאס: „אפשר להגדיר את עבודתו של סמי כ'אימפורט אקספורט' בע"מ. ייבוא וייצוא של נמלטים מהארץ ואליה". נחמיאס עצמו אומר שיש קשר ישיר בין [illegible]

תתמיד בסירובה להסגיר פושעים [illegible] מסוגו של ויליאם נקש, כן יסרבו [illegible] אחרות שיש להן קשרי הסגרה עם ישראל לשתף פעולה בתחום זה.

■■■

בימים אלה, מנסה סמי נחמיאס לאתר את שני הברוקרים, חגי בליך ויורי סלנט, בכירי של חברת פ.י.ט. השניים נמלטו מהארץ בראשית 1986, כשהם מותירים אחריהם חובות של עשרות מיליוני דולרים.

סמי נחמיאס הצליח לאתר את כתובתם של בליך וסלנט בברזיל, אבל לפני שהספיק להיפגש איתם ולשכנעם לחזור ארצה, החליפו אותה, אחרי שקיבלו איומים בארץ משליחים של אנשי עסקים ישראליים החוששים לגיוסם של בליך וסלנט כעדי מדינה. נחמיאס לא מוותר: הוא מציע 5000 דולר למי שימציאו לידיו את כתובתם החדשה של השניים.

– מדוע אתה סבור שתצליח יותר במקום שהשלטונות נכשלו?

„תסתכל עלי. אני בחור נחמד וגם הליכות, המשרה אווירה טובה. אני קטן קומה ואין לי דמות של בריון ושלייגר. אני סמוך כי אחרי שאשוחח איתם, אולי אצליח לשכנע להפסיק לחיות כאנשים נרדפים ולחזור ארצה. בני המשפחות שלהם, אמו של יורי סלנט הברוק ורעייתו וילדיו של חגי בליך, כבר חזרו. זו מקדמה רצינית ומשמעותית. הם יבינו בעצמם כי אם יחזרו, אמשיך לסייע להם כאן בדרכים שונות לגבי כתב האישום וגם החנינה. יש לי ותק וניסיון בתחום זה. אם לא יחזרו, זו תהיה בעיה שלהם".

– מי הזמין אצלו את הטיפול בעניין שני הברוקרים?

„פנה אלי עורך דין תל אביבי. אני לא יודע את מי הוא מייצג. אולי את הנושים, או את המפרקים. יש לי הרגשה שאני אצליח להחזיר אותם ארצה".

■■■

נחמיאס הצליח להחזיר לישראל את היהלומן מיכאל מיסטריאל, שנחשד על ידי חבריו, כבך שגנב יהלומים וברח לארה"ב.

לפני שש שנים, סמי נחמיאס איתר את כתובתו של מיסטריאל בארה"ב, נפגש איתו ואחרי שיחות שכנוע רבות החזיר אותו ארצה. מיסטריאל הועמד לדין, נדון ל־3 שנות מאסר. לאחר מכן קיבל חנינה. בין מבקשי החנינה היה סמי נחמיאס. משפחתו של מיסטריאל מכרה רכוש כדי לשלם את חובותיו. מיסטריאל טען שהיהלומים שנגנבו, נגנבו לאחר מכן ממנו.

„עד היום יש לי נקיפות מצפון בפרשה זו", מגלה לראשונה נחמיאס. „אחרי שמיסטריאל שוחרר מהכלא, הראה לאחותו את היהלומים הגנובים, אותם החביא במקום סתר. אחר כך עזב את הארץ. זו כפיות טובה כלפי משפחתו".

■■■

דוד בכר, 'מלך הקפה' בישראל, מגדולי יבואני הקפה, נמלט מהארץ בראשית 1981, כשהוא מותיר אחריו חובות כספיים של עשרות מליוני דולר.

נחמיאס איתר את בכר באחת מארצות אירופה (כנראה ספרד. אין הסכם הסגרה בינה לבין ישראל) וביקש לשוחח איתו. בכר יצא מהחדר „לכמה דקות" ונעלם.

„עשיתי טעות. אבל מה יכולתי לעשות? להחזיק בו בכוח? כשאני בא למדינה זרה, אני עושה זאת בתיאום מוקדם עם המשטרה המקומית ונוקט בתרגילים שונים כדי שלא אזוהה במלון. מאוד כאב לי שבכר לא טרח אפילו לשלוח מתנה לבת מצוה של בתו שנשארה בארץ. אני מקווה שיעלה בידי להחזירו לפני שימלאו עשר שנים ממועד הבריחה. אז יחול חוק ההתיישנות על מעשיו".

בשנתיים האחרונות, ערך נחמיאס חקירה מקיפה בניסיון לאתר את החברות הוואדוזיות של איש העסקים המנוח מיכאל (מיקי) אלבין. „אין לי מושג, כרגיל, מי הזמין את החקירה. אולי קבוצת אייזנברג, או שותפים לשעבר".

חקירה מסוג אחר היתה קשורה בחברת „אלסינט" ובהסתלקותו מהארץ של מי שהיה נשיא החברה, ד"ר אברהם סוהמי, המסרב לחזור ולהחקר על ידי הרשות לניירות ערך ומחלקת החקירות של מס ההכנסה.

„אין לי מושג מי הזמין את החקירה. אולי אחד הבנקים הנושים. מה שגיליתי עד כה," אומר נחמיאס, „זה שפרשת 'אלסינט' איננה רק כישלון כלכלי שנבע ממדיניות לא נכונה. יש חשדות למעשים פליליים חמורים שצריכים להחקר על ידי המשטרה".

סמי נחמיאס ביצע במקביל שורה של חקירות בעלות אופי כלכלי בארץ, בסיוען של משרדי חקירות. לעיתים פגשו חושים ממשרד אחד את אלה ממשרד אחר, ולא ידעו כי בעצם הם עובדים עבור אותו מעסיק: סמי נחמיאס.

– כיצד הוא מגדיר את מקצועו הנוכחי?

„על כרטיס הביקור שלי רשום [illegible]

הסיפור הקצר של עצמו

מאת יגאל סרנה

מרצדס חונה ליד הבית בפורט אנג'לס. ריימונד קרבר, גבר גדול, לבוש בגדים נוחים, מתקתק על מכונת הכתיבה שלו בחדר העבודה. מקום נידח, כמו חצי אי, מאור ציורי. אפשר בהליכה להגיע לאיזור שורץ דגי סלומון. כשמוקי רון המתרגם היה בארה"ב, התקשר לקרבר, סיפר לו שהנה עומדים לפרסם בישראל בעברית, הוצאת כתר, את הסיפורים הקצרים שלו. ביקש להיפגש. קרבר, ידידותי אך לחוץ בזמן, התחמק. סופר כמו קרבר, כתבו, מופיע אחת לכמה עשרות שנים. מבין גדול ביאוש. מה זה מבין? הוא היה שם. המרצדס, הבית, הזמן הפנוי הם האור בקצה מנהרה ארוכה שהיה עליו לחצות. אפילו הפרק הישראלי הקצר שלו מלא יאוש. יש אנשים שדברים פשוט לא הולכים להם בחיים, אלה הגיבורים של הסיפורים הקצרים של קרבר, וקרבר בעצמו, עד שהצליח.

חצי שנה היה בתל אביב, בקיץ 69'. כשעוד לא היה אף אחד, כשרק ידע מה הוא רוצה להיות וחשב שלא יהיה לעולם. למה אני מספר לכם על כל זה? אולי בגלל שסיפור החיים שלו וגם הסיפורים הקצרים שכתב הם עניין שחורג, כמו כל ספרות טובה, הרחק מעבר למקומיות. הוא כותב על אנשים פשוטים ומה קורה להם. זה לא משנה אם הם חיים בעיירה קטנה בארה"ב או בבת ים, ראשון לציון, רחובות. בסך הכל הדברים הקטנים שקורים למי שמאבד את העבודה שלו או נלחם על הלחם של הילד שלו, או מתחיל לשתות מתוך תבוסה ולא יכול להפסיק. חיים בלי מזל.

הקש האחרון

אשתו של קרבר, מריאן, קיבלה ב־69' מילגה ללמוד שנה בתל אביב. באו לפה, שניהם בני כשלושים, שום רכוש, שני ילדים, מעט מרי כסף. בנתוני המחלקה לתלמידי חו"ל באוניברסיטת תל אביב לא נותר רישום לקרברים. נשארו רק שני שירים שכתב פה ופרסם אחרי שהתגלה כאחד מטובי כותבי הסיפורים הקצרים בארה"ב.

מה עשתה לו תל אביב? רק רע. כך אמר כשהתראיין לניו יורק טיימס, כתבה של חמישה עמודים שרק מי שמגיע למעלה מקבל. ואף אחד לא סופר לך את השנים שהיית למטה בתחתית, איפה שאפילו לא חולמים על הניו יורק טיימס.

ישראל, אמר קרבר למראיין ברוס ווכר, היתה הקש האחרון ואחריה כשחזרתי לאמריקה התחלתי לשתות כבד. כשבאו לתל אביב, חלמו שיהיה להם פה בית ליד הים, שם יוכל קרבר לשבת ולכתוב כשאשתו תלמד. פה השיגו רק דירה קטנה בשכונה צפופה של תל אביב. בסך הכל זה נשמע כמו עוד סיפור קצר של עצמו. הפער בין הציפיה ליום יום. כך היה תמיד מהלך חייו, עד לתהילה. החמצות, פספוסים. "משלשל רגלי מעבר למעקה המרפסת, כתב קרבר בשיר על תל אביב, "נשען לאחור בצל, נאחז בספר כמו בהגה, מזיע, ממשיך לבזבז הלאה את חיי, למטה בשדה, כמה ילדים רבים, אחר כך סוטרים זה לזה בפראות".

אחרי חצי שנה נגמר הכסף לקרברים כמו תמיד, והם ארזו ונסעו. תמיד נדדו כך. זה הסיפור הקצר התל אביבי של קרבר. כן נשאר גם שיר על מסגד ביפו.

ווס האלכוהוליסט

"באותו לילה, אחרי שחזרנו הביתה מבאר ואולה, והיינו מתחת לשמיכות, פראן אמרה, מותק, מלא אותי בזרע שלך. כשהיא אמרה את זה שמעתי אותה עד לקצות אצבעות הרגליים שלי, ונתתי צעקה ושיחררתי הכל". קטע מ"נוצות", סיפור מהקובץ שיצא עכשיו בעברית. רגע השינוי. אמרו שיש בקרבר יאוש, או חספוס, יושר או תמימות, דברים שלא נותנים לך מנוחה. "רושם היאוש של הצווארון הכחול". בתוך אמריקה שיצרה סיפורים ניו יורקים מתוחכמים או סיפורים דרומיים ששואבים מאגדות מתים, עיפוש משפחתי וגילוי עריות, צץ פתאום בן אדם כמו קרבר, מביא סיפורים מאמצע אמריקה, בשפה פשוטה, על כרטיסנים, אלכוהוליסטים, פועלים ומלצריות.

הבעל המובטל של סנדי, שמאז פיטוריו לא זז מהספה, או וויס שבנה נדרס, פטי מוכרת הויטמינים מדלת לדלת, קארליל שאשתו עזבה אותו והוא נשאר עם הילדים, הוליס והמשפחה שנודדים ממוטל למוטל. הכל רווי אלכוהול. מונה סימפסון מה"פריז רוויו" שאלה את קרבר, כבר כשנודעה גדולתו, למה הוא כותב רק סיפורים קצרים, לא רומן. "אחרי שנים של עבודות עלובות", אמר לה, "גידול ילדים וניסיונות לכתוב משהו, הבנתי שאני צריך לכתוב דברים שנגמרים מהר. לא היתה שום אפשרות בתוך החיים ההם לרומן, הייתי צריך לכתוב סיפור שאפשר מיד לקבל עליו תגמול. גיליתי שחיי אינם מה שקיוויתי שיהיו, תמיד היה מטען של תסכול, רציתי לכתוב ולא מצאתי מקום או זמן. הייתי יוצא לאוטו, מנסה לכתוב משהו, מניח דף על הברך, הייתי בסוף העשרים שלי או התחלת השלושים, ילדים, התמוטטות כספית, הרבה שנים של עבודה קשה ושום דבר זולת מכונית ישנה, בית שכור ותובות. זה היה מדכא". צרות ארוכות עושות סיפורים קצרים.

תהילה

קרבר עכשיו בן ארבעים ושמונה, מצבו הכלכלי מצוין. מתסריט שכתב קנה את המרצדס. חי עם המשוררת טס גאלהאר. שני ילדיו כבר כבני שלושים. עם גרושתו מריאן יש לו יחסים טובים, אחרי שנים רעות. הוצאת הספרים רוצה רומן שלו. בתוך הבום של הסיפור הקצר שתפס את אמריקה אחרי ה־80', לקרבר נשמר מקום מרכזי. קמו מחקים לסגנון הפשוט הזה שלו, למבנה המשפט המינימליסטי. מרופד מילגות מפצה עצמו קרבר על כל השנים הרעות בהן לא היה לו רגע פנאי. מסתגר בבית בפורט אנג'לס, עם שלט נגד מבקרים.

כשהכתיבה תופסת אותו הוא עובד גם חמש עשרה שעות רצוף, מאושר, לא מבחין כשיום חולף, נתפס בתוך הטראנס הזה. טלפון מנותק. ווכר מהניו יורק טיימס כתב כי קרבר מתיחס לכל הזמן הפנוי העומד פתאום לרשותו כאילו חרד שדברים ישובו וישתנו ויחזרו הימים בהם נלחם על שעת כתיבה במכונית או בגרז'. "אני מרגיש, אני מרגיש, אה... מאושר" אמר לווכר, מהסס.

אמריקה היא מקום שונה מישראל גם בתחום הזה של תהילה. שם, כשהיא מגיעה, היא עוטפת אותך בכל הכסף שלא היה לך מעולם וזולת אולי בחלומותיך חסרי הסיכוי. יש בזה סכנה. מי שראה את קרבר לאחרונה אומר שעבה. ההצלחה מרחיקה את הבן אדם ממקורות היאוש והיצירה שלו. מה זה עושה, זו שאלה לטווח ארוך. בינתים קרבר משפיע על דור שלם של כותבים אמריקאים שיושבים בבתים שלהם או בסדנאות הכתיבה היוצרת שפזורות בכל אמריקה. נותן להם אמונה ביכולת שלהם לכתוב טוב, גם בלי רקע ניו יורקי, סתם על החיים שלהם, כמו שהם.

ארץ של לוזרים

באביב 77' נפרד קרבר סופית ממריאן, האשה איתה חי עשרים שנה. "הייתי בן שמונה עשרה והיא בת שש עשרה וההריון", אמר למראיינת סימפסון. הוא נולד במקום קטן שנקרא יקימה במדינת וושינגטון. הורים שעברו קשה כדי לקיים משפחה. אבא שמשתכר פעם בשבועיים עם חברים, אמא שהחזיקה מתחת לכיור בקבוק פלא עם תרופה לעצבים, כל בוקר לגמה שתי כפות כדי להעביר את היום, אחר כך הלכה למלצר או ג'וב אחר שהחליפה כל הזמן.

האמריקה, שקרבר הכיר ועליה יספר לימים, היא זו שאפשר לראות גם בסרטים של ג'ארמוש. לא אמריקה של הזיות המתגרים או היהודים. ארץ של לוזרים שעובדים קשה בשביל לחיות. שום חלום אמריקאי לא מתגשם שם זולת מקרה כמו קרבר, לוזר כדונג, שהצליח בגיל 43 כי כתב על אותן הנואשים. קרבר הכניס בגיל 18 את מריאן נזדיק להריון והתחתן איתה. עד שהיה בן עשרים, כבר היו להם שני ילדים. הסיפורים שלו תקועים בתחום הזה של מעמד עובד, צפון מערב ארה"ב. קרבר האשה והילדים התחילו לנדוד, נחתו בקליפורניה, המשיכו. מוטלים, ערים קטנות בהן לא הכירו איש, בעקבות הפרנסה.

קרבר קטף טוליפים, שאב גז, ניקה בתי חולים, בתי שימוש, עבד קשה ולא הגיע לכלום. וכל הזמן הזה ניסו הוא ואשתו להשלים לימודים, כל הזמן ניסה לכתוב, או לשלוח סיפורים לעיתוני ספרות קטנים או גדולים, לקבל חזרה בדואר את החומר. הזמנים הקשים דחפו את קרבר לשתייה. "אני חושב שהתחלתי לשתות חזק" אמר למראינת סימפסון, "אחרי שקלטתי שהדברים שאני רוצה לעצמי, לאשתי, לילדים ולכתיבה שלי, לא הולכים לקרות לי". שוב ושוב ידבר על השתייה, על מוסדות הגמילה, ועל הדבר שהוא הכי גאה עליו בחיים: הגמילה. "אני אלכוהוליסט שנגמל, תמיד אהיה אלכוהוליסט, אבל לא פעיל".

במתקן הגמילה

נשארה לו בראש תמונה של עצמו יושב בחדרו, כוס ויסקי ביד, ראשו חבוש ממכה שקיבל כשנפל שתוי. חייתי כמו עם טייס אוטומטי, בלק־אאוט, שכחה חלקית, עושה דברים ושוכח. נכנס ויוצא ממוסדות גמילה, גססתי משתייה, אני לא מגזים. "אנחנו נמצאים כאן רק כמה ימים, מתקן הגמילה של פרנק מרטין", כתב באחד מסיפוריו, "עדיין לא עלינו על דרך המלך. לג'יי. פי. יש את הרעידות האלה ומדי פעם איזה עצב – אולי לא עצב, אבל משהו – מתחיל לקפוץ לי בכתף. לפעמים זה בצד של הצוואר, כשזה קורה מתייבש לי הפה. סתם לבלוע דורש אז מאמץ. אני יודע שמשהו עומד לקרות ואני רוצה למנוע את זה. אני רוצה להתחבא מזה, זה מה שאני רוצה לעשות. פשוט לעצום עינים ולתת לזה לחלוף על פני, לתפוס את הבא אחריי".

ככה יושבים שם במתקן הגמילה, ג'יי. פי וטייני ופרנק מרטין המנהל של המוסד שמראה לנגמלים שלו הרועדים, את הבית על הגבעה הירוקה ממול שם חי ג'ק לונדון עד שהאלכוהול חיסל אותו.

קרבר יצא מזה בשניים ביוני 77', הוא זוכר היטב את התאריך. גאווה. אחרי שתי תקופות גמילה במוסדות בשנת 77', כבר לבד, בלי האשה והילדים, בסיומו של תהליך הרס, הנג־אובר של בוקר, שרק וודקה מחלצת אותו ממנו ולזמן קצר, גר בעיירה קטנה עם חברים לשתייה, מחכים, רועדים, לפתיחת חנות המשקאות. בוקר אחד נסע עם פרנק הילס לאכול משהו. בתוך הכאב ראש הנורא ופקק תנועה ענק פרנק הציע לו כסף לכתוב רומן. יומיים שתה קרבר ואחר כך הפסיק, יום, יומיים, שלושה, חודש, תפס מרחק מהבקבוק ולא חזר אליו עוד.

נחלץ מחיי גיבוריו

מקום מוזר כתב ווכר מהניו יורק טיימס כשחזר מהבית של קרבר בפורט אנג'לס. מוזר לסופר מצליח. עיר של צווארון כחול, אנשים שורגים או עובדים ביערות סביב. שום מרכז תרבות. שם חכוי לו קרבר לעת תהילה, יושב עם חברתו לחיים. חלונות גדולים משקיפים מביתו צפונה, סיפוריו החדשים, אלה שנכתבו כבר אחרי שהוכר, נדיבים ואופטימיים מהקודמים. פצעיו הגלידו, הוא התרכך.

לפני כמה חודשים, כשהיה בניו יורק, ראה המבקר שמעון זנדבנק את קרבר בווילאג', בבית הקפה "ביין לייוס". קרבר ישב שם, שלושים איש סביבו על הכסאות או הרצפה, וקרא שירים. טס קראה סיפורים. קרבר, יגיד זנדבנק, איש גדול, קצת כפוף, מרכיב משקפי קריאה. בחוץ היה חורף ניו יורקי, בפנים חם ונעים וכבר לא היו דאגות פרנסה, לא היה ויסקי זול ורע, והיה גם הרבה זמן פנוי לכתוב. ■

ריימונד קרבר, סופר אמריקאי, אלכוהוליסט לא־פעיל. ההצלחה באה לאט ● "דבר קטן וטוב", ספורים קצרים, יצא בעברית ● הדברים הקטנים שקורים למי שמאבד את העבודה, מתחיל לשתות מתוך תבוסה ולא יכול להפסיק

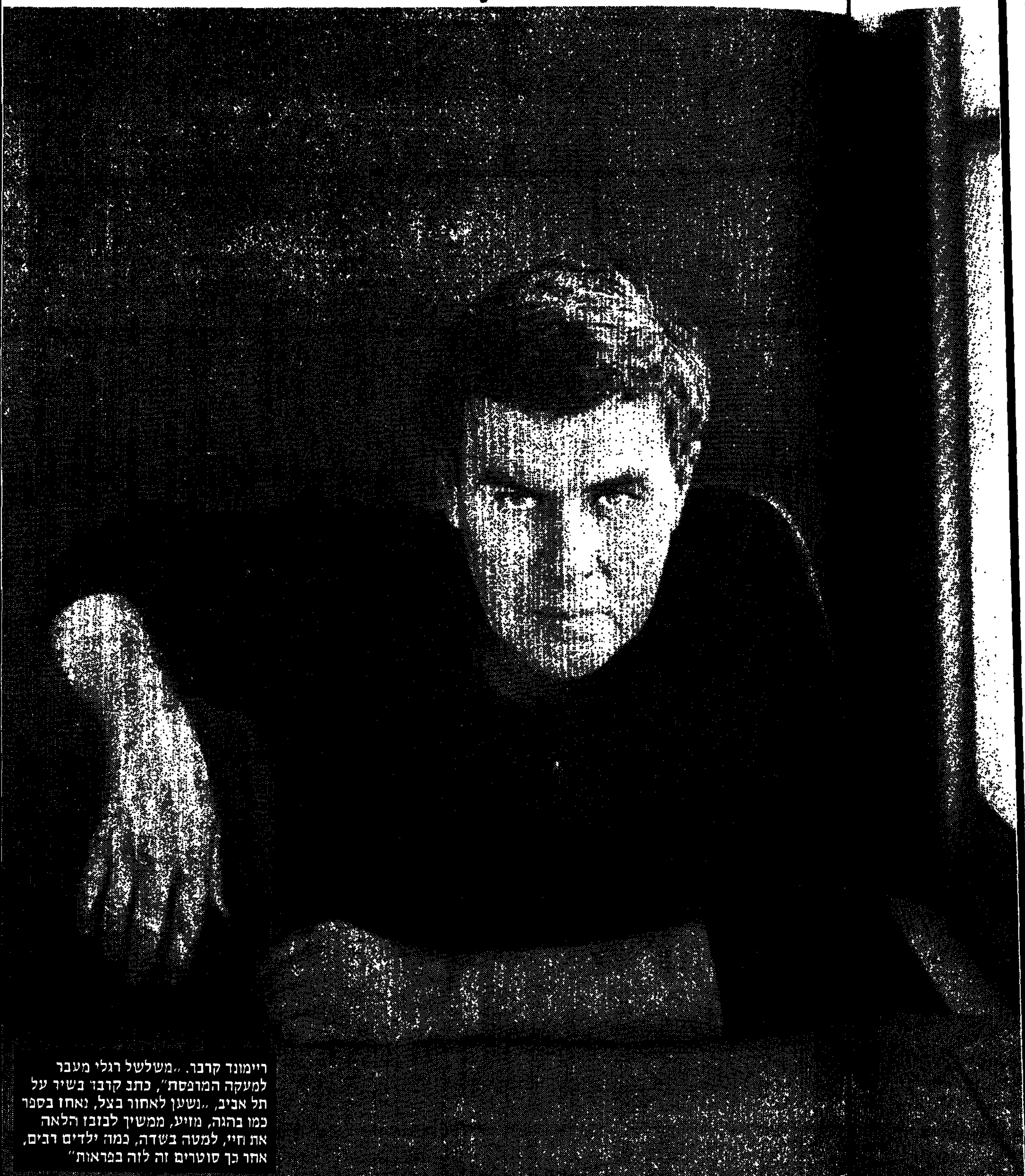

ריימונד קרבר. "משלשל רגלי מעבר למעקה המרפסת", כתב קרבר בשיר על תל אביב, "נשען לאחור בצל, נאחז בספר כמו בהגה, מזיע, ממשיך לבזבז הלאה את חיי, למטה בשדה, כמה ילדים רבים, אחר כך סוטרים זה לזה בפראות"

הראיון האמיתי

(המשך מעמ' 30)

„בהוליווד יש כאלה שמדברים הרבה... רק מדברים".

- לז עדיין חברה טובה?

„אליזבת טיילור שונאת שקורים לה ליז. כן, אנחנו ידידים".

- אינני חושב שיש עוד כוכבת קולנוע שהיו לה כל כך הרבה בימאים, תסריטאים וחברים הומוסקסואלים כמו לגברת טיילור. מה הסיבה, רוק?

„היא אוהבת שיהיו סביבה גברים, גם אם זה רק אפלטוני. אני לא חושב שיש לה הרבה חברות... היא טיפוס רומנטי, וכשיש גברים סביבה, היא יכולה להנות מהרומנטיקה, בלי בלבול הראש.

- למה אתה לא עובד יותר בשביל הטלוויזיה הבריטית? אתה פופולארי שם לא פחות מאשר באמריקה. אתה יכול לעבוד עם גלנדה ג'קסון, מאגי סמית...

„הייתי מאוד רוצה. אבל הם לא חושבים עלי בהקשר הזה. אני שייך להוליווד, תמודי. אולי זה ישתנה. בגלל זה אני לא צובע את השיער".

- אתה נראה נהדר.

„אתה יודע מה כתוב על חנופה..."

- מה דעתך על סרטיך האחרונים?

„אין תגובה – נמחקו מהזיכרון"

- עשית את „תחנת זבריז", סרט גברי, שהיה הסרט הכי אהוב על הווארד יוז. קראתי באיזה מקום שהוא צפה בסרט הזה מדי יום.

„זה יכול לגרום לכל אדם להשתגע, אם הוא לא מיליארדר".

- עבדת עם כל כוכבי הצמרת. לאחרונה, פתות. האם האישיות המבוקשת על ידי הצופים השתנתה?

„הגברים עדיין מכתיבים את הטון בקופות הקולנע. אני הייתי בראש הרשימות האלה, בשנות ה־50, ותחילת שנות ה־60. עכשיו הכל השתנה".

■■■

- הכרת את סאל מינאו ואת גארי קופר, כמובן. (שנינו צוחקים). איך הכרת את סאל?

„יצאנו כמה פעמים".

- הכרת טוב גם את מול לינדאו?

„כן".

- שמעתי שהוא נורא בודד עכשיו.

„כן. היה לו חבר במשך זמן רב".

- אתה בעד חבר קבוע?

„אם זה לא מגביל אף אחד מהשניים".

- אתה נאמן לחבר שלך?

„אני מנסה".

- סאל מינאו סיפר לי שבדרך כלל, לכוכבי קולנע אין יחסים אחד עם השני.

„סל מינאו סיפר לך שכוכבי קולנע לא שוכבים זה עם זה?"

- נכון. הם כן שוכבים?

„לפעמים. אבל אתה צריך להיות נורא זהיר בקשר לשם הטוב שלך, אז אתה לא עושה את זה עם אנשים מחוג הידידים שלך".

- זה כולל את אלה שמסתפחים לחוג החוג?

„כן. אני לא הלכתי עם אף אחד שלא היה 'אמיתי' לגמרי. וביחוד לא עם הילדים האלה, שאומרים שהם ביסקסואלים".

- אבל יש אנשים שהם באמת ביסקסואלים.

„תן לי שני שמות".

- נמשכת לאשה אחת או שתיים, לא כן?

„או שלוש או ארבע? או מה? כל תלמיד תיכון נמשך אל המורה למתמטיקה או אל המורה לספורט. גם כן משהו. זה בכלל לא משהו מיני – רק משיכה. רוב הביסקסואלים הם סתם בולשיט".

- בחייך, יש באמת ביסקסואלים.

„בסדר, בסדר. אם אתה שואל אותי אם אני ביסקסואל, אלך עם זה. זה טוב ליחסי ציבור. אם זה מספיק טוב לגור וידאל ולאלטון ג'ון, זה בטח טוב גם בשבילי. אני ביסקסואל גאה ומאושר. אשה בכל מיטה... וגבר גם! מרוצה?"

- ועוד איך. אבל אני חושב שלא כדאי להמשיך בראיון הזה. הוא לא יפורסם בשום מקום...

„אם הוא יופיע ביפאנית לא אכפת לי".

■■■

- בחיים אתה מחייך יותר מאשר על המסך. אחד העורכים שלי אמר עליך, שאתה המרואיין הכי גרוע בעיר.

„זה נכון ולא באשמתי. אני מעדיף להיות המרואיין הכי גרוע במקום להיות הזיון הכי גרוע".

- אחרי שנאלצת להתחתן, להשביע את רצון הקהל, האם בעטת יותר על מה שאתה צריך לעשות למען הקהל שלך?

„אחרי שהתגרשתי, אשתי לשעבר אמרה עלי כל מיני דברים מרושעים. אני התרחקתי מזה עד כמה שיכולתי. שנים חלפו. וכל פעם הייתי מאכיל אותם במה שרצו לשמוע, וכך לא פגעתי באינטרסים שלי".

- אבל בכל זאת העיתונות התייחסה אליך יפה. לא שאלו אותך לעיתים קרובות על חיי האהבה שלך, נכון?

„באנגליה שאלו ועוד איך".

- היית רוצה לכתוב את האוטוביוגרפיה שלך?

„אם מישהו היה מציע לי מיליון דולר... רק מתוך הגנה עצמית. לזעזע את כולם באמת. אני אחכה עד שאהיה זקן. גיל 70 זה גיל טוב לכתיבת אוטוביוגרפיה. בגיל הזה, שום דבר כבר לא משנה..."

- תספר על הילדות שלך?

„...טח. 'סיפור ההצלחה מווינטקה'. ואולי 'הנער הגדול מווינטקה'? אני לא מעוניין בספר כזה. ואני לא רוצה שמישהו יכתוב את הביוגרפיה שלי".

- רוק, כמה שחקני צמרת בהוליווד הם הומוסקסואלים?

„הו, המון. הרוב. אני חושב שאם הם יגלו את האמת על עצמם, היציאה מהארון תהיה ממש שיטפון אדיר. אבל האמן לי, בווי, אמריקה לא רוצה לדעת".

- מה בקשר לג'יימס דין, למה לא הסתדרתם אחד עם השני?

„רק בגלל שאתה עובד עם מישהו, זה לא אומר שאתה יודע הכל עליו, או שאתה יודע מה מרגש אותו".

- אתה מצטער שלא עבדת עם מישהי כמו בט דיוויס?

„כן. היא ח יתה באמת נהדרת. היא אכלה בימאים לארוחת בוקר".

- היית מיודד עם מונטגומרי קליפט?

„כן, חברים... יום אחד אעשה רשימה של כל 'החברים' שהיו לי".

- אתה חושב שאם מונטי היה נשאר בחיים, הוא היה יוצא מהארון?

„אין לי ספק בכך".

- אתה חושב שמי שיוצא מהארון, מי שמוצהיר על ההומוסקסואליות שלו, עושה מעשה של הרס עצמי?

„לא כמו לקחת סמים..."

- איך אתה מגיב על הביקורת המופנית בכל מי שהוא מפורסם?

„טוב, שחקנים צריכים עור עבה כדי לעמוד בזה. אבל צריך לשמור על רגישות. חבר אמר לי לא מכבר, לא פלא ששחקנים שותים כל כך הרבה. אולי זה נכון".

- אתה בעצמך שותה הרבה, רוק.

„הכל אגדות. מעולם לא היתה לי בעיה של שתיה".

- וסמים?

„חשיש פה ושם. אבל לא רציני".

■■■

- תהיה מאושר אם לא תעבור יותר?

„זה כמו מה שאומרים על נשים. אי אפשר איתן, ואי אפשר בלעדיהן".

- אתה עדיין שאפתן?

„לעזאזל, לא".

- מה בקשר למועמדות לאוסקר?

„אתה חולם או מה, בווי?"

- אתה אוהב לעבוד?

„אני מכור לעבודה".

- בוא נחזור לרוק הדסון האמיתי.

„אין דבר כזה, רוק הדסון האמיתי. לכל הרוחות, אם תגרד בכל התפקידים שעשיתי, לא תמצא שם שום יצור אנושי. (צוחק). אני שונה מכל הדמויות ששיחקתי. רוי פיצג'רלד שונה לגמרי מרוק הדסון, שבעיני הוא לפעמים זר גמור. הקהל לא מכיר את רוי, רק את רוק, וזה, במידה רבה, המצאה של הקהל עצמו".

- הקהל ההטרוסקסואלי.

„נכון. לי זה לא משנה, תמיד הייתי 'אדם בתוך עצמי'".

- אתה חושב שאיבדת תפקיד בגלל הנטייה המינית שלך?

„ועוד איך. בהוליווד כולם יודעים הכל על כולם. מי שוכב עם מי, מי לא שוכב, מי עושה את זה בעמידה או על כיסא של רופא שיניים. וכמה מהאנשים האלה פשוט לא אוהבים הומוסקסואלים. שילכו להזדיין".

- הנה לך משהו שאתה בטח יודע. דסטין הופמן מריץ אל הקהל בדמות של הומוסקסואל גרמני נבה, במחזה.

„הומוסקסואל גרמני נבה? מה אתה אומר?"

- מה דעתך על דסטין הופמן, רוברט דה־ניר, כל האחרים?

„הם טובים, שניהם. אבל תמיד חשבתי כי יש מקום לשנינו".

- היית מוכן להשתתף בסרט המבוסס על חייך?

„אלוהים ישמור".

- למי, מכל הדמויות האגדיות של הוליווד, שכבר אינן, אתה מתגעגע במיוחד?

„ארול פלין. הוא היה נהדר".

- אתה חושב שכל גבר הומוסקסואל צריך לצאת מהארון?

„תלוי. תלוי במה שיש להם להפסיד".

- רוק, אתה חושב שנולדת הומוסקסואל?

„כנראה שכן. אבל זה קרה רק אחרי שיצאתי מהרחם". ■

(כל הזכויות שמורות. פרק מתוך הספר „שיחות עם קודמי", מתפרסם לפי הסכם עם אתוס דימוטריוס)

1959, „דו־שיח בחדר המיטות". רוק הדסון עם דוריס דיי. „בחורה לעניין. אנחנו לא נפגשים רק בגלל שלא יוצא"

„אם מישהו היה מציע לי מיליון דולר הייתי כותב ביוגרפיה. רק מתוך הגנה עצמית. לזעזע את כולם באמת ● אני אחכה עד שאהיה זקן. גיל 70 זה גיל טוב לכתיבת אוטוביוגרפיה. בגיל הזה, שום דבר כבר לא משנה..."

כל האמת, לישראלי המחומם / יותם ראובני

בשבוע שעבר התכנסו בניו יורק 5000 רופאים מכל העולם, לוועידה על מגיפת האיידס. עכשיו זו מגיפה המאיימת על כולם. גם לפני חמש שנים, היא היתה כזו, אבל אז הגישה היתה שונה. נדמה היה שהמחלה פוגעת רק בהומוסקסואלים, ולא הזדרזו להקצות משאבים למחקר. „הומוסקסואלים ימותו?" אמרו לא רק הנבערים, „אז מה?"

מהר מאוד התברר כי המגיפה לא מבחינה בין הומוסקסואלים ו'סטרייטים'. מה איכפת לו לאיידס. התקציבים באו במרוצה. קשר השתיקה נשבר לאט. רוק הדסון, חיים של הסתרה וכחש, לא תמיד מרצונו, כפי שהוא מספר כאן, היה גרון שנפל על הקשר הזה. לא היתה שום שאלה אישית. אם זה קורה לסמל, זה הסוף.

זמן קצר לפני מותו, נתן ראיון בטלוויזיה הישראלית. משקפיים כהים, בלילה. איש מכוכב אחר. לא רוצים לזכור אותו כך, אלא בתקופת השיא. הוליווד נהגה אז כפי שמוסקבה נוהגת כיום: אין בכלל דבר כזה, הומוסקסואלים. הדסון, נכס צלולואיד, פירנס יותר מדי הזיות. אי אפשר היה להסתכן בכך שהנשים יברחו מבתי הקולנע. ועל בריחת הגברים לא כדאי בכלל לדבר.

כמו תמיד, זה בא מבורות. בורות יוצרת פחד והפחד מגביר את הבורות. מי ימצא את הכוח לרדת על נושא שמפחיד אותו. מה כל זה עושה לישראלי המחומם, שרוק הדסון היה הומוסקסואל ושיקרו אותו כל החיים. את הישראלי, את הדסון, לא שייך. העניין הוא שרוק הדסון, רוי פיצג'רלד, אהב גברים. בעזרת האמת הזאת, התקווה, שייקרע עוד משהו מן המסיכה, שנצח של חושך הדביק על ההומוסקסואלים.

האם חשוב שמה שידוע לנו על אמנים, שחקנים, שפורצים לביוגרפיה שלנו, נעשים חלק ממנה, יהיה אמיתי? לדעתי, כן. זה אפילו התנאי היחיד. האם אנחנו יכולים לעשות משהו כדי לקבל את הסיפור האמיתי? לא, אבל בסוף, הוא מגיע.

אם היה ידוע לכל שהדסון הוא הומוסקסואל, אולי היו מעריכים אותו יותר בתור שחקן, במגרש הנגהי. ואולי זה אותו מגרש עצמו, שבו כל אחד עושה את הקפיצות שלו, מתוך תקווה מולדת או נרכשת, שסוערת במערכת החיסונית של הגוף, אל האושר.

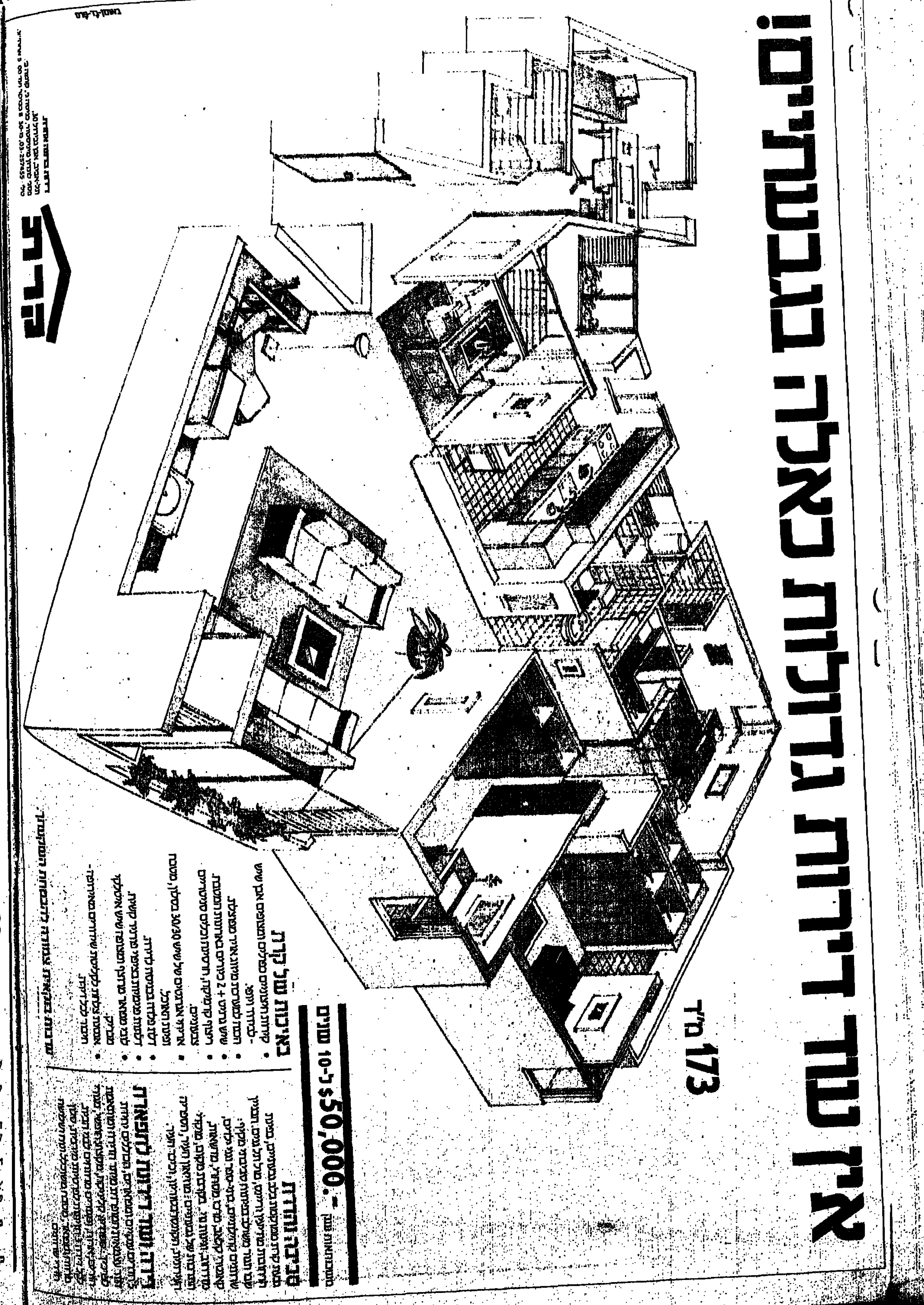

רק אצל ענק המקררים אתה מקבל הכל בענק!

אמקור

ענק בטכנולוגיה
עילית המהנדסים והטכנאים בישראל.
פסי יצור מתוחכמים.
רובוטים חדישים.
מקרר העשוי פלדה ומתכות אל-חלד.
שיטת צביעה ממוחשבת המודרנית
והמשוכללת ביותר בעולם.
כל אלה הופכים את אמקור לענק
הטכנולוגיה בישראל.

ענק בנסיון
רק לאמקור נסיון מוכח של 40 שנות
ייצור מקררים בישראל.

אמקור

ענק במוניטין
זו השנה ה-24 ברציפות בה זוכה
אמקור בתואר המקרר הטוב ביותר
בישראל.

אמקור דורג במקום הראשון במש...
המוצר הנבחר 87-1986 שנערך ע...
המכון הישראלי למחקר חברתי
שמושי ע״י 70% מכלל אזרחי
המדינה.

גם מחקר מודיעין אזרחי דרג את
אמקור במקום הראשון לאחר
ש-74% מהאוכלוסיה העניקה לו
תואר הקניה הטובה ביותר 87-1986

כל מקררי אמקור הם בעלי תו ...
ישראלי מלא.

ענק במכירות
...עלה ממיליון ושלוש מאות אלף
(1,300,000) מקררים נמכרו עד
...בישראל. פי 3 ויותר מכל יצרן
...

ענק במבחר
...לאמקור מבחר של 8 מקררים
...ים. החל במקרר אמקור 600
...טן וכלה בדגמי אמקור XL
SUPER X... העוקיים.

ענק בשירות
רק לאמקור יש את השירות רב
המוניטין והנסיון של אמפא - החברה
המדורגת מזה שנים רבות במקום
הראשון בשירות למוצרי החשמל
בישראל.

שרות
אמפא
שרות ללא תחרות

להשיג:
בכל חנויות אמפא,
אצל סוחרים מורשים,
רשת שקם,
והמשביר לצרכן.

אמקור נותן לך גם מקפיא ענקי וגם חזון ענקי

טמיר כהן (יעקבסון)

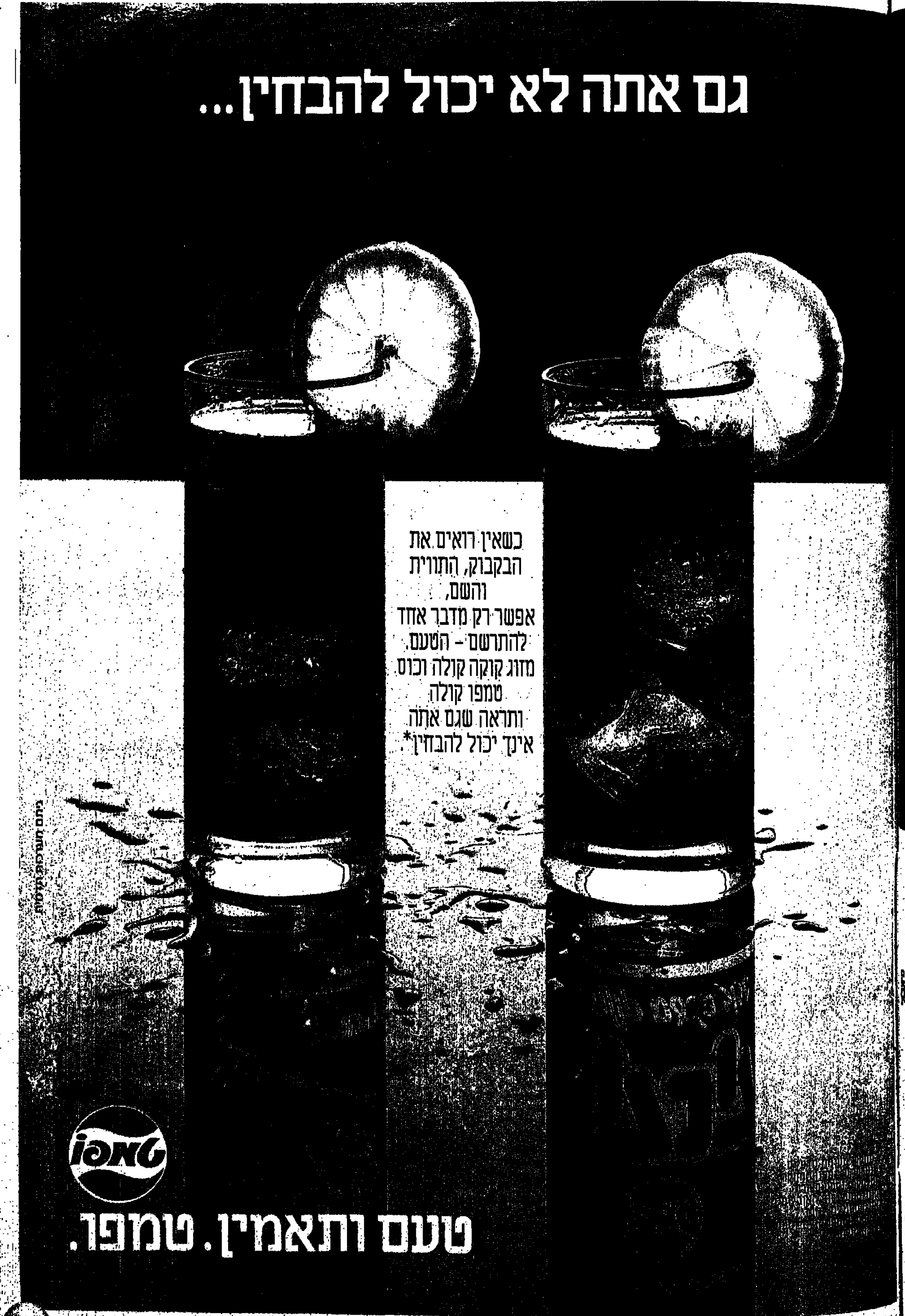

גם אתה לא יכול להבחין...
כשאין רואים את
הבקבוק, התווית
והשם,
אפשר רק מדבר אחד
להתרשם – הטעם.
מזוג קוקה קולה וכוס
טמפו קולה
ותראה שגם אתה
אינך יכול להבחין*.
טמפו
טעם ותאמין. טמפו.

תרגישי בנוח,
כך הולכים היום
בעולם
מליוני נשים בכל העולם יודעות להעניק לרגליהן את הנוחות המתאימה.
גם את חשה היטב את המחיר שמשלם גופך בסופו של יום מפרך.
למענך בדיוק נוצר הסנדל הנוח בעולם, "שול". פיתוח ומאמצים של שנים הביאו את "שול" לשלמות בהתאמת סנדל לכף הרגל.
עיצובו המיוחד נועד לתת לך אחיזת רגל מקסימלית ויציבות נכונה לכל גופך, בזמן ההליכה תומך הסנדל בנקודות בכף הרגל המעניקות לכל הגוף יציבות נכונה והרגשה משוחררת ונוחה לאורך כל היום.
בבית, לשעות הפנאי וגם לעבודה.
לכי גם את על "שול", כל גופך יודה לך.
Genuine
Scholl
סנדלי שול
עכשיו במחיר מיוחד
לתקופה מוגבלת ־99 ש"ח.
לכי על Scholl כל גופך יודה לך
את סנדלי שול ניתן להשיג ברשת ה"משביר לצרכן" ובחנויות הבאות: ■ ת"א - נעלי עזורי - אלנבי 29; נעלי עזורי - דיזנגוף 101 פסג' הוד; נעלי עזורי - אבן גבירול 150 שול
מוסקוביץ - טשרניחובסקי 1; נעלי ליזיקה - בן יהודה 40; מכון ג'זבינלה - אבן גבירול 84. ■ ר"ג - נעלי עזורי - ביאליק 56; אשר אורטופדיה - קריניצי 8; בריאות גבע - ביאליק 6; נעלי טיב טוב - ביאליק 2; סנדלריה יגאל -
הרצל 74. ■ פ"ת - שול מוסקוביץ - חיים עוזר 32. ■ חולון - נעלי דיסקו רוסר - סוקולוב 47. ■ רחובות - נעלי באום - הרצל 166. ■ חיפה - נעלי עזורי - מרכז פנורמה שדרות הנשיא מרכז הכרמל; נעלי פז - מנחם 12 ד"ר שול -
הרצל 50; סופינטור - החלוץ 31. ■ באר־שבע - נעלי אופיר - ההסתדרות 67. ■ הרצליה - נעלי מיקו טל - סוקולוב 53. ■ ירושלים - שול עמודים - רח' יפו שול יעבץ - רח' יעבץ ■ טבריה - אשר אורטופדיה - רח' אלחריזי
■ בת־ים - נעלי שפרבר - רח' ירושלים 15 ■ חדרה - מכון מוסקוביץ - רח' הנשיא 24 ■ נתניה - מכון מוסקוביץ - סמולנצקי 13 ■ אילת - אשר אורטופדיה - מרכז מור מפיץ ראשי: כמיפל בע"מ - טלפון 052-559235
מפיץ באזור הצפון הצ'צברג את מילר - טלפון 04-663422

SALE!

עד 50% הנחה

על כל שטיחי כרמל*

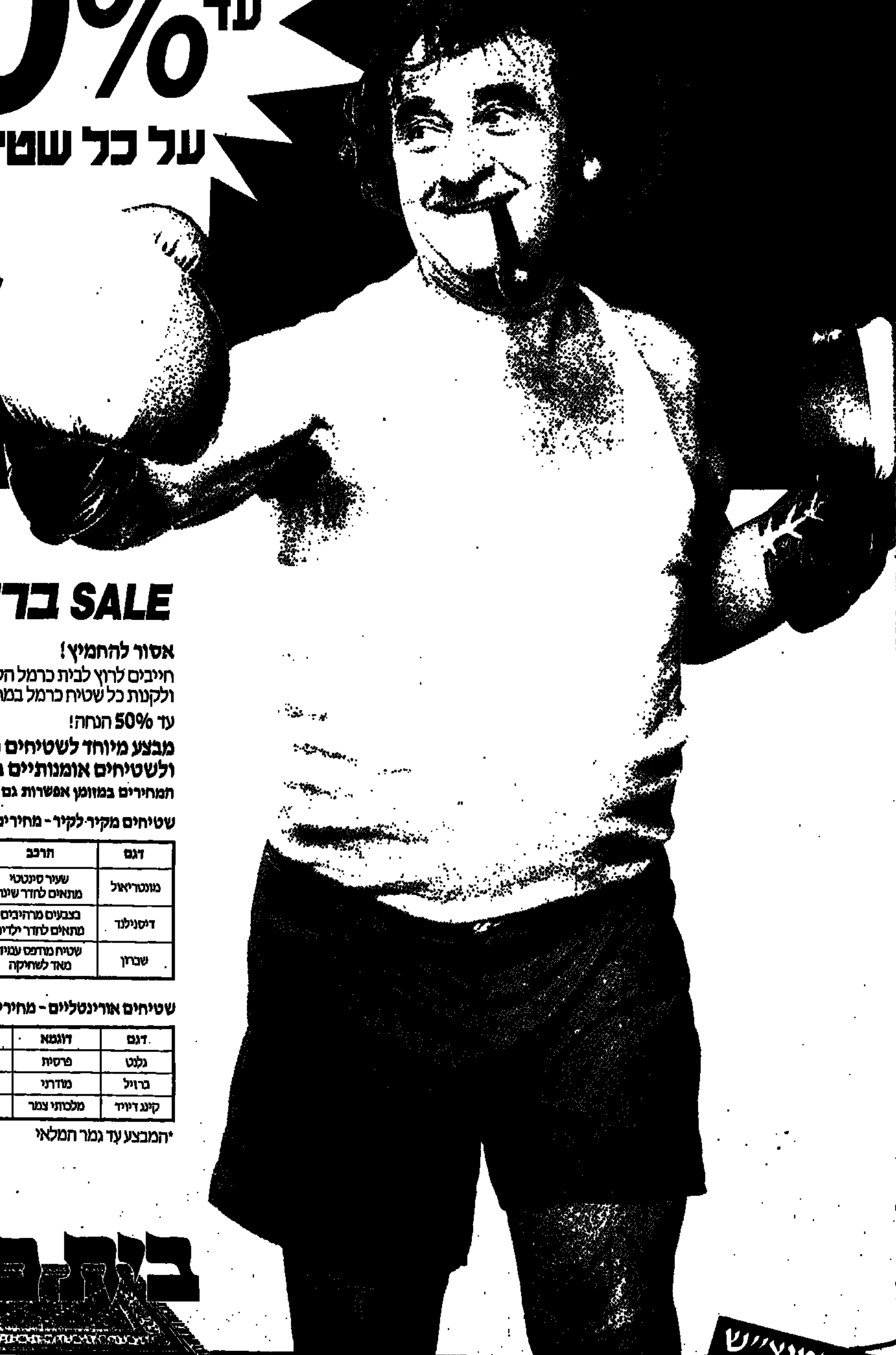

SALE ברשת בית כרמל

אסור להחמיץ!
חייבים לרוץ לבית כרמל הקרוב
ולקנות כל שטיח כרמל במחיר מציאה ממש -
עד 50% הנחה!

מבצע מיוחד לשטיחים מקיר לקיר
ולשטיחים אומנותיים בעבודת יד משכה אמן

המחירים במזומן אפשרות גם ל-12 תשלומים (לפי תקנון המבצע).

שטיחים מקיר לקיר - מחירים לדוגמא

דגם	הרכב	מחיר מחירון למ״ר	מחיר מבצע למ״ר
מונטריאול	שעור סינטטי מתאים לחדר שינה	~~85.91 ש״ח~~	55 ש״ח
דיסנילנד	בצבעים מרהיבים, מתאים לחדר ילדים	~~97.35 ש״ח~~	49 ש״ח
שברון	שטיח מודפס עמיד מאד לשחיקה	~~51.01 ש״ח~~	26 ש״ח

שטיחים אורינטליים - מחירים לדוגמא

דגם	דוגמא	גודל	מחיר מחירון	מחיר מבצע
גלנט	פרסית	2x3	~~477.54 ש״ח~~	299 ש״ח
ברזיל	מודרני	2x3	~~1085.10 ש״ח~~	660 ש״ח
קינג דיויד	מלכותי צמר	2x3	~~1353.72 ש״ח~~	1150.66 ש״ח

*המבצע עד גמר המלאי

בית כרמל
רשת השיווק הישיר

סגור במוצ״ש
בימי שלישי פתוח עד 9.00 בערב

רמת גן: רח׳ מודיעין 13 — **ירושלים:** רח׳ יפו 29 — **חיפה:** צומת תצ׳יק פוסט (מול החיפר שי)
רמת גן: קניון אילון, דרך אבא הלל — **ירושלים:** רח׳ המלך דוד 14 — **באר-שבע:** בית האשל 26
רמת גן: ״ביתיליי״ מול אצטדיון ר״ג — **נתניה:** רח׳ שמואל הנציב 5 (בפסגי) — **עפולה:** רח׳ מנחם 20
תל-אביב: גרוזנברג 28 — **ראשון-לציון:** המשך רח׳ הרצל כביש בית דגון — **כפר סבא:** רח׳ הרצל 63 (פינת המייסדים)
תל-אביב: ברוכים, דרך יפו 13 — **רחובות:** רח׳ הרצל 183 — **רעננה:** אחוזה 184
יפו: רח׳ יהודה הימית 36 — **דלית אל-כרמל:** מרכז מסחרי

★**אצל הסוחרים המורשים: חיפה:** שיח, הרצל 48 חזי שקלים, הרצליה 12 • **נהריה:** חן, תחנת אגד • **תל-אביב:** צוון, דרך יפו 62, שלמה שקלים, הרצל 99 (פינת סלמה), • **נצרת:** ״דקור הגלילי״ • **חולון:** עמרם שמחה, ככר ויצמן 7 • **ירושלים:** סומך, יפו 44 • **אשדוד:** בית קרגל, אזור התעשיה הקלה.
מחלקה מיוחדת למשרדים ובתי עסק, טל. 03-793121

שטיחי כרמל קונים ברשת השיווק הישיר

ליפים
אורטה א דנין

בישולים

חגיגה לבנה – הדוקטורט

"רגע" גע" "רגע" הוא סיפור חיי. כשאנחנו יוצאים מהבית – זה תמיד מחזה בן איש אחד המופע לבדו בצעדים נחושים לכיוון המכונית, ואשה אחת רצהרצה אחריו יחפה, סנדלי הנשף מקפצצים בידיה לכל הכיוונים, והיא צועקת רגע! רגע!

לעולם כנראה כבר לא יצלח בידי איפור בלי סביבה רוטטת תחתי, וגם לכה אני יודעת לשים רק בין רמזור לרמזור. "רגע" "רגע" הוא עסק מאוד משמעותי.

אז זהו. היתה לי כוונה לתת לכבוד חג השבועות עוגת גבינה חלומית. עמוסת פטנטים ושכלולים למכביר, פיתוח אחרון בתכלית אחרי שבעת אלפים נסיונות. איך אומרים במחשבים? עוגת גבינה מהדור החדש.

11 מתוך 10 נקודות בטעם, בטקסטורה, בקלות ההכנה, בתוצאות המצליחות אפילו אצל פקשטן מועד. היו לי רק עוד קצת נסיונות שתהיה מושלמת לחג. אמרתי לה: רגע! רגע! אבל חג שבועות נסע.

אז מה. זו עדיין חגיגה אלוהית.

נתחיל, אבל רגע, רגע, יש לי משהו להגיד:

מכאן ועד פינת הגאון, זה תמיד שעורים מפורטים ב"איך". עם קוריוזים, פטנטים, פיתוחים והמצאות. "ארוך" זה לא המרשם עצמו. זה תמיד הדיבורים שמסביב. מי שאין לו חשק לבית ספר יסודי, שיגש ישר, ממש ישר, לפינה של הבשלן המנוסה. רק לפי שם אפשר לדעת אם המתכון קצר או ארוך, מסורבל או לא. והוא תמיד לא. ואחרי שכבר חמש שנים אני רוצה לומר את זה, אפשר להתחיל.

זה מה שצריך:

כלי:

קערת פיירקס עגולה קוטר כ־20 ס״מ גובה דפנות 10 ס״מ. לא, זה לא קטן מדי. זה גודל מושלם. בלי זה אין משחק. לא להשתמש בתבנית קפיצית כי המים של תהליך האפייה יחלחלו לתבנית וירטיבו רקוב כזה את תחתית העוגה.

תנאי אפיה

לפני כל ההכנות – להכניס למסילה התחתונה של התנור, אבל לא על קרקעיתו, תבנית תנור מרובעת אוריגינלית ולמלא אותה בעזרת זרבובית הקומקום (הכי קל ככה) בס״מ וחצי גובה מים. תבנית העוגה תשב בתוך בריכת המים הזו ותאפה באופן מתוחכם, עסיסי, מעודן.

חימום

להדליק את התנור ל"חום־שבת", לא יותר!! (194 מעלות פרנהייט, 90 צלסיוס). איך יודעים מה זה מה. בדרך כלל בתנור ביתי סקאלה של פרנהייט, זה עד 500, וצלסיוס זה בערך עד 300.

כעת ניגשים להכנת העוגה. שתי דקות (באמת!) של עבודה מוקפדת.

המצרכים:

6 חלבונים

12 כפות סוכר (מחוקות בסכין) בלי שום "בטן"

500 גרם גבינת־קרם־לבנה, מושארת שעה במסננת לטיפטוף הנוזלים שלה, נטולת שומן כי שומן נמס בחום האפיה ו"גונב" בכך חומרי בנין מהעוגה. הגבינה צריכה להיות רטובה אך לא רוויה, כי המים העודפים מחבלים בתפיחה. מרחיקים ככל האפשר את נוזלי הגבינה בהטיית הקופסה – שרצוי שתקנה יום קודם (בכדי שתספיק להפריש את נוזליה העודפים)

4 חלמונים (נשארים שניים ללא שימוש)

3 כפות (מחוקות בסכין) קמח רגיל

3 כפות כנ"ל קורנפלור

רבע כפית (25 טיפות) תמצית וניל

רבע כפית (25 טיפות) תמצית רום

אין בעוגה זו אבקת אפיה!

לדראגת הבנה:

בקערת המיקסר שמים ביחד, ישר מההתחלה, 6 חלבונים עם 12 כפות מחוקות סוכר. מקציפים מינימום עשר דקות. לא לדאוג שזה לא מיד מתקצף. בהמשך עולה קציפה נהדרת, מוצקה מאוד, אבל גמישה, וקצת "נוסעת".

הפטנט הזה שייך לקונדיטור הגס ברטלה, שמצא כי קצף המוכן בדרך זו מתקבל "נוצתי" יותר, פחות "גושי" ונשבר, ועל כן נוח בצורה לא־תאמן להבלעה ועירבוב אחידים. חסל סדר גושישי הקצף חסרי ההרמוניה בעיסה הסופית.

בסיר קטן לחוד מערבבים ידני, כמו מיונז, את הגבינה, החלמונים, הקמח, הקורנפלור והתמציות לעיסה אחידה.

כשהקצף חוק (אחרי עשר דקות עירבול במהירות גבוהה) מפסיקים את פעולת המערבל. מעבירים שליש קצף לסיר הגבינה ובוחשים יחד כמו מיונז. הפכנו בכך את עיסת הגבינה קלילה יותר. כעת, את כל הגבינה מחזירים לקערת הקצף ומערבבים יחד בכתישה ידנית עד שהצבע אחיד. לא צריך להיזהר על הקצף. הוא יציב מאוד ולא יפול גם אם לא "מקפלים" אותו לפי הספר, אבל לא לבחוש יותר ממה שמוכרחים.

שופכים לתבנית הפיירקס, בלי לשמן, בלי כלום, ומישרים את פני העסק ע"י תקיעת ס"מ אצבע לתוך העיסה ו"ציור" סליל ספירלי על פני העוגה מהמרכז כלפי השוליים.

מושיבים את התבנית בתוך בריכת המים שבתבנית התנור.

כל העוגה נאפית שעה בלבד, חום בינוני נמוך המחולק ככה:

רבע שעה בולו חום שבת (החום ההתחלתי) 90 צלסיוס, 194 פרנהייט, ואז, אחרי רבע שעה כשהעוגה קיבלה הקרשה מינימלית בס״ית, מעלים את חום התנור לחום בינוני נמוך: על מספר 3 בתנורים עם סקלה מ־1 עד 8, 180 צלסיוס, 356 פרנהייט – לשלושת רבעי שעה נוספים בולו!

העוגה תופחת כמו פטריה ענקית לכפול שניים מהעיסה ההתחלתית, אבל לא מתפוצצת, כי חומר הזכוכית החלק לא "מדביק" אותה לדפנות, ומאפשר לה לתפוח במנוחה כמו ליפסטיק שיוצא מהמיכל שלו.

למה קורים פיצוצים והתבקעויות על פני העוגה? אם אופים (לא אתמו) בחום גבוה מדי ישר מההתחלה נוצר קרום חזק על פני העוגה. הוא נידבק לדפנות התבנית, וכשהעוגה תופחת, הקרום שהתקשה מהר מדי מהווה מחסום קשיח שתפיחת העוגה מפוצצת אותו.

מניעה: פטנט האפיה בת שני שלבי החום. תחילה חום נמוך, ואחר כך חום מעט־מעט יותר גבוה.

פטנט קונדיטורים לתיקונים באמצע:

אחרי חצי שעה, כשרואים שהולך להיות סדק, מוציאים את העוגה הלא מוכנה בלי פחד, ובתנועות סכין מנסרות קטנות משחררים רק את איזור קרום פניה, סביב סביב מהדפנות. בגמר עבודת השחרור מחזירים לתנור להמשך האפייה. אבל מה 'כפת לכם מפיצוצים. הם לא מפריעים לכלום. נחזור לאלוהית.

בתנאי ששומרים על הטמפרטורה הנכונה, צבעה נשאר זהבהב, ומרקם קרומה רך וגמיש – בלי פיצוצים.

בגמר האפייה – מוציאים אותה החוצה בלי שום מנוחות בתנור. בשתי מטליות סירים מחבקים את הקערה ונזהרים לא לגעת במים החמים של ה"בריכה". העוגה שוקעת אט אט אבל עדיין נשארת גבוהה בכשני ס"מ מהעיסה ההתחלתית. לא לחתוך אותה חמה! כשפושר להכניס מכוסה למקרר, ולדעת שמהיום השני מתחילים עוד יותר טעמי גן העדן. היא תמיד נטרפת ביום הראשון, ולא קרה עדיין שהיא תוציא בשלום את יומה השני, אבל שווה להכניס את הנתון הזה למחשב. היא נפרסת יציבה, יפהפיה, רטובה בדיוק במידה, טעימה וחלומית.

ספרו לי איך פתרתם את בעית הנודניקים שיבואו לתפוס בכנף הצוארון עם תביעה לדעת לאלתר איפה קניתם את זה, כי איש לא יאמין שהמתוחכם ה"זה" נאפה בבית.

פינת הגאון

להכין "בריכה" עם ס"מ וחצי מים בתבנית התנור. להדליק אותו לחום שבת. 90 מעלות צלסיוס, 194 פרנהייט.

להקציף ישר מההתחלה 10 דקות במהירות גבוהה 6 חלבונים עם 12 כפות מחוקות סוכר. בסיר לחוד לערבב ידני כמו מיונז עד שאחיד 500 גרם גבינה לבנה כחושה, מושארת שעה במסננת לטיפטוף נוזליה – עם 4 חלמונים, 3 כפות מחוקות קמח רגיל, 3 כפות מחוקות קורנפלור – 25 טיפות (רבע כפית), תמצית וניל – 25 טיפות (כנ"ל), תמצית רום.

כשהקצף מוכן לערבב ידני בתנועות מוחשה חוקות שליש קצף לסיר הגבינה, ואחר כך את הכל לשפוך לתוך הקצף בקערת המערבל. לערבב ידני עד שהצבע אחיד. לשפוך לתבנית פיירקס עגולה 21 ס"מ קוטר 10 ס"מ גובה דפנות. להציב במרכז ה"בריכה". אחרי רבע שעה אפייה בחום ההתחלתי להגביר חום תנור רק מעט. על מ"ס 3 בסקאלה מ־1 עד 8, 180 צלסיוס, 356 פרנהייט. רק לעוד שלושה רבעי שעה! בסך הכל שעה אפייה. מוציאים, מצננים, מאפסנים מכוסה במקרר. ממציאים ברכה מיוחדת לשיגעון הזה. משהו

בקשה לקוראים:

א. דרוש בדחיפות פטנט לסילוק תורים, אותן יונים הומיות מתחת לחלון בחמש בבוקר שמנהמות כמו מפלצות מיוחמות. מי מגדל יונים ויודע את אורחות חייהן כדי שאפשר יהיה לסלק אותן בלי רעל? אולי יוו ותיך בחצר אחרת או משהו כזה.

ב. כותבת שורות אלו לא נמצאת כמעט במערכת. חבל על הטלפונים שמוציאים את המרכזניות מדעתן. הדרך המהירה ביותר להשיג תשובה על משהו דחוף, זה לכתוב את זה ולשלוח בדואר. לא נכון כל ההשמצות עליו. אין צורך במעטפה מבויילת, אבל יש צורך בכתובת מלאה ומדוייקת. אין לכם מושג איזה מצב מתסכל זה שורה כמו "אני מחכה לתשובתך שתציל את חיי" (שם הרופא המכסת גרגאלאף) – וכתובת, כתובת, אבוי אין למיואש המהר. להתראות בשבוע הבא.

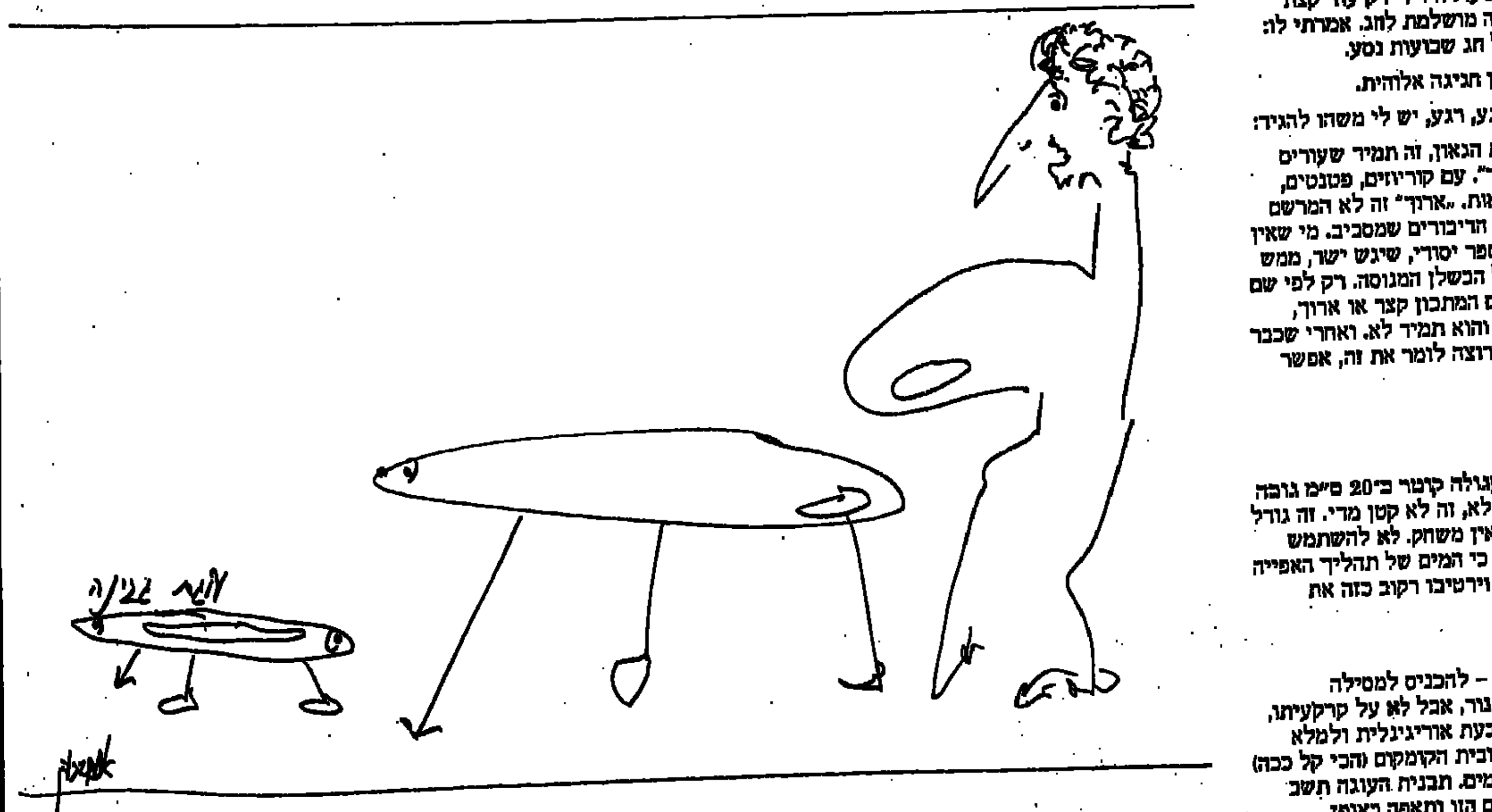

אומרים ישנה ארץ

בסבך הנחל

נוף נחל כלח

מסלול טיול
בצל הכרמל: נחל כלח עילי

פריחה עונתית

הצניר, סלע קעור (מלשון צינור)

הקיץ אתה מוגן
ברשת
בית המזגן
אחריות כפולה לכל מזגן ובמחיר נמוך ממחיר היצרן

מפיצים מוסמכים למזגני תדיראן אלקטרה אמקור פרוג

בלי בית המזגן אני בר-מינן!

עד 20% מתחירון היצרן:

אחריות כפולה:

יעוץ והתקנה על-ידי צוות מומחים:

כיצד? "בית המזגן" קונה כמויות אצל היצרנים ואת ההנחות מעביר לקונים. תנאי אשראי ותשלומים נוחים.

1. אחריות החברה היצרנית - שנת אחריות לתקינות המכשיר, לחלקי חילוף ושירות.
2. אחריות "בית המזגן" - 3 שנים להתקנה, שנת ביטוח לשירות + חלקים + שנת שירות נוספת. כל המזגנים נושאים את תו התקן.

ההתקנות נעשות על ידי אנשי מקצוע שעברו הכשרה מיוחדת. שירות תיקונים אמין ומהיר לכל סוגי המזגנים. יעוץ בבחירת המזגן הנכון למקום הנכון.

★ כל הרוכש מזגן מפוצל מקבל שמשיה לים (עד גמר המלאי).

בית המזגן בע"מ

הנהלה ראשית רעננה: חנקין 4, 052-455166

1. ת"א: אבן גבירול 31, 03-292313, 03-283593
2. רעננה: אחוזה 102 (בפסג'), 455166, 052-22939
3. ר"ג וגבעתיים: כצנלסון 113, 03-731152
4. חולון: סוקולוב 110, 03-881856
5. ראשל"צ: פינסקר 4, 03-996197
6. נתניה: הרצל 39, 053-27908
7. ירושלים: הגידם 1, 02-233707
8. חיפה: יוסף 59, 04-668471
9. באר-שבע: ההסתדרות 48, 057-76928

5000 שנה לא נראה מקום כזה.

חוף התנ"ך - קיסריה.

חוף התנ"ך רשום לעצמך שם
חדש. אתר נופש אקזוטי,
המקום שמשנה את מפת
הנופש בישראל.

לפרטים בנושא חברות
נופש נא לפנות
לטל' 06-362927/8

חדש

אם תרצה תוכל גם לנוח

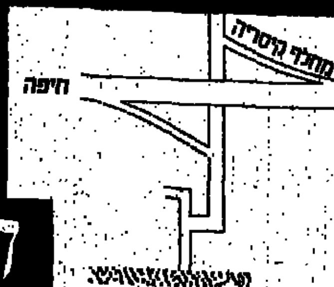

חוף התנ"ך כפר הנופש האקזוטי . קיסריה.

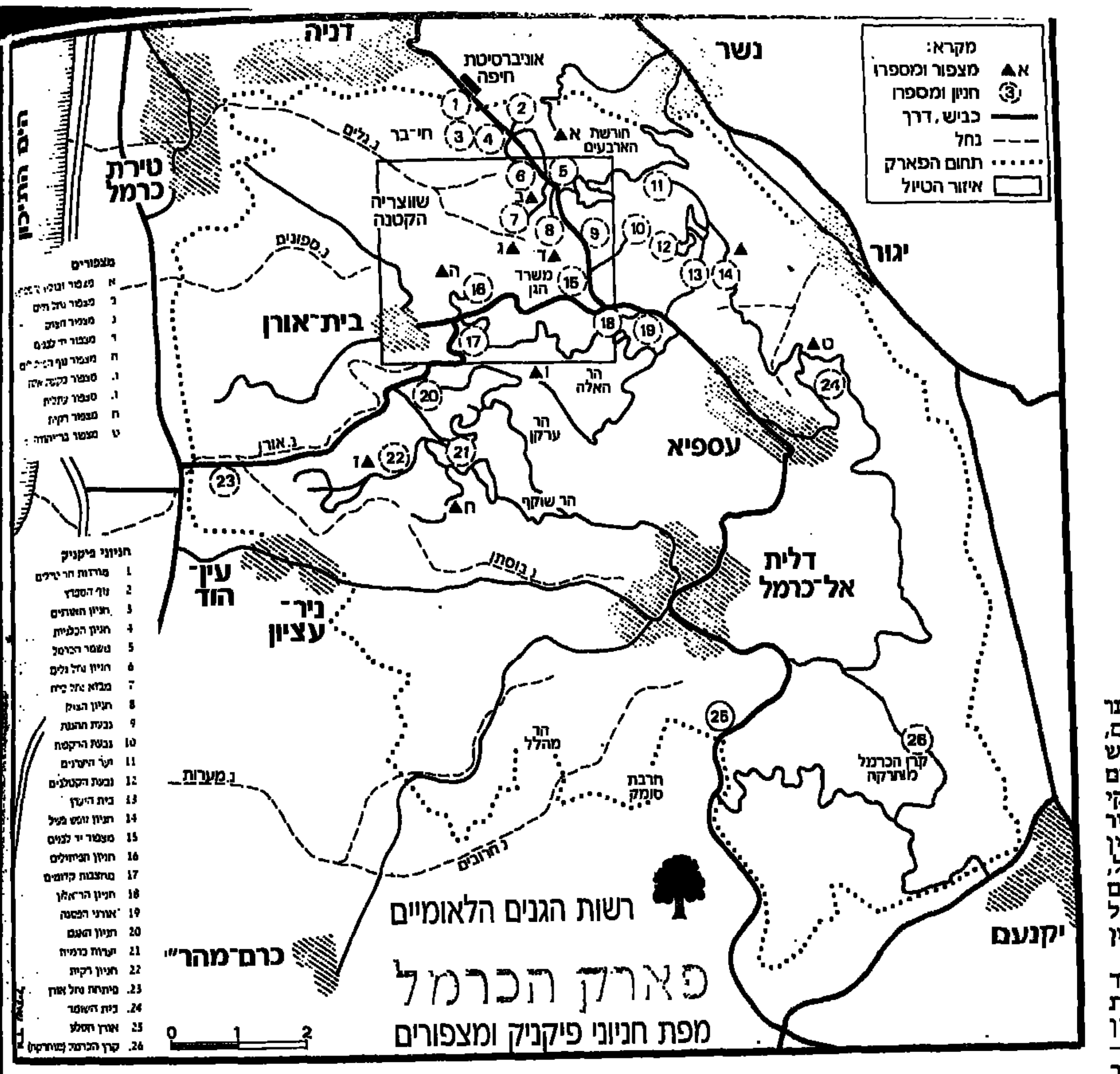

הכרמל ממזג בצורה מושלמת ביותר ערכי טבע ונוף עם ערכים מדעיים, היסטוריים, חינוכיים וחברתיים. יש כאן אחד המיפגשים היפים בין ים מכחיל לבין שיפולי הר מוריקים וצוקי סלע חשופים. כן יש כאן מיגוון עשיר של מיני צמחים ובעלי־חיים. מבין מסלולי הטיול הרבים שישנם בכרמל, בחרנו השבת לטייל בנחל שמצוקים לצידיו והצמחיה בו סבוכה. זהו נחל כלח עילי, בו פורח באביב גם השושן הצחור, הנדיר בכרמל ובארץ בכלל.

תחילת הטיול – בחניון מיצפור יד לבנים. הכניסה אליו משולטת כקילומטר צפונית לצומת דמון בכביש חיפה–עוספיה. מהמצבה – פסל דמוי שער – שהוקמה כאן לזכר בני חיפה שנפלו במערכות ישראל נרד מערבה, לערוץ שקרקעיתו רחבה ולעתים היא מעובדת. מכאן נלך במורד הערוץ: קודם קצת דרומה, וכעבור מרחק קצר מאוד – שוב צפון־מערבה. כאן נעבור בבת־אחת מנוף פתוח של שדות וטראסות, לנוף סגור וקסום של עבי החורש.

גם בתוך החורש לא קשה למצוא את השביל, הממשיך לרדת בערוץ. כאשר ניתקל במכשולים, כגון מפלונים בערוץ, נסטה 5־10 מ' ימינה, ואח"כ נחזור לשביל.

החורש המקיף אותנו איפיין בעבר חלקים נרחבים ממישור החוף ושדרת ההר המרכזית. בנוסף לאלון המצוי ולאלה הארצישראלית, נראה כאן גם את כליל החורש, הפורח באביב בסגול, הער האציל („עלי דפנה") ואת הקטלב המצוי, אדמדם־הגזע. החורש הים־תיכוני מצטיין גם במיגוון נאה של מטפסים על גזעי העצים וענפיהם: קיסוסים, אספרג, טמוס, פואה ויערה.

הליכה שלווה בערוצו של נחל כלח, שארכה קילומטר אחד, עשויה להימשך כשעה (אם תמהר תוכל לעבור זאת ב־20 דקות, אבל למה למהר?). סיומו של קטע זה ברור: חומת אבנים גבוהה, החוסמת את אפיק הנחל לכל רוחבו. חומה זו אינה אלא גשר, שהנחל עובר מתחתיו ודרך רכב נטושה מעליו. אם לא די בסימנים אלה – הרי יש גם גדר (של „חי־בר" כרמל) לאורך האפיק. נעקוף את החומה משמאל, נעבור את השער בגדר – והרי אנחנו על הדרך.

כאן נמגשנו עם מסלול נחל כלח (שווייצריה הקטנה). אפשר, כמובן, לעזוב כאן זמנית או כליל את המסלול המתואר להלן, ולעבור למסלול נחל כלח – אבל אנחנו נמשיך במסלול „שלנו".

עם הגיענו לדרך נפנה ימינה ונמשיך כ־200 מ', עד המקום בו נפגשת הדרך עם ערוץ זעיר, שמתחתר במידרון הגבעה המלווה את הדרך מימין. אף כי ערוצון זה נראה סבוך ובלתי עביר, נעלה בו. במהרה נגלה שהוא נוח למדי להליכה, אף אם צריך מדי פעם לכוף ראש ולהיעזר בענפי העצים לעקיפת המפלונים.

אחרי רבע שעה ניתקל שוב בגדר ה„חי־בר".

שלושה צעדים ימינה מהערוץ מסתתר שער. נעבור בו ונפנה ימינה, במקביל לגדר. תחילה נעבור ליד גת זעירה („בודדה") חצובה בסלע. עדיין נראה כאן המישטח בו דרכו בכף הרגל את הענבים, וביקב שאליו ניגר התירוש.

אם נמשיך לאורך הגדר מערבה נגיע לסלע קעור, המכונה צניר, מלשון צינור. צורת סלע זאת מופיעה במקומות רבים בכרמל. יש הטוענים שמקורה בהמסה כימית, שגרמה לבליית הסלע בעיקר באיזור החולשה שבין שתי שכבות. אחרים סוברים, כי הצניר נוצר מהתבטות גלי הים, וגירסה שלישית טוענת, שזוהי תוצאת בלייה מכנית, של אבנים וסחף שנישאו במי הנחל שזרם כאן בעבר. נחזור לאורך הגדר, אל הערוצון שעזבנו ונמשיך לעלות בו עוד חמש דקות. שביל המתפתל ימינה במקביל לקו השמאל (בחר בשביל הארוך ביותר, הוא הנוח ביותר) מוליך מכאן לקו הרכס. כאן נמצא מיסעף שבילים: שמאלה – לחניון מיצפור הצוק וימינה למיצפור עצמו.

תחילה נלך ימינה (3 דקות), עד למיצפור, הפותח מבט למרחבים. אחר נחזור למיסעף ונמשיך בשביל אל חניון מיצפור הצוק (10־15 דקות).

ממיצפור הצוק מוליך בין האורנים שביל למסעדת „בוסתן הכרמל", שעל הכביש. שביל אחר מוליך במקביל לכביש (40 דקות) חזרה לחניון יד לבנים, למכונית שהשארנו שם.

אפשר לקצר את המסלול עד כדי מחצית, על־ידי פניה מן הערוצון ימינה, אל חניון מבוא נחל כלח.

□ מיכה לבנה
□ חוה להב

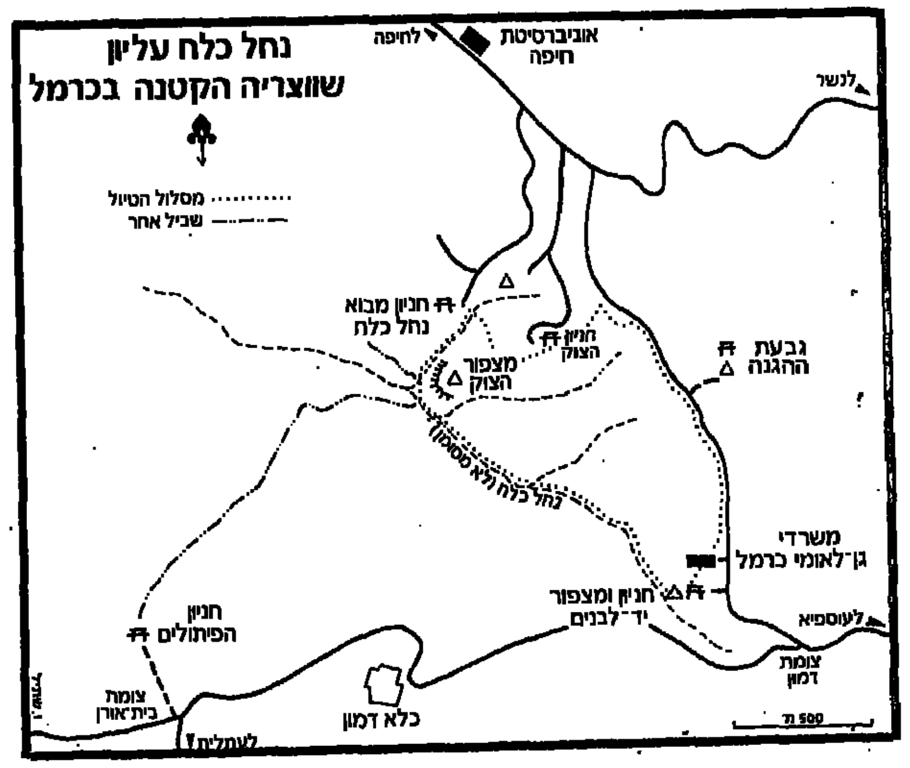

ידיעות אחרונות
החברה להגנת הטבע

עורכת: דפנה מרוז

„חחר הירוק כל ימות השנה
אני עוד חולם ושואל
לנשום רוחותיך כבראשונה
לשכב בצלך כרמל".

יורם טהר לב

הטיול בשבוע הבא:
להר מירון

מידע כללי

- משך הטיול: 3 שעות (ירידה של 160 מטר). המסלול אינו מסומן.
- גיל המטיילים: למשפחות עם ילדים מעל גיל 7.
- ציוד: מימיה, כובע, נעלי הליכה.
- מפה: מפת סימון שבילי הכרמל.
- *מידע נוסף:* ביה"ס שדה כרמל 04-664159. רשות הגנים הלאומיים, פארק הכרמל: 04-228983.
- *ספרות מומלצת:* „הכרמל – טבע ונוף" – לקט מאמרים בהוצאת החברה להגנת הטבע. „הכרמל וחופו – למורה ולמדריך" בהוצאת החברה להגנת הטבע.

פארק הכרמל הינו שמורת טבע – שמור עליה!

תחנות מידע וסיורים

מודיעין טבע

הורוסקופ
מאת
האסטרולוג אילן פקר

לשבוע המתחיל ב־12.6.87 והמסתיים ב־18.6.87

האירועים הצפויים השבוע ובשבוע הבא:
- האלימות גוברת וכן התסיסה במגזרי החינוך, התקשורת והתחבורה.
- מפנה בלתי צפוי במהלך טיפול בנושא בטחוני או כלכלי.
- צעד מפתיע מצד ישראל או כלפיה בנושא פוליטי בינלאומי.

האישיות בחדשות

פרופ' הנרי קיסינג'ר – *מזכיר המדינה (שר החוץ) לשעבר של ארה"ב* – יליד מזל תאומים. במפת לידתו השמימית השמש נמצאת במזל תאומים בצמידות מדוייקת לכוכב חמה (חריפות שכלית); גם המאדים נמצא במזל תאומים, אך בהיבט שלילי לכוכב אורנוס (בדגים) (חוסר סבלנות, תגובות מהירות וחשיבה בלתי שגרתית); כוכב נוגה נמצא בצמידות לכוכב צדק במזל עקרב בהיבט לכוכב פלוטו (בסרטן) (אינטואציה טובה, עדיפות לפעילות חשאית); הירח נמצא במזל מאזניים בצמידות (רחוקה) לכוכב שבתאי ובהיבט חיובי לכוכב נפטון (באריה) (כושר טבעי לדיפלומטיה ולניהול מו"מ ללא ליאות – משמעת עצמית).

מפת שמיים זו מצביעה על אדם נמרץ מאד בעל תחושת מטרה ובלתי שגרתי, אך גם על אדם בעל שכל חריף וכושר ניתוח מעולה. יש בו יכולת לצפות מהלכים מראש ולטפל בכמה נושאים בעת ובעונה אחת ללא כל קושי (תאומים). כאשר הוא רוצה להשיג מטרה מסויימת הוא מסוגל להפגין סבלנות בלתי רגילה, התמדה ועקשנות. אך, בכל מצב אחר, הוא ההיפך הגמור; דהיינו, אדם חסר סבלנות, הרוצה בתוצאות מידיות, כל זאת ללא סובלנות כלפי אנשים שאינם נמצאים ברמה האינטלקטואלית שלו ואינם רצים בקצב המהיר שלו. למעשה, כמעט ברוב המקרים הוא נמצא ברמה שמעבר ליכולת הקליטה של הסובבים אותו שכן, בנוסף לכושרו השכלי, הוא גם נועז ומוכן לגשת לתפרונות בלתי מקובלים ובלתי שגרתיים. ואמנם, רק בדרך זו נסיעותיו לסין העממית פרצו דרך להחזרתה של מדינת ענק זו שחיה שנים רבות בשולי הארועים הבינלאומיים, אל קהיליית העמים. זכורות גם נסיעות המרתון שלו לבריה"מ ולמדינות המזרח התיכון שאיפשרו את השגת ההסדרים שלאחר מלחמת יום הכיפורים בין ישראל למדינות העימות.

אין ספק כי עוד היום, למעלה מעשר שנים לאחר פרישתו מהתפקיד, ממשיך קיסינג'ר להיות ה"גורו" לכל מומחי מדע המדינה ויחסים בין לאומיים ודעותיו נחשבות, גם כיום, לבעלות משקל, הן בממשל בארה"ב והן מחוצה לה.

התבטאויותיו האחרונות בנושא הועידה הבינלאומית לקידום השלום במזרח התיכון והרגישות בעולם לדעותיו, הוכיחו שוב כי אי אפשר להתעלם מגאון זה עוד שנים רבות.

מפת השמיים השבוע – השמש ממשיכה להלך במזל תאומים בקרינה חיובית לכוכב צדק (בטלה), (יכולת להשתחרר מלחצים וליזום מהלכים) אולם בקרינה שלילית (בקיטוב) לכוכב אורנוס הנמצא במזל קשת (קושי לעמוד בהתחייבויות ושאיפה לבצע שינויים ללא שיקול דעת זהיר); כוכב נוגה שנכנס אתמול למזל תאומים, ישהה שם עד 6.7.87 (ריבוי בביקורים, בנסיעות ומפגשים); המאדים נמצא במזל סרטן (תגובות רגשיות שולטות ומפריעות לשיקול דעת שכלי) ואילו כוכב צדק המהלך במזל טלה מקרין היבטים חיוביים לכוכבים שבתאי (סבלנות, עקשנות ועמידה על זכויות תשתלם בסופו של דבר); הירח פותח את השבוע כשהוא מלא ובמזל קשת (פולמוס ציבורי חריף חוזר לכותרות) וסוגר אותו כשהוא במזל טלה (יוזמות חדשות נותנות תקווה).

מצב כוכבים זה מצביע על מאבק פנימי הנטוש בתוכנו בין התחייבויות ותחושת אחריות לבין השאיפה לבצע שינויים ולגשת לקראת התחלות חדשות. אנו רוצים לקצר את הדרך ולבצע תפניות ללא הכנה מוקדמת ונוטים לסמוך על המזל. דווקא כעת תכנון זהיר מוקדם ויסודי של מהלכים עשוי להביא יתרונות גדולים ויכולת לשלוט בתוצאות. נסיעות, התכתבות וביקורים יקדמו לנו את האינטרסים האישיים והמקצועיים.

ילידי השבוע – משתייכים לשלישון האחרון של מזל תאומים ונשלטים על ידי כוכב חמה וכוכב אורנוס. בני קבוצה זו ניתנים בתפיסה מהירה, בגישה מקורית ובחוש המצאה. הם שאפתניים, אוהבי הרפתקאות, חקרניים ונוטים להתלהב מהר. השנה מחכה להם תקופה של חשבון נפש ושינויים בכמה נושאים מרכזיים בחייהם.

תאומים (21.5–21.6) קשרים חדשים במישור החברתי או הרומנטי נוצרים במפתיע. נסיעות וביקורים יעלו לכם את המורל. התקשרות סודית פורצת החוצה ונחשפת. אתם הופכים למבוקשים בחברה ומניותיכם בתחום זה מרקיעות שחקים. שינויים בלתי צפויים עומדים בפתח בעיקר בתחום יחסי עבודה, שותפויות ועסקים. זה הזמן לתכנן מחדש את העניינים הכספיים שלכם.

סרטן (22.6–22.7) אתם חשים בצורך דחוף להתארגן מחדש במישור האישי הרגשי והמקצועי ולקחת את עצמכם בידיים. פעילות מאחורי הקלעים אינה מומלצת ומוטב לפעול בדרך פתוחה וחשופה. בתחום המקצועי אתם הופכים למבוקשים מאד וזה הזמן לברור תנאים טובים יותר בתחום העבודה והקריירה. הרומנטיקה באוויר ואתם נוטים להסחף ולתת לרגש לשלוט בכם בניגוד לרצונכם.

אריה (22.7–22.8) יציאה להשתלמות או נסיעה למרחקים תאפשר לכם לחזור לעצמכם ולהרגע. התחום המקצועי והקרייריסטי עדיין דורש מאמצים נפשיים גדולים בכל הקשור לבחירת כיוון. זה הזמן להאזר בסבלנות להזדמנות ולא לקחת יוזמה ללא תכנית ברורה מראש. יהיו ידידים שינתקו עמכם קשרים במפתיע, מאידך, ידידים מן העבר יחזרו ויצרו עמכם קשר קרוב.

בתולה (23.8–23.9) שינויים בלתי צפויים מתרחשים סביבכם, אם במישור הקריירה ואם במישור המשפחה או היחסים עם חברים לעבודה. הערכת העובדות ללא לחץ; ותכנון דרכי פעולה וסדרי עדיפויות – הם התנאי הבלעדי לשליטה מחודשת במצב. החלטות פזיזות ומהירות עלולות להוביל אתכם להפסדים כספיים או לפגיעה רציניות בזכויות ובאינטרסים. בני משפחה דורשים את תשומת לבכם דווקא בעת שאתם נדרשים לכל הכוחות על מנת להתארגן בתחום המקצועי.

מאזניים (23.9–23.10) על אף מחלוקות וויכוחים או אי הסכמה ביניכם לבין בני זוג או שותפים, אתם מקבלים את התמיכה לה ציפיתם. אין זה הזמן להתערב בסכסוכים משפחתיים או בסכסוכי שכנים ומוטב לעמוד מן הצד. הזהרו מתאונות ומביקורים במקומות בלתי מוכרים. היוקרה המקצועית שלכם חוזרת לרמתה הטבעית ואתם יכולים לנצל הזדמנות זו לשיפור מעמדכם בעבודה.

עקרב (23.10–22.11) מצב בריאותכם דורש ביקורת רפואית רצינית מן הרגיל או לפחות עמידה בסדרי עדיפויות חדש. זה הזמן להתפנות לטיפול בעצמכם, בין באמצעות ספורט ובין באמצעות משטר תזונתי. העבודה מתישה אתכם מעל הרגיל והמתחים סוחטים מכם את כל הכוחות. אתם עוברים מהפך בגישתכם לניהול העניינים הפיננסיים, דבר המקל עליכם את הביצוע המקצועי.

קשת (23.11–21.12) הרגשות הרומנטיים חזקים וסוערים במיוחד ועלולים להוציא אתכם משיווי המשקל דווקא בעת שאתם עומדים בפני החלטות חשובות בתחום האישי והמקצועי. שיקול דעת זהיר עשוי להוציא אתכם מהסבך. אין זה הזמן להשאר בבית במצב רוח מדוכדך. יציאה לטיולים, לבילוי ולמפגשים תאזן אתכם מבחינה נפשית. צעירים במשפחה יסבו לכם נחת. זה הזמן לשקול מעבר מקום מגורים או מקום עבודה.

גדי (21.12–19.1) קשר רומנטי צפוי להתפתח במקום העבודה, אך יתכן דווקא שזו מלכודת. אתם נדרשים לנקוט אמצעי זהירות מירביים נגד נסיונות לפגוע באינטרסים המקצועיים שלכם או בשמכם הטוב. שיתוף פעולה עם חברים לעבודה נתקל בקשיים אך למרות זאת אתם מצליחים להכתיב את חקו שלכם. זה הזמן לבצע שינויים בשיטות העבודה או במקום העבודה. ענייני בריאות דורשים תשומת לב מיוחדת. אין זה הזמן ליצור קשרים עם אנשים חדשים ובלתי מוכרים.

דלי (20.1–19.2) ידידים באים לעזרתכם באופן בלתי צפוי ומאפשרים לכם להתגבר על בעיה אישית מסובכת. ארוע חברתי יעלה לכם את המורל ויאפשר לכם לחדש קשרים שנותקו בעבר. אתם נאלצים לטפל בדחיפות בענייני רכוש משפחתי או בכספים או זכויות על מנת למנוע הפסדים או אבדן סיכוי להשיג יתרונות פיננסיים מידיים. הרומנטיקה באוויר והרגשות סוערים אם כי בלתי יציבים. אתם צפויים למפגש מרגש אך גם לניתוק מעציב.

דגים (19.2–20.3) אתם נמצאים בימים אלה במאבק פנימי בין מחוייבות כלפי קריירה ועמידה בציפיות מצד הסובבים אתכם לבין אחריות משפחתית והצורך לטפל בענייני הבית. זה הזמן לבצע שינויים, אם במקום המגורים או במקום העבודה או בתפקיד. הרגשות הרומנטיים הולכים ומתחזקים על אף הלחצים שמסביב. במצבכם הפיננסי חל שיפור משמעותי ונראה שאתם נחלצים ממצב מסובך.

טלה (21.3–20.4) נסיעה פתאומית ובלתי מתוכננת אמורה להשתלב בתכניותיכם. יתכן מפגש בלתי צפוי עם אלה המנהלים נגדכם מאבק אישי. אתם עלולים להסחף לסכסוך שאינו שייך לכם. הזהרו מנהיגה פזיזה ומהירה. ענייני רכוש משפחתי וכן עניינן הבית דורשים מכם תשומת לב מיוחד. סכסוך משפטי עומד להסתיים לטובתכם.

שור (21.4–20.5) עליכם לנקוט זהירות מיוחדת בתחום הכספי ולהמנע בכל מחיר מוכר. זה הזמן לשקול נסיעה או ביקור קרובים. שותף לעסקים או לעבודה נוקט בצעדים מפתיעים ובלתי צפויים ומשבש לכם את התכניות. שמירה סודית תאפשר לכם לקדם את האינטרסים האישיים, המקצועיים או העסקיים שלכם. בכל הקשור בשינויים או צעדי למחר, הזמן מזל לטובתכם.

וירו
פרופיל של חברה
מאז פותח המזגן המפוצל, לא חל כל שינוי בצורתו, בנפחו ובמרכיביו של המזגן "הקונבנציונלי". מהנדסי ומומחי מיזוג האויר של חב' "וירו" חוללו מהפכה זוטא והעמידו מזגן אמין, יעיל, חסכוני ודקורטיבי, בעל מימדים זעירים בהשוואה לכל מזגן מפוצל אחר הנמצא היום בשימוש בארץ. ב-4 השנים האחרונות מאז קיימת החברה השקענו תעוזה רבה, מחשבה ומשאבים כספיים בכדי לעמוד בקו אחד עם הטכנולוגיה המתקדמת ביותר בעולם. היום ב"וירו" קוטפים את הפירות, לאחר 8 עונות שהיו מאוד חמות וקרות.

עד היום מכרה "וירו" אלפי מערכות, המקררות ומחממות עונה אחר עונה, קיץ חורף, חורף קיץ. על לקוחותינו נמנים קיבוצים ומושבים רבים. מבין בתי המלון נציין רק את האחרון: "פנורמה". חברות בניה – "דנקנר" לדוגמא. שגרירויות ארה"ב ופינלנד. מפעלים ומשרדים רבים, וילות וקוטג'ים וגם הרבה בתים קטנים. כשמדברים על בלאי, שרות ואמינות, יש ל"וירו" יותר "קבלות" מכל מזגן אחר הדומה לו במדינה — רק 6% קריאות לשרות ובענף כשלנו ניתן להגדיר תופעה שכזו — כמעט אפס תקלות. לפני 4 שנים היתה "וירו" חברה קטנה שגדלה וגדלה וכאן מתחילה הגאווה.

מזגן "וירו" רשום כ-PATENT PANDING.

כתבו עליו בעיתון וגם המליצו
שווקים מעריב 28.11.86

"חברת "וירו" הישראלית מציעה התקנת מיזוג אויר מרכזי, כאשר יחידת המנוע מותקנת מחוץ לבית", מפזרי קור וחום נמצאים בכל חדר בנפרד וניתנים להפעלה וויסות כל אחד לחוד, "שיטה זו אידיאלית מבחינת נוחיות וחסכונית כאחד..."

"וירו" מזגן קטן - פתרון גדול
יחידות הפיזור של "וירו" קטנות עד 1/4 בהשוואה לגודלן של יחידות הפיזור המקובלות. זו תוצאה של מחשבה מקורית, תכנון הנדסי ומיומנות. היחידות שונות בגודלן ומותאמות לכל חדר וחדר. בהתאם לצרכים ניתן להוסיף עד 3 יחידות פיזור למערכת גם במועד מאוחר יותר. "וירו" הינו מזגן רב מפוצל סלקטיבי, עד 5 כ"ס.
ניתן להדליק/להפעיל כל מתג לחוד ב-4 מפזרים/חדרים שונים, זה מקורי למזגני "וירו" והוא בלעדי. עבורך הצרכן החסכון הוא רב כי אתה משלם רק עבור מה שאתה צורך. "וירו" פתרון נטו.

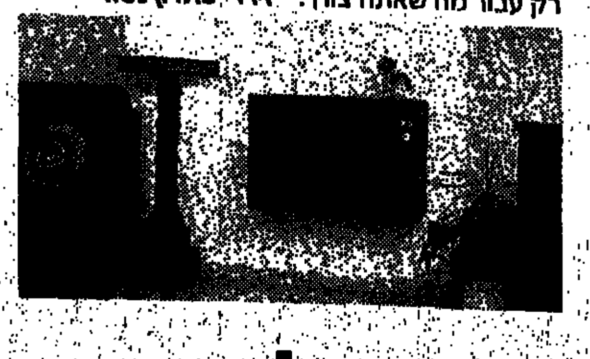

"וירו", לא רק אויר גם אוירה
גם במבט שני יחשוב כל אחד שמדובר ברהיט. עיצובו המרשים ומבחר צבעיו, יוצרים הרושם שלפניך מונחת שידה דקורטיבית יפהפיה. אנו לא שוברים קירות ולא עושים "צלקות", הקיר שלך ישאר שלם. הרב מפוצל של "וירו" ניתן להתקנה על כל קיר, אתה יכול למקמו על מדף הספרים, במטבח, בסלון או בחדר השינה.
עוד רהיט בבית "וירו".

"וירו" הרבה אויר מעט מחיר
"וירו" הוא מזגן רב עונתי. אתה נהנה ממנו בכל ימות השנה, בקיץ כמצנן ובחורף כמחמם. בכך אין למעשה כל חידוש, אך ב"וירו" החימום אינו נחשב לתוספת והוא חלק מהמזגן. לכן לא תידרש לשלם כל תוספת מחיר בהשוואה למזגנים אחרים.

ועוד כמה תכונות עם הרבה מעלות
שקט — אתה מוזמן להאזין לדממה.
אחראי — שנתיים אחריות על כל המרכיבים.
חסכוני — "וירו" הוא פתרון חכם וזול ובחשמל תרגיש בחסכון.
טלפן ל"וירו" 24 שעות ביממה ויועץ יבוא אליך ללא תמורה, במועד הנוח לך, ממנו תשמע איזה "וירו" מתאים לך ועל הסדרי התשלום המגוונים ש"וירו" מעמידה לרשותך. תודה.

וירו מזגן רב מפוצל, קטן, חכם וכחול לבן
מפעל ומחלקת שיווק: אזור התעשיה רעננה, בנין סולל בונה 39 מיקוד 43660, טל' 052-451074,452124
חיפה והצפון - "הנדסת מערכות" רח' יבנה 1 חיפה 04-660633 ,711994 באר שבע והדרום - "תנופה" רח' רמב"ם 29, 057-31919

אשכולות

הצטרף לדור הסלון

ריצוף-הסלון, חינם!*

"נגב קרמיקה" מזמינה אותך ליריד אדם ומעונו ולמפיציה ברחבי הארץ לבוא ולהתרשם מאריחי הקרמיקה החדשים 30×30 ולהשתתף במבצע מיוחד: עבודת ריצוף הסלון חינם (הנחת האריחים על חשבון החברה). מהיום בישראל, כמו בעולם הגדול, עוברים לרצף את הסלון בקרמיקה. היתרונות: ■ משרה אוירה יוקרתית ■ בעלת מגע נעים ■ קלה לניקוי ואחזקה ■ אין צורך בליטוש חוזר ■ עמידה ובעלת מראה חדש לאורך שנים ■ ריצוף מהיר.

מבצע בביתן "נגב קרמיקה" ביריד אדם ומעונו

חברת נגב קרמיקה, המובילה בענף בישראל, מציעה לבחירתך אריחים בגודל 30×30 ס"מ ב־9 גוונים שונים, "רוֹבָּה" צבעונית ואריחי פאנל לריצוף הסלון, חדר האוכל והמטבח. הצטרפו גם אתם לדור הסלון ותרוויחו כדאי למהר - המבצע ל־50 הקונים הראשונים! לפרטים נוספים ראה תקנון המבצע, המחולק בביתן היריד ואצל כל מפיצי נגב קרמיקה.

* עבודת ריצוף הסלון (הנחת האריחים) חינם

ואצל כל המפיצים ברחבי הארץ

רשבסקי פרילק דובר

נגב קרמיקה. דור הסָלון.

צפון: ■ שיש כנרת - טבריה ■ צפון פלסט - חיפה ■ טופולסקי ובניו - חיפה ■ רטהאוז - חדרה ■ רטהאוז - נתניה. מרכז: ■ עוגן - הרצליה ■ סופר קרמיק - ... ברק ■ רייסנר - בני ברק ■ רספורט - פתח תקוה ■ כתר נוי - גבעתיים ■ הלפרין - תל-אביב ■ נגב קרמיקה - תל-אביב ■ רייסנר - ירושלים. דרום: ■ רפי לביא - אשדוד ■ קרמיקה ... בחלון, אשקלון ■ קימחי בע"מ - באר שבע ■ מרכז הבניה והתעשיה - אילת.

„זה לא שאני לא אוהבת אותך..."

„אני חוזרת בי. לא הולכים לוטרינר..."

„טעות במספר..."

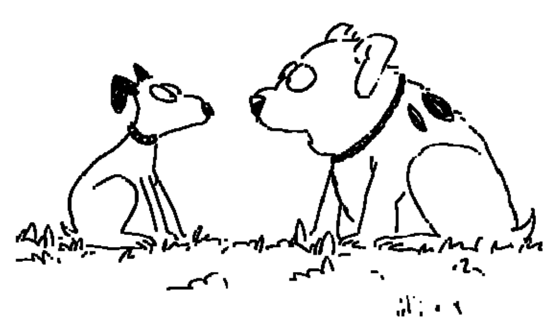
„לא הייתי יכול לאהוב אותך יותר, קארי, אלא אם כן, כמובן, היית עצם..."

„פעם מרוויחים, פעם מפסידים..."

מבצע ברהיטי גולן
עד 40% הנחה ל-7 ימים בלבד.

רהיטי גולן בעיצוב מודרני ■ קלים לניקוי ■ דוחים מקקים ■ קלים ■ מתאימים לשימוש בחדרי אמבטיה, מקלחות ועוד ■ אמינות ושרות ■ רהיטי גולן רשת ארצית לרהיטי פלסטיק.

40% הנחה
ארון נעמה
ארון תליה קטן
רק 109.71 ש"ח
כולל מע"מ
לפני מבצע 182.84 ש"ח
מידות 82×42×29

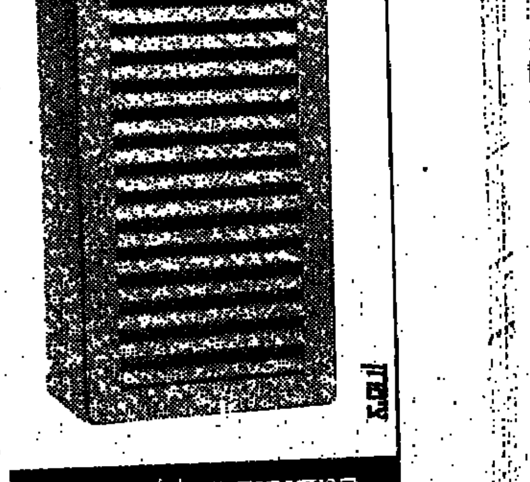

40% הנחה
ארון שרות
רק 306.90 ש"ח
כולל מע"מ
לפני מבצע 511.49 ש"ח
מידות 170×55×42

30% הנחה
ארון הגר
שירות ענק
רק 428.44 ש"ח
כולל מע"מ
לפני מבצע 612.05 ש"ח
מידות 170×72×42

שאר הארונות 20% הנחה במזומן או 15% הנחה ב-3 תשלומים.

30% הנחה
ארון נעליים
חצב 2 תאים
רק 118.78 ש"ח כולל מע"מ
לפני מבצע 169.68 ש"ח
מידות 72×70×14

כלנית 4 תאים
רק 224.75 ש"ח
כולל מע"מ
לפני מבצע 321.07 ש"ח
מידות 141×70×14

רקפת 3 תאים
רק 169.47 ש"ח
כולל מע"מ
לפני מבצע 242.10 ש"ח
מידות 107×70×14

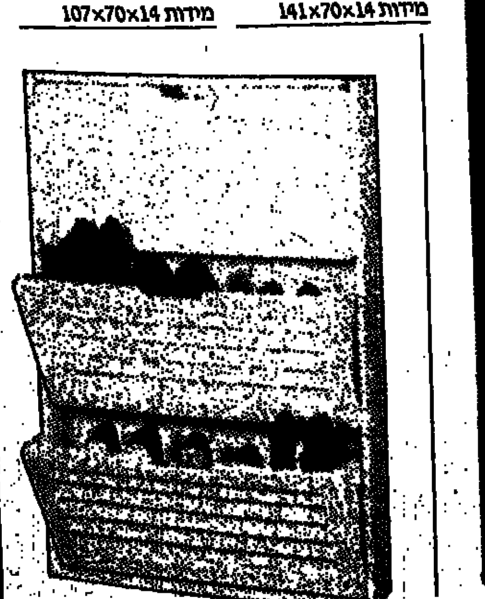

■ המחירים כוללים מ.ע.מ.

המלאי מוגבל כל הקודם זוכה.

חנויות המפעל
תל אביב פתוח בשבת בגרשטן 58 טל. 03-280738-290001
חיפה נורדאו 4 טל. 04-662248
ירושלים אהליאב 2 טל. 02-520907 02-520412
שער-הגולן 067-57432 פתוח בשבת 10.00-14.00

סניפים
רעננה חדש! בורוכוב 5 טל. 052-454938
ירושלים כל בו הוטיני - בצלאל 7 טל. 02-222304
נתניה "בי.בי.מי" - שמואל הנציב 9 טל. 053-28743
בת-ים שגם - רוטשילד 31, בת-ים טל. 03-585547
באר-שבע רהיטי קל שלמה בני עין - זוהר 76 טל. 057-78262

רהיטי "גולן"

שעה של פנאי

תשבץ
מאת הלל הרשושנים

מספר 1424

21 פרסים יחולקו בתגרולת בין הפותרים נכונה. פרס א': הספר „לא זכיתי באור מן ההפקר" – מאת יצחק רפאל ועוד 20 פרסי ספרים שונים.
המען למשלוח פתרונות: „הלל", תשבץ השבוע מס. 1424, ת.ד. 20227, ת"א, (61201).

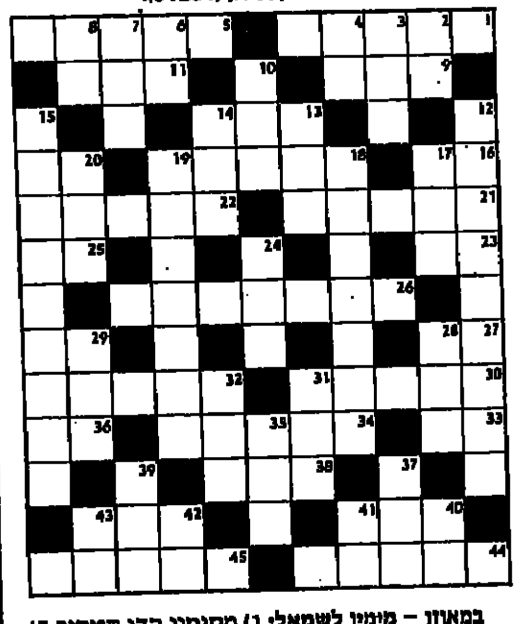

במאוזן – מימין לשמאל: 1) מסימני הדג הטהור 5) בעל חיים החי רוב השנה ביבשה 9) מעצמת ענק 11) בלתי נימול 13) ירק אדום 16) לבוש רשמי 18) כפתור מיוחד לרכיסת חפת הכותונת – מתחדישי הלשונאי הלל הרשושנים 20) חומה נמוכה 21) קפץ ראשון לתוך ים־סוף 22) כל עתונות העולם עסוקה בו 23) „אדון" ל„מחצה" 25) כלי עינויים לרגלי אסיר 26) התחיל הבוקר 27) „לוט" ערוף „ראש" 29) „שבר" את גב הגמל 30) חסר חוש הריח 32) צייר בינלאומי מפורסם 33) „תרדיף" (שם נרדף) ל„אדון" 34) קימוץ 36) „תרדיף" ל„שכל" 38) שעות החושך 40) נוזל מתוק 42) רגש 44) רוח־הבוקר 45) מכת מצרים.

במאונך – מלמעלה למטה: 2) „תרדיף" למישנה ולתלמוד 3) תקופת־שנה 4) מצויה בפה 6) עמית 7) תמור־בר 8) חסר אמצעים 10) קמח מובחר 12) צמח־גינה בעל פרחים מגוונים 13) „תרדיף" ל„מלח" 14) שם אות באלפבית 15) אחד משלושת רעיו של איוב 17) מין תבואה 18) במדינה אחרת 19) „תרדיף" ל„נשמה" 20) „תרדיף" ל„שמש" 24) אשנב 28) עוף בעל נוצות יפות 29) „תרדיף" ל„כישוף" 31) מקום עגינת אוניות 32) צמח עשיר מאוד בחלבונים 35) מבגדי הכוהן הגדול 37) „תרדיף" ל„תרנגול" 39) גורל 40) שני עמודים 41) תשורה 42) שן המפלצת 43) רוח רעה.

הציור השבועי לילד

היכן הכלב?

דני, עלי וכלבם חומי יצאו לחורש והקימו אוהל. הכלב השובב רץ אל בין עצי החורש ונעלם. אנא ילדים, עזרו לו לגלות את מקומו.

תשבץ תרתי־משמע ©
מאת גדיב אבידן

מספר 183

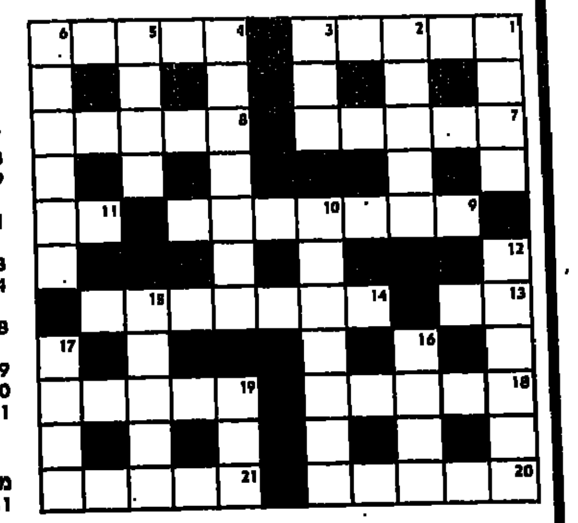

מאוזן:
1. מי שגה בכך שלא התבצר בעמדותיו (5)
4. מה שעשתה עקרת הבית לרוע מזלה (מ) (5)
7. ליבני, לא חלק (5)
8. מציל ממהר להופיע בלהקה (5)
9. צר אצלינו, וזו אולי הסיבה שיחסיו עם הילד בכי רע (3,4)
11. זו שלא התלבשה על סוס, בפנים על הוצאת דיבה (2)
13. הוא אומר שצר לו לחזור (2)
14. חיבורם של המחפשים את אנשי המארב (7)
18. זאת אומרת: מחוץ לעיר הוא מלחין (5) (עפ"י אילן גולדהירש)
19. לפתות אוכל לא חסר שם (5)
20. קשה להרדם עם גבר ואישה (5)
21. דווקא דיון לא רציני, שווה צפייה (5)

2. מה בקש לקבוע הסקר באיטליה? (5)
3. זמר ספסלן (3)
4. בנות, יצר זה לא עניין לצחוק (7)
5. פה גדול שנצח (4)
6. רק עם הניירות המתאימים יצרו אותם לקבוצה (6)
10. חתיכות אין – רק ציוד (7)
12. מה עושה פדרמן דווקא כשאינו עובד? (3,3)
15. תוספת לקפה ביום קשה (מ) (5)
16. היכן מתגורר רבי עקיבא? (4)
17. הוא משוגע על המפלגה ויש לו סיבה (4)
19. בלי כסף אפשר להתפוצץ (3)

מאונך:
1. חלמת על המין (4)

בין הפותרים יוגרל סך 25 שקלים.

פתרונות יש לשלוח לפי הכתובת: תשבץ תרתי משמע „ידיעות אחרונות" ת.ד. 9177 מיקוד 61091 ת"א.

כתב סתרים

לפניכם אמרה מתוך אמרי אבות. כל אות מצויה בעמודה שלה אך לאו דוקא בשורה המתאימה. מה האמרה בצורתה הנכונה.
בין הפותרים יוגרל הספר אבי בתו מאת יעל דיין.

ה	מ	א	ח	י	ר	ר	ח	א		ת	ע	ח	ב
נ	נ	ו	ב	ו	א	ס	ו	ת		נ	ס	א	ד
	י	כ	ש							ר	י		י

חשבון קטן

מתתיהו ואביגדור עופר

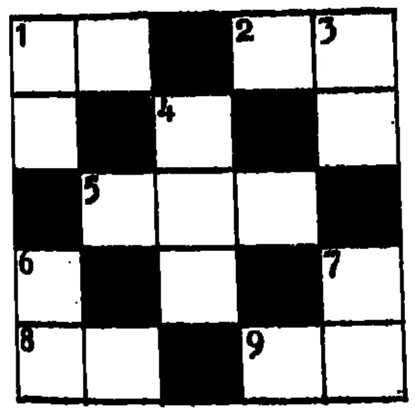

אופקי
1. סכום הספרות של 7 אנכי.
2. סכום הספרות של 5 אופקי.
5. 4 אנכי ועוד 7 אנכי.
8. ריבוע.
9. סכום כל הספרות בתשבץ.

אנכי
1. סכום הספרות של 8 אופקי.
3. סכום הספרות של 4 אנכי.
4. 8 אופקי ועוד 7 אנכי.
6. מספר זוגי.
7. פעמיים 8 אופקי.

בפתרון עליך לשלוח את סכום כל הספרות בתשבץ.
בין הפותרים יוגרל הספר עוד חוזר הניגון משירי נתום חיימן.

הפתרונות והזוכים

פתרון תשבץ השבוע מספר 1416
במאוזן: 1) חשחש 5) בדרן 9) מכללה 11) „פרויד" 12) צדק 13) גזר 15) דגן 16) ים 17) גרידא 19) הד 20) דו 21) רך 23) „חירם" 25) „חיפה" 26) „שלומיאל" 27) אויל 28) צדיק 30) נו 32) נם 34) „נח" 36) תבואה 39) „בל" 40) חרב 42) זמר 43) קדח 44) „שמואל" 46) „דניאל" 48) „תשרי" 49) „דניה".
במאונך: 1) חמציץ 2) „שכדם" א) 3) חלק 4) של 5) בר 6) „דוד" 7) „ריגה" 8) נדנדה 10) „הגר" 11) פרד 14) זית 17) גורילות 18) „אריאדנה" 20) דישון 22) כפלים 24) מול 25) חיץ 29) מנחשת 31) שום 33) תלחלה 35) חרמש 37) „בזל" 38) ארד 39) בדאו 41) בוד 43) „קין" 45) אי 47) נד.

א) „שכדם" (ש – בפתח, כ' – בשוא נח; ד' – בקמץ גדול) אבן לעצירת הדם בשעת הגילוח – מתחדישי הלשונאי הלל הרשושנים.

שמות הזוכים בתגרולה (כולל צ.ה.ל.) 21 פרסי הספרים – תשבץ השבוע מס. 1416
פרס א': זלמן ויק, הרצליה.
אהובה בלומנפלד, טבריה; אסתר גינצבורג, כפר־סבא; יצחק בן־צבי, ק. גנוסר, חיים חנינה, כפר־סבא; רבקה אלון, ק. ביאליק; ברקה דזבוגו, ירושלים; רנה מורגנשטרן, ראשל"צ; מאיר לויטנוס, ק. חיים; יפה חנס, עפולה; שאול מרודי, אור־יהודה; שגית סיבורסקי, קרית ענבים; רות וינברג, קרית־מוצקין; דס"ב יואל הראל; ש"מ צבי קפקא; שרה בלצ'קוב, קרית־חיים; איתן לוי, רב"ט ליאת בן־ציון; שמעיה קימלמן, ק. תל־יוסף.

פתרון תעלומת הדיגול התעשייתי
תעלומה היתה שרועה על משולחה; כך שרגליה היו בחלק המישורה העליון. („החומרי הטיהור" וגו'... המטילה את המושורת פולה"). מכאן שהאיש היוצא במקום אחד, כמו שהדם שיצר מן המצע שבמצה נזל. עד לצוארון התולצה. לא ייתכן שהדם נוגר כלפי מעלה.

פתרון גליון 1215
● ערשים חושבים: ל–1, ג–8, ב–4, ע–9, ו–2, מ–6, ר–3.

פתרון חידת „אותיות ומספרים" מספר 1155

א. שחזור פעולת הכפל בספרות:

```
      7 0 1 3
    ×     3 6
    ---------
    4 2 0 7 8
  2 1 0 3 9
  -----------
  2 5 2 4 6 8
```

ב. המילה המפוענחת באותיות שנתקבלה היא: „ירושלים".

שמות 17 הזוכים ואבי צה"ל בתגרולת פרסי הספרים – „אותיות ומספרים" 1155
נחמה שמחה, ת"א; עמית כהן, טירת הכרמל; עינת נרימן, כפר־שבע; משפחת עינב, קיבוץ ליטם; יונה עמיחי, חולון; רונני חתמי, ר"ג; רוית כהן, אריאל; ריבכה ויהושע הופמן, ת"א; רוני ברנשטיין, חיפה; דניאל דוון, חיפה; דניאל גינני, ירושלים; אסתר רוון, חיפה; חנה סטולה, מושב צבי יוחנן; רס"מ נחום אלוביץ; סגן דוד פה אילן ועצנה; רמי לוה רס"ב ראובן גרינברג.

„אימה האבא"ד (מגליון 1209)
סוסה יאיר, ת"א; דפנה זר, חולון; עידו סולומון, הוד־השרון; שחר כהן, חולון; המרגי, גולה; אשרות יונית דוידי, ת"א; אודלי אבלס, כפר־סבא.

■ את הפתרונות יש לשלוח בפעטפה לפי הכתובת: „7 ימים", שבועון „ידיעות אחרונות", „שעה של פנאי", ת.ד. 20227 ת"א, מיקוד 61201.
■ שימו לב: בהגרלה רק אלה שמעטפותיהם יגיעו תוך 10 ימים מיום פרסום החידה.
■ נא לציין את שם החידה ומספר הגליון על המעטפה.

פתרון תשבץ תרתי־משמע מס' 180

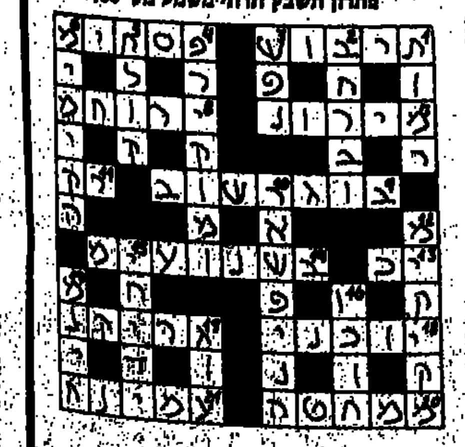

אותיות ומספרים

מספר 1159

לפניכם חידת „אותיות ומספרים". בפעולת החשבון באותיות המספר העליון הוא סכום שני המספרים האמצעיים והמספר התחתון הוא הפרש. יש לשחזר את פעולת החשבון ולמצוא את הספרה שאינה משתתפת בהן ★ 12 פרסי ספרים יחולקו בתגרולת בין הפותרים נכונה ★ המען למשלוח הפתרון: „אותיות ומספרים מס' 1159", ת"ד 20227, ת"א (61201).

```
 ח ש ב ו ן
   ה ג י ל
 ל ת ח ח
   ב ב ו ן
```

★

באותיות ומספרים מס' 1155, השורה לפני האחרונה צ.ל. סיוג.

שחמט
מאת אורי צחור

קרב האריות

בתיאטרון, ע"ש לופה די וגה (מחזאי ספרדי נודע, בין מחזותיו הנודעים „מעין הכבשים"), בסביליה, בירת חבל אנדלוזיה בדרום ספרד, יחל ב־12 באוקטובר, השנה, הדו קרב הרביעי על אליפות העולם בין „האריות" גארי קספארוב ואנאטולי קארפוב.
העיר סביליה תארח את הדו קרב כולו לאחר שהציעה לצורך זה קרן פרסים בסך 2.85 מליון פרנקים שוויצרים (כ 1.9 מליון דולר), 60 אחוז מהפרס למנצח, 40 אחוז למפסיד.
על הארוח התמודדו, בין השאר, הערים סוצ'י בבריה"מ, סאטל בארה"ב, מדריד, נסיכות דובאי ועוד. סביליה נבחרה כיוון שהציעה את הסכום הגבוה ביותר.
אנאטולי קארפוב, בן 36, שנוצח בשני הדו קרבות האחרונים על אליפות העולם, הודיע כבר שהוא מאמין שהפעם יגבר על יריבו, הצעיר ממנו ב 12 שנים. והיה זה לאחר נצחונו המרשים ,בדו קרב, על אנדריי סוקולוב. אלוף העולם שומר בנתיים על שתיקה. הדו קרב יהיה במסגרת של 24 משחקים ולקספארוב די בתיקו 12:12, כדי לשמור על תוארו. הפעם לתקופה של שלוש שנים.

נשיא לאיגוד

יו"ר ועדת הכלכלה של הכנסת, ח"כ אליהו שפייזר, הוא מועמד „העולי" לתפקיד נשיא האיגוד הישראלי לשחמט. מועמדות ח"כ שפייזר, שהוא שחמטאי נלהב, תוצג באסיפה הכללית של האיגוד שתערך ביום א' הקרוב ב„בית הפרקליט" בתל אביב. תהיה זו הפעם הראשונה שבראש האיגוד יעמוד נשיא פעיל (להבדיל מתואר נשיא כבוד). הבחירה נראית כודאית שכן ל„הפועל" רוב באיגוד.
חבר הכנסת שפייזר הודיע כי בכוונתו להביא לשיתוף פעולה בין כל הגורמים השחמטאיים בארץ, במסגרת האיגוד. מטרתו גם לפעול לגיוס משאבים להרחבת הפעילות ולהעלאת קרנו של השחמט הישראלי.
כן יבחר, לראשונה בתולדות האיגוד הישראלי לשחמט, בית דין עליון של האיגוד מורכב כולו משפטנים. ביה"ד יבוא במקום ועדת הערעורים ויבחר ישירות על ידי האסיפה הכללית.

המלצה מכשילה

השבוע, וולטר ארנסיביה, הפתיע בזכותו בתואר אלוף העולם לנוער (עד גיל 20), באליפות שנערכה בגורבניה בסתיו 1986.

בדרכו לנצחון באליפות, נחל ארנסיביה, הפסד לשברי הלרס, לאחר חידוש שלא הועיל. ארנסיביה פירסם את המשחק, עם ניתוח מקיף, בו ניסה להוכיח שחידושו היה טוב ורק „עיוורון" בהמשך גרר את הפסדו. בין אלה שלמדו את ניתוחו של הקובני, בעל פה, גם האמן הבינלאומי המערב גרמני, גראלד הארטנק, שהצטיין בתחרות הבינלאומית האחרונה בחולון. הארטנק בחר בדרך המומלצת, במשחקו נגד בן ארצו, רב האמן רלף לאו, שאף הוא שיחק כבר בישראל. היה זה בסבוב האחרון של משחקי הליגה במערב גרמניה. לאחר קרב עשיר בתחבולות, הפתיע לאו במסע שלא נלקח בחשבון בניתוחו של הקובני. כעבור מסע נוסף, נכנע הארטנק. אנו מביאים כאן את שני המשחקים במסגרת אחת. שבעת המסעים הראשונים זהים לאלה ששוחקו במשחק שהיצגנו בשבוע שעבר במדור זה.

הגנה צרפתית

לבן: לאו (זולינגן)

שחור: הארטנק (באיירן מינכן)

„בונדסליגה" 1987

1.ה4, ה6; 2.ד4, ד5; 3.פ־ג3, פ־ג3; 4.ה5, פ־ה7; 5.א3, רג3+; 6.ב:ג3, ג5; 7.מה־ז4, 0־0; 8.פ־ו3, ו5; (ידוע יותר: 8...פב־ג6; 9.ר־ד3, ו5; 10.ה:ו6 דרך הילוכו; צ:ו6; 11.ר־ז5, צ־ז7; 9.ה:ו6 דרך הילוכו, צ:ו6; 10.ר־ז5, מה־א5!? (החידוש של ארנסיביה) 11.ר:ו6, מה:ג3+ 12.מ־ה2 פ־ו6; 13.צ־ג1, ז:ו6; 14.ח4, פ־ג6, 15.ח5, ה5; 16.מה־ז3, ה4; 17.ח:ז6, ה:ו3+ 18.מ־ד1, ר:ו5; (זהו המסע, עליו המליץ ארנסיביה, לאחר המשחק עם הלרס, שנמשך: 18...מה:ד4+?! 19.ר־ד3, ר:ו5; 20.צ:ח4 מה־ה5; – שכן על ...ר־ה4; בא 21.מה־ג7 וזוכה – 21...מה:ה5, פ:ה5; 22.ר:ו5, ו:ז2; 23.ח7+ מ־ח8; 24.מ־ה2, צ־ח8; 25.צ־ח5, ג4; 26.צ־ו1, פ־ד3+ 27.מ־ו3, פ־ה1+ 28.מ־ו3, ד4; 29.צ־ח4, והשחור נכנע).

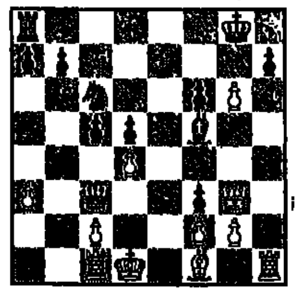

מאוצר התחבולות

לבן: סייראוון

שחור: קוגן

פילדלפיה 1986

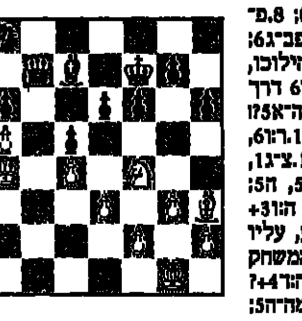

המשחק: לאו־הארטנק, נמשך: 19.צ:ח7! מה:ד4+ 20.ר־ד3, פ־ה5; (על 20...ר:ד3; בא 21.צ־ח8+! ואין מנוס ממט. לעומת זאת לאחר 20...פ־ה5; הערוגה 71 מוגנת) 21.צ־ח4, ר־ו4; 22.ז3!ו:ז3!! (לאחר מסע זה החורג, מניתוחו של הקובני, מתברר לפתע שאין כל דרך להצלה לשחור. על 22...ר:ו3+ בא 23.מ־ה1, פ:ד3+ 24.ג:ד3, צ־ח8+ 25.מ־ו1, מה:ד3+ 26.מ־ו1, מה־ה2; 27.ז! מה־ו1+ 28.מ־ח2! מה:ג1; 29.צ־ח8+ וזוכה). המשחק נמשך: 22...פ:ד3; 23.צ־ח8+! והשחור נכנע. על 23...מ:ח8; בא 24.מה־ח4+ מלווה במט מהיר. על 23...מ־ז7; בא 24.מה־ז7+ מ:ו6; 25.מה־ח7+ מ־ז5; 26.מה־ח4+ מ־ו5; 27.מה:ו4+ והשחור אבוד.
בסיכום המפגש ניצחה זולינגן 5:3, וזכתה באליפות. בהרכב הקבוצה המנצחת רבי האמנים ר"ר היבנר, נייג'ל שורט מאנגליה ואלוף העולם לשעבר בוריס ספאסקי מצרפת.

תור הלבן
אלוף ארצות הברית בשחמט, יאסר סייראוון, זכה בעת האחרונה לשורה של הצלחות מרשימות. הפעם מביאים אנו תחבולה נאה משלו. די היה במסע מפתיע אחד כדי שיריבו ייכנע. מהו המסע ומדוע נכנע קוגן מיד? למי שלא ימצא את הפתרון, התשובה להלן במהופך.

פיתרון

[illegible]

מטבעות ומדליות
מאת חיים לנגלבן

מטבע זכרון באוסטריה

ממשלת אוסטריה ציינה מלאת 300 שנה לכנסיית סט. פלוריאן הגדולה במטבע זכרון כעריך של 500 שילינג, שהונפק ב־9 בספטמבר 1986.
אבן הפינה לכנסייה, הדוגמה הגדולה והמפוארת ביותר של סגנון הבארוק האיטלקי־אוסטרי באוסטריה, הונחה ב־1686 והיא הושלמה 30 שנה לאחר־מכן. הבארוק – מפורטוגזית פנינה בלתי סימטרית – הוא סגנון באמנויות שהיה מקובל מסוף המאה ה־16 עד אמצע המאה ה־18. מצטיין בהוד והדר, בגודש קישוטים ובפאר ושגב. בניין בסגנון הבארוק הוא לרוב גדול ומרשים ועשיר בפיתוחים, גשושים מתפתלים, בצבעים ועיטורים ובחומרים יקרי־ערך.
הכנסייה עצמה של כנסיית סט. פלוריאן, הוחלה תחת פיקוחו של האיטלקי קארלו אנטוניו קארלונה. לאחר מותו של קארלונה ב־1708, מילא את מקומו „יעקב" פראנדטאואר, שהשלים את החלק העיקרי, כחזית המערבית של הכנסייה ואת האגף הדרומי, יחד עם ציורי הפרסקו העתיקים, חלקם אלגוריים וחלקם כוללים סצינות מלחמה. הקטדראלה הושלמה לבסוף על־ידי יוהאן גוטהארד הייברגר.
את המטבע לציון 300 שנה לכנסיית סט. פלוריאן הגדולה, עיצב קורט בודלאק מצידו הקידמי, המראה מראה מן האויר של כשלושה רבעים מן הכנסייה, סמל הכנסייה, והכתובת „300 שנים לכנסיית הבארוק סט. פלוריאן" והתאריכים 1686 – 1986.
על הצד האחורי מופיעים המגינים האופקיים הסטנדרטיים, כפי שהם מופיעים על כל מטבע אוסטרי. המטבעה הממלכתית האוסטרית פרסמה גם את הכמות המירבית של המטבע, המסתכמת ב־400,000 יחידות העשויות כסף בטוהר 925/000. קוטרו של המטבע 37 מ"מ.
אין זו הפעם הראשונה בה מופיעה כנסיית סט. פלוריאן על פריטים נומיסמטיים. מראות של העיר, הנשלטים על־ידי שלושה צריחי הכנסייה, נמצאים על־מספר שטרות שהוצעו על־ידי העיר.

ברידג'
מאת רחל שמיר

לזכרו של צ'ארלס ווי

שמו של צ'ארלס ווי מוכר היטב לשחקני הברידג' המנוסים, בעיקר לאלה שאימצו את שיטתו „הקלאב המדרייק".
צ'ארלס ווי, שהיה סיני בעל אזרחות אמריקנית, נפטר ב־20 לפברואר השנה. הוא האיש שהמציא את שיטת הקלאב המדרייק לפני 23 שנה. ככל שיטה חדשה, לא נתקבלה המצאתו כשהוצעה לראשונה ל־ACBL (הליגה האמריקנית לברידג'). אולם כאיש עסקים ממולח, הרגיל להתגבר על מכשולים בשטח הכניה והנהלת צי אוניות סוחר, הוא לא אמר נואש.
חמש שנים מאוחר יותר הופעלה שיטתו על ידי קבוצה טיוונית בלתי מנוסה, אשר הודות לריוקים שבשיטה, השיגו השגים נאים, בעלותם לגמר באליפות עולמית לקבוצות, כשהם צוערים לפני כוכבי ברזיל, צרפת וארצות־הברית.
ווי היה התאורטיקן והמורה במשפחה, ולא הירבה לשחק, אולם הוא היה גאה בשיא מסויים שהשיג, שהונצח באנציקלופדיה הרשמית לברידג'. בשנת 1974, במישחק תחרותי, במועדון בניו־יורק, השיגו שותפו והוא 83.3 אחוז, שזה שיא השיאים בכל הזמנים.
השחקנית במשפחה היתה תמיד אשתו קאטי ווי, אשר זכתה פעמיים באליפות עולמית, כשהיא משתמשת בשיטת הקלאב המדרייק – המצאת בעלה.
דרך אגב, את פניה של קאטי ווי ראינו בארץ בתחרויות הפסטיבל, בתחילת חודש פברואר, ואף חזינו בה מעל מרקע הטלוויזיה. כשנשאלה על ידי רבקה מיכאלי אם היא מרגישה את עצמה סינית או אמריקנית, ענתה „אני אמריקנית, אולם כראי אני רואה את עצמי סינית". בעצם היא בעלת מראה סיני נאה מאוד.
בכטאון חורש מאי של האגודה הבינלאומית לכתבי ברידג', הציג אלן טרואסקוס, במאמר לזכרו של ווי, מישחק ששוחק על ידי ווי בשנת 1970:

צפון
♠ 7 6 5 2
♡ A 9 7 5
◇ 8 4
♣ 10 9 8

מערב
♠ K 9 8
♡ 10 8
◇ 7 3 2
♣ A Q J 6 4

מזרח
♠ J 10 4
♡ J 6 4 3
◇ Q 10 9 6
♣ 7 3

דרום
♠ A Q 3
♡ K Q 2
◇ A K J 5
♣ K 5 2

חילק דרום – כולם פגיעים.

ההכרזות:

דרום	מערב	צפון	מזרח
2 בלי שליט	פאס	3 קלאב	פאס
3 ריאמונד	פאס	3 בלי שליט	פאס
פאס	פאס		

עד כמה שאני מבינה, הכניס ווי שינויים בשיטתו במרוצת הזמן, הואיל וכיום הפתיחה החזקה ביותר לפי שיטת הקלאב המדרייק היא „1 קלאב", וזה מראה יד של 16 נקודות ומעלה ועל פתיחה זו חייב השותף לענות אפילו עם אפס נקודות. כפי שאנו רואים במקרה הנידון, הכריז ווי בפתיחתו 2 בלי שליט עם 22 נקודות.
מערב הוביל במלכה קלאב ויווי חברו) זכה במלך קלאב בידו. הוא זכה בשלושה הארטים המלך המלכה והאלוף, כשעל ההארט השלישי זרק מערב דיאמונד קטן. הוא עקף בהצלחה אל הנסיך דיאמונד ביד, זכה באלוף דיאמונד וזה המצב שנוצר:

צפון
♠ 7 6 5 2
♡ 9
◇ —
♣ 10 9

מערב
♠ K 9 8
♡ —
◇ —
♣ A J 6 4

מזרח
♠ J 10 4
♡ J
◇ Q 10
♣ 7

דרום
♠ A Q 3
♡ —
◇ K 5
♣ 5 2

על המלך דיאמונד זרק מערב ספייד ויווי החליט לבנות את מישחקו על האפשרות שמערב החל בחמישה קלאבים. לפי שיקול זה נותרו בידי מערב ארבעה קלאבים ושני ספיידים. ווי החליט איפוא לשחק קלאב אל ידו של מערב, מערב זכה אומנם בארבעה קלאבים אולם נאלץ לאפשר ליווי לזכות בשני ספיידים לביצוע החוזה.
זה בעצם היה ניצחון קטן לגבי אדם שהיה רגיל להישגים גדולים בעסקים ובברידג', ושמו לא יישכח במהרה.
בכדי להנציח את זכר בעלה המתואר כאדם שלבו ופנקס השיקים שלו היו תמיד פתוחים למען הזולת, הביעה אלמנתו קאטי ווי, שלאחרונה הוענק לה התואר „חברת הכבוד של השנה" מטעם ה־ACBL, את המשאלה שכל ידידיו ומוקיריו יתרמו לקרן ההדרכה של ה־ACBL (הליגה האמריקנית לברידג').

ממדף הספרים

הסיסמה – אמיל!

אמיל והבלשים מאת אריך קסטנר ★ איורים: ולטר טריאר ★ מגרמנית: אוריאל אופק ★ הוצאת אחיאסף ★ 160 עמודים.

לפנינו תרגום חדש של יצירת־מופת ניצחית, המהווה אבן־דרך בספרות הילדים העולמית. מאז ראה „אמיל והבלשים" אור ראשון בגרמניה, בשנת 1928, קראו אותו מאות מיליוני ילדים ברחבי העולם, בעשרות שפות. סרטים צולמו והצגות הוצגו על אמיל, ילד ממשפחה עובדת שכספו נגנב ממנו ברכבת, ועל חבורת הילדים המסייעת לו לתפוס את הגנב ולהשיב את הגזילה. הסיפור מדבר אל ליבם של כל הילדים, מבלי להתעכב על מיגבלות זמן, שפה ותרבות. ילדי כל העולם התאחדו, הסיסמה: אמיל! כל מה שאומר מעבר לזה, יהיה בבחינת כל המוסיף גורע.

לעניין ההוצאה הנוכחית: עברית היא שפה המתחדשת ללא הרף. ניבים ומטבעות־לשון שהיו מקובלים לפני עשר, חמש־עשרה שנים בלבד, נשמעים לנו היום ארכאיים. המהדורה החדשה, בתרגומו הקולח של אוריאל אופק, היא דבר בעיתו. „אמיל" הוא ספר שנכתב עבור ילדים, כשפתם, ומן הראוי להגיש להם אותו כפי שעשה אריך קסטנר – „בגובה העיניים".

ציוריו של ולטר טריאר, בניגוד לשפה הכתובה והמדוברת, חולפים בקלילות על משוכות הזמן. הם מחממים לב היום, ממש כפי שעשו לפני ששים שנים, וכמו שיעשו בוראי גם בעוד ששים שנה.

בקיצור, רוצו לחנות הספרים וקנו לכם עותק של „אמיל" במהדורה החדשה. מי שקרא פעם – יחזור וילקק את שפתיו. מי שעוד לא קרא (יש כאלה?) – אני מקנא בו על שעת הנחת הצפויה לו. כל ילד וכל מי שהיה ונשאר ילד, צריך לקרוא את הסיפור הקלאסי, התמים והאופטימי הזה. ואולי, אולי אהבת־האדם המגשבת אלינו מבין דפיו, תצנן מעט את להטם של הימים האלה.

יבשם עזר

בשל בזק־בק

כְּמוֹ בַּמַּעֲרָב הַפָּרוּעַ

שְׁנֵי הַבָּנִים שֶׁלִּי הָיוּ נִינְגּ'וֹת בַּחֹדֶשׁ שֶׁעָבַר וְלִפְנֵי חֳדָשִׁים הֵם הָיוּ סוּפֶּרְמֶנִים. לִפְנֵי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הֵם הָיוּ דַּרְדָּסִים, וְעַכְשָׁו, מַמָּשׁ בָּרְגָעִים אֵלֶּה, הֵם לֹא שְׁנֵי יְלָדִים יִשְׂרְאֵלִים, אֶלָּא דַּוְקָא שְׁנֵי קָאוּ־בּוֹיְס מֵהַמַּעֲרָב הַפָּרוּעַ. כָּל זֶה קָרָה לָהֶם, כַּמּוּבָן, בִּגְלַל סֶרֶט שֶׁהֵם רָאוּ, וְעַד שֶׁהֵם לֹא יִרְאוּ סֶרֶט אַחֵר, הֵם מִסְתּוֹבְבִים בַּבַּיִת וְשׁוֹלְפִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי וְגַם מְנַסִּים לְדַבֵּר אַנְגְּלִית וְלַעֲשׂוֹת תְּנוּעוֹת שֶׁל פּוֹשְׁעִים צְעִירִים. מֵרֶגַע שֶׁהֵם נַעֲשׂוּ קָאוּ־בּוֹיְס, הֵם הֶחְלִיטוּ שֶׁהֵם צְרִיכִים לֶאֱכֹל כָּל יוֹם בַּצָּהֳרַיִם אֶת הָאֹכֶל שֶׁהָאֵלֶּה אוֹכְלִים, אֵי שָׁם בַּמַּעֲרָב הַפָּרוּעַ. רוֹצִים לָדַעַת מָה הֵם אוֹכְלִים? פָּשׁוּט מְאֹד, מַה שֶּׁצָּרִיךְ לַאֲרוּחָה כָּזֹאת זֶה: קֻפְסָה אַחַת שֶׁל שְׁעוּעִית בְּמִיץ עַגְבָנִיּוֹת, 2 תַּפּוּחֵי אֲדָמָה, 2 נַקְנִיקִיּוֹת. וְכָךְ מְכִינִים: פּוֹתְחִים אֶת קֻפְסַת הַשְּׁעוּעִית וּמַעֲבִירִים אֶת תָּכְנָהּ לְתוֹךְ סִיר. מוֹסִיפִים 2 תַּפּוּחֵי אֲדָמָה לֹא מְבֻשָּׁלִים, חֲתוּכִים לְקֻבִּיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וּ־2 נַקְנִיקִיּוֹת חֲתוּכוֹת לְ־4. מוֹסִיפִים רֶבַע כּוֹס מַיִם, מֶלַח וּפִלְפֵּל וּמְבַשְּׁלִים עַל אֵשׁ קְטַנָּה כְּ־15 דַּקּוֹת, עַד שֶׁתַּפּוּחֵי הָאֲדָמָה נַעֲשִׂים רַכִּים. יַחַד עִם הַמָּנָה הַזֹּאת אֶפְשָׁר לִשְׁתּוֹת קוֹלָה אוֹ מִיץ בְּכוֹסוֹת שֶׁל בִּירָה, כְּדֵי שֶׁהַהַצָּגָה תִּהְיֶה מֻשְׁלֶמֶת.

דניאלה שמי

כרטיס כניסה

ואיפה ההומור?

אני ואחי הקטן ● התיאטרון לילדים ולנוער ● מאת גורי־אגמון ובבימוית ● תפאורה: אריה ברקוביץ ● אבזרים: יהודית גרינשפן ● מוסיקה: שוש רייזמן ● תנועה: קלוד שגראן ● משתתפים: יעל עבור, נגה פז, ויקטור עטר, מיקי מרמור ולחילופין שולה רוח ● משך ההצגה כ־50 דקות ● לגן חובה וכיתות א־ב.

יום בחייו של ילד בן שש וחצי שהוא אח בכור, המשתתף בעל־כורחו בהכנות למסיבת יום־ההולדת של אחיו בן הארבע. הוא סובל ומנסה להתחמק מלעזור, כי הוא מקנא מאוד באחיו. גם האורחים שהוזמנו למסיבה אינם מוצאים חן בעיניו, בעיקר לא רבקה הגננת, השנואה עליו כי היא אוהבת מאוד את אחיו.

ואיך נמלטים מהחיים? חולמים חלום ובחלום אפשר הכל. גם להשתנות. שי (יעל בכור) מבקש מסבא־של־החלומות הבא אליו בשנתו, לשוב ולהיות קטן.

בני המשפחה שעל הבמה מתחלקים לשני מחנות. באחד, האם (מיקי מרמור) ובנה הקטן מיכאל (נגה פז) ובשני האב (ויקטור עטר) ושי הבכור. אהדת הכל נתונה כמובן לשי, המקופח המסכן, המקנא באחיו ולא יכול לסבול את עצם קיומו. האם מפגינה כלפיו חוסר סבלנות בולט ומדגישה את דאגתה הרבה לאחיו הקטן. דבר, המרגיז אותו עוד יותר.

חבל שיוצרי ההצגה לקחו את עצמם כל־כך ברצינות ולא השתמשו בהומור. קשה לקבל שחקנים מבוגרים המשחקים ילדים, אבל יעל בכור ונגה פז הצליחו לשלב התיילדות עבגרות והתוצאה הסופית לא רעה. תפאורת החדר דלה ולא אמינה, אולי בשל הצורך לנייד את ההצגה. תפאורת היער, אליה מגיעים דרך הארון, דווקא מפתיעה. היער נראה עשיר ומרהיב לעוצמת החדר, אם כי קצת לא ברור: פרט לפרח־טורף אחד שהיה אמין ויפה, היו שם כפתורים גדולים משתלשלים מן התקרה, ושני זוגות מכנסי־ענק תלויים במהופך. מה הם צריכים להביע? אל תוך הסיוט של היער נכנסת הגננת השנואה רבקה, בציפורניים אדומות שלופות ומפחידות. אך בשביל האח הקטן, מיכאל, היא מלאך. אהבתי את הקטע הזה.

לתמונת המצב הזאת יש הרבה מקבילות המתרחשות כמעט כל יום בכל הבתים שיש בהם אחים. השאלה היא איך חיים עם זה. הילד בתמונת המצב של גורי־אגמון, בורח אל החלום. גם זו דרך.

מיקי מרמור לא רעה, ויקטור עטר בלתי אמין, יעל בכור ונגה פז – נחמדות. אני לא השתגעתי על ההצגה הזאת.

שרה ארנון

מדף הצעצועים

גם לנו ישנו!

„היי, גם לנו ישנו" פנו אלי אנשי „רגב" מקיבוץ רגבים, כששבחתי באחת מרשימותי משחק מיובא בשם „רוונסבריק". אנשי רגבים טענו, שלא צריך להרחיק עד חו"ל, גם אצלנו יש משחקים דומים והם מתוצרת כחול־לבן.

אמרו ושלחו משחק בשם „פיל אנד פיל" (בפה רפה). שם לועזי לאוהבי תוצרת־הארץ, ומשמעותו – משש והשלם. משחק חמוד מאד, מיועד לשני מתחרים. הגיל המומלץ – 4 ומעלה. אהבו אותו ילדים עד גיל שש.

איך משחקים? לרשות המתחרים שתי שקיות פלסטיק אטומות, אחת ארומה ושניה צהובה, 13 קלפים מצויירים מקרטון קשיח. בכל אחד מהקלפים – שקע לבן. בציור הבלונים, לדוגמה, יש שקע עגול במקום בלון, בכרטיס עם ציור בית, יש שקע משולש במקום הגג, וכן הלאה. יש גם שתי מערכות של צורות גיאומטריות מפלסטיק, בצהוב ובאדום. הצורות מתאימות לשקעים – כך לפחות נאמר בהוראות. במשחק שקבלנו חסרו הצורות הצהובות, אולי פרחו בדרך, אולי טעות מקרית באריזה. מי שקבל ערכה מושלמת, זוכה במשחק תחרותי נחמד. המנצח הוא מי שהשלים את רוב הקלפים.

שני משחקים מוצלחים של „רגב" הגיעו אלינו בשלמותם. הראשון: „איזה קטע", מיועד לבני חמש ומעלה וכדאי לשמור מפני את הילדים הקטנים יותר, בגלל הגולות הצבעוניות שבו, הנראות בדיוק כמו כדורי מסטיק. ארבע קבוצות של גולות כאלה, בארבעה צבעים, לוח־משחק דו־צדדי מחורר ושתי חפיסות קלפים. נחמד מאד. ארבעה משתתפים יכולים לשחק במשחק תחרותי זה, גם ילד בודד וגם פעוטות (בגירסה קלה יותר), אבל בהשגחת מבוגרים, בגלל זבנת הגולות.

משחק שלישי בחבורה המוצלחת של הרגבים הוא „מסלול אופטי". תחרות לשניים, החל מגיל שש. על לוח המשחק סדורות שורות משושים. כלי המשחק גם הם משושי־פלסטיק צבעוניים ושקופים. המטרה – להעביר את הכלים מצד לצד. יפה ומהנה.

שושנה חן

מדור לימודים

הרשמו עכשיו! נצלו את סדר הלימוד המתאים!

תוכנות מחשבים

תכנות מחשבים
קורסי בוקר וערב
בפיקוח משרד העבודה
לקראת התואר תוכניתן סוג 1

3 מבצעים:
1. 10% הנחה ממחיר הקורס
2. חינם - קורס אנגלית או הנהלת חשבונות
3. חינם - 2 שעות תוכנות נוספות

יזום תעסוקתי: עזרה במציאת עבודה לבוגרים (לפי הישגיהם).

קורסים למפעילי מחשב:
לימוד, תרגול ועבודה מעשית על גבי מחשבים.
שיעור מאוחר למשרתים במילואים. – לומדים המשרתים במילואים משלימים את החומר בקורס מקביל.
לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים.
קורסים לעובדי מוסדות ומפעלים.
מבחן פסיכוטכני להתאמת כושר – חינם!

חינם - 24 שעות ביממה. חייג/י כבר ברגע זה 03-291858, 04-669041, 02-221933, 057-73714, גם בלילות ובשבתות. מסור/י שמך וכתובתך ותקבל/י לביתך מדריך לימוד תכנות מחשבים.

לכבוד המכון להכשרה מקצועית ת.ד. 28126 ת"א, מיקוד 61281 (למס' 111)
נא לשלוח לי מדריך ללימוד תכנות מחשבים
שם וכתובת ______
טל. ______

משרדינו פתוחים בין השעות 9:00-19:00 רצוף

תל־אביב	חיפה	ירושלים
בן־יהודה 32 בנין אל־על חדר 610 טל. 295529	בלפור 5 פינת נורדאו טל. 669041	יפו 38 מול בית יואל טל. 221933

מכון להכשרה מקצועית

תמלילנות קלדנות

גם את יכולה להרוויח 1,200 ש"ח בחודש כתמלילנית או קלדנית

מדור מודעות ה"דרושים" מוצפים מודעות בהן מחפשים – מעבדות תמלילים, קלדניות ומפעילות מסוף. אם את מחפשת עבודה שאין בה אבטלה, מקצוע בו תמצאי בקלות עבודה מספקת, מכובדת ומכניסה.
אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ע"ג מחשב משוכלל I.B.M - P.C ללא תלות בגילך והשכלתך, בכל מקום בארץ ובשעות הנוחות לך כ: • מעבדת תמלילים • קלדנית • מפעילת מסוף – קורס המקנה לך 2 מקצועות במקביל מעבדת תמלילים וקלדנית).

הכוונה תעסוקתית להגברת הכוונה התעסוקתית למשרדים מוסדות ומפעלים ברחבי הארץ

לכב' מי"ל ת.ד. 28126 (למס' 600) ת"א, מיקוד 61281, נא לשלוח אלי חינם עלון הסבר.
שם וכתובת ______
טל ______

חינם – 24 שעות ביממה. חייג/י ברגע זה לטל. 03-201392, 03-726132, 04-664508, 057-73714, 02-221933, גם בלילות ובשבתות. מסור/י פרטיך ותקבל/י לביתך חוברת הסבר – חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 19.30-9.00 רצוף	תל־אביב בן־יהודה 32 בנין אל־על חדר 610 טל 201392	חיפה ביאליק 17 פינת הרצל טל. 664508	באר־שבע העצמאות 49 פסג' גולן ק"ג' טל. 73714	ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל. 221933
אשדוד בנין פאן לון 6 מרכז א' טל. 35824	בת־ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל. 584161	חולון סוקולוב 48 בנין הסופר טל 880889	אשקלון הרצל 38 בית נור טל. 28488	רמלה הרצל 84 בפסג' מעל בנק לאומי טל 242388	רחובות הרצל 183 טל 453632
רמת־גן ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	הרצליה סוקולוב 35 פ. בן־גוריון טל 87682	נתניה הרצל 24 כיכר ציון טל. 22404	פתח־תקוה איכילוב 13 טל. 913666	ראשל"צ רוטשילד 35 פסג' חיים טל. 958801	כפר־סבא עמומי 3 מול סינמון טל 444206

ת.י.ל. מכון ישראלי למינהל

הנהלת חשבונות

הנהלת חשבונות
השבוע נפתחים קורסים סוג 1, 2, 3
קורסי ערב מתוחים פעמיים בשבוע במשך 6 חודשים.
קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות

כולל לימוד הנהלת חשבונות ממוחשבת
השיטה המשולבת מקצרת את תקופת הלימודים לחצי, וחוסכת את שנה הלימוד נוסף

הכנה לבחינות סיווג ממשלתיות
קבוצות לימוד קטנות
מרצים מנוסים/לימוד אינטנסיבי
תירגול בעבודה מעשית
השתלמות במיכון + י.ב.מ.

חינם - 24 שעות ביממה, חייג ברגע זה לטל 295529 03, 201332 03, 221933 02, 664508 04, 73714 057 גם בלילות ובשבתות. מסור/י שמך, כתובתך ומס׳ הטלפון שלך ותקבל/י פרוספקט והזמנה למבחן התאמה - חינם

לכבוד מכון ישראלי למינהל
ת.ד. 28124 למס׳ 15 ת"א מיקוד 61281
אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד הנהח"ש
שם כתובת: ______
טל. ______

קורס כתבנות או אנגלית חינם לכל נרשם.

משרדינו פתוחים בין השעות 19:00־9:00 רצוף	תל־אביב בן יהודה 32 בנין אל־על חדר 610 טל. 295529	חיפה נורדאו 30 טל 665491	רמת גן ביאליק 47 מול אורדע טל 726132
פתח תקוה איכילוב 13 טל. 913666	ראשל"צ רוטשילד 35 פסג׳ חיים טל. 958801	רחובות הרצל 183 טל 453532	חולון סוקולוב 48 בנין הסופר טל. 880889	בת ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל 584161
ירושלים יפו 38 מול בית יואל טל. 221933	באר־שבע העצמאות 49 פסג׳ גולן ק"ג טל. 73714	נתניה הרצל 24 כיכר ציון טל. 22404	הרצליה סוקולוב 36 פ. בן גוריון טל. 87682	כפר סבא עמומי 3 מול סינמון טל. 444206
קרית אונו מרכז קהילתי רח׳ צה"ל 104 טל. 716647	ק. חיים וביאליק העמקים 3 טל. 740410	אשדוד בנין פאן לון 6 מרכז א׳ טל. 35624	אשקלון הרצל 38 בית נור טל. 28488	רמלה הרצל 84 בפסג׳ מעל בנק לאומי טל. 242386

מכון ישראלי למינהל

עיצוב פנים

עיצוב פנים
כולל תכנון ועיצוב ריהוט
נפתחים קורסי בוקר וערב בת"א, חיפה, ירושלים, באר־שבע.

המתקבלים יעברו ראיון ומבחן לאחר מבחן התאמה.

מסרת הקורס:
הקורס לעיצוב פנים מיועד לאנשים בעלי גישה אסתטית ויצירתית המתכוונים להפוך להיות מעצבי פנים מקצועיים, לבעלי חנויות שחשוב להם למשוך קהל לחנויותיהם, לבעלי אולמות תצוגה וכל אדם הרוצה לדעת כיצד לתכנן וליהנות מהמרחב שלו ברווחה ובנוחות מירבית.

תכנית הלימודים כוללת: שירטוט אדריכלי (סקורות, שירטוט, גרפיקה) שרטוט לעיצוב פנים (גרפיקה, חומרים, מיחזור) ואמנותיה תאורה (אינטסטטיקה, אקוסטיקה, פרספקטיבה, הצללות, תיכון אוכל, תיכון ועיצוב חללי מגורים, תיכון עיצוב ריהוט), חומרים ותהליכים, פתוי בנין, פרטי נגרות וריהוט, עקרונות סגנונות ותוק, צבע, תאורה, רישום טקסטיל וריפוד ועוד.

הנך מוזמן/ת לשיחת ייעוץ ומבחן התאמה ללא כל התחייבות מצידך

חינם - 24 שעות ביממה - חייג/י עכשיו לטל. 03-281858, 04-669041, 02-221933, 057-73714. גם בלילות ובשבתות, מסור/י פרטיך ותקבל/י לביתך פרוספקט. כמו כן תוזמן/י לראיון ומבחן התאמה – חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 19.00־9.00 רצוף

תל־אביב בן יהודה 32 בנין אל־על, ח.610 טל. 295529	חיפה בלפור 5 טל. 669041 671571	ירושלים יפו 38 (מול בית יואל) טל. 221933	באר־שבע העצמאות 49 פסג׳ גולן ק.ג׳ טל. 73714

מכון להכשרה מקצועית

מזכירות רפואית

גם מזכירה רפואית וגם מזכירה בכירה בקורס אחד

עיון במדור הדרושים בעיתונים, מראה על 2 מקצועות נדרשים ביותר – מזכירה רפואית ומזכירה בכירה. הקורסים למזכירות רפואית של מ.י.ל משקים תעודה המוכרת על ידי בתי חולים וכן מכינים אותך לתואר – מזכירה בכירה.
פעמיים בשבוע, במשך הפנוי בשעות הערב או הבוקר תוכל/י לסיים הקורס למזכירות רפואיות. הקורסים כוללים לימוד כל הנושאים הקשורים למזכירות כללית ורפואית. הלומדות תעבורנה השתלמות מעשית בבתי חולים. כך שעם סיום הקורס תרכושנה נסיון מעשי ותוכלנה להשתלב באופן מיידי בשוק העבודה.

חינם 24 שעות ביממה
חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-291858, 03-295629, 04-669041, 02-221933, 057-73714 גם בלילות ובשבתות מסור את פרטיך ותקבל לביתך חומר הסברה על הקורסים. כמו כן תוזמן לראיון ולמבחן התאמה – חינם.

לכבוד המכון הישראלי למינהל ת.ד. 28124 (למס׳ 89) ת"א מיקוד 61281 אבקשכם לשלוח אלי חינם עלון הסבר
שם וכתובת ______
טל. ______

משרדינו פתוחים כל יום בין השעות 9.00־19.30 רצוף	תל־אביב בן יהודה 32 בנין אל־על חדר 610 טל 291858	חיפה בלפור 6 פינת נורדאו טל 669041	ירושלים יפו 38 מול בית יואל טל 221933
באר־שבע העצמאות 49 פסג׳ גולן ק״ג טל 73714	ראשל״צ רוטשילד 35 פסג׳ חיים טל 958801	רחובות הרצל 183 טל 453632	כפר־סבא עמומי 3 מול פינגוין טל 444206	רמת־גן ביאליק 47 מול אורדע טל 726132
קרית אונו מרכז קהילתי רח׳ צה״ל 104 טל 716647	פתח־תקוה איכילוב 13 טל 913666	חולון סוקולוב 48 בנין הסופר טל 880889	אשקלון הרצל 38 בית נור טל 28488	אשדוד בנין פאן לון 6 מרכז א׳ טל 35824

מכון ישראלי למינהל

בגרות

בגרות בקלות וחסוך $1.000

קורסים נפתחים למועדי יואר 88 ויוני 88. לימוד בכתב, לימוד ערב או משולב

בית במכונים האמריקאים: • שכ"ל זול ב־60%־20% מבתי־ספר אחרים: למשל, הנרשם ל־2 מקצועות בכתב משלם 190 ש"ח למקצוע. הנרשם לכל המקצועות בכתב משלם 140 ש"ח למקצוע. הנרשם ל־2 קורסי ערב, מקבל 2 קורסים נוספים בכתב חינם!
• 25% הנחה לחיילים! • 35 שנות נסיון • 95% הצלחה בבחינות • רמות בסמטמטיקה ואנגלית • חומר הלימוד מסוכם בתקצירים • ביטוח הצלחה (אם תלמיד לא מצליח בבחינות מוחזר לו שכה"ל ואשיוכל לחזור על הקורסים) • הכנה לכל מועדי הבחינות לאוניברסיטה ולטכניון.

לכ׳ ת.ד. 28124 ת"א למס׳ 97 מיקוד 61281 אבקשכם לשלוח אלי חינם חוברת הסברה ועותק מאמר מידיעות אחרונות הקובע כי המכונים האמריקאים בשיתוף המכונים הבריטיים הם בתי הספר הזולים ביותר לבגרות!
שם וכתובת: ______
טל. ______

חינם – 24 שעות ביממה. חייג/י ברגע זה לטל׳ 03-201392, 057-73714, 04-669041, 02-221933 גם בלילות ובשבתות מסור/י פרטיך ותקבל/י לביתך חוברת הסבר – חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 19:00־9:00 רצוף

תל־אביב בן־יהודה 32 בנין אל־על חדר 610 טל. 292240	ירושלים יפו 38 מול בית יואל טל. 238195	חיפה בלפור 6 פינת נורדאו טל. 669041	באר־שבע העצמאות 49 פסג׳ גולן ק"ג׳ טל. 73714
רמת־גן ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	בת־ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל. 584161	כפר־סבא עמומי 3 מול פינגוין טל. 444206	
הרצליה סוקולוב 35 פ. בן־גוריון טל. 87682	פתח־תקוה איכילוב 13 טל. 913686	ראשל"צ רוטשילד 35 פסג׳ חיים טל. 958801	קרית אונו מרכז קהילתי רח׳ צה"ל 104 טל. 716647	חולון סוקולוב 48 בנין הסופר טל. 880889
נתניה הרצל 24 כיכר ציון טל. 22404	אשדוד בנין פאן לון 6 מרכז א׳ טל. 53824	אשקלון הרצל 38 בית נור טל. 28488	רחובות הרצל 136 טל. 453632	רמלה הרצל 84 בפסג׳ מעל בנק לאומי טל. 242388

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב בשיתוף המכונים הבריטיים

טכנאות

מחסור בטכנאים לטלויזיות הצבע
בשעה שהטלויזיות נאלצים לעתים להמתין שבועות רבים עד לתיקון מקלטיהם

מקצוע נדרש • הכנסה גבוהה
עבודה מעניינת

ללא תלות בגיל השכלה או ידע באלקטרוניקה.

• מסלול שנתי למחוסרי ידע באלקטרוניקה.
• מסלול חצי־שנתי לאלקטרונאים.
• לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים.
• חב הקורס בעבודה מעשית – הכוונה לעבודה למסיימים.

כולל קורס לאנטנות צלחת לווינים!
לקליטת שידורי לווינים וטלויזיה בכבלים

חינם – 24 שעות ביממה
חייג כבר ברגע זה לטל. 04-684605, 03-660893, 057-73714 גם בלילות ובשבתות. מסור את פרטיך ותקבל לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה – חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 19.30־9.00 רצוף	תל־אביב היצקון 48 פינת אלנבי טל. 660893	חיפה ביאליק 17 פינת הרצל טל 664605	באר־שבע העצמאות 49 פסג׳ גולן ק"ג טל. 73714	פתח־תקוה איכילוב 13 טל. 913666

המכון להכשרה מקצועית

עיצוב אופנה

עשו קריירה! עיצוב אופנה
נפתחים קורסי בוקר וערב בת"א ובחיפה
"הבגד עושה את האדם", אך מי עושה את הבגד? – מעצב אופנה.

אם את/ה מחפש/ת מקצוע מעניין, יצירתי ומקורי, עיצוב אופנה הוא האתגר בשבילך.

הקורס מיועד לבעלי/ות מודעות אופנתית, טעם מעולה, כישרון עיצובי וחוש אסתטי.

יתקבלו רק בעלי/ות כשרון ונתונים לאחר מבחן התאמה.
הינך מוזמן/ת לשיחת ייעוץ ומבחן התאמה ללא כל התחייבות מצידך.

חינם 24 שעות ביממה!
טלפן/ני עכשיו לטל. 03-295629, 04-669041 גם בלילות ובשבתות. מסור/י שמך, כתובתך ומס׳ הטלפון שלך ותוזמן/ני לראיון ומבחן התאמה – חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 9:00 19:30 רצוף
ת"א – בן־יהודה 32 בנין אל־על ח. 610 טל. 295529.
חיפה – בלפור 5 טל. 671571 04-669041

מכון להכשרה מקצועית

יעוץ מס

יעוץ מס – המקצוע המבוקש היום

נפתחים קורסי בוקר וערב
לקראת תעודת הסמכה מטעם נציבות מס הכנסה.
• קורסים רגילים למחוסרי ידע • קורסים מזורזים למנהלי חשבונות.

דרישה ליועצי מס בארץ
התפתחות העצומה של הכלכלה והמסחר, וחוקי המס החדשים גורמים לדרישה הולכת וגדלה ליועצי מס. כל עצמאי זקוק ליועץ מס או לרואה חשבון על מנת למלא אחרי הוראות השלטונות.

יועצי המס זוכים למעמד ולשכר מכובד
נוחים לרואי החשבון, זוכים יועצי המס למעמד מוערך והכנסתם בין הגבוהות במשק

אפשרויות תעסוקה מגוונות
חלק מיועצי המס עובדים במקצוע כעצמאיים אחרים מעדיפים לעבוד כשכירים. קיימת גם אפשרות לתעסוקה חלקית.

מטרת הקורס
להקנות להם ידע ונסיון שיוכלו להתחיל בעבודתם מיד עם תום הקורס.

חינם – 24 שעות ביממה. חייג/י ברגע זה לטלפון 03-291858, 03-295629, 02-221933, 057-73714, 04-665501. גם בלילות ובשבתות. מסור/י פרטיך ותקבל/י לביתך מדריך ליועצ/ות מס – חינם.

לכ׳ המכון הישראלי למינהל ת.ד. 28124 ת"א 61281 (למס׳ 60)
אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד יעוץ מס.
שם וכתובת ______
טל. ______

משרדינו פתוחים בין השעות 9.00־19.30 רצוף

תל־אביב בן־יהודה 32 בנין אל־על חדר 610 טל. 291858	ר"ג ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	פ"ת איכילוב 13 טל. 913686	ירושלים יפו 38 מול בית יואל טל. 221933	חיפה נורדאו 30 טל. 665501	אשקלון הרצל 38 בית נור טל. 28488	באר־שבע העצמאות 49 פסג׳ גולן ק"ג טל. 73714

מכון ישראלי למינהל

השכלה בכתב

הנהלת חשבונות בביתך בזמנך הפנוי
לקבלת פרוספקט על קורסים בכתב להנהח"ש סוג 1 + 2 טלפן/ני 24 שעות ביממה 03-668410
לכב׳ המכונים האמריקאים ת.ד. 28124 ת"א מיקוד 61281 (למס׳ 64)
שם וכתובת ______
טל ______

למד/י תכנות מחשבים בביתך בזמנך הפנוי
לכב׳ המכונים האמריקאים ת.ד. 28124 ת"א. מיקוד 61281 (למס׳ 7)
שם וכתובת ______
טל ______

גרפיקה

גרפיקה
נפתחים קורסי בוקר וערב לגרפיקה בת"א

הקורס לגרפיקה ועיצוב מיועד לבעלי גישה למקצוע ונתונים כמו דייקנות וסדר, גישה אסתטית, קריאטיביות וכדי. יתקבלו רק בעלי טעם וכשרון מתאים לאחר מבחן פסיכומטרי. לבוגרים הפנייה למקומות עבודה – בהתאם להישגים.

משרדינו פתוח כל יום בין השעות: 9:00־19:30 רצוף.
ת"א – בן יהודה 32, בנין אל־על, חדר 610 טל. 03-295629.

חינם – 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטל 03-295629 או 03-291858 גם בלילות ובשבתות מסור פרטיך ותקבל לביתך פרוספקט והזמנה לראיון ומבחן התאמה – חינם.

לכב׳ המדרשה לגרפיקה וציור ת.ד 36239 ת"א. מיקוד 61361
נא לשלוח אלי פרוספקט על קורסי גרפיקה.
שם וכתובת ______
טל ______